

Manea Vasile Sorin

**PIAȚA PUBLICĂ A CENTRELOR CIVICE
CONSTRUITE DUPĂ 1968**

Editura universitară "Ion Mincu"
București, 2023

Volum publicat în cadrul proiectului

ExcelDR – „Promovarea excelenței în cercetarea doctorală de arhitectură și urbanism”

Proiect finanțat prin Fondul pentru Finanțarea Cercetării Științifice Universitare – FFCSU UAUIM 2023

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANEA, VASILE SORIN

Piața publică a centrelor civice construite după 1968 / Manea

Vasile Sorin. - București : Editura Universitară "Ion Mincu", 2023

ISBN 978-606-638-311-0

72

Lucrarea de față reprezintă strict punctul de vedere al autorului. Responsabilitatea lucrării îi revine în întregime autorului, atât în ceea ce privește conținutul, cât și forma.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această publicație nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă prin orice mijloace de natură electronică, mecanice, de copiere, înregistrare sau alte forme fără permisiunea scrisă a autorului și a editurii.

© 2023, Editura Universitară „Ion Mincu”, Strada Academiei, nr.18-20, sector 1, București, cod 010014, tel. 40.21.30.77.193

Acest volum reia Teza de Doctorat a autorului, având titlul

**”Piața urbană ca spațiu public: perioada 1968-prezent.
Studiu comparativ între câteva piețe publice urbane din
România, considerate ca fiind reprezentative”**

sub îndrumarea profesorului dr. arh. Mariana Eftenie, susținută în
Decembrie 2016, în Sala de Consiliu a UAUIM.

Mulțumiri și recunoștință
îndrumătoarei mele de doctorat,
familiei și prietenilor care m-au susținut,
profesorilor și colegilor de catedră, care m-au motivat.

CUPRINS:

INTRODUCERE	5
-------------------	---

CAPITOLUL 1

PIAȚA PUBLICĂ URBANĂ ASOCIATĂ CENTRELOR CIVICE	18
--	----

1.1. Piața publică urbană - ipostaza a spatiului public, realizat pe plan prestabilit.....	19
--	----

1.2. Piața publică urbană constituită pe plan prestabilit în relație cu centrul civic	34
---	----

1.3. Elemente de particularizare a piețelor publice urbane asociate centrelor civice.	47
--	----

1.4. Factori ce intervin în dinamica pieței publice urbane asociată centrului civic	57
---	----

1.5. Cadrul teoretic de referință privind dinamica piețelor publice urbane 72	
---	--

1.5.1. Dinamica la nivel configurativ-spatial	72
---	----

1.5.2. Dinamica la nivelul activităților	78
--	----

1.5.3. Dinamica la nivel socio-comportamental	80
---	----

1.5.4. Starea piețelor publice urbane interpretată pe baza modelului de cuantificare	82
--	----

1.6. Concluzii	92
----------------------	----

CAPITOLUL 2

STUDII DE CAZ PRIVIND DINAMICA PIEȚELOR PUBLICE URBANE CONSTITUITE ÎN PERIOADA 1968-PREZENT	95
---	----

2.1. Criterii luate în considerare în alegerea studiilor de caz	96
---	----

2.2. Exemple reprezentative din România.....	112
--	-----

2.2.1. BRĂILA	113
---------------------	-----

2.2.2.	PITEȘTI	140
2.2.3.	SATU MARE	162
2.2.4.	TÂRGU MUREȘ	186
2.2.5.	VASLUI	200
2.4.	Concluzii	224

CAPITOLUL 3

ASPECTE CALITATIVE ALE DINAMICII PIEȚELOR PUBLICE URBANE, DIN PERSPECTIVA PERCEPȚIEI LOCUITORILOR. SONDAJE DE OPINIE.....		226
3.1.	Scopul urmărit prin sondaje și construcția lor.....	227
3.2.	Interpretarea generală a datelor obținute prin sondaje ..	229
3.3.	Concluzii pentru evaluarea stării actuale a piețelor publice urbane din perspectiva metodei de studiu.....	231

CAPITOLUL 4

CONCLUZII GENERALE ALE STUDIULUI.....		233
---------------------------------------	--	-----

INTRODUCERE

Odată cu schimbările de la vârful politicii din 1965, are loc și o schimbare de orientare doctrinară în interiorul partidului de guvernământ. Începe un amplu proces de dezvoltare a orașelor care, în plan arhitectural-urbanistic, presupune adoptarea unei strategii adecvate scării mari de intervenție. În ceea ce privește zonele centrale, studiile efectuate au ca rezultat un set de reguli ale alcătuirii funcționale și compoziționale a centrelor civice.

În 1968, prin promulgarea Legii 2, se schimbă organizarea administrativă a teritoriului României, revenindu-se la împărțirea pe județe (desființate în 1950). Se va intra într-o etapă în care, concomitent cu îndepărtarea în plan politic de Uniunea Sovietică, se va urmări construirea unei noi identități naționale, care să fie ilustrarea în plan socio-cultural a noului regim politic și a doctrinei sale socialiste. Îndepărtarea de Uniunea Sovietică însemna deci, nu numai o schimbare în economia și politica statului, ci și o schimbare socio-culturală. În acest sens, specificul național ca reprezentare a identității, trebuia exprimat inclusiv la nivelul spațiului construit, printr-o structură configurativ spațială atent constituită.

Unele tendințe deja manifestate în proiectarea postbelică a zonelor centrale ale orașelor aveau să devină direcții de dezvoltare odată cu apariția Legii 58 din 1974, denumită Legea Sistemizării.¹ Orașele și centrele orașelor urmau să fie reconstruite sau completate, în acord cu noile cerințe politice. Prin lege, era stabilit cadrul de abordare a operațiunilor de proiectare și planificare, într-o manieră sistemică pentru tot teritoriul țării, pe baza unei ierarhii administrative și funcționale a localităților în teritoriu². Dimensiunea funcțională și spațială a centrelor noi, urma să urmeze același principiu al abordării sistemice. Derivat din această logică, toate municipiile (capitale de județ) trebuiau „să conțină” un centru civic, cu dotări publice reprezentative la scara județului, grupate în jurul unei piețe ce ar trebui

¹ La acea dată, funcțiuni și ansambluri reprezentative erau deja constituite: Casa de Cultură din Bacău și piața (1964-1965), Centrul Civic din Vaslui (început în 1971) sau Centrul Civic din Pitești (proiectat în 1966, început în 1970), sunt câteva exemple reprezentative.

² În practica de specialitate, asociată planurilor pentru amenajarea teritoriului, întâlnim denumirea „rolul localităților în teritoriu”

să definescă, intrinsec, caracterul civic. Practica însă, avea să infirme caracterul civic dorit, prin autoritatea dată de controlul politic excesiv.

Dacă în anii comunismului piața publică urbană asociată centrelor civice a fost înțeleasă în primul rând prin prisma rolului reprezentativ și politic pe care îl avea, după 1989 are loc o schimbare în modul de înțelegere și piața publică își recapătă vocația socială, devenind scena a diverse activități socio-culturale, fiind „redată” comunității. Din punct de vedere profesional, ne reaşezăm în algoritmul de înțelegere complexă a pieței publice urbane ca organism urban, luând în considerare elementele de viață urbană, alături de cadrul urban construit.

În cercetarea care a stat la baza acestei cărți, mi-am propus identificarea din punct de vedere conceptual a dinamicii piețelor publice urbane asociate centrelor civice, constituite în perioada 1968-1989, printr-o atență și argumentată diferențiere față de ipostaza de existență a centrului civic ca ansamblu urban. Prin urmare, cartea expune o analiza a dinamicii cadrului construit, a funcțiunilor și a cadrului socio-comportamental privind publice urbane, sub incidența factorilor temporali și socio-culturali. Vor fi analizate piețele publice urbane asociate centrele civice constituite ce au ca moment generator și justificativ din punct de vedere politic apariția Legii numărul 2 din 16.02.1968 privind „*Organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România*”.

Astfel, **obiectivul general** al cercetării a fost definit prin a afla în ce măsură piețele publice urbane și-au (re)găsit vocația socială, fiind însoțite sau nu de către populație.

În acest sens este necesară clarificarea conceptului de centru civic, așa cum a fost el adoptat în practica profesională, de aici urmând a fi extrasă piața publică prin referire la cadrul construit și la sistemul spațiilor publice aferent.

Delimitarea în context arhitectural-urbanistic a subiectului abordat.

Din punct de vedere functional și configurativ-spatial voi face referire la centrul civic în înțelesul preluat de dr. arh. Cosma Jurov, ca fiind „*o porțiune a zonei centrale, unde sunt concentrate majoritatea institutiilor de tip cultural administrativ, comercial și social ale unui*

oras”³. Prin urmare, centrul civic are o încărcare notabilă prin poziția în cadrul orașului, prin compoziția sa funcțională și volumetrică și prin investirea simbolică pe care o capătă.

În carte, se face referire la *centrul civic* ca fiind un ansamblu nou creat într-un context urban, prin stabilirea și aplicarea unor reguli de alcătuire funcțională și configurativ-spațială.

Trebuie făcută observația că există și alte concepte de definire a spațiului central al unei localități. Astfel, întâlnim conceptele de *nucleu central* și *ansamblu central*, limitate din punct de vedere al ocupării în suprafață și caracterizat printr-un număr redus de dotări publice. Un alt termen folosit în urbanism este acela de *zonă centrală*, aceasta desemnând o suprafață mai mare a orașului, în interiorul căreia sunt amplasate clădiri publice fără a fi urmărit neapărat un principiu de corelare estetică⁴. Cele trei concepte expuse mai sus nu vor face obiectul analizei prezentate în această carte.

Piața publică urbană aferentă centrului civic este privită din perspectivă integratoare, ca fiind o zonă din interiorul țesutului urban, aparținând centrului civic (ansamblului central, pentru București), delimitată de clădiri noi, grupate după reguli clare de compoziție și având un rol reprezentativ, social, cultural sau politic. **În esență, piața publică urbană asociată centrului civic constituit în perioada comunistă este un spațiu public exclusiv pietonal, delimitat și definit cu preponderență de clădiri publice.**

³ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979, pp.14

⁴ rev. Arhitectura, nr 3/80, Centrele oraselor, Sandu Alexandru, pp.20-21

Prezentarea generală a problematicii.

Istoricul constituirii piețelor publice urbane asociate centrelor civice este deosebit de important deoarece în acest mod, în contextul istoric și politic, trebuie înțeles fenomenul apariției lor, modul de constituire și utilizare.

În acest sens, o lucrare de referință pentru subiectul abordat este cea a prof. dr. arh. Cosma Jurov, *Centre civice*. Cartea este publicată în 1979, moment la care deja unele centre civice fuseseră construite sau erau în fază de construcție, lucru ce presupune existența unor proiecte în prealabil, având meritul să adune și să structureze informația teoretică ce, putem presupune pe bună dreptate că deja circula în mediile profesionale. Aici, autorul prezintă importanța centrelor civice, modul de constituire funcțională și spațial-configurativă precum și importanța socială a acestora. O atenție deosebită este acordată caracterului reprezentativ, înțeles din punct de vedere al specificului funcțional, eficienței în raport cu activitățile sociale, imaginii estetice și configurării spațiale.

În atmosfera atractivă a denumirii pe care o păstrează, autorul pune în discuție conceptul de centru civic atribuind o anumită maleabilitate a acestuia prin faptul că, în funcție de mărimea localității, centrele civice ar putea fi constituite cu funcții reduse sau multiple și pot fi diversificate în subcentre. Conceptul teoretic avansat nu este deci, unul rigid, ci poate fi adaptat situației reale în care este aplicat, avându-se în vedere atât rolul și funcția orașului în teritoriu cât și mărimea și specializarea sa.

În teoria expusă, conceptul de centru civic îmbină atât aspecte formale cât și elementele de funcționalitate fiind prin excelență locul existenței unei vieți sociale. Pornind de la dimensiunea socio-culturală a piețelor publice, Cosma Jurov afirma ca „*forma și imaginea centrelor civice tradiționale a rezultat din structura lor internă, din conținutul lor social și funcțional, care au generat caracterul polarizator (...). Prin urmare, calitatea centrelor civice contemporane va trebui să rezulte din caracteristicile factorilor care determină viața socială și forma spațiului colectiv, elemente determinante ale morfologiei spațiului public*”.⁵

⁵ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979, pp.14

În realitate, diferențierile anunțate teoretic vor fi implementate (de multe ori) într-un mod artificial, străin țesutului tradițional și, uneori, chiar identității locului.

Constituirea centrelor civice se supune comenzii politice și piețele publice urbane proiectate devin în cele mai multe cazuri spații subordonate funcțiunii politico-administrative. În acest sens, piața publică urbană își pierde caracterul social și devine scena unor manifestații politice; asadar, folosirea pieței ca loc social se desfășura doar în anumite momente și era puternic controlată.

Primele orașe care urmau a fi transformate erau municipiile capitale de județ. Acestea vor constitui cadrul de aplicare a cerinței constituirii unui centru civic reprezentativ. Centrele civice vor fi realizate fie prin completarea unor spații definite de blocuri înainte de 1968, cum este cazul municipiilor Baia Mare, Deva, Galați, Suceava, Piatra Neamț, fie prin construcția unor centre noi pe baza modelului acceptat și consacrat în mediul profesional și ulterior discutat în cartea sa de prof. dr. arh. Cosma Jurov. Acestea sunt Alexandria, Braila, Focsani, Miercurea Ciuc, Pitesti, Ploiesti, Resita, Satu Mare, Slobozia, Targoviste, Vaslui, Zalau, Targu Mures si Iasi. În alte orașe, precum Brașov și Sibiu, ele au fost începute, dar neterminate.

Din moment ce transformarea întregii țări cuprindea toate orașele României, nici Bucureștiul nu putea scăpa. Prin scara sa, permitea transformari in diverse zone, fiind definiți poli de centralitate cu vocatii diferite. Așa au fost construite clădiri sau ansambluri începând cu Casa Scânteii (construita între anii 1949-1956) până la Casa Poporului (începută în 1984 și terminată în anii '90) și ansamblul de mari proporții din jurul său.

Dr. arh. Alex Răuță remarcă faptul că ideea constituirii centrelor civice nu este originară, ea fiind o continuare a ideilor avangardiste aparținând modernismului, în încercarea de a răspunde la problemele dezvoltării orașelor⁶. Este citat adesea ca un caz al primelor cristalizări ale centrului civic, unitatea de vecinătate, proiectată după reguli compoziționale clare, de C. A. Perry în 1929.

⁶ Răuță, Alex, *Negocierea centrului civic*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2013, p.36-46

Arhitectul arată că, în linii mari, conceptul centrului civic în România are inspirația în urbanismul modern din Statele Unite (secolul XX), fiind o reinterpretare întârziată a modernismului. Acesta însă, nu se rezuma la un simplu import formal-volumetric, ci se dorește a fi reprezentativ (simbolic) pentru societatea modernă românească. Adoptarea conceptului se face pe fondul unor transformări politice rapide, mai mult sau mai puțin profunde în plan socio-cultural.

Ca produs politic, piețele publice urbane asociate centrelor civice urmează traiectoria dată de schimbările de la vârful politicii. În acest sens, dinamica configurativ-spațială, funcțională și socio-comportamentală poate fi exprimată prin două perioade:

- prima perioadă corespunde anilor de după constituire, până la momentul schimbării regimului comunist din decembrie 1989. În această perioadă, ca expresie a îngrădirii libertății și a constrângerilor sociale, conținutul și forma urbană rămân neschimbate. Putem asocia acestei perioade o stare de *relativă stagnare evolutivă*.⁷
- a doua perioadă, corespunzătoare anilor de după 1989 este caracterizată de o regăsire a formelor de libertate socială exprimate în plan arhitectural-urbanistic prin transformări inițiate punctual și spontan la început, pentru ca mai apoi să fie produse ale . Această perioadă o vom asocia *transformărilor configurativ spațiale, funcționale și socio-comportamentale*.

Schimbările regimului politic de după 1989 au relevat nevoi și dorințe sociale neexprimate în trecut. Ieșirea dintr-un regim politic autoritar și dorința de libertate a societății a îmbrăcat forme diverse de manifestare: în extremis, putem spune că de la o atitudine de așteptare pasivă s-a trecut la acțiuni de stradă și negarea autorității politico-administrative. Am putea spune că, în sfârșit piețele centrelor civice și-au regăsit rolul social (dat de spontaneitatea gesturilor sociale): ele au început a fi frecventate nu numai ca spațiu de tranzit, ci și ca spațiu al întâlnirilor și al altor forme de exprimare socială,

⁷ Nu putem spune pur și simplu stagnare, deoarece sub incidența factorului temporal sunt inerente forme de manifestare a transformărilor, fie și sub aspectul degradării.

cum ar fi manifestările de protest, manifestările cu caracter cultural sau pur și simplu contemplarea cadrului social. Deși ele și-au recăpătat spontaneitatea gestului social, caracterul lor socio-cultural și administrativ s-a păstrat și în multe cazuri ele sunt singurul spațiu al orasului care ar putea găzdui evenimente (la scara urbei). Mai mult decât atât, clădirile politico-administrative și culturale și-au păstrat vocația. Pașii făcuți spre descentralizare au însemnat totuși, în unele orase separarea puterii centrale de cele locale: primăriile unor orase au fost mutate în construcții noi, realizate în prima jumătate a anilor '90. Acesta este cazul orașelor Vaslui și Suceava.

Piețele publice urbane își pastrează deci rolul reprezentativ, iar modificările produse sunt într-o mare măsură rodul viziunilor politice, fie chiar și prin emiterea autorizațiilor de funcționare sau construire.

Schimbarea cea mai importantă s-a produs însă în structura funcțională cu expresie la nivelul activităților. Trecerea la o economie de piață a avut ca prim rezultat o explozie a activităților comerciale și din sfera serviciilor, generând fie apariția de construcții noi, fie refuncționalizarea unor parti de clădiri existente.

Schimbarea funcțională a însemnat din punct de vedere constructiv modificări structurale în obiectele de arhitectură, fie la nivelul partiului, fie la nivel de plastică a fatadelor. Privite din perspectiva dimensiunii socio-comportamentale, aceste schimbări înseamnă că unele dintre piețe au început să-și certifice vocația socio-culturală și publică.

Sub influența transformărilor, spațiul pieței publice urbane este redesenat vizual și mental, fragmentat și subîmpărțit, iar ceea ce rezulta este subsumat funcțiunii din proximitate.

De la forma și funcțiunea incremenită în timp, la momentul inaugurării, în anii de după 1989 avem de-a face cu o dinamică funcțională și formal volumetrică specifică economiei de piață, în care trebuie negociate reguli de construcție și funcționare.

Importanța și motivația cercetării subiectului

Pe fundalul transformărilor masive ce au vizat structura urbană a numeroase localități din perioada comunistă, centrele civice au fost gândite ca având cea mai mare importanță și simbolistică – punctul reprezentativ al urbei, iar piața publică urbană era locul de manifestare a dezvoltării social-culturale. Pentru multe orașe ale României, centrele civice și-au păstrat rolul reprezentativ și simbolic, dat de localizare, structura funcțională, imaginea și compoziția arhitectural-urbanistică. Astfel, se pot enunța două paliere ale importanței studiului, cu precizarea că acestea sunt strâns legate și se implică reciproc:

a) În primul rând, într-o abordare formală; din moment ce este locul cel mai important al orașului, punctul de interes, reprezentativ și simbolic, interesul evoluției sale formal-volumetrice și funcționale apare de la sine;

b) Al doilea palier este mai profund și are în vedere schimbările de perspectivă socială, cu trimitere la formele de utilizare a spațiului public urban în ipostaza sa de excelență - piața publică urbană.

Am delimitat anul 1968 ca fiind de referință referință pentru apariția programului arhitectural-urbanistic de construire a centrelor civice, reprezentative pentru puterea politică comunistă, în special în municipiile capitale de județ. De la construirea lor, până în prezent, este de așteptat ca spațiul public aferent să fi suferit schimbări la nivel spațial-configurativ, funcțional sau schimbări reflectate în comportamentul oamenilor. Piața publică, o componentă esențială a centrului civic. De asemenea, este prin excelență, locul de manifestare a principalelor activități sociale. În acest sens, este important a observa în ce măsură piața publică urbană și-a dovedit vitalitatea și mai ales în ce măsură a preluat din nevoile și aspirațiile sociale dovedind adaptabilitate.

Calitatea spațiului public ca spațiu cu maximă frecventabilitate și vizibilitate socială ar trebui să răspundă aspirațiilor sociale actuale.

Pornind de la obiectivul cercetării de a identifica dinamica piețelor publice urbane asociate centrelor civice sub incidența factorilor temporali și socio-culturali, se poate considera că existența socială a acestui spațiu poate fi exprimată în linii mari prin trei ipostaze:

- Piețe publice acceptate de către societate fără schimbări;
- Piețe publice în care societatea a produs schimbări, apropiindu-le;
- Piețe publice respinse de către societate, într-o mare măsură abandonate, lipsite de viață.

Există și o a patra ipostază, subtil exprimată, aceea a piețelor publice respinse de către societate, dar folosite într-un sentiment de resemnare: altceva mai bun nu avem. Deoarece ar echivala cu un avans considerabil în domeniul științelor sociale, necesitând instrumente și modalități de abordare specifice acelor domenii, ca arhitect și urbanist, mă voi opri la studiul celor 3 forme mult mai ușor exprimate, încercând a găsi nuanțe ale diferențelor de exprimare.

Piețele publice urbane aparținând centrelor civice (ca de altfel întreg centrul civic) au apărut ca o manifestare simbolică a noii societăți românești, în anii comunismului, au fost create prin voința politică, iar schimbările politice ulterioare au impregnat cu siguranță urme mai mult sau mai puțin profunde în structura lor. Imaginea lor este alta și ne propunem a afla în ce măsură piața publică a fost modificată, cât de profunde sunt aceste modificări și care este traiectoria predictibilă a acestora, din punctul de vedere al vocației lor ca spațiu public social.

Metoda de abordare a cercetării

Studiul își propune analiza dinamicii transformărilor piețelor publice urbane constituite în municipiile capitale de județ prin prisma complexității programului și a problematicii apariției în mediul urban reglementat. Prin studii de caz se vor analiza piețe publice printr-o abordare: *structuralistă*, analizând piețele publice considerate ca rezultat al unui proiect de alcătuire morfologică și funcțională și ca act *simbolic-reprezentativ*.

În esență, voi urmări cele două etape importante în plan temporal-istoric și economic, deja anunțate: perioada cuprinsă între anii 1968-1989 și perioada de după 1989, cu principale rezultate în descentralizarea puterii administrative și trecerea de la o economie de tip centralizat, la economia liberă, bazată pe cerere și ofertă.

După cum s-a anticipat deja, cele două etape au generat manifestări socio-culturale diferite. În acest sens, din punct de vedere arhitectural-

urbanistic putem spune ca prima etapa a fost marcata de schimbari majore la nivelul localitatilor prin reconfigurarea tramei stradale, inlocuirea (la scara mare) a fondului construit si constructia marilor ansambluri de locuit, implementarea de noi zone industriale. Pe scurt, obiectivul general a vizat atingerea unui nivel superior de urbanizare a localitatilor.

În cea de-a doua etapă nu mai întâlnim aceeași dimensiune a fenomenului în ceea ce privește schimbările arhitecturale urbanistice, dar putem vorbi despre o efervescenta a schimbarilor la scara mica, in special la scara obiectului de arhitectura si a elementelor de mobilier urban. De remarcă este o revitalizare a unora dintre pietelor publice urbane prin regândirea capacității de a primi activități socio-culturale. După 1989, piețele publice urbane și-au recăpătat vocația publică. Din acest punct de vedere, intervențiile au fost realizate mai ales la nivelul spațiului urban, așa cum se va vedea pe parcursul studiului.

Se va analiza dacă și în ce măsură piețele publice au suferit modificări la nivel spațial-configurativ, compozițional și funcțional, cu exprimare la nivelul activităților și al manifestării vieții sociale, de ce natura au fost modificările și care au fost factorii determinanți.

Subordonate obiectivului general, au fost formulate următoarele obiective sectoriale:

- 1) Identificarea modificărilor la nivelul cadrului construit (structura spațial-configurativă, plastica arhitecturală);
- 2) Identificarea modificărilor la nivelul profilului funcțional al piețelor publice urbane (modificări totale, parțiale sau păstrarea profilului funcțional);
- 3) Identificarea consecințelor rezultate din dinamica funcțională; reflectarea la nivel socio-comportamental;
- 4) Identificarea modificărilor la nivelul profilului socio-cultural a piețelor publice urbane;
- 5) Stabilirea unui cadru criterial de referință, din perspectiva căruia să fie identificate cauzele care au determinat modificările rezultate la nivelul piețelor publice urbane asociate centrelor civice.
- 6) O sinteza critica a piețelor publice urbane realizate pe plan prestabilit, asociate centrelor civice realizate in municipiile capitale de judet.
- 7) Concluzii privind dinamica piețelor publice urbane.

Aparatul instrumental de analiză ia în considerare rolul factorilor politici, economici și culturali în dinamica acestora piețelor publice studiate. Pe baza obiectivelor enunțate se va opera o sinteză critică a piețelor publice urbane aparținând centrelor civice din perspectiva însușirii acestora de către populația locală.

Se va opera cu:

- Identificarea piețelor publice urbane urmând a fi luată în considerație abordarea teoretică din literatura de specialitate;
- Opțiunea pentru unele piețe ca fiind oportune studiilor de caz;
- Stabilirea unui cadru criterial de referință din perspectiva caruia vor fi analizate studiile de caz și stabilirea unei grile de cuantificare a modificărilor;
- Analiza dintr-o perspectivă critică a intervențiilor arhitectural-urbanistice observate la nivelul cadrului construit, al funcțiunilor sau activităților și în plan socio-comportamental;
- Rezonanța în percepția locuitorilor a vocației publice în utilizarea actuală a pietelor publice urbane.

În afara noțiunilor teoretice ce vor sta la baza stabilirii cadrului criterial de referință, cercetarea va lua în considerare analiza pe studii de caz. Vor fi studiate piețele publice urbane considerate reprezentative printr-o abordare sistemică. Astfel, deși analiza fiecărui caz se va efectua pe spațiul pieței, vor fi luate în considerare și relațiile cu spațiile publice din imediata vecinătate.

Structura cărții

În **Capitolul I** se va prezenta contextul politic, economic și socio-cultural care a determinat constituirea piețelor publice urbane în România începând cu anul 1968. Se va urmări problematica constituirii pieței urbane ca ipostază a spațiului public, realizat pe plan prestabilit. Aceasta înseamnă realizarea unor piețe publice urbane constituite integral și definite ca centru civic, care se suprapun și se constituie în centrul localității și realizarea unor piețe publice urbane constituite integral și definite ca centru civic care completează configurația centrului existent fie prin completare, fie prin alăturare.

Relația cadru urban-elemente de viață urbană este privită din perspectiva dinamicii temporale și socio-culturale. Prin elemente de

viață urbană înțelegem totalitatea activităților sociale în cadrul unui spațiu determinat.

În acest capitol se stabilește cadrul criterial de referință pentru analiza piețelor publice urbane, cu care vom opera la nivelul studiilor de caz. De asemenea, este stabilită grila de cuantificare a modificărilor, luându-se în calcul trei niveluri posibile: modificări minore, semnificative și apreciable.

Sunt prezentate elementele de dinamică a cadrului construit: dinamica la nivel configurativ-spațial, la nivel funcțional și la nivel socio-cultural.

În **Capitolul II** sunt analizate, din perspectiva cadrului criterial de referință stabilit, exemplele reprezentative de piețe publice urbane care se constituie în studii de caz. Pentru fiecare studiu de caz vor fi prezentate date introductive privitoare la orașul municipiu și constituirea centrului civic, pentru o mai bună înțelegere a contextului economic și socio-cultural. Se va opera cu grila criterială de analiză stabilită în capitolul II, pe fiecare exemplu reprezentativ de piață publică urbană aleasă ca studiu de caz. De asemenea, se va analiza dinamica la nivelul elementelor de cadru construit, dinamica funcțională cu exprimare la nivelul activităților și dinamica elementelor de cadru socio-comportamental. Aceste analize fac referire la dinamica configurării spațial volumetrice, a relației spațiu construit – spațiu interstital, dinamica la nivelul structurii și a compatibilității funcționale. Studiul microevenimentelor, observații asupra ocupării piețelor publice urbane prin structura socio-profesională și pe vârste a oamenilor, observații asupra dinamicii traseelor în spațiul piețelor publice urbane sunt criterii de analiza a elementelor de cadru socio-comportamental. În urma analizei se obțin date cu referire la starea actuală a piețelor publice urbane.

Modificările observate vor fi cuantificate cu ajutorul grilei de cuantificare expuse la capitolul II, obținându-se în final o imagine complexă, de evaluare a stării actuale a piețelor publice urbane.

În **Capitolul III** se va opera cu sondajele privind percepția locuitorilor, realizate la nivelul orașelor Vaslui și Târgu Mureș. Analiza sondajelor va urmări traducerea prin analiză și decodificare a unor informații constituite ca punct de vedere subiectiv, în informații obiective. Rezultatele obținute se vor corela cu datele concluziilor extrase pe

parcursul capitolului II, urmărindu-se o apreciere calitativă a modificărilor realizate.

În **Capitolul IV** sunt prezentate concluziile cercetării privind dinamica piețelor publice urbane, din punct de vedere al evoluției structurii configurativ-spațiale și funcționale.

CAPITOLUL 1

PIAȚA PUBLICĂ URBANĂ ASOCIATĂ CENTRELOR CIVICE

1.1. Piața publică urbană - ipostaza a spațiului public, realizat pe plan prestabilit

1.1.1. Spațiul construit în relație cu timpul

După cum a fost enunțat deja în capitolul introductiv, obiectul de studiu al lucrării îl constituie piața publică urbană asociată centrelor civice din municipiile capitale de județ. Se va studia dinamica acestor piețe publice urbane sub incidența factorilor temporali și socio-comportamentali de la momentul constituirii lor⁸ până în prezent.

În ceea ce privește piața publică urbană ca ipostaza de referință a spațiului public, voi face o scurtă introducere privind definirea acesteia, calitățile și particularitățile sale, focusându-mă apoi asupra ipostazei particulare de piață publică urbană asociată centrelor civice integral constituite în municipiile capitale de județ.

Spațiul a fost definit de-a lungul timpului în multiple moduri. Pentru Platon, spațiul este un „receptacol al tuturor lucrurilor create și vizibile, ori cel puțin sensibile”⁹.

Newton adăuga conceptului spațial, **timpul**. Astfel, în fizica newtoniană spațiul și timpul sunt absolute. Ele sunt obiective, universale și sunt independente față de materia aflată în mișcare.

Dicționarul explicativ al limbii române cuprinde o serie de definiții ale spațiului, subliniind complexitatea termenului; spațiul este „formă obiectivă și universală a existenței materiei, inseparabilă de materie, care are aspectul unui întreg neîntrerupt cu trei dimensiuni și exprimă ordinea coexistenței obiectelor lumii reale, poziția, distanța, mărimea, forma, întinderea lor.”¹⁰

Poate cel mai bine definit, în Dicționarul de Neologisme, spațiul este „formă fundamentală a existenței materiei, inseparabilă de aceasta, având aspectul unui întreg neîntrerupt cu trei dimensiuni și care

⁸ S-a considerat anul 1968, ca urmare a promulgării Legii 2 privind organizarea administrativă a teritoriului;

⁹ Cătălin Berza, *Repere pentru o epistemologie a spațiului architectural*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2008, p. 25

¹⁰ În *DEX*, 2009 sunt găsite și explicate mai multe categorii conceptuale ale spațiului: spațiu matematic, spațiu aerian, spațiu cosmic, spațiu verde. A fost extrasă forma care are semnificație pentru subiectul studiat.

exprimă ordinea în care sunt dispuse obiectele și procesele existente concomitent”¹¹. Această definiție leagă spațiul de materie, face referire la elementele componente și relațiile existente, cărora le adaugă dimensiunea temporală.

Timpul este conceptul asociat indubitabil spațiului. Pentru Platon, timpul este asociat mișcării, în timp ce Aristotel asociază timpului mai multe mișcări. Ca și spațiul, timpul a fost definit în moduri multiple, evoluând în complexitatea înțeleșurilor sale. Astfel, dacă pentru Newton timpul era liniar, Einstein îl consideră relativ.

Dicționarul explicativ al limbii Române definește timpul ca „mediu omogen și nedefinit, analog spațiului, în care ne apare succesiunea ireversibilă a fenomenelor.”¹² Este durata corespunzătoare unei acțiuni sau perioadă istorică (epocă).

Discutând despre conotațiile pe care le poate avea dimensiunea temporală, aceasta poate fi considerată în cheie fizica și în cheie umană, fiind asociată percepției umane. În acest sens, voi analiza:

- Timpul fizic, care măsoară durata unor acțiuni;
- Timpul uman, asociat experienței umane. Acesta este rezultatul prezenței active a individului în spațiu și modului în care individul percepe spațiul.

Deoarece obiectivul principal al studiului este acela de a observa dinamica piețelor publice urbane asociate centrelor civice din municipiile capitale de județ sub incidența factorului temporal și socio-cultural, se vor lua în considerare ambele conotații semnalate.

Cu alte cuvinte, pentru obiectivul studiului sunt importante *durata*, *frecvența acțiunilor* și *perioada* în care acestea sunt desfășurate: momente ale zilei sau perioade din an.

De pildă, desfășurarea unor festivaluri locale presupun o frecvență anuală și un număr mare de indivizi ce animă piața publică urbană, pe

¹¹ *Dicționarul de neologisme*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1986

¹² *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic, București 2009

când zilele însoțite ale sfârșitului de săptămână presupun un alt tip de animație, la o altă intensitate și cu o altă frecvență de repetare.

De asemenea, prezintă interes momentul apariției centrelor civice și implicit al piețelor publice asociate și folosința lor în acea perioadă istorică cât și în perioada de după. Astfel, vorbim despre *memoria asociată dimensiunii culturale* la nivel individual și conceptul de *însușire a spațiului* prin percepție, memorare și trăire.

Modul de percepție a timpului este diferit și are o conotație subiectivă variind de la individ la individ. Un rol important îl joacă vârsta și implicit experiența acumulată, aceasta fiind un proces activ, care presupune experiența de învățare.

Deoarece la proiectarea piețelor publice urbane asociate centrelor civice, economia utilizării spațiului public a fost o cerință a studiului, fapt evidențiat și de prof. dr. arh. Cosma Jurov¹³, este necesar a fi luate în considerare pe parcursul lucrării, ambele chei de înțelegere a timpului.

Dimensiunea temporală este deosebit de importantă în elaborarea lucrării deoarece aceasta este unul din factorii de influență a spațiilor publice, implicit a piețelor publice urbane. În consecință, pentru că lucrarea de față analizează evoluția piețelor publice urbane constituite pe plan prestabilit, începând cu etapa de constituire a centrelor civice urbane din municipiile capitale de județ până în prezent, vom considera spațiul și timpul inseparabile.

Din perspectiva obiectivelor studiului, au fost identificate mai sus spațiul și timpul, într-o relație sistemică și utilă exercițiului științific, în sensul analizării dinamicii temporale a piețelor publice urbane asociate centrelor civice.

1.1.2. Elementul uman - punerea în discuție a percepției în raport cu spațiul și timpul.

Ca spațiu al interacțiunilor sociale, spațiul public urban este într-o continuă transformare. Francoise Choay arată, analizând funcțiile

¹³ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979

spațiului public urban, că acesta a fost un spațiu al contactului social în perioada Evului Mediu, transformându-se apoi, pe rând, în spațiu al spectacolului, spațiu al circulațiilor, urmând a deveni spațiu al informațiilor în contemporaneitate¹⁴.

Dinamica temporală și percepția spațiului

Punând în ecuație, alături de elementele descrise în subcapitolul anterior, individul uman, aduc în discuție **percepția spațiului**. Aceasta este realizată potrivit modului în care individul recepționează informația prezentă și o transpune în reprezentarea sa mentală asupra spațiului construit¹⁵. Percepția este diferită pentru fiecare individ fiind o experiență personală în care individul este receptiv la informațiile primite prin acceptarea, înțelegerea și filtrarea lor; adică ceea ce C. N. Schultz consideră „o minte deschisă”¹⁶

Actul percepției spațiului construit este un proces activ și deschis, în care primul palier este realizat în mod uzual prin patru din cele cinci simțuri. Dintre acestea, două stabilesc o relație directă cu spațiul construit. Astfel spațiul construit poate fi perceput fizic de către individ cu ajutorul văzului și al simțului tactil, la care se asociază comportamentul motor, individul obținând informații asupra elementelor de suprafață, informații referitoare la forma geometrică, dispunerea lor sau materialele folosite. Acesta sunt completate de miros și auz, care oferă informații suplimentare despre caracterul și calitatea unui spațiu. Cel de-al doilea palier îl constituie informațiile de profunzime, care reprezintă interpretarea informațiilor primite inițial. Prin asocierea tuturor simțurilor, la care se adaugă memoria altor experiențe trăite individul percepe spațiul.

Importanța percepției în studiul nostru derivă din modul în care aceasta influențează utilizarea de către individ a spațiului public, în

¹⁴ Choay, Françoise, *Espacements - L'évolution de l'espace urbain en France*, Ed. Skira, Milano, 2003, p. 42-43.

¹⁵ Reprezentarea mentală face referire la „harta mentală”, analizată de Kevin Lynch, acesta propunând o codificare a spațiului construit urban în trasee, sectoare, limite, noduri, și repere.

¹⁶ Norberg-Schulz, Christian, *The concept of Dwelling*, ed Rizzoli, New York, 1985

particular a piețelor publice urbane. În acest fel se naște *comportamentul uman*.

Vor fi considerate ca utile studiului următoarele aspecte ale percepției:

- a) Percepția spațiului în raport cu tema program a piețele publice urbane;**
- b) Raportul dintre percepția spațiului și vocația publică a acestuia.**

Potrivit Dicționarului de termeni în arhitectura,¹⁷ spațiul public urban este „spațiul accesibil tuturor, care poate fi apropiat dar nu detinut” (ca forma de proprietate individuală). Prof. dr. arh. Cosma Jurov înțelege prin spațiu public, spațiul „format, de regulă, din spații libere, care conțin (sunt delimitate, n.a.) edificii cu un anumit caracter polarizator”¹⁸. Acestea (spațiile publice) sunt regasite în cadrul unei localități, fiind compuse din străzi și piețe publice.

Considerând piața publică urbană ca loc al interacțiunilor sociale, abordarea ei actuală, ca program arhitectural-urbanistic este complexă și cu un oarecare caracter dualist, cristalizând noțiuni teoretizate și structurate din sfera social-economică dar lăsând și câmpuri de manifestare ale hazardului, debușee în care elementele de viață urbană să se poată manifesta prin comportamente diverse și cu un grad sporit de libertate. Astfel de debușee sunt necesare spațiului propriu-zis al pieței, iar o formă a lor poate fi identificată și în spațiile construcțiilor care delimitează piața. Aceste spații pot adăposti funcțiuni variate, dând pieței publice urbane un caracter efervescent, creând animație.

În ideea celor expuse mai sus, amintesc observațiile lui Rem Koolhaas¹⁹, unde care este criticat modul de configurare a spațiilor publice puternic controlate.

¹⁷ Gausa, Manuel, Vicente Guallart, Willy muller, Federico Soriano, Fernando Porras, Jose Morales and all, *The metapolis dictionary of advanced architecture*, ed. Ingoprint SA, Barcelona 2003, p. 563

¹⁸ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979, p. 35

¹⁹ Koolhaas, Rem, *Conversations with students*, ed. Rice University School of Architecture, 1996

Profesor dr. arh. Cosma Jurov propune o abordare a concepției centrelor civice în orașele din România și implicit a piețelor publice urbane conținute. Deși în abordarea sa nuanțează modul de constituire a centrelor civice, în realitate obiectivele politice au generat apariția unui program standard, aplicat cu anumite particularități, în care, în multe dintre cazuri, spațiul pieței publice urbane este anexat funcțiunii politico-administrative.

În ceea ce privește capacitatea oamenilor de a-și însuși vocația publică a piețelor publice urbane, aceasta a depins de modul în care ele au răspuns cerințelor sociale reale. Modul în care piețele publice urbane au fost constituite a avut drept rezultat o rigiditate, o artificialitate manifestată atât asupra cadrului construit cât și a activităților umane. În existența lor, subordonată factorului politic, piețele publice urbane nu s-au putut constitui complet în spații sociale cu activități de reuniune, dezbatere, comunicare. Ele au adoptat mai curînd manifestări organizate și defilări. Între aceste evenimente, piețele publice urbane erau, în marea lor majoritate, spații goale. Cu toate acestea, nu putem afirma că piețele publice urbane au fost respinse sau acceptate de societate. În unele cazuri, singularitatea spațiului în contextul zonei centrale a orașului sau calitatea superioară a acestui spațiu nou creat, în raport cu ceea ce exista în trecut au făcut ca aceste spații să fie nuanțat acceptate.

Răspunsul social la existența piețelor publice urbane este, intuitiv, plasat în următoarele situații:

- Acceptarea fără rezerve a spațiului, acesta însemnând existența unor relații la nivel social firești, fără constrângeri;
- Acceptarea cu rezerve a spațiului, acesta însemnând existența unor relații sociale „timide”, reduse și supuse unor constrângeri;
- Respingerea implicită a spațiului, acesta însemnând lipsa relațiilor sociale. Se va avea în vedere faptul că piețele publice urbane au fost gândite ca fiind spații animate, chiar și controlat, iar lipsa animației este (pe cale de consecință) o formă de respingere.

Activități în spațiul public al pieței urbane.

Manifestarea vieții sociale în spațiul public al pieței urbane cuprinde o gamă largă de activități, individuale sau de grup. În sens larg, făcând referire la activitățile din spațiul exterior, profesor dr. arh. Jan Gehl realizează o posibilă catalogare a acestora, bazată pe mobilul care le declanșează – nevoia sau dorința. Potrivit acestuia, în spațiul public urban întâlnim două mari categorii de activități²⁰:

- *Activități necesare.*

Acestea cuprind activitățile zilnice, cum ar fi deplasarea pentru satisfacerea unor nevoi sociale și „au loc pe tot parcursul anului, în toate condițiile și sunt mai mult sau mai puțin independente de mediul exterior”²¹, deoarece satisfac nevoile de bază. În această categorie este inclusă deplasarea dintr-un punct în altul.

- *Activități opționale*

Aceste activități sunt cele „la care se participă numai dacă există o dorință de a face acest lucru și dacă timpul și locul o permit”²². Sunt activități individuale, interiorizate, cum ar fi plimbarea, statul pe bancă pentru a privi, contemplarea unor obiecte.

În categoria activităților opționale, sunt incluse și *activitățile sociale*²³. Acestea sunt activitățile „care depind de prezența altor indivizi în spațiile publice”.²⁴ Activitățile sociale, sunt generate de simpla interacționare a doi sau mai mulți indivizi. Comportamentele oamenilor, ca activități sociale, cuprind gesturi de la simpla privire către alți oameni, denumită de arhitect „contact pasiv” până la discuții sau antrenarea în jocuri sociale. Prin urmare, specific diverselor tipuri de activități sociale, avem intensitatea emoțiilor și timpul alocat. Pentru discuții, dezbateri sau jocuri, intensitatea emoțiilor și timpul alocat este

²⁰ Gehl, Jan, *Viața între clădiri*, ed. IglooMedia, București, 2011, p. 9

²¹ Ibidem

²² Ibidem

²³ În cartea *Viața între clădiri*, acestea sunt considerate de autor ca fiind a treia categorie de activități. Ulterior, în cartea *Cum se studiază viața urbană* (ed. IglooMedia, București, 2015), autorul va considera și discuta două mari categorii de activități: activitățile necesare și cele opționale.

²⁴ Gehl, Jan, *Viața între clădiri*, ed. IglooMedia, București, 2011, p. 12

În mod evident mai mare decât pentru contactele superficiale asociate acțiunilor simple, precum privitul altor persoane.

Făcând referire la evoluția ponderii acestor categorii de activități în spațiul public al pieței urbane, putem aprecia că activitățile sociale au ponderea cea mai mare, în timp ce activitățile necesare tind să dispară. Această apreciere este valabilă atât pentru piețele urbane tradițional constituite, ce tind a juca un rol din ce în ce mai mare în industria turismului, dar și pentru piețele publice asociate centrelor civice. Acestea din urmă categorii a piețelor publice urbane a fost constituită cu funcțiuni clare din sfera comerțului și a serviciilor de interes orășenesc-municipal. De pildă, multe piețe aveau în delimitarea lor sediul P.T.T.R.²⁵, unde fiecare gospodărie plătea taxa lunară. Aceasta presupunea deci, o activitate necesară precum traversarea spațiului pieței pentru plată. În prezent, o parte a acestor funcțiuni fie a dispărut, fie a fost relocată, fie a rămas în aceeași locație, dar activitatea necesară a suferit o transformare radicală, dată de dezvoltarea tehnologiei.

Activitățile sociale pot apărea spontan, fiind derivate din celelalte două tipuri de activități sau pot fi premeditate, cum ar fi de pildă o întâlnire programată în prealabil.

Astfel, piața publică urbană este cu preponderență suportul activităților sociale, fiind folosită însă și ca spațiu de tranzit.

În concluzie, putem afirma că programul unui spațiu public nu ține doar de o optimă configurarea spațială și funcțională, ci și de elemente aleatoare ale vieții sociale, care nu pot fi întotdeauna identificate și cuantificate. Acestea pot proveni din sfera politicului sau pot avea geneza în întâmplări de-a lungul evoluției istorice a unei societăți în raport cu un spațiu, adică rolul de *loc public* atribuit unui spațiu²⁶. De aceste elemente depinde existența și frecvența relațiilor interpersonale, deci exercitarea vocației sale publice.

²⁵ Poșta, Telefon, Telegraf, Radio

²⁶ Conceptul va fi analizat în subcapitolul 1.3. al cărții, referitor la formele de particularizare ale pieței publice urbane.

1.1.3. Vocația funcțională a spațiului: spațiu public, spațiu semipublic, spațiu privat

Deși, piața urbană este expresia prin excelență a vocației publice și semipublice a spațiului, nu putem ignora existența spațiului privat prin influența pe care o exercită și prin aportul său la constituirea spațiului semipublic. Acesta este situat la intersecția dintre spațiul public și cel privat, fiind definit prin întrepătrunderea caracteristicilor acestor două spații; este considerat și spațiu de tranziție. În literatura de specialitate, acest spațiu este denumit spațiu semipublic sau semiprivat, termenul fiind ales și utilizat în funcție de caracteristicile ce-l definesc. Pe parcursul lucrării, se va face referire la sintagma „spațiu semipublic” datorită vocației publice a piețelor urbane. Piața publică urbană îmbină cele trei categorii de spații, fiecare ocupând ponderi diferite în constituirea sa.

Din punct de vedere social, spațiul este privit ca o expresie a societății, în care „formele și procesele spațiale se formează prin dinamica întregii structuri sociale”²⁷.

Dinamica structurii sociale exprimată la rândul ei prin procese sociale are influență asupra spațiului existent, exprimat prin spațiul construit.

Deoarece subiectul lucrării este orientat către dinamica piețelor publice urbane înțelegem ca spații sociale nu se intră într-o analiză a formelor de proprietate întâlnite și mă voi limita la **analiza spațiilor din punct de vedere funcțional și configurativ-spațial, fără a neglija efectul în timp al aplicării strategiilor coerente de dezvoltare la nivelul reglementărilor urbanistice, în raport cu tipul de proprietate.**

Din acest punct de vedere, raporturile dintre individ și spațiu ca și cele dintre societate și spațiu sunt în mod clar diferite: mediul în care aceste raporturi se consumă se va denumi, după caz spațiul public sau semipublic. Acestea sunt cele două tipuri de spații care vor fi

²⁷ Manuel Castells, „The space of flow”, in *The rise of the Network Society*, Blackwell Publishers, ediția a II-a, Oxford, 2000, p.441

analizate pe parcursul lucrării, chiar dacă în acest capitol se va exprima un punct de vedere și asupra spațiului privat²⁸.

Spațiul privat este spațiul însușit de către individ și este supus valorilor și exigențelor individuale. Este un spațiu intim, personal, este un spațiu care este mai degrabă ascuns decât dezvăluit celorlalți indivizi.

Datorită vocației publice a pieței și a incompatibilității funcțiunilor care exprimă acest tip de spațiu cu funcțiunile frecventate de public, ponderea acestui spațiu este mică. El există pentru a contrabalansa lipsa de animație a pieței publice urbane în anumite intervale de timp. Din punct de vedere funcțional, spațiul privat aparține cu preponderență clădirilor ce delimitează compozițional piața, fiind regăsit în locuințele de la nivelurile superioare. Există însă și exemple de piețe publice urbane în care ponderea acestui tip de spațiu este cea mai mare. Pentru exemplificare, putem aminti Place de Vosges²⁹ unde funcțiunea de locuire este predominantă.

Ca formă de existență juridică spațiile de la parterul clădirilor ce delimitează compozițional piața sunt spații private și trebuie evidențiate în analiză, deoarece în exprimarea funcțională ele au un caracter dinamic: funcțiunile acestor spații sunt schimbătoare. Pentru studiul nostru, acest tip de spațiu adăpostește funcțiuni aflate în strânsă relație cu funcțiunea publică a pieței. Aceste funcțiuni au o anumită efemeritate atât în ceea ce privește constituirea lor cât și modul de manifestare. Din punctul de vedere al exercitării funcțiunilor, care corespunde înțelegerii studiului nostru aceste spații sunt spații (cu funcțiuni) semipublice.

Spațiul semipublic poate fi considerat a se configura la intersecția dintre spațiul public și cel privat sau ca o prelungire a spațiului public în interiorul fronturilor. Împrumută diverse caracteristici de la fiecare dintre cele 2 spații în funcție de nevoile utilizatorilor. Limita sa nu este întotdeauna clar definită fiind flexibilă și într-o permanentă interrelaționare. Atunci când spațiul semipublic este delimitat prin forme specifice arhitecturii și urbanismului, devine un element al sistemului, care garantează existența celorlalte două tipuri de spații; în această

²⁸ După 1989, spațiul privat, ca formă de proprietate, este o componentă cu implicații în dinamica pieței publice.

²⁹ Se întâlnește în unele traduceri ca „Piața Vosgilor”

ipostază, spațiul semipublic are rol de interfață, pregătind și anunțând trecerea de la un spațiu la altul. De pildă, un astfel de rol îl joacă porticul. Funcțional, spațiul semipublic poate avea mai multe roluri: cultural, de socializare, de prezentare și reprezentare.

În afara rolului de interfață, el poate fi gândit și realizat în sine și ca element compozițional al pieței. În piețele publice urbane clasice un astfel de spațiu este reprezentat de clădiri cu funcțiuni culturale sau de cult. Reprezentativă piețelor publice urbane asociate centrelor civice este funcțiunea administrativă, culturală și serviciile din sfera industriei hoteliere.

Acest tip de spațiu este o componentă invariabilă a piețelor publice urbane, prin funcțiunile sale generând atracție și animație.

Spațiul public se adresează unei utilizări sociale, publice. Spațiul public aparține și se supune convențiilor sociale. Este un spațiu al interacțiunilor sociale, al confruntărilor culturale, al schimburilor informaționale și materiale. Este un spațiu comun, al societății.

Prin raporturile existente și dinamica lui, acest spațiu ar trebui să fie participativ, un spațiu în care individul se dezvăluie arătându-și dorința de participare la viața colectivității. În mod implicit, participarea indivizilor este diferită, fiind exprimată prin atitudini și comportamente variate.

Despre spațiul public urban, prof. dr. arh. Sandu Alexandru consideră că „nu poți simți un spațiu decât atunci când el are o funcție care te cheamă spre el (fie aceasta și numai o funcție estetică) și o funcție devine evidentă, eficientă, numai atunci când ea se desfășoară în corelație cu ceea ce se întâmplă în spațiile adiacente”.³⁰

Din acest punct de vedere, putem considera că:

- Spațiile publice trebuie să aibe o funcție evidentă, recognoscibilă și folosită de individ la un anumit moment. În acest mod spațiile publice răspund nevoilor umane generând relații. După felul cum este materializată funcția

³⁰ Alexandru M. Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, Ed. Fundației Arhitect Design, București, 2007, p.65

spațiilor publice, aceste raporturi pot fi de acceptare, respingere sau indiferență.

- Pentru ca un spațiu public să fie validat ca necesar, funcția/ funcțiile acestuia trebuie să se susțină și să se completeze reciproc. Prin complementaritate funcțiile spațiilor nu intră într-o stare de conflict, ci generează relații de conlucrare și susținere reciprocă, dând posibilitatea afirmării unei funcții și a exercitării ei în bune condiții. Cu alte cuvinte, în analiza urbană, este necesar a fi evidențiate relațiile dintre spațiile publice, căutând a afla existența și nivelul compatibilității funcționale.

Exemple de compatibilitate funcțională ale spațiilor publice putem întâlni, de pildă, în cazul unui pietonal comercial care începe sau se termină într-o piață al cărui rol este cel de reprezentare sau cultural. În același format spațial configurativ, avem de-a face cu o incompatibilitate funcțională în cazul în care pietonalul comercial este deschis circulației auto.

Plecând de la idea diferențierii spațiilor publice urbane, prof. dr. arh. Sandu Alexandru, consideră că proprietățile lor „rezultă în ultimă instanță din interacțiunea grupărilor sociale, dintr-o interacțiune de interese, atât materiale, cât și spirituale”.³¹

Ca spațiu al interacțiunilor sociale, spațiul public, poartă și o importantă semnificație politică. Încă din antichitate, denumit *Agora* la greci sau *Forum* la romani, acesta era spațiul anunțurilor și comunicărilor politice prin discursuri și dezbateri libere. Aici se trăia viața politică dar și culturală a orașului.

Prin ipostazele sale de referință, strada și piața, spațiul public este scena spectacolului social.³² Este utilizat pentru promenada, ca loc al întâlnirilor sau loc al expunerii și contemplării. Rolurile jucate de indivizi sunt și ele diferite, atât din punct de vedere cultural sau al

³¹ Alexandru M. Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, Ed. Fundației Arhitect Design, București, 2007, p.58

³² Alte ipostaze ale spațiului public sunt cele de tip parc, scuar sau grădina urbană; dat fiind subiectul lucrării, la ele se va face referință ocazional, în contextul unor referințe la sistemul spațiilor publice centrale.

aspirațiilor culturale, cât și în ceea ce privește profunzimea relațiilor. Cu cât relațiile sunt mai superficiale și mai extinse, cu atât rolul jucat este mai impersonal, tinzând către formal și rigid. Acest lucru a fost cercetat de antropologul american Edward T. Hall în cadrul studiilor legate de proxemică și cronemică. Astfel, legând timpul de comportamentul oamenilor, acesta constată că relațiile în cadrul societăților în care timpul are un rol dominant în organizare, sunt mai limitate iar indivizii sunt mai izolați. În cadrul acestor societăți apare foarte des termenul de „timp pierdut”. Tot el atrage atenția că în cadrul acestui sistem de organizare au apărut societățile industriale. Prin comparație, societățile în a căror organizare timpul nu joacă un rol hotărâtor (fiind substituit, de pildă, de angajamentul individului) sunt caracterizate de relații interpersonale mai strânse³³.

În consecință, din punct de vedere funcțional, în structura unei piețe publice urbane pot fi identificate următoarele spații:

- Spațiile private aflate în interiorul clădirilor ce delimitează piața. Aceste spații pot avea o anumită pondere în complexul funcțional al pieței și sunt regasite de regulă la nivelurile superioare, având funcțiunea de locuire. Accesul în aceste spații este filtrat, iar ele participă la viața socială în mod pasiv, prin contemplare, observare sau prin expunere³⁴ ;
- Spațiile semipublice ca spații în extensia către public a spațiilor private. Sunt situate de regulă la nivelurile inferioare ale clădirilor ce delimitează piața. Acestea adăpostesc funcțiuni la care accesul publicului este permis și chiar incurajat. Sunt spații care participă activ la viața socială.
- Spațiile publice ca spații deschise, de destinare spațial-configurativă, care aparțin publicului și sunt utilizate de acesta. Aceste spații sunt suportul unor activități publice, un fel de scenă urbană, contemplată de indivizii care o ocupă dar și de cei aflați pe margine, în spațiile private și semipublice.

³³ Hall, T. Edward, *The Dance of Life: The Other Dimension of Time*, Ed. Anchor Press, 1983

³⁴ Expunerea diverselor obiecte sau mesaje la geamurile clădirilor sau pe pereții acestora sunt totuși o formă de participare la viața publică, aflată la granița dintre pasivitate și activitate.

1.1.4. Particularitățile celor trei tipuri de spații în configurarea pieței publice urbane.

Prin comparație, în configurarea pieței publice urbane asociate centrelor civice, întâlnim aceleași tipuri de spații, dar având următoarele particularități de constituire și supoziții de evoluție:

- Spațiile semipublice au fost realizate în clădiri de sine stătătoare și au putut suferi modificări funcționale;
- Spațiile publice și-au recăpătat vocația publică prin libertatea de exprimare a cetățenilor.

Pe parcursul lucrării se va studia dinamica acestor spații atât la nivelul cadrului construit cât și la nivel social, al elementelor de viață urbană. Sunt interesante particularitățile spațiilor și elementele care le conferă dinamică.

Până în prezent, lucrarea a încercat să identifice la nivel conceptual elementele ecuației spațiu-timp-dimensiunea umană și categoriile vocaționale ale spațiului.

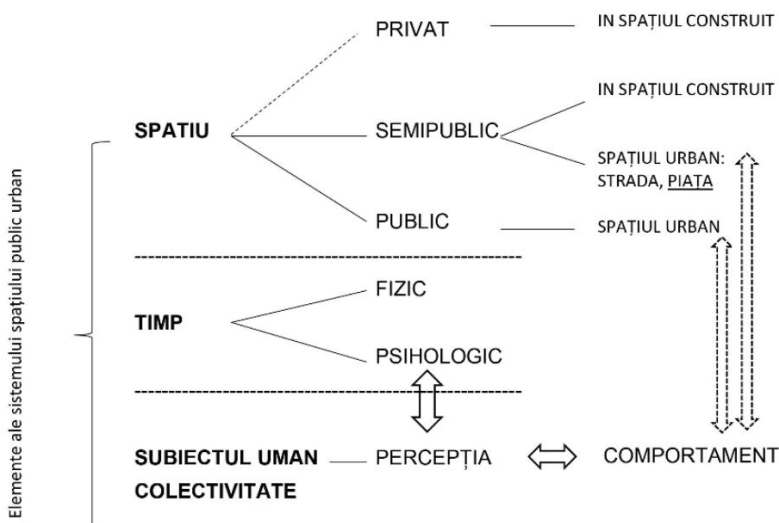

Figura 1 - Elementele ecuației Spațiu-Timp-Dimensiunea Umană; Sursa: autor

În mod deliberat, în subiectul cercetării, am analizat spațiul public urban în forma sa de piață publică urbană asociată centrelor civice. Acest tip de spațiu este realizat pe plan prestabilit și reprezintă o ipostază particulară și particularizată a spațiului urban, prin vocația funcțională și modul de constituire. De asemenea, piața publică este o componentă esențială a centrului civic.

În consecință, se pot extrage următoarele concluzii:

1. Profilul funcțional a spațiilor publice ar trebui să le certifice rolul și caracterul;
2. Spațiile publice sunt percepute diferit de către indivizi, potrivit nivelului lor cultural sau experiențelor și aspirațiilor individuale și sociale;
3. Spațiile publice exprimate în ipostaza de piață publică urbană se pot constitui în noduri de interes ale structurii urbane și în centre polarizatoare ale vieții publice la nivelul spațiului social.

De asemenea, spațiul public poate fi analizat și înțeles din mai multe puncte de vedere:

- Din perspectiva configurativ spațială este spațiul delimitat, conturat.
- Din perspectivă funcțională, este spațiul în care se produc schimburi materiale, de servicii sau informație.
- Din perspectiva socială este spațiul interacțiunilor sociale;
- Din perspectivă politică este spațiul comunicărilor și al dezbaterilor;
- Din perspectiva filosofică, istorică și culturală cu nuanțare pe simbolistica spațiului;

Luând în considerare toate cele 5 modalități de înțelegere enumerate mai sus, putem considera spațiul public ca spațiu al interacțiunilor umane, spațiu în care există și se dezvoltă relații sociale, culturale, economice și informaționale³⁵.

³⁵ Prin relație informațională, înțelegem cantitatea de informație expusă, înțeleasă și schimbată. În sensul actual, desprindem termenul de informație legându-l de tehnica computerizată.

1.2. Piața publică urbană constituită pe plan prestabilit în relație cu centrul civic

1.2.1. Piața publică urbană constituită pe plan prestabilit

Din punct de vedere al istoricului sau modului de constituire putem defini piața publică urbană constituită pe plan prestabilit ca fiind acea parte constitutivă a spațiului public, integral proiectată de către un conceotor după reguli spațial-configurative clar definite, implementată în interiorul unui țesut urban și delimitată din punct de vedere spațial de clădiri având rol reprezentativ din punct de vedere social, cultural sau politic.

După cum a fost anunțat încă din cadrul capitolului I al lucrării, piața publică urbană este subiectul de analiză sub particularitatea apartenenței sale la centrul civic. Prin urmare, în analiza pieței publice urbane se va face referire la centrul civic.

1.2.2. Evoluția contemporană a conceptului de centru civic: perioada de după război

În ceea ce privește discursul profesional asupra zonelor publice centrale ale orașelor în perioada de după cel de-al doi-lea război mondial, pot fi identificate patru etape majore, având caracteristici distincte³⁶. O etapă ulterioară celor patru este în plină desfășurare și nu poate fi încă definită.

Astfel, în perioada anilor 1944-1949, întâlnim o continuare a discursului interbelic și termenul "*centru civic*" este folosit în special pentru planurile de sistematizarea a satelor.

Urmează apoi o perioadă de abandon a vechilor idei interbelice. După introducerea unei noi constituții, în 1948, regimul comunist respinge vechile idei ale discursului profesional interbelic și pune bazele unor noi instituții pentru proiectarea de arhitectură și urbanism. Această atitudine este susținută și de schimbările economice ce au avut loc odată cu naționalizarea mijloacelor de producție, eveniment întâmplat

³⁶ Acestea sunt comentate de dr. arh. Alex Răuță în cartea sa „Negocierea centrului civic”.

În vara anului 1948. În acest mod, economia intra într-o etapă a planificării centralizate și se deschidea calea unor proiecte architectural-urbanistice ample, în care decizia politică avea un rol important. Această perioadă este cuprinsă între anii 1949-1958 și este definită de dr. arh. Alex Răuță cu termenul de "ruptură conceptuală". Arhitectul arată că expresia "*centru civic*" apare accidental și chiar cu o conotație negativă în cazul orașului Onești. Pentru sistematizarea zonelor centrale ale localităților sunt folosite sintagme precum „centru social-administrativ” sau „centru cultural-administrativ”. În mod cert însă, indiferent de denumirea pe care o poartă, intervențiile de sistematizare a orașelor ca obiectiv inclusiv crearea unor spații publice centrale. Acesta este, de pildă, cazul orașului Medgidia, unde crearea unui ansamblu de locuințe înglobează un spațiu public central. Acest spațiu public va fi completat prin clădiri cu funcțiuni publice, culturale: casa de cultură și cinematograful, amplasate în capetele axei spațiului public, care este mai curând o degajare spațială, un scuar delimitat de clădiri de locuințe și nu o piață publică urbană.

Cea de-a treia perioadă este considerată ca aparținând anilor 1958-1965 (1968) și corespunde unui început de conceptualizare configurativ-funcțională a planurilor de sistematizare a zonelor centrale a localităților, conform informațiilor perpetuate în planul teoretic și profesional, dar și cerințelor politice ale momentului. Un rol important îl are profesorul arhitect Radu Laurian, care tratează și sintetizează problematica centrelor orașelor și implicit piața publică urbană asociată acestuia³⁷.

De asemenea, această conceptualizare configurativ-funcțională, poate fi și rezultatul unor influențe venite pe linie profesională din exteriorul României. Generația arhitecților care întrețineau legături cu profesioniștii din alte colțuri ale lumii este încă activă și putem presupune că reconstrucții ale zonelor centrale sunt surse de inspirație pentru arhitecții din România. Merită citat proiectul de reconstrucție a zonei centrale a orașului Le Havre, distrusă în urma bombardamentelor din al doilea război mondial. Echipa de proiectare a fost condusă de arhitectul Auguste Perret, iar reconstrucția zonei a fost realizată în perioada 1945-1964. Nucleul acestui proiect³⁸ este constituit de clădirea sediului administrativ și piața publică aferentă delimitată de imobile de locuințe cu spații comerciale și de servicii la

³⁷ Laurian, Radu, *Urbanismul*, ed. Tehnică, București, 1965

³⁸ Inclus în patrimoniul UNESCO în 2005

parter. Configurația spațial-volumetrică propusă este foarte aproape de conceptul avansat de arhitecții români.

La sfârșitul anilor "50 și începutul anilor "60, reapare în literatura de specialitate termenul de „*centru civic*”, în cadrul unor concursuri pentru proiecte dedicate amenajării spațiilor publice centrale ale orașelor Ploiești și Timișoara. Aceste concursuri sunt organizate de Uniunea Arhitecților împreună cu sfaturile populare regionale și, prin tema de concurs, cuprind inclusiv realizarea unui sediu politico-administrativ în cadrul ansamblului urban, denumit „*centru civic*”.³⁹ Cu toate acestea, încă nu se conturează un model spațial configurativ, intervențiile fiind adaptate particularităților locale. De asemenea, în cazul orașului Ploiești, necesitatea reconstrucției centrului este data de starea precară a construcțiilor, de după război. Prin urmare, la Ploiești se realizează la începutul anilor "60, Piața 16 Februarie, fiind configurată ca spațiu public de tip piață urbană de construcția unor clădiri cu 4 etaje, cuprinzând locuințe cu dotări la parter. Se păstrează însă clădiri vechi, în care funcționau servicii de importanță publică: primăria, palatul culturii.

Sintagma, după cum remarcă dr. arh. Alex Răuță, seduce clasa politică prin trimiterea la omul-cetățean și societate, subiecte reper pentru clasa politică comunistă, prin ceea ce numea „omul nou comunist” sau „societatea socialistă”⁴⁰. În această logică a perpetuării termenului, este subînțeles că centrele civice erau structuri urbane adresate societății.

A patra perioadă începe în anul 1965, odată cu schimbarea conducerii regimului comunist și adoptarea unei noi constituții. Anul de referință însă, este 1968. Începând cu acest an, odată cu reîmpărțirea administrativă a teritoriului României și numirea unor orașe municipii capitale de județ, la cerințele regimului politic, realizarea centrelor civice devine *program arhitectural-urbanistic*. Reperele pentru realizarea acestui program sunt preluate, așa cum am arătat mai sus, din discursurile profesionale anterioare, interbelice și postbelice. În această perioadă, constituirea centrelor civice se va face conform unui model, care va fi aplicat cu preluarea unor particularități configurativ-spațiale și funcționale ale orașelor respective. Analiza centrelor civice

³⁹ Răuță, Alex, *Negocierea centrului civic*, ed. Universitară Ion Mincu, București, 2013, p. 144

⁴⁰ Ibidem, p. 152

va face obiectul studiilor unor autori din care vom cita ca referințe pe parcursul lucrării numele prof. dr. arh. Cosma Jurov⁴¹ și prof. dr. arh. Sandu Alexandru⁴².

A cincea etapă începe după anul 1989 și este marcată de remodelarea centrelor civice, prin operațiuni de renovare urbană. Sunt aduse în discuție proiectele centrelor civice neterminate sau, mai bine spus, neîncepute, precum cel din Brașov, Cluj sau Oradea și se întocmesc proiecte de idee pentru conturarea acestora.

1.2.3. Centrul civic ca program arhitectural-urbanistic și relația cu piața publică urbană

Ca program arhitectural-urbanistic, impus de noul regim comunist după anul 1965, constituirea centrelor civice se va face conform unui set de reguli care va genera un model. Centrul civic, raportat la mărimea municipiilor capitale de județ, devine astfel un "ansamblu cu caracter central care se constituie prin gruparea unitară din considerente funcționale a unor construcții și amenajări în jurul unor spații"⁴³. Astfel, vorbim despre gruparea unor dotări administrative sau social-culturale și servicii reprezentative la scară municipală, în jurul unor piețe publice centrale.

Centrele civice constituite după 1965 se doresc a fi ansambluri noi, constituite integral sau prin inserarea unor clădiri cu funcțiuni publice existente. În unele cazuri, păstrarea unor dotări existente și completarea cu clădiri având funcțiuni noi nu s-a putut defini ca centru civic în sensul exprimat mai sus, ele fiind mai curând zone centrale. Astfel de exemple sunt date de centrele orașelor Râmnicu Vâlcea sau Bistrița. Din punct de vedere ideologic, centrele civice se doreau a fi manifeste ale dezvoltării societății socialiste, un fel de monumente ale arhitecturii contemporane. Fiind lipsite de acumularea temporală a valorilor, specifică monumentelor istorice, centrele civice se puteau constitui ca unități cu valoare arhitectural-urbanistică prin coerența

⁴¹ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979

⁴² Sandu, Alexandru, Centrul Orașului, în cartea *Urbanismul în România*,

⁴³ Alexandru, Sandu, Centrul orașului, în *Urbanismul în România*, Lazărescu, Cezar, ed. Tehnică, București, 1977, p. 105

configurării spațiale, arhitectura clădirilor și funcționalitate. Integrarea în contextul orașului oferea particularitate acestora.

Din punct de vedere al localizării, amplasarea în centrul geometric prezintă avantajul unei bune accesibilități din orice zonă a orașului. În afara localizării centrale buna accesibilitate este completată de existența arterelor importante de circulație, care leagă principalele zone ale orașului. Cu toate acestea, în amplasarea pieței publice urbane intervin și alți factori care particularizează ansamblul. Astfel, existența unor elemente naturale majore sau vechea locație centrală pot determina o poziție excentrică a pieței publice în cadrul orașului. În această din urmă situație, suprapunerea peste centrul istoric al orașului, se poate face prin reconfigurarea întregii zone centrale, cum este cazul orașului Vaslui sau prin inserarea alveolară a noii piețe publice, așa cum s-a întâmplat la Târgu Mureș.

O altă situație rezultată din relația cu centrul istoric este amplasarea pieței publice aferentă centrului civic în imediata vecinătate sau la distanță de centrul istoric, cum este cazul orașului Satu Mare.

Relația cu centrul istoric al orașului este importantă pentru analiza socio-comportamentală a locuitorilor în aceste spații. Dacă centrul istoric și spațiile publice aferente acumulează reprezentativitate și simbolism prin suprapunerea momentelor sociale importante în decursul istoriei, centrele civice sunt elemente noi. Din acest motiv, alăturarea lor poate genera o situație de competiție. Este de așteptat o continuare a activităților sociale în spațiile recunoscute memoriei colective și o reticență pentru spațiile noi, lipsite de încărcătură emoțională.

Din punct de vedere funcțional, centrele civice erau definite de gruparea unor dotări administrative, social-culturale, comerciale și de servicii reprezentative.

Așa cum am arătat mai sus, modelul de constituire a centrelor civice se raporta la contextul local generând anumite particularități configurativ spațiale și funcționale. Astfel, sunt puse în discuție locul în cadrul orașului, structura funcțională a centrelor civice, circulația, precum și valoarea socială a centrului civic.

Acest model a fost preluat și discutat de prof. dr. arh. Cosma Jurov în cartea sa *Centre Civice*, apărută în anul 1979.

Lucrare de referință, aceasta reprezintă reperul tematic la care facem apel în studiul despre piețele publice urbane constituite pe plan prestabilit. Deși lucrarea analizează problematica constituirii centrelor civice, ne vom raporta și vom extrage elementele luate în considerare de autor cu privire la piața publică urbană asociată acestora, ca ipostază a spațiului public. Referința la această carte este argumentată de obiectivul principal al studiului, acela de a afla în ce măsură piețele publice urbane și-au (re)găsit vocația socială, fiind acceptate sau nu de către populație.

Elementele luate în considerare de prof. dr. arh. Cosma Jurov ca principale premise pentru concepția piețelor publice urbane asociate centrelor civice sunt:

- Relațiile sociale directe cu caracter stabil sau întâmplător care se pot stabili în piața publică urbană, la care se adaugă interesele indivizilor grupați pe categorii de vârstă în a avea un cadru prielnic pentru desfășurarea/ manifestarea unor activități/ comportamente specifice;
- Economia centrelor civice exprimată prin eficacitate și rentabilitate. Acest aspect va influența atât configurarea spațială cât și pe cea funcțională, scopul fiind găsirea unei variante optime privind concepția și realizarea lor. În practică, varianta optimă se va transforma într-o rețetă cu aplicabilitate pe întreg teritoriul României.

Împărțindu-le în piețe de distribuție și piețe de concentrare a activităților, sunt definite de fapt caracterul lor: primele au un rol decorativ, monumental-simbolic, pe când celelalte favorizează „comunicațiile interpersonale”⁴⁴, printr-o relație în care funcțiunile clădirilor care delimitează piața se integrează cu piața însăși. Spațiul pieței propriu-zise și relațiile din interiorul ansamblului pieței publice urbane sunt riguros constituite: de la modul de configurare spațială și funcțională până la modul de constituire a animației.

Din punct de vedere configurativ-spațial, piețele publice realizate pe plan prestabilit, asociate centrelor civice, sunt spații regulate, clar delimitate, adiacente unei artere principale a orașului. Datorită caracterului simbolic-reprezentativ și a subordonării spațiale față de

⁴⁴ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979, p.114

funcțiunea politico-administrativă sau culturală, care trebuia percepută ca punct principal de perspectivă, în realizarea acestor piețe, este preferată o configurare spațială deschisă pe o latură, în forma literei "U"⁴⁵.

În constituirea lor s-au avut în vedere și aspecte legate de particularitățile cadrului natural, respectiv de valorificare a unui potențial natural existent. De pildă piața publică urbană a orașului Vaslui este deschisă pe o latură, în perspectivă descendentă către cadrul natural existent. În acest fel, perspectiva asupra funcțiunii politico-administrative dominante este ușor ascendentă, fiind obținută o oarecare monumentalitate. Un alt exemplu este piața publică urbană a orașului Deva, spațiu public din care este percepută cetatea dacică. Între piața publică urbană și cetate este deci stabilită o relație vizuală menită să legitimizeze caracterul simbolic al pieței.

Comasarea activităților și tipizarea construcțiilor sunt rezultante ale criteriului economic și sunt soluții discutate și propuse de arhitect. Aceste procedee însă nu au fost luate în considerare în realizarea centrelor civice din municipiile capitele de județ. În aceste orașe, funcția reprezentativă era importantă și configurarea piețelor publice urbane s-a realizat prin clădiri unicat. Cu toate acestea, datorită unor cerințe de accentuare a identității naționale, în expresia plastică a acestor clădiri se găsesc elemente comune, cum ar fi acoperișurile tăiate, grinzile cu terminații decorative exprimate în fațadă sau parapete prefabricate ca stilizare a horei populare. Prin urmare, deși configurația pieței publice ia în calcul anumite particularități locale, uneori poate prea subtil considerate, aplicarea modelului cu elemente ce se regăsesc și în alte piețe pun sub semnul întrebării identitatea locală spațiului public.

Ca loc de petrecerea timpului liber și de desfășurarea a activităților sociale, mobilierul urban joacă un rol important în constituirea ambianței piețelor publice urbane, dar și în atingerea anumitor obiective socio-culturale. Astfel „dispunerea mobilierului și a obiectelor accesorii într-un spațiu public va indica și controla modalitățile de interacțiune, ca și amplasarea și extinderea mobilierului de pe terase

⁴⁵ Închisă pe trei laturi.

în spațiul pieței, modul de grupare al locurilor de ședere în piață, sistemul de iluminare, etc.”⁴⁶

Într-o altă perspectivă, cu ajutorul mobilierului urban se completează forma de control a activităților în cadrul pieței publice urbane.

În ceea ce privește **modul de constituire funcțională**, se arată că diversitatea activităților și funcțiile centrelor civice ar trebui corelate cu mărimea localităților sau se va ține seama de sistemul de localități din teritoriu. Astfel, cu cât orașul este mai mic, cu atât diversitatea funcțională și a activităților manifestate în piața publică urbană va fi mai mare. Această relație rezultă din necesitatea satisfacerii a cât mai multe nevoi sociale în cadrul aceluiași spațiu.

Piața publică urbană asociată centrelor civice din municipiile capitale de județ, va fi spațiul public asociat următoarelor funcțiuni:

- Funcțiunea politico-administrativă exprimată prin sediul consiliului județean și primăria orașului;
- Funcțiunea culturală exprimată prin casa de cultură, sala polivalentă, bibliotecă, teatru sau cinematograf;
- Funcțiunea comercială, de alimentație publică și servicii generale, exprimată prin existența magazinului universal sau comasate în clădiri având și funcțiunea de locuințe;
- Funcțiunea de servicii hoteliere, exprimată prin clădirea hotelului.

La acestea, se adaugă

- Funcțiunea rezidențială

Existența acestor funcțiuni componente centrelor civice este întărită prin apariția Legii 58/1974, denumită generic *Legea sistematizării*. Ele aparțin însă discursului conceptual al centrului civic, fiind o preluare firească a unor noțiuni transmise în sfera socio-profesională.

Prin alăturarea acestor funcțiuni, s-a urmărit întărirea caracterului reprezentativ al pieței publice urbane asociată centrelor civice. Caracterul public a fost întărit prin realizarea acestor construcții ca

⁴⁶ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979

spații publice de sine stătătoare. Este realizată astfel o integrare a funcționării spațiale articulată de existența piețelor publice urbane.

În realitate, datorită contextului politic, funcționarea spațială a centrului civic este divizată și piața publică urbană nu-și mai exercită rolul de articulare a acestora.

Din punct de vedere socio-cultural, studiul dlui. prof. dr. arh. Cosma Jurov accentuează rolul piețelor publice urbane asociate centrelor civice ca suport al unor activități controlate. Ele pun în valoare clădiri considerate reprezentative pentru societate și în relație cu acest rol găzduiesc adunări festive. În afara acestui binom asumat, ele mai pot găzdui și alte activități sociale, dar în mod controlat pentru a nu exista suprapuneri în programul de desfășurare a lor. Vocația publică a acestora există, dar este asociată unei societăți considerate evolute, cu un grad sporit de control.

Trebuie remarcat rolul educațional pe care aceste piețe îl înglobează. Acesta este exprimat deopotrivă prin manifestări artistice și prin determinarea tipurilor de comportament, în detrimentul manifestărilor individuale spontane. Piețele publice urbane aveau rolul de a uniformiza o societate și de a o îndrepta spre un proces de continuu progres cultural.

În realitate, idealul exprimat va fi aplicat prin controlul politic, rezultând atât o inhibare a manifestărilor sociale spontane, cât și o accentuare a unui caracter scenografic, a unui simbolism impus. Vocația publică a piețelor realizate a îmbrăcat o formă de existență artificială.

Studiul prof. dr. arh. Cosma Jurov, ia în considerare evoluția centrelor civice sub incidența factorului temporal și socio-cultural prin următoarele direcții evolutive:

- Creșterea numărului de locuitori și implicit creșterea nevoilor funcționale sub aspect cantitativ;

- Dezvoltarea nivelului cultural, în sensul comportamentului urban și a însușirii unei culturi urbane⁴⁷, făcând referire referire la aspectul calitativ al dezvoltării sociale.

Pentru a răspunde evoluțiilor descrise mai sus, funcțiunile se pot extinde adiacent centrelor civice sau divizate, în alte zone ale urbei. În primul caz, piața publică urbană își va putea modifica configurația spațială prin restrângere sau extindere. O altă posibilitate este aceea a creării unor alte spații publice, subordonate celui inițial, rezultând astfel un sistem al piețelor publice urbane în cadrul centrului civic. În cazul extinderii în alte zone ale orașului, vom avea de-a face tot cu un sistem al piețelor publice urbane, dar a cărui omogenitate socială se va disipa proporțional cu creșterea distanțelor. Semnalăm faptul că datorită perioadei în care a fost elaborat, studiul privitor la constituirea centrelor civice nu ia în considerație aspecte legate de tehnica de comunicație informațională și implicit influențele ei asupra vieții sociale. Astfel, concepte precum realitatea virtuală sau spațiul virtual nu sunt analizate.

Știm deja că evoluția tehnologică ulterioară a influențat și va influența comportamentul individual și social în spațiul public, inclusiv percepția acestuia. Modul în care mediul virtual influențează în prezent percepția spațiului public va fi luat în considerație ca element constitutiv în analiza piețelor publice urbane.

Continuând analiza făcută de prof dr. arh. Cosma Jurov, în afara caracterului simbolic, al rolului de reprezentare și al funcției de piață de adunări, în piața publică urbană mai pot avea loc și alte activități desfășurate în anumite perioade de timp, cum ar fi manifestări ludice, spectacole, proiecții de filme, jocuri sportive, alimentație sau odihnă. În acest mod este accentuată eficiența pieței publice urbane. Această caracteristică a utilizării este însă supraapreciată în însușirea unor rigori comportamentale la nivel social. Activitățile manifestate în cadrul pieței publice urbane ar urma să fie controlate pentru satisfacerea eficienței funcționale.

⁴⁷ Studiul realizat de prof. dr. arh. Cosma Jurov ia în considerare inclusiv evoluția localităților rurale și a aportul migrator de la sat la oraș.

Din perspectiva înțelegerii actuale a spațiului public în ipostaza sa particulară, analizată, aceea a pieței publice urbane asociată centrelor civice, se pot formula următoarele concluzii critice:

- Piețele publice urbane au fost conceptualizate ca structuri urbane adresate unei societăți a cărei manifestare impunea o rigoare comportamentală, un (auto)control. Prin suprapunerea unei politici de stat autoritare, existența lor a fost formală.
- Controlul excesiv al funcțiunilor nu asigură cadrul pentru manifestarea unor gesturi sociale spontane, caracteristice ale diversității și animației piețelor.
- În realizarea piețelor publice urbane asociate centrelor civice a fost accentuat rolul de reprezentare a puterii politice centrale.
- Deși proiectarea lor după criterii spațial configurative și funcționale standardizate au avut ca obiectiv atingerea unui nivel socio-cultural ridicat și afirmarea unui specific național, prin realizarea lor s-a pierdut identitatea locală sau posibilitatea de afirmare a unei identități locale. Au fost ignorate nevoi sociale, rămase (poate) neexprimate. Cu mici diferențe în tratarea volumetriilor și a folosirii unor elemente de plastică arhitecturală, piețele publice urbane afișează aceeași ambianță formală.

Decizia politică privind realizarea centrelor civice presupunea construcția integrală a acestora și a fost fost un act deliberat, convenit și asumat de înlocuire a vechiului fond construit. Localizarea piețelor publice urbane asociate centrelor civice putea coincide cu vechiul amplasament sau putea completa un spațiu public existent al zonei centrale având o valoare spațial-configurativă semnificativă.

Deși programul centrelor civice presupunea realizarea construcțiilor noi conform unor reguli clare de compoziție dezvoltate pe baza unui plan prestabilit, aplicarea lui a fost nuanțată. Această nuanțare a putut exista, așa cum am arătat mai sus, datorită a două cerințe. Prima se referea la economia realizării centrelor civice. În acest sens, era importantă recuperarea clădirilor existente care se aflau în stare bună și, eventual conversia lor funcțională. De multe ori însă, în centrele

localităților existau clădiri cu funcțiuni publice care aveau să fie păstrate. Astfel de exemple pot fi centrele civice ale orașelor Brăila, unde a fost păstrată clădirea Ministerului Agriculturii sau Focșani, unde au fost păstrate clădiri ce adăpostesc astăzi primăria sau ateneul.

A doua cerință își avea rădăcinile în impunerea unui caracter simbolic municipiilor capitale de județ. Astfel, din punct de vedere funcțional, centrele civice cuprindeau funcțiuni administrative de importanță teritorială, cum ar fi consiliile județene. Din punct de vedere configurativ-spațial și formal-estetic, simbolismul era exprimat în forma piețelor publice și în arhitectura clădirilor. Se consideră că piața publică avea drept inspirație arhitectura piețelor italiene clasice, fiind preferată o formă semideschisă a spațiului public în fața clădirilor reprezentative și crearea unei compoziții urbane în care fleșa clădirii administrative este corespondentul campaniei piețelor italiene. În arhitectura clădirilor noi aveau să fie inserate elemente simbolice, de plastică arhitecturală, care să exprime specificul național. În acest sens, amintim activitatea arhitectului Nicole Porumbescu, care a dezvoltat în arhitectura clădirilor sale elemente de limbaj simbolic, cu specific național. Unul dintre exemplele semnificative este centrul civic al municipiului Satu Mare, conceput de arhitect Nicolae Porumbescu în colaborare cu arhitect Ludovic Gyure și construit în perioada 1974-1984.⁴⁸

Premergător ansamblului, arhitectul proiectează Casa de Cultură din Suceava (1965-1969) și Palatul Administrativ din Botoșani (1968-1970). Ambele clădiri relevă căutări în arhitectura tradițională pentru elemente ce se vor specifica.

De altfel, dr. arh. Alex Răuță, arată că în notele trimise de Cancelaria Comitetului Central al Partidului Comunist, echipelor de proiectare din țară, există cerința preluării elementelor cu specific local pentru a fi introduse în arhitectura clădirilor ce delimitează piața publică urbană.⁴⁹ Acest fapt ilustrează dorința politică, nu doar în rândul profesioniștilor, pentru particularizarea centrelor civice.

⁴⁸ În 1986 are loc inaugurarea acestuia, cu ocazia cuvântării ținute de Nicolae Ceaușescu.

⁴⁹ Răuță, Alex, *Negocierea centrului civic*, ed. Universitară Ion Mincu, București, 2013, p.198

1.2.4. Ipостaze ale intervențiilor

Datorită celor două cerințe discutate mai sus, adică economia realizării centrelor civice și caracterul simbolic al municipiilor capitale de județ, constituirea piețelor publice urbane asociate centrelor civice a fost realizată urmând două direcții de intervenție⁵⁰:

- **Piete publice urbane integral constituite (reconstrucție a zonei centrale)**

Orașele în care au fost realizate piețe publice integral constituite sunt următoarele: Slatina, Suceava, Brăila, Tulcea, Focsani, Buzău, Miercurea Ciuc, Deva, Pitesti, Resita, Satu Mare, Slobozia, Vaslui și Zalău.

- **Piete urbane constituite în completarea configurației existente (remodelare, completare a zonei centrale)**

Această modalitate de realizare o putem cataloga ca fiind specifică orașelor care aveau un spațiu public urban în zona centrală bine definit prin configurația sa spațială și delimitat de un fond contruit semnificativ valoros din punct de vedere stilistic. Orașele în care au fost realizate piețe publice prin completarea configurației existente sunt: Sibiu, Targu Mures și Iasi.

⁵⁰ Sunt luate în considerație doar centrele civice constituite conform principiilor spațial-configurative enunțate la începutul cărții, fiind luate în considerare doar municipiile capitale de județ. Alte municipii au centre civice începute dar nefinalizate (Brașov, Oradea) sau conțin spații publice care aparțin altor tipologii, nu cele de piață publică urbană. De asemenea, există orașe în care a fost constituită o piață publică urbană, dar nu intră în categoria municipiilor capitale de județ, cum ar fi Orșova.

1.3. Elemente de particularizare a piețelor publice urbane asociate centrelor civice.

1.3.1. Identitatea piețelor publice urbane și amprenta națională ca dimensiune estetică

Așa cum a fost prezentat în capitolul anterior, prof. dr. arh. Cosma Jurov semnalează importanța dimensiunii specificului național. Aceasta a fost preluată și în constituirea centrelor civice, ca modalitate de întărire și legitimitate a regimului politic.

Având ca punct de plecare definiția dată de Dicționarul de Neologisme, prin care specificul național este „o sumă a caracteristicilor unei culturi, arte literaturi care provin din trăsăturile proprii poporului și istoriei sale”⁵¹, vom analiza cum a fost acest concept estetic exprimat în configurarea spațială și volumetrică a piețelor publice urbane, asociate centrelor civice.

George Călinescu arată că „specificitate nu este echivalent cu pitoresc și o civilizație română numai cu ișlicuri și benisuri ar fi doar un muzeu”⁵². Așadar, a concepe în spiritul unui specific național înseamnă a identifica și reinterpretă elemente ce se regăsesc în cultura națională (regională sau locală), prezentând valoare pentru cultura universală. Avem deci, o abordare de tip sistemic a conceptului, care nu poate fi definit decât în relație cu cultura întregii umanități. În acest fel, specificul național este un element de identitate.

Mergând mai departe în ideea definirii trăsăturilor caracteristice și a specificului național, semnalăm că tematica a fost abordată de arh. Nicolae Porumbescu, fiind dezvoltată și conceptualizată în numeroase studii și lucrări de arhitectură.

În domeniul arhitecturii și al urbanismului avem de-a face cu un proces de concepție, diferit de cel al creației, care presupune o anumită efemeritate a gestului. Concepția adaugă dimensiunea științifică procesului. Făcând referire la cele expuse mai sus, în domeniul

⁵¹ Marcu, Florin, Maneca, Constant, *Dicționarul de neologisme*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, ediția aIII-a, București, 1986

⁵² Călinescu, George, *Specificul național*, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988

arhitecturii și urbanismului rolul artistului este luat de conceptor⁵³, care, înaintea procesului de concepție-proiectare trebuie să epuizeze etapa de analiză. Este vorba despre o analiză a elementelor culturale explicit exprimate prin tema de proiect sau volumetriile existente în situ și o analiză a elemente neexprimate și subînțelese, pe care conceptorul trebuie să le deducă, din urmele lăsate de comportamentul indivizilor în spațiul urban.

Asupra acestui aspect atrăgea atenția și prof. dr. arh. Sandu Alexandru, referindu-se la exprimarea specificului național în arhitectură și urbanism: „specificul național privește nu numai rezultatul unei acțiuni, ci însăși acțiunea respectivă”⁵⁴. Cu alte cuvinte, conceptorul, atât în procesul de concepție-proiectare cât și în realizarea edificiului trebuie să țină seama de caracteristicile culturii respective, acesta însemnând evident și o reinterpretare a lor.

În abordarea arhitectural-urbanistică, identitatea și specificul național pot fi exprimate la nivelul următoarelor paliere:

- La **nivel configurativ-spațial**, cu referire la mijloace estetic-formative, prin poziția în structura orașului și prin elemente de plastică arhitecturală.

Poziția centrală a piețelor publice urbane asociate centrelor civice le conferă un caracter polarizator. Către acest spațiu converg activitățile sociale și tot de aici ele sunt disipate în cadrul urban. Conformarea spațială a piețelor publice urbane presupune existența unei dominante funcționale și volumetrice în fața căreia spațiul se deschide. Această dominantă este sediul administrativ sau clădirea teatrului național.

În analiza piețelor publice urbane asociate centrelor civice, se poate observa folosirea unor procedee spațial-configurative cunoscute, cum ar fi folosirea perspectivei, orientarea piețelor, configurarea fronturilor, folosirea accentelor și a dominantelor, procedee preluate din modul de constituire a piețelor clasice. În unele cazuri, aceste procedee sunt aplicate ținând cont de anumite particularități ale localității. De pildă deschiderea frontului piețelor publice urbane a fost realizată, după

⁵³ Eftenie, Mariana, *note de curs Psihologia Spațiului Construit*, Editura Universitară Ion Mincu, Ed. A 2-a, București, 2006

⁵⁴ Alexandru M. Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, Ed. Fundației Arhitect Design, București, 2007, p.111

caz, fie catre elemente ale cadrului natural, fie catre alte elemente ale cadrului construit considerate simbolice. Pentru exemplificare putem face referire la piețele publice urbane din orașele Vaslui, Alexandria sau Reșița, unde deschiderea acestora este realizată către cadrul natural. În cazul orașelor Târgu Mureș și Iași, deschiderea piețelor publice urbane este realizată către un element construit cu valoare simbolică și de reper, acestea fiind Catedrala Ortodoxă sau Palatul Culturii.

Această relație între elementul nou al pieței și un element existent și cu valoare de reper la scară urbană presupune forme de relaționare cum ar fi deschiderea câmpurilor vizuale și perspectiva. Astfel, este cazul orașului Deva unde deși piața publică urbană exista înainte de constituirea centrului civic, cetatea dacică a rămas vizibilă din piața publică, fiind un element de reper la scara orașului.

Din punctul de vedere al elementelor de volumetrie și plastică arhitecturală, trebuie remarcat rolul pe care arhitectul Nicolae Porumbescu l-a avut în exprimarea stilizată a unor elemente preluate din arhitectura populară.

- **La nivelul activităților urbane.**

Prin vocația lor piețele publice urbane sunt spațiu al interacțiunilor sociale. Acesta este cadrul întâlnirilor, socializării sau contemplării. Tot aici au loc manifestări culturale și politice. Adăugând la această dimensiune social-culturală cerința politică pentru existența unui specific național, piețele publice urbane care au fost constituite au avut o vocație diferită față de vocația lor implicită. Astfel, manifestările social-culturale au fost intens politizate, atât prin programă cât și prin existența gestului. Piețele urbane erau ocupate de oameni doar cu ocazia vizitelor politice, iar gesturile de manifestare social-culturală se limitau la repertorii ce aveau ca subiect prezența politicianului; mai mult această manifestare era doar uneori exprimată, fiind intens repetată și lipsită de spontaneitatea naturală a gestului.

În ideea celor expuse mai sus, putem afirma că vocația socio-culturală a piețelor publice a fost redusă până aproape de anulare.

Având în vedere particularitatea constituirii lor ca piețe publice urbane noi, putem spune că specificul național a fost prezent din punct de vedere spațial-configurativ. Din acest punct de vedere,

piețele publice urbane au fost corect constituite, chiar dacă le lipsește atmosfera pitorească și amprenta umană pe care o capătă evoluția în timp a unui astfel de spațiu.

Din punctul de vedere al activităților umane, specificul național a fost exprimat planificat și artificial. Datorită absenței manifestărilor social-culturale spontane sau, mai mult, chiar a interzicerii accesului în acest spațiu în anumite momente, piața publică urbană asociată centrelor civice și-a pierdut vocația socială, devenind un spațiu al manifestărilor politice organizate.

Din punctul de vedere al identității piețelor publice urbane asociate centrelor civice aceasta exprimă mai curând diferențierea perioadei istorice de la sfârșitul anilor '60 până la sfârșitul anilor '90 și mai puțin identitatea unei piețe publice urbane în raport cu alta, aparținând aceleiași perioade.

În schema de mai jos este făcută o paralelă între piața publică urbană asociată centrului civic și piața publică urbană istoric constituită pentru a arata implicațiile specificului național în constituirea piețelor publice urbane ca rezultat al nevoii sociale în antiteză cu nevoia politică.

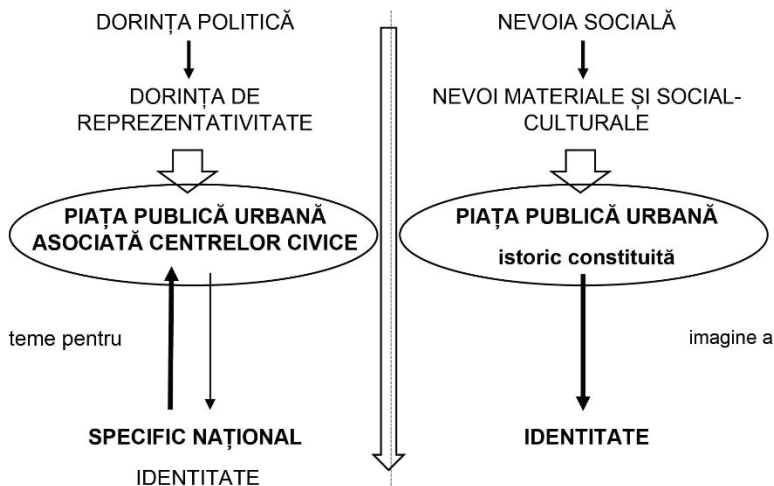

Figura 2 - Identitatea și specificul național în centrul civic și centrul istoric; Sursa: autor

Prin urmare:

- **Piețele publice urbane asociate centrului civic au ca factor generator dorința politică prin nevoia de reprezentativitate, iar specificul național și identitatea sunt teme pentru configurarea lor;**
- **Piețele publice urbane istoric constituite au ca factor generator nevoia socială prin nevoia material și social-culturală, iar identitatea este un rezultat al existenței lor.**

1.3.2. Valoarea simbolică a spațiului

Vorbind în subcapitolul anterior despre identitate, nu putem merge mai departe fără a vorbi și despre o ipostază aparte a spațiului și anume despre conceptul de *loc*. Ca spațiu al manifestărilor sociale, se poate considera că locul public este modul prin care este exprimată identitatea socială.

Deseori subiect al analizei sociale⁵⁵, vom reține în lucrarea noastră conotația atribuită de Christian Norberg Schulz și anume aceea că locul este spațiul caracterizat de o semnificație și o structură.⁵⁶ Locul este definit ca nevoia de apartenență a omului la un spațiu delimitat prin forme și procedee diverse, spațiu cu care omul se identifică⁵⁷.

Așadar, locul presupune delimitarea într-un context spațial a unei suprafețe. Este vorba însă despre o delimitare subtilă a locului în spațiul public, care poate să nu fie concretizată prin elemente construite și la care indivizii pot accede și participa. Prin actul

⁵⁵ Conceptul este analizat din punct de vedere arheologic, antrologic sau preocupare a curentelor noi de cercetare cum ar fi fenomenologia și semiotica.

⁵⁶ Sau formă și conținut

⁵⁷ Norberg- Schulz, Christian, *Habiter: vers une architecture figurative*, ed Electa Moniteur, 1985

participativ, se înțelege existența unor relații reciproce între indivizi, sau existența unor relații între indivizi și elementele componente ale spațiului public.

În exemplificarea unor astfel de relații, dăm exemplul acțiunii de *a privi*, gestul fiind deschizătorul altor suite de acțiuni ce *pot avea loc*. Văzului i se adaugă și celelalte simțuri: un loc public poate fi auzit, mirosit, gustat mental și evident simțit prin conformarea sa spațială și funcțională.

În ceea ce privește însă semnificația, aceasta are mai multe grade de percepție. Ea este recunoscută într-un fel de un individ aparținând societății locale și în alt fel de un vizitator. Acesta din urmă poate va înțelege valoarea locală, dar o va simți detașat, fără implicații emoționale. Gesturile tuturor se consumă însă în același loc, având intensități diferite.

Piețele publice urbane rezultate dintr-o evoluție social-istorică liniară, calmă au o semnificație legitim dobândită. Ele sunt un cumul al valorilor sociale locale.

În opoziție cu acestea întâlnim piețele publice urbane asociate centrelor civice. Au fost configurate ca spații noi, subordonate unui edificiu politic sau cultural, respectând o structură configurativ-spațială teoretizată și devenită rețetă. În constituirea lor ca răspuns al unei comenzi politice au rezultat spații formale, această caracteristică manifestându-se atât în existența cadrului construit cât și în activitățile și semnificația atribuită.

Prin modul de configurare spațială și funcțională, piețele publice urbane asociate centrelor civice prezintă însă elemente de particularitate în țesutul urban. Dacă privim însă la scara teritoriului și încercăm a evidenția o particularitate a lor în cadrul țesutului urban al mai multor orașe, valoarea lor de reflectare a identității locului se disipă. Având la bază un anumit model, ele sunt aproape la fel în toate orașele în care au fost constituite. Chiar și în condițiile unei identități discutabile la scara națională, aceste piețe au o valoare istorică, ele reprezentând cristalizarea unei dorințe politice de afirmare a unei identități și de impunere a ei în plan social.

Este totuși greu de apreciat dacă intervențiile celor trei factori de influență – politic, prin administrația publică locală, economic și socio-

cultural -, de după 1989 pentru sau având drept rezultat schimbarea imaginii acestor piețe au adus o plus valoare sau, din contră, au făcut mai mult rău prin banalizarea piețelor publice urbane cu elemente nou apărute, posibil în unele cazuri chiar elemente parazitare. Greutatea în a aprecia rezultă din faptul că încă nu există (chiar și în rândul comunității profesionale) un punct de vedere unanim acceptat, privind valoarea acestor piețe. Pentru aceasta, ar trebui să pornim de la premisa că piețele au fost sau nu au fost constituite ca elemente cu valoare arhitectural-urbanistică. Singurul reper pe care îl avem deocamdată la dispoziție are referire la o anumită valoare a lor, cu precădere din punct de vedere arhitectural, ca spațiu unitar constituit și coerent din punct de vedere compozițional, funcțional și estetic. Prin urmare, este corect a ne limita la aprecieri privind unitatea elementelor de limbaj arhitectural folosite.

Mai mult, ca o completare a constituirii lor pe baza unei rețete, gesturile de schimbare par a urmări același principiu. Exemplificăm în acest sens intervențiile Agenției pentru dezvoltare regională Nord-Est care prin proiectele REGIO de reabilitare a zonei pietonale a centrelor civice aplică elemente ale unui model tip, proiectat, pentru orașe ca Vaslui, Focșani, sau Botoșani. Astfel, în toate cele trei cazuri, principala arteră de circulație, adiacentă pieței publice este pavată cu piatră cubică, iar spațiul pieței este pavat cu placi de granit. Fântânile arteziene și treptele sunt modernizate cu elemente de inox, în multe cazuri fiind folosit în mod excesiv deși materialul este străin configurației inițiale. În acest mod, devine discutabil dacă conceptul de *loc* și atributul de *local* are șanse de apariție și manifestare.

1.3.3. Localizarea în cadrul orașului. Relațiile la nivel spațial în cadrul sistemului urban;

Ca element de referință al zonelor centrale, piața publică urbană ocupă, în mod ideal, o poziție centrală în cadrul orașului. Localizarea centrală a piețelor publice ne apare în primul rând o cerință funcțională, rezultată din necesitatea amplasării funcțiunilor administrative, sociale și culturale în centrul geometric al orașului. Această poziție este susținută de accesibilitate, ea corespunzând în majoritatea cazurilor amplasării în imediata vecinătate a arterelor importante ale orașului. Astfel, piața publică urbană se constituie într-un punct de interes, aflat la distanțe relativ egale de alte zone ale

oraşului. Poziţia centrală, uşor accesibilă este susţinută şi de vocaţia pieţei publice ca spaţiu public reprezentativ al oraşului.

Prin urmare, poziţia centrală, considerată ideală, a pieţei publice este determinată de:

- Vocaţia funcţională;
- Accesibilitate, fiind înţeleasă ca centru geometric aflat la distanţă egală de marginile oraşului;
- Accesibilitatea în raport cu trama stradală majoră a oraşului, fiind importante circulaţiile principale ale acestuia.

Cu toate acestea, nu întotdeauna piaţa publică ocupă o poziţie centrală în cadrul oraşului. În acest sens putem da exemplul oraşului Vaslui, unde piaţa publică urbană a fost constituită pe principalul bulevard de circulaţie al oraşului, iar în prezent ea ocupă o poziţie excentrică, ca rezultat al dezvoltării oraşului din perioada anilor '60-70.

Aşadar, poziţia centrală, este influenţată de câteva elemente importante care se manifestă în dezvoltarea urbană:

- Condiţiile topologice ale terenului sau existenţa unui element natural major care influenţează atât trama stradală cât şi dezvoltarea oraşului firească a oraşului;
- Decizia amplasării unor funcţiuni importante în anumite zone ale oraşului, fapt care inhibă sau accentuează o direcţie predilectă de dezvoltare. Un astfel de rol l-a jucat amplasarea zonelor industriale, care în perioada anilor 60-80 a atras dezvoltarea unor ansambluri noi de locuinţe, cu rol de deservire.

Dezvoltarea zonei centrale a oraşului este un aspect important care apare ca un firesc al evoluţiei acestuia. Această dezvoltare a fost abordată de prof. dr. arh. Cosma Jurov în studiul său⁵⁸, analizând două situaţii posibile pentru dezvoltarea centrelor civice: o situaţie presupune creşterea funcţiunilor în interiorul centrului civic, acesta mărindu-şi suprafaţa. O altă situaţie este reprezentată de dezvoltarea

⁵⁸ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1979, p. 103-104

unor funcțiuni în zone aflate la distanță față de centrul existent, rezultând o configurație policentrică a orașului.

Același lucru este abordat și de prof. dr. arh. Sandu Alexandru, care abordează problema din punctul de vedere al exigențelor sociale, făcând referire la evoluția cantitativă și calitativă a nevoilor populației. Astfel, extinderea extensivă sau intensivă a funcțiunilor centrului civic apare ca un proces permanent care este dictat de creșterea numărului de locuitori dar și de creșterea exigențelor funcționale ale acestora.⁵⁹

1.3.4. Elemente configurativ-spatiale si functionale specifice

Specificitatea piețelor publice urbane este înțeleasă ca acumulare prin creare și selecție prin uz a unor valori reprezentate de elemente particulare, proprii spațiului respectiv.

Prof. dr. arh. Sandu Alexandru, nuanțează termenii de specificitate și specific. Astfel, dacă *specificitatea* unui spațiu rezultă dintr-un proces de acumulare și selecție, *specificul* acestuia presupune acumularea și selecția repetată. Potrivit arhitectului, *specificitatea* unui loc este determinată de un ansamblu al unor elemente și nu de detalii singulare, acestea ajutând doar la reținerea de către individ a specificității. Prin repetare însă, în cadrul unui ansamblu, detaliul poate deveni element de specificitate.

Pentru prof. dr. arh. Sandu Alexandru, *specificul* înseamnă "creație decantată, confruntată continuu cu sistemul de referință al societății, trecut sau prezent"⁶⁰. Prin urmare, din punct de vedere temporal, specificul presupune o continuitate și o acumulare a valorii elementului sau ansamblului, într-un spațiu de referință.

Raportarea în cadrul lucrării la specificul unui spațiu este impotantă datorită trăsăturii dualiste prin care spațiul respectiv răspunde unor cerințelor sociale (prin creare și acumulare) și le influențează în același timp, determinând comportamente (și selecție prin uz).

⁵⁹ Alexandru, Sandu, Centrul orașului, în *Urbanismul în România*, p. 128.

⁶⁰ Alexandru, Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, ed. Fundației Arhitect Design, București, 2007, p. 145.

Deoarece subiectul lucrării îl constituie analiza piețelor publice urbane constituite în perioada 1968-1989, vom analiza specificul în cadrul acestor piețe și mai puțin prin raportul acestor piețe cu alte piețe publice constituite în timp (istoric).

Făcând referire la studiul prof. dr. arh. Jurov Cosma⁶¹, pot fi luate în considerare câteva elemente considerate a fi importante pentru manifestarea specificului în cadrul centrelor civice.

- **Elemente configurativ-spațiale specifice:**
 - Valoarea polarizatoare a pieței publice urbane, ca expresie a centralității;
 - Orientarea piețelor;
 - Forma piețelor;
 - Plactica arhitecturală folosită;
 - Volumetria ansamblului (cu referire la principiile compoziționale: accent, dominantă);
 - Prezența elementelor majore ale cadrului natural;
 - Continuitatea istorică a spațiului sau a unor clădiri (inclusiv cu referire la simbol);
- **Elemente funcționale specifice:**
 - Ponderea funcțiunilor publice;
 - Depășirea importanței locale a funcțiunilor publice;

⁶¹ Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, București, 1979, p. 105-106

1.4. Factori ce intervin în dinamica pieței publice urbane asociată centrului civic

1.4.1. Dimensiunea temporală în dinamica configurativ-spațială și funcțională a piețelor publice urbane.

După cum a fost anunțat deja, la începutul cărții, vor fi luate în considera următoarele chei de înțelegere a dimensiunii temporale:

a) Timpul fizic.

Privind în această cheie influența timpului asupra cadrului construit al pieței publice, se are în vedere acțiunea de degradare naturală a spațiului construit sub acțiunea trecerii timpului. Starea rezultată în urma acestui proces este vizibilă în toate piețele publice urbane considerate, atât în forma degradării cât și în forma intervenției firești de renovare. Prin urmare, influența timpului asupra stării fizice a clădirilor înseamnă inevitabil, schimbarea aspectului pieței la anumite perioade de timp. Operațiunile de renovare a cadrului construit observate au avut în vedere în primul rând platoul pieței și apoi clădirile, astfel încât în unele cazuri se pot întâlni construcții cu ușoare semne de degradare: tencuiala căzută, scări sau parapete deteriorate.

Figura 3 - Imagine din piața publică urbană aferentă orașului Târgu Mureș și tencuiala căzută pe clădirea teatrului. Sursa: arhiva personală, an 2015

Însă, trebuie făcută precizarea că nu întotdeauna trecerea timpului are efecte negative, din punct de vedere al imaginii, asupra materialelor. Anumite materiale pot avea o valoare estetică mai mare odată cu trecerea timpului, conferind un plus de atractivitate locului respectiv.

Pentru exemplificare putem face referire la aspectul acoperișurilor de țiglă sau al invelitorilor de cupru.⁶²

b) Timpul asociat experienței umane.

A fost arătat în capitolele precedente că piețele publice urbane asociate centrelor civice sunt spații nou constituite, de cele mai multe ori prin demolarea țesutului vechi și implicit ștergerea amprentei culturale locale. Este de așteptat ca procesul de acceptare și asimilare a noilor spații să se producă într-o perioadă mare de timp, perioadă în care locuitorii într-o primă fază, experimentează spațiul. Prin percepție și memorare aceștia ajung sau nu la a-și însuși spațiul pieței publice.

În ceea ce privește activitățile desfășurate în cadrul pieței, este importantă frecvența și repetabilitatea acestora. Astfel, piața poate fi suportul unor evenimente anuale, sezoniere sau zilnice, acestea având rol în funcționalitatea pieței. De pildă, iarna, când activitățile în spațiul public sunt influențate de vremea rece, iar spațiul public este foarte puțin frecventat, amenajarea unui patinoar în spațiul pieței, aduce animație. La fel, târgurile organizate de sărbători sau în zilele libere de la sfârșitul săptămânii, aduc un anumit grad de animație pieței publice și o fac atractivă pentru mai multe categorii sociale. De altfel, astfel de acțiuni au și un important rol în economia folosirii spațiului public al orașului, aspect ce va fi comentat în cap 1.4.3.

De asemenea, este importantă durata evenimentelor. Putem avea evenimente de durată mare, cum este exemplul patinoarului descris mai sus, cu o existență pe toată durata sezonului sau evenimente cu durată mică, cum ar fi târgurile de o zi.

În mod similar, evenimentele mai pot fi catalogate ca fiind singulare sau repetate.

Toate aceste referințe au un rol în stabilirea caracterului pieței.

Prin frecvența activităților, repetabilitate și durată, spațiul public al pieței este suport, scenă a activităților și evenimentelor sociale pe care și le adjudecă prin caracterul ce i se atribuie și își găsește locul în

⁶² Deși nu face obiectul studiului, în noua amenajare din spatele Palatului Culturii din Iași sunt folosite balustrade de cupru, care, oxidate, dau o valoare estetică mai mare locului. Patina, uneori instalată timpuriu, poate integra un țesut urban nou.

mentalul colectiv. Este un proces de durată pentru țesuturile urbane noi, iar centrele civice sunt în această categorie, cu etape graduale și diferite de asimilare: la început piața ca suport fizic care, prin cumulul experiențelor, intră treptat în memoria colectivă, dobândind și alte semnificații.

Prin urmare, timpul este un factor esențial pentru acceptarea în memoria colectivă a piețelor publice urbane aferente centrelor civice.

1.4.2. Factorul politic – de decizie. Rolul factorului decizional.

Influența acestui factor, este în mod clar importantă până la a fi decisivă, pentru evoluția spațiului public. În linii mari influența acestui factor poate fi legată de două etape temporale:

Prima etapă este cea cuprinsă între anii 1968-1989 și este caracterizată de momentele apariției piețelor publice urbane asociate centrelor civice. Așa cum a fost arătat la începutul acestui capitol al lucrării, piața publică urbană asociată centrului civic este rezultatul deliberat al unor acte politice, având ca prim obiectiv reprezentarea puterii politice centrale. Deși conceptul își are originea în mișcările social-culturale de la începutul secolului XX, fiind păstrat în mediul profesional ca etalon pentru sistematizarea centrelor localităților, constituirea centrelor civice ca program arhitectural-urbanistic este motivată de apariția a două legi importante: Legea nr. 2 din 1968, cu privire la „organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România” și, ulterior, apariția legii 58 din 1974 privind ”sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”⁶³. Dacă Legea numărul 2 constituia o premisă a dezvoltării centrelor civice și implicit a piețelor urbane asociate, Legea numărul 58 cuprindea cadrul legislativ prin care acestea erau dezvoltate. Astfel, aducem în atenție capitolul 4 al acestei legi, care se referă la „Organizarea, îndrumarea și controlul activității de sistematizare”. Detaliile de sistematizare ale principalelor zone funcționale ale Bucureștiului și municipiilor capitale de județ

⁶³ Cadrul legislativ privind sistematizarea localităților era întregit și de alte legi. Notabile sunt Legea 37 din 20 noiembrie 1975 privind sistematizarea, proiectarea și realizarea arterelor de circulație în localitățile urbane și Legea 9 din 20 iunie 1973, privind protecția mediului înconjurător.

urmau a fi avizate și aprobate de aparatul politic central, inclusiv președintele în exercițiu. În această categorie a zonelor funcționale sunt incluse și zonele centrale ale orașelor și piețele publice urbane.

Prin urmare, sistematizarea zonelor centrale și constituirea centrelor civice, implicit a piețelor publice urbane asociate devine o temă politică, aplicată la scară națională.

În contextul perioadei comuniste, piața publică urbană asociată centrului civic avea valoarea unui instrument de propagandă politică. Prof. dr. arh. Ioan Augustin, considera că aceste spații „sunt subordonate sediului puterii” și „au ca punct de fugă balconul/tribună, destinat aparițiilor la *marile adunări populare* a lui Ceaușescu.”⁶⁴ Același autor exemplifică afirmația sa prin cazul orașului Satu Mare. Acesta consideră că „este ilustrativ în acest sens rolul impozant al tribunei de la Satu Mare (a regretatului Nicolae Porumbescu), care este detașată de restul clădirii și plutește deasupra *pieței*.”⁶⁵ **Deși nu întotdeauna punctul de fugă este reprezentat de sediul aparatului administrativ-politic, uneori fiind casa de cultură sau teatrul, caracterul politic este păstrat prin formele de manifestare a diverselor evenimente.**

După anul 1989 piața publică urbană asociată centrului civic rămâne sub administrare politică, la nivel descentralizat, local și intervențiile asupra spațiului sunt variate de la un oraș la altul. Este cadrul fizic în care se desfășoară evenimente având caracter cultural sau politic, de multe ori organizate de administrația publică locală.

Administrația publică locală devine managerul acestor spații, iar intervențiile asupra cadrului fizic sunt fie punctuale, urmărindu-se fie reparații locale, de întreținere sau reamenajare a unor subzone ale pieței, fie avem de-a face cu intervenții la scară mai mare, urmărindu-se o schimbare de imagine. După primirea României în cadrul Uniunii Europene, în contextul unor noi instrumente europene, de susținere, se pot identifica intervenții de amploare mare asupra cadrului construit, coordonate prin programe de tip REGIO. Astfel, se poate exemplifica prin citarea orașelor Brăila, Vaslui, Deva sau Focșani.

⁶⁴ Ioan, Augustin, *Spațiul public în orașele din România*, în Igloo. habitat&arhitectura, nr 50, ed. Igloo Media, 2006

⁶⁵ Ibidem

Aceste proiecte se rezumă de multe ori la renovarea urbană, având denumirea generică de „*Reabilitare zonă (...)*”

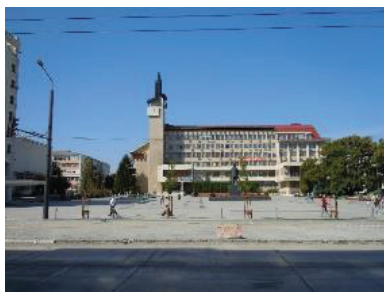

Figura 4 - Panou de informare și imagine din piața publică urbană aferentă orașului Vaslui, în prezent. Sursa: arhiva personală, an 2015

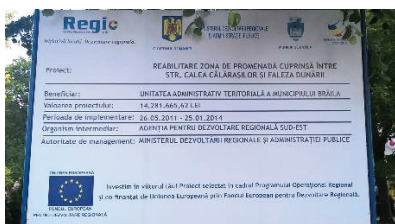

Figura 5 - Panou de informare și imagine din piața publică urbană aferentă orașului Brăila, în prezent. Sursa: arhiva persoanală, an 2016.

Cu mici excepții, unde în urma proiectelor de amenajare, platoul pieței a fost modificat prin divizarea spațiului cu elemente de mobilier urban sau cu ajutorul spațiilor verzi, piața publică urbană își păstrează și în această perioadă caracterul politic, fiind mobilată adesea cu scenă a cărei funcționalitate este împărțită între manifestările culturale și cele politice. Avem de-a face însă cu un politic la scară locală, ce a coborât (măcar simbolic) de la balconul sediului administrativ. Desigur, aici se cuvine a nuanța puțin termenul și a spune că, dintr-un anumit punct de vedere, acest factor politic este de fapt administrația publică locală care, ipotetic și într-o oarecare măsură practic, răspunde unor nevoi sociale. În consecință, intervențiile asupra pieței publice urbane asociate centrului civic ar fi gesturi sociale. În esență, prin mijloacele de generare și prin aplicabilitatea intervențiilor, avem de-a face încă, cu o inițiativă politică.

Un caz special îl constituie existența a două piețe publice constituite independent. Această situație este caracterizată de o relație concurențială. În orașul Satu Mare, piața publică aferentă centrului civic a fost mult timp ocolită de oameni în favoarea pieței din centrul istoric, mult mai prezent în memoria socială dar și mai atractiv prin configurare și mobilare sau a spațiului pietonal care leagă cele două centre. În acest caz, în mod clar, piața publică aferentă centrului civic putea fi întreținută și folosită (sau agrementată) doar în urma unor inițiative politice. De curând, tot ca urmare a inițiativei politice, piața a fost renovată în scopul revitalizării spațiului.⁶⁶

Mai trebuie spus că, din perspectiva generalizată a utilizării spațiului public, situația nu este singulară, ca fiind specifică României. De la simple reguli de conduită impuse în spațiul public până la supravegherea fizică și electronică a acestuia, administrația publică locală sau centrală, are control asupra utilizării spațiului. Numeroase studii, între care cităm „Measuring Public Space: The Star Model”⁶⁷ pun sub semnul întrebării libertățile de manifestare socială, prin controlul exercitat în cadrul acestor spații.⁶⁸ Formele de administrare a spațiului public, impunerea unor elemente de ambient cum ar fi garduri, porți, bariere, lipsa băncilor sau alegerea deliberată a unor piese de mobilier greu utilizabile au ca rezultat o scară graduală a controlului asupra spațiului public. Acestea sunt completate cu forme de respingere sau triere socială, care acționează subliminal, cum ar fi reclamele afișate sau chiar frecvențe diferite de ultrasunete, declarat necesare pentru a alunga insectele.

În fine, nu trebuie uitat că intervențiile de remodelare a spațiului public sunt inițiate și avizate de administrația publică. Astfel, deseori se pune problema dimensionării optime a spațiului astfel încât acesta să nu poată găzdui manifestări ample, de natură a periclita încrengătura politic-administrativă, dar nici să fie prea fragmentat și lipsit de

⁶⁶ Piața este renovată în anul 2022, cu anumite reconfigurări spațiale, care aduc în discuție prezența oamenilor în cadrul pieței. Până la acea dată, spațiul pieței, excesiv mineral și amplu, sărac în elemente de mobilier urban, era neatractiv și nefrecventat.

⁶⁷ Varna, Georgiana, *Measuring Public Space: The Star Model*, Taylor and Francis Group, 2014.

⁶⁸ Controlul spațiului public este, de cele mai multe ori, asociat administrației publice dar pot exista și forme de control/autocontrol social. Spațiul public, poate fi acaparat de grupuri sociale și de aici rezultă necesitatea intervenției administrației publice.

oportunitatea unor manifestări dorite, cu tematică social-culturală. Deși aparține unui alt climat socio-cultural, merită a fi citat un studiu de reconfigurare spațială a unei piețe publice din Melbourne, care pune problema în acest fel, oferindu-i universalitate⁶⁹.

Revenind în contextul României, anii de după 2010 au punctat câteva concursuri inițiate de administrația publică, pentru amenajarea piețelor din unele centre civice, în urma cărora suprafața liberă a platoul pieței a fost redusă, fiind însă păstrată într-o proporție considerată oportună. Pot fi exemplificate concursurile de amenajare pentru Miercurea Ciuc (2010 - realizat) sau Zalău⁷⁰ (2013 – fără câștigător). Alte amenajări vizează piețe centrale, caracterizate prin prezența vegetației, unde se dorește „eliberarea” unei zone pentru manifestări social-culturale organizate, cum ar cazul orașului Mediaș.⁷¹ Aici, administrația intenționează ca piața centrală, Regele Ferdinand I, amenajată sub forma unui scuar să fie modificată pentru a primi evenimente culturale.

1.4.3. Factorul economic.

Piețele publice urbane studiate în cadrul acestei lucrări sunt spații publice exclusiv pietonale, nou configurate în țesutul urban și care, cu foarte puține excepții, sunt delimitate de clădiri noi. Cu toate acestea, în contextul apariției lor, din perspectiva economică al constituirii, s-a avut în vedere și păstrarea unor construcții existente, antebelice sau construite în anii "50-prima perioadă a anilor "60, cum este cazul unor

⁶⁹ Khalilah Zakariya, Nor Zalina Harun, Mazlina Mansor, *Spatial Characteristics of Urban Square and Sociability:*

A review of the City Square, Melbourne, în Science Direct, <https://www.researchgate.net/publication/275544696>

⁷⁰ Declarațiile primarului Radu Capilnasiu ca reprezentant al Autorității

Locale: „Avem nevoie ca piața 1 Decembrie să fie un spațiu deschis, deoarece pe platou mai organizăm diferite evenimente, iar spațiul respectiv este cel mai accesibil publicului”, în https://www.graiulsalajului.ro/proiecte-pentru-un-zalau-frumos-a-28984#google_vignette?utm_content=cmp-true; La momentul publicării acestei cărți, piața publică aferentă centrului civic din Zalău este în curs de amenajare, conform unui proiect ulterior, inițiat de noua administrație, care nu a făcut obiectul unui concurs.

⁷¹ <https://pressone.ro/primaria-medias-schimba-90-de-arbori-mai-vechi-de-jumatate-de-secol-cu-piatra-cubica/>

centre civice din orașe ca Târgu Mureș, Brăila, Deva sau Bacău⁷². Prin urmare, chiar și pentru obiective declarat importante, economia socialistă prevedea păstrarea fondului construit considerat viabil. Însă, dincolo de cadrul fizic, al constituirii, se poate face o analiză prin prisma influenței economiei. De la bun început, în mod empiric, putem considera că economia centralizată nu avea drept caracteristică o dinamică funcțională capabilă să modifice măcar plastica arhitecturală a clădirilor; cu toate acestea exista o dinamică sezonieră a spațiului public dată în cel mai simplu caz de mesele cofetăriilor scoase în exteriorul clădirilor.

Influența factorului economic asupra pieței publice urbane asociată centrului civic, se face cu adevărat simțită îndeosebi după anul 1989, economia națională intrând într-o perioadă de tranziție către economia de piață. În această nouă perioadă a existenței și manifestării economiei, piața publică urbană asociată centrului civic este influențată atât direct, cu semne vizibile asupra cadrului construit, cât și indirect, fiind pusă sub semnul întrebării funcționalitatea sa ca spațiu public.

a) Influențe directe ale economiei asupra pieței publice urbane.

Acestea sunt într-o mare măsură imaginea dezvoltării economiei locale, fiind vizibile la nivelul clădirilor ce alcătuiesc frontul pieței. În acest sens, se pot identifica modificări de plastică arhitecturală pe fațadele clădirilor, prin schimbarea destinației funcționale ale unor spații sau prin schimbarea proprietarului, concomitent cu afișarea unei noi identități. În afara elementelor de plastică arhitecturală, se mai pot întâlni modificări ale mobilierului expus în spațiul public și nu în ultimul rând modificări în comportamentul oamenilor. De pildă, creșterea ponderii activităților din sfera serviciilor alimentare, poate duce la animația excesivă a unei laturi, până la aglomerație. Acea latură atrage privirile dar și interesul oamenilor, devenind scenă a spectacolului urban.

În mod ideal, pentru animația continuă a spațiului public, acesta ar trebui să cuprindă funcțiuni diverse

⁷² Atât la Deva, cât și la Bacău, spațiul public al pieței era parțial delimitat de clădiri de locuințe cu maxim patru niveluri. Acestea au fost păstrate și integrate ca front al pieței civice.

De asemenea, gradul de dezvoltare al economiei locale, poate avea influențe asupra unor elemente din compoziția pieței publice, prin gesturi de sponsorizare. În acest fel pot fi construite sau întreținute elemente de mobilier urban cu caracter estetic și funcțional: fântâni publice, grupuri statuare, panouri de afișaj media sau bănci pentru șezut.

b) Influențe indirecte ale economiei asupra pieței publice urbane

O altă formă de influență asupra spațiului public al pieței are la bază tot nivelul general al dezvoltării economice, cu repercursiuni asupra comportamentului social. În esență, este vorba despre un raport direct între gradul de dezvoltare economică și starea pieței publice urbane, asociată comportamentului social în acest spațiu, deoarece de starea economiei locale depinde disponibilitatea oamenilor de a petrece timpul în aceste spații. Șomajul ridicat sau o slabă dezvoltare a economiei locale, pot avea ca rezultat un timp liber, posibil de petrecut în spațiul public. Starea economică se va face resimțită asupra ambianței spațiului, marcat de apatie. Șomajul și lipsa locurilor de muncă în cadrul economiei locale pot "anima" în sens negativ piața cu personaje pasive, iar imaginea pieței publice poate avea de suferit. De asemenea, oferta serviciilor comerciale va fi mică și de slabă calitate. La polul opus, munca peste program și lipsa timpului liber pot avea drept consecințe nefrecventarea spațiului public.

1.4.4. Factorul socio-cultural. Tema program și cerința socială.

Datorită caracterului politic-reprezentativ al piețelor publice urbane asociate centrelor civice, dar și formei de organizare socială, până în 1989 influența factorului socio-cultural era puternic controlată.

Dacă facem referire la cadrul construit și la valoarea lui simbolică, se poate considera influența factorului socio-cultural în păstrarea unor clădiri istorice în cadrul pieței sau în imediata ei vecinătate, ori la afișarea unor simboluri naționale sau locale, cum ar fi statuia lui Ștefan

cel Mare din Vaslui și comparația turnului consiliului județean cu cușma lui Peneș Curcanul⁷³.

În ceea ce privește modurile de manifestare a vieții social-culturale, spațiul pieței constituia principalul cadru de organizare a manifestărilor politice, dar și al unor manifestări culturale de mare amploare, cum ar fi festivalul „Cântarea României”.

Figura 6 - Festivalul Cântarea României, în piața civică din Vaslui. Sfârșitul anilor '80; Sursa: <https://www.youtube.com/watch?v=wcwkjuqVTDs>

Toate aceste evenimente presupuneau pregătiri prealabile, iar conținutul era însă, politizat. Evenimentele spontane sau manifestările unor grupuri mici sociale nu erau încurajate.

Făcând referire la componenta socială a centrelor civice și implicit a piețelor publice urbane conținute, prof. dr. arh. Ioan Augustin, considera că acestea au „caracter de piață de defilare sau de adunări de mase, nu de reuniune a egalilor”⁷⁴.

⁷³ Tanasuc, Daniel, „Cucul lui Gentimir” va cânta din nou în turnul Prefecturii, În Vremea Nouă, 27 Septembrie 2015

⁷⁴ Ioan, Augustin, *Spațiul public în orașele din România*, În Igloo. habitat&arhitectura, nr 50, ed. Igloo Media, 2006

Tot ceea ce se întâmpla în cadrul pieței avea o motivație politică și activitățile desfășurate erau sub controlul politic.

Piețele publice urbane asociate centrelor civice nu au avut întotdeauna imaginea unei dale urbane, propice manifestațiilor politice. În orașe precum Slatina sau Deva aceste spații aveau mai degrabă funcțiunea unor scuaruri urbane reprezentative. Populația putea lua loc pe bancile dispuse perimetral. Prin dispunerea băncilor, putem aprecia totuși o situație de control a activităților, nefiind stimulată interacțiunea oamenilor.

După anul 1989, este de așteptat observarea unor schimbări în comportamentul social. Tot prof. dr. arh. Augustin Ioan, considera la jumătatea anilor 2000, că piețele publice aferente centrului civic „sunt izolate de rutele preferate de promenadă și comerciale”, rămânând „semne ale unei puteri părăsite de solidaritatea comunităților”⁷⁵. Cu toate acestea, în contextul trecerii la un sistem democratic care presupune libertatea de exprimare individuală și socială, influențele sociale asupra pieței publice urbane pot cuprinde o paletă largă de gesturi, presupuse sau observate.

Piețele publice din Slatina, Deva sau Reșița au fost transformate ulterior, în anii de după 1989, în mai multe etape succesive, devenind pentru anumite perioade spații preponderent minerale, pentru a ca ulterior să fie din nou transformate. Pentru alte piețe, constituite ca spații minerale, s-a pus problema inserției de vegetație. Fiecare modificare a servit ca experiment de adaptare a spațiului la nevoi și deziderate sociale, în măsura cadrului economic existent. Astfel, este explicată succesiunea intervențiilor cu amplitudine din ce în ce mai mare. În plus, este vorba și despre o schimbare a mentalității de percepție a acestor spații, ele fiind asumate cronologic într-o ordine încă neclară: unele piețe au fost asumate în primul rând de clasa politică (care inițiază proiecte) și apoi de societate în timp ce pentru altele ordinea a fost inversă.

⁷⁵ Ibidem

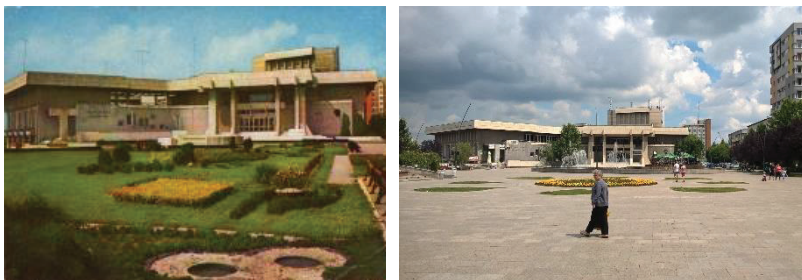

Figura 7 - Piața civică din Slatina. Foto din anii "80 (stânga) și 2016 (dreapta); Sursa, stânga:http://www.delcampe.net/en_GB/marketplace/postcards/romania/3132-romania-roumanie-rumania-oltenia-olt-slatina-casa-de-cultura-a-sindicatelor-1988-288041649.html; Sursa, dreapta: arhiva personală

Figura 8 - Piața civică din Slatina. Foto martie 2022; Sursa: arhiva personală

Figura 9 - Piața civică din Deva. Foto din anii '80 (stânga) și 2016 (dreapta); Sursa, stânga: <http://adevarul.ro/assets/adevarul.ro/MRImage/2015/01/24/54c3e0ab448e03c0fdebc83f/627x0.jpg>; Sursa, dreapta: arhiva personală

De fapt, toate transformările de după 1989, au ca obiectiv (re)dobândirea⁷⁶ caracterului social al acestor spații prin frecventarea lor de către oameni. Cu privire la acestea, antropologul Vintila Mihailescu consideră că pentru consacrarea unei funcțiuni a unui spațiu public „în primul rând este nevoie de participare publică, nu doar de spectatori. Spațiile publice sunt spații ale orașului, nu doar spații în oraș, sunt spații ale tuturor, nu doar ale fiecăruia.”⁷⁷

În consecință, propun încadrarea influențelor social-culturale în spațiul pieței urbane în următoarele categorii:

a) *Influențe spontane, individuale*

În această categorie putem încadra desenele graffiti ca formă de protest sau cu pretenția unor forme de artă urbană, contemporană. Acestea pot transmite mesaje societății per ansamblu prin expunerea unor situații sau prin texte, sau pot fi forme de comunicare între grupuri sociale.

⁷⁶ Folosim acest termen deoarece piețele publice urbane aferente centrelor civice se vroiau a fi spații sociale, așa cum sunt prezentate de prof. dr. arh. Cosma Jurov în cartea sa *Centre Civice*.

⁷⁷ Vintilă Mihailescu, *Spațiul public în orașele din România*, în Igloo. habitat&arhitectura, nr 50, ed. Igloo Media, 2006

b) Influențe spontane colective (sau, la altă scară, sociale)

Activitățile unor grupuri sociale restrânse în cadrul pieței precum organizarea unor spectacole-demonstrații ad-hoc de skateboard, dans, role pot crea spectacol urban și pot influența în sensul exteriorizării gesturilor și alte grupuri sociale. Mai exact, spațiul în care se întâmplă acestea poate deveni cunoscut ca "spațiu liber" și utilizat de cât mai multe grupuri. Astfel, apare de pildă nevoia amenajării unor subzone destinate jocului de sah, iar această situație este întâlnită în orașe precum Vaslui, Tulcea sau Deva. Este vorba despre un semnal transmis autorităților în vederea rezolvării unei nevoi sociale.

c) Influențe planificate individuale

O altă interpretare a desenelor graffiti este cea în care în mod voit, premeditat, acestea exprimă forme de posesiune teritorială, caz în care subzone ale pieței publice urbane devin nefrecventabile pentru restul societății.

De asemenea, pot fi încadrate anumite forme de artă contemporană din categoria performing.

La modul general, în această categorie putem include formele de protest individual, spațiul pieței fiind de asemenea teritorializat. Lista rămâne însă deschisă.

d) Influențe planificate colective (sau, la altă scară, sociale)

În această categorie putem include demonstrațiile publice sau culturale, gesturi de artă modernă cum ar fi performingul sau instalațiile urbane, festivaluri și târguri. Acestea depind de sezoane și anotimpuri, uneori fiind posibile doar în anumite momente ale anului. Prin repetare, acestea pot impune un caracter pieței publice.

În concluzia expunerii factorilor de influență, se pot face două observații generale:

- **O primă observație legată de schimbările regimului politic pe care România le-a experimentat, ar fi că într-o democrație, dimensionarea și utilizarea spațiului este opusă, prin comparație, cu marile manifestări specifice regimurilor totalitariste.**
- **O a doua observație, face referire la faptul că intervențiile de întreținere sau remodelare a pieței publice aparțin și în prezent factorului decizional, însă acum acesta este reprezentat de administrația publică locală, sub influențe sociale, economice și politice.**

Prin urmare, ieșite de sub constrângerea controlului excesiv politic, piețele publice urbane pot fi rezultatul unor remodelări sociale atât în ceea ce privește cadrul construit cât și funcționalitatea și funcțiunea lor. Această cerere de remodelare trebuie să fie însă clar susținută de societate prin organizații non-politice, cum ar fi O.N.G.-urile locale, firme sau chiar școli. Deși, în mod ideal, inițiativele primăriilor ar trebui să răspundă nevoilor sociale locale, acestea încă pot fi susceptibile de politizarea actului și devierea mesajului social.

1.5. Cadrul teoretic de referință privind dinamica piețelor publice urbane

Având cunoștințe asupra efectelor celor trei factori de influență, putem stabili palierele prin care dinamica spațiilor publice poate fi analizată.

1.5.1. Dinamica la nivel configurativ-spațial

Datorită complexității pe care o impune analiza configurativ spațială, se vor considera două componente majore ale acesteia, corespunzătoare exprimării arhitectural-urbanistice, la nivelul cărora sunt posibile modificări. În acest fel, se va analiza cadrul construit care delimitează piața publică, adică perimetrul pieței publice și platoul propriu-zis al pieței. În ceea ce privește perimetrul pieței publice, putem avea modificări la nivelul volumelor construite și modificări la nivelul plasticii arhitecturale. În ceea ce privește platoul pieței publice, putem avea modificări la nivelul finisajelor, al planurilor de utilizare a piețelor, al raportului mineral-vegetal și modificări la nivelul mobilierului urban.

1.5.1.a. Modificări la nivelul construcțiilor

Se va lua în considerare piața publică urbană ca fiind formată din două sisteme interdependente: un sistem este cel al construcțiilor care delimitează piața publică, iar al doilea sistem este format de spațiul propriu-zis al pieței – „platoul” pieței.

Modificări la nivelul volumelor construite

Modalitățile de exprimare a transformărilor la nivelul acestui palier de analiză sunt cele de *demolare și (eventual) înlocuire, completare cu volume noi* a clădirilor existente sau *construcția unor clădiri noi*, alături de cele existente. Datorită schimbărilor configurativ spațiale ale pieței publice modificările la nivelul volumelor construite le vom considera semnificative sau apreciabile.

Prin caracterul lor unitar, dat de compoziția volumetrică și configurarea spațială clar structurate, piețele publice urbane asociate centrelor civice sunt sisteme urbane greu de modificat sub aspectul prezenței volumelor construite. La acestea se adaugă și relativa „tinerete” a clădirilor, fapt care face ca din punct de vedere stilistic și al stării fizice, ele să fie încă viabile.

Așadar, în acest context cadrul construit al piețelor publice urbane cu greu ar fi putut suferi transformări radicale exprimate prin *demolări sau înlocuiri de clădiri*. Dacă în urma studiilor de caz sau prin observație empirică asupra oricărei piețe publice urbane asociată unui centru civic ar fi observată o intervenție de acest tip, o vom considera ca fiind o *modificare apreciabilă*.

Completarea cu volume noi a cadrului construit existent este o altă formă de modificare a configurării spațiale a pieței publice urbane. Deși până în prezent această formă de intervenție nu s-a manifestat, posibile schimbări ale formei de proprietate juridică a clădirilor sau evoluția economică o pot activa. Ea ar putea apare ca expresie a unor extinderi sau noi apariții funcționale. În grila de cuantificare a transformărilor, vom considera acest tip de intervenție ca fiind o *modificare semnificativă*.

Construcția clădirilor noi, alături de cele proiectate inițial ar însemna, ca și în cazul demolărilor, o schimbare majoră a configurației spațiale a piețelor publice urbane. Până în prezent, nici acest mod de intervenție nu a fost realizat la nivelul pieței publice urbane principale. Cu toate acestea trebuie precizat că intervenții privind construcția clădirilor noi în spații publice alăturate pieței, au fost efectuate. Spre exemplu, la Vaslui a fost construit un teatru de vară, dar nu în ansamblul ce delimitează piața publică centrală, ci în prelungirea compozițională a acesteia, către cadrul natural. Acest fapt poate semnifica o nouă nevoie funcțională sau mai precis o extindere a funcțiunii culturale, dar mai important de semnalat este reafirmarea caracterului unitar la nivelul configurației volumetrice a pieței publice urbane proiectate. Dacă în urma studiilor de caz sau prin observație empirică asupra oricărei piețe publice urbane asociată unui centru civic ar fi observată o intervenție de acest tip manifestată în piața publică urbană (spațiul public central), o vom considera ca fiind o *modificare semnificativă*.

Modificări la nivelul plasticii arhitecturale

Dacă la nivelul volumelor construite nu au fost observate până în prezent intervenții de natură să schimbe principiile compoziționale ale piețelor publice, imaginea acestora a suferit însă schimbări. Caracterul lor funcționalist, claritatea și rigoarea elementelor construite s-a disipat uneori, în urma intervențiilor spontan manifestate sau, uneori proiectate, prin proiecte punctuale, de mică anvergură. În

acest sens, au apărut modificări la nivelul elementelor de plastică arhitecturală, modificări manifestate în cromatica clădirilor sau placarea cu diverse materiale de finisaj.

Cromatica și textura fațadelor au rămas, la modul general, neschimbată. Chiar dacă au existat renovări, acestea au păstrat culoarea și textura inițială. Punctual însă, se pot observa modificări de culoare, asociate unor funcțiuni noi, adăpostite de clădirile existente. Transformările cromatice sau de textură, le vom considera din categoria *modificărilor minore*.

O altă modificare la nivelul plasticii arhitecturale o constituie *aparitia unor elemente noi*, minore, cu caracter ornamental sau funcțional, pe fațadele clădirilor. Acestea sunt constituite de tâmplării pentru închiderea balcoanelor, plăci cu materiale de finisaj, pergole sau reclame. Ca și modificările punctuale de cromatică, acestea sunt tot exprimări ale unor schimbări funcționale. În această categorie, *reclamele* sunt un element important datorită multitudinii de culori prin care acestea se exprimă, dar și a efectului produs de iluminarea nocturnă. Noaptea, alături de elemente de mobilier urban specifice, acestea contribuie la iluminarea pieței. Un aspect important pe care îl constituie prezența reclamelor este policromia și fragmentarea fațadelor, situație ce contrastează cu imaginea sobră a piețelor publice de până în anul 1989. De asemenea, balustradele scârilor exterioare sunt elemente care țin de plastica arhitecturală. Datorită alcătuirii lor ca elemente de sine stătătoare în completarea unor volumetrii mai mari, în multe cazuri acestea au fost schimbate fără a se urmări păstrarea limbajului arhitectural al ansamblului, adică folosirea unor anumite materiale sau a unui stil arhitectural deja exprimat în ansamblul construit al pieței publice urbane.

Transformările din această categorie le vom considera *modificări minore* acolo unde percepția volumului construit a rămas aceeași. În cazul elementelor de tip pergolă sau a reclamelor modificările pot fi *apreciabile* atunci când ele acoperă total fațada clădirii.

1.5.1.b. Modificări la nivelul platoului pieței

Modificări la nivelul suprafeței

Analizând spațiul propriu-zis al pieței, o categorie a elementelor de plastică arhitecturală este exprimată prin *tratarea suprafeței minerale*

a spațiului public. În majoritatea cazurilor, finisajul suprafeței minerale a spațiului public a fost schimbat. Dacă la amenajarea inițială a pețelor publice urbane au fost folosite elemente prefabricate pe bază de beton, noile finisaje folosesc dalaje de piatră naturală. Tratarea suprafeței minerale este importantă nu numai pentru aprecierea calitativă a spațiului, ci și pentru scara exprimată în „desenul pieței”.

O altă categorie a elementelor de plastică arhitecturală aparținând spațiului propriu-zis al pieței o reprezintă *raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate*. În puține cazuri însă a fost modificată suprafața minerală a piețelor publice. Acestea au rămas tributare rolului avut în organizarea manifestărilor politice sau culturale. Suprafața vegetală inițială a fost completată cu recipiente-ghiveci plantate, ele intrând mai degrabă în categoria elementelor de mobilier urban.

Cu toate acestea, trebuie semnalat faptul că vegetația (alături de apă și lumină) este un element de referință în compoziția urbană. Astfel, la Pitești vegetația subliniază traseul pietonal, acesta fiind marcat de arbori, iar în mijlocul pieței vegetația este punct de atracție și creează spectacol alături de apă. Cu ajutorul ei, biserica din cadrul pieței este detasată de cadrul urban, apărând într-o atmosferă de liniște.

Transformările suferite de schimbarea elementelor de finisaj a suprafeței minerale le vom considera *modificări minore*.

Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban

Mobilierul urban reprezintă un element configurativ-spațial notabil care este supus transformărilor periodice. Acest fapt se datorează atât materialelor perisabile din care este alcătuit, cât mai ales spectacolului pe care-l oferă în crearea unei noi imagini a pieței.

În categoria mobilierului urban, includem două tipuri de elemente:

- *elementele cu rol funcțional sau informativ* cum ar fi băncile, coșurile de gunoi, corpurile de iluminat, panouri de afișaj, toalete prefabricate.
- *elementele cu rol estetic* din care fac parte fântânile arteziene, grupurile statuare, pergole și jardiniere.

Elementele cu rol funcțional sau informativ pot fi amplasate singular sau grupat fără a modifica unitatea spațială și funcțională a pieței publice, cu ajutorul mobilierului urban cu rol estetic se poate obține un astfel de efect. În acest sens, fântânile arteziene, grupurile statuare sau pergolele pot avea un rol polarizator în cadrul spațiului, fragmentând unitatea spațială. De asemenea, cu ajutorul jardinierei se pot delimita subzone în cadrul piețelor publice. Așadar, elementele de mobilier urban joacă un rol esențial în crearea ambianței spațiale.

Elementele de mobilier urban se constituie însă și în elemente cu valoare de reper și nu în puține cazuri cele cu rol estetic au și valoare simbolică.

În unele cazuri, prin reamenajările propuse, suprafața vegetală inițială a fost completată intervenindu-se cu preponderență în perimetrul piețelor publice urbane. În interiorul pieței au fost amplasate recipiente-ghiveci plantate, cu rol estetic dorit, din care reținem însă componenta mobilă a intervenției. Aceste ghivece nu joacă un rol apreciabil în ameliorarea microclimatului spațiului public, iar întreținerea lor în scop estetic este costisitoare și de multe ori fără continuitate, rezultatul obținut în timp fiind exact contrariul intențiilor compoziționale inițiale.

Datorită unei anume efemerități a existenței lor, bugetelor reduse alocate de administrația locală dar și ușurinței privind modalitatea intervenției, elementele semifixe sunt prezente la nivelul pieței într-o gamă variată, putându-se identifica cel puțin doua etape de intervenție. În acest sens, se pot remarca elemente aparținând ca stil perioadei de dinainte de 1989, cum ar fi jardinierele din beton armat prezente încă în multe dintre piețele publice. Acestea, alături de unele grupuri statuare sau monumente sunt singurele elemente vechi, de continuitate la nivelul mobilierului urban. Prezența lor trebuie semnalată deoarece prin trecerea timpului au acumulat valoare de reper sau simbolică conferind identitate pieței. Restul pieselor de mobilier urban sunt însă noi, iar acestea sunt preponderente în majoritatea piețelor publice urbane.

Cu ajutorul cofinanțării din fonduri europene, în ultimii ani piețele publice urbane au fost obiectul unor intervenții de reabilitare, făcând

posibilă înlocuirea unitară a mobilierului urban⁷⁸. Dar, ca și în cazul elementelor de plastică arhitecturală, și aici a fost ignorat limbajul arhitectural folosit inițial. Piese de mobilier urban, implementate în spațiul public în urma proiectelor de reamenajare, aparțin unor alte categorii formale diminuând din imaginea funcționalistă originală a piețelor publice urbane. Mai mult decât atât, în detrimentul identității locale, principiile de intervenție din aceste proiecte au fost aplicate folosind aceeași formulă estetică în toate orașele unde proiectul a fost aplicat. Aceasta este situația orașelor Vaslui sau Focșani.

Este evident faptul că o societate în schimbare reclamă elemente de noutate ca imagine simbolică a progresului. Însă, dacă avem în vedere unitatea și coerența arhitectural-urbanistică în exprimarea pieței publice urbane, nu putem cataloga intervențiile remarcate la nivelul mobilierului urban ca un pas în sensul aprecierii evolutive a acestor spații publice. Uneori, prin inserarea lor în ansamblul pieței, bine încheșat stilistic, aceste intervenții știrbesc valoarea favorizând banalul.

Transformările date de schimbarea elementelor de mobilier urban le vom considera *modificări apreciable*. Acolo unde se remarcă amplasarea unor elemente de mobilier urban cu rol estetic amplasate în interiorul pieței publice urbane și care fragmentează unitatea spațială a acesteia, generând subspații (cu funcționalitate distinctă), vom considera *modificări semnificative*.

Dinamica la nivel configurativ spațial va fi apreciată prin considerarea celor 2 paliere de analiză: modificările produse la nivelul construcțiilor și modificările produse la nivelul platoului pieței publice urbane. În prezent, prin simpla observație empirică nu putem vorbi de modificări semnificative la nivelul volumelor construite, rezultând astfel următoarele situații posibile:

- Piețe publice urbane care și-au păstrat configurația spațială inițială, suferind modificări minore;

⁷⁸ Un astfel de proiect aplicat în mai multe municipii reședință de județ din regiunea Nord-Est este finanțat din programul REGIO, purtând denumirea *Reabilitarea zonelor publice pietonale*.

- Piețe publice urbane care și-au păstrat configurația spațială inițială dar au suferit modificări apreciable la nivelul platoului pieței;
- Piețe publice urbane care și-au schimbat parțial configurația inițială, suferind modificări semnificative la nivelul platoului pieței.

1.5.2. Dinamica la nivelul activităților

Așa cum s-a arătat, piețele publice urbane asociate centrelor civice sunt definite de patru categorii funcționale. Astfel, avem *funcțiunea politico-administrativă* exprimată prin sediul consiliului județean și primăria orașului, *funcțiunea culturală* exprimată prin casa de cultură, sala polivalentă, bibliotecă, teatru sau cinematograful, *funcțiunea comercială, de alimentație publică și servicii generale*, exprimată prin existența magazinului universal sau comasate în clădiri având și funcțiunea de locuire și *funcțiunea de servicii hoteliere*, exprimată prin clădirea hotelului.

Transformările, s-au manifestat și se manifestă îndeosebi în cadrul spațiului semipublic, perimetral. Astfel, în clădirile care delimitează compozițional piața publică, au fost revitalizate funcțiuni existente sau au apărut funcțiuni noi. Datorită configurării spațiale a piețelor publice urbane, aceste transformări au loc cu preponderență în cadrul fondului construit existent. Avem de-a face deci cu fenomene de *extindere sau restrângere a activităților* sau *inserții* ale unor noi activități. *Dispariția* totală a unor activități nu s-a întâmplat în nici una dintre piețele publice urbane.

Pe fundalul trecerii de la o economie centralizată la una de piață, perioada de după 1989 a fost marcată de schimbări funcționale care au avut impact inclusiv asupra piețelor publice urbane. În acest sens, rolul unor funcțiuni a fost diminuat iar altele au fost exacerbate. Creșteri în ponderea funcțiunilor au fost manifestate îndeosebi în ceea ce privește comerțul, alimentația publică și serviciile. Acestea au cea mai mare dinamică a transformărilor și ele constituie cadrul activităților sociale spontane, cu cea mai mare frecventabilitate. Așadar, prezența lor atrage și sunt un element definitoriu pentru animația urbană. Alte funcțiuni proiectate au fost restrânse. Astfel,

funcțiunea culturală reprezentată prin casa de cultură a cunoscut cea mai mare scădere a suprafeței ocupate în aproape toate piețele urbane. De pildă, la Vaslui sau Focșani, clădirea casei de cultură adăpostește și funcțiuni comerciale sau servicii din sfera alimentației publice. Acolo unde funcțiunea culturală este exprimată prin clădirea teatrului, aceasta nu suferă modificări care să altereze funcțional proiectul inițial. Deși se diversifică activitățile, ele rămân în sfera culturii și a artelor fiind exprimate prin cluburi de dans sau reprezentații teatrale ale unor grupuri mai mici.

Piața publică este locul spectacolelor organizate sau spontane, de grup sau individuale, iar două din funcțiunile ce o definesc sunt de natură să amplifice acest tip de manifestare în forma sa cea mai cuprinzătoare. Astfel, funcțiunea culturală poate fi extinsă în spațiul public al pieței prin activități de sine stătătoare sau premergătoare unui eveniment. Însă cea mai efervescentă sub aspectul generării activităților este funcțiunea comercială și de servicii. Așa cum s-a arătat mai sus, aceasta generează sau amplifică animația prin simpla prezență umană dar și prin obiectele prin care se anunță. Mesele unei cafenele, extinse către spațiul public se constituie într-un punct de interes care va fi într-un final ocupat. Desigur, există nuanțări în funcție de momentul zilei, disponibilitatea de petrecere a timpului liber sau ambianța creată. Revenind la exemplul dat, un grup familial va fi atras de animația unui spațiu ocupat cu mese de cafenea. Membrii familiei își măresc sfera de manifestare a activităților către spațiul public fie prin întâlniri spontane cu alte persoane, fie prin schimbarea activităților în cadrul acestui grup: copii se vor juca în piață.

Asadar, transformările apărute la nivel funcțional și, în consecință, al activităților afectează ambianța pieței publice dar și funcția ei. Acolo unde în cadrul unei funcțiuni proiectate, exprimată printr-o construcție, au apărut extinderi sau restrângeri ale activităților inițiale, vom considera ca avem *modificări minore*, iar unde se constată noi inserții funcționale, vom considera că avem *modificările semnificative*. Deoarece până acum, nu întâlnim dispariția totală a unor funcțiuni, nu putem semnală încă *modificări apreciabile*.

Având însă în vedere posibile evoluții, putem avea următoarele situații posibile de existență a piețelor publice urbane:

- Piete publice urbane care, la modul general, si-au pastrat functiunile, suferind modificări minore;

- Piete publice urbane care au suferit schimbări funcționale semnificative;
- Piete publice urbane care au suferit schimbări funcționale apreciabile;

1.5.3. Dinamica la nivel socio-comportamental

Dinamica la nivel socio-comportamental este caracterizată de creșterea libertății de exprimare individuală și socială. Piețele publice urbane își regăsesc vocația publică prin exprimarea unor activități libere, spontane sau organizate, primând însă rolul lor socio-cultural. Cu toate acestea, mai ales în piețele publice subordonate funcțiunii politico-administrative sunt păstrate și manifestările cu caracter politic. Ele sunt însă exprimate diferit: dacă înainte de 1989 acestea erau planificate riguros, în prezent acestea iau naștere fie spontan, fie organizat și pot îmbrăca forme de protest.

Dinamica la nivel socio-comportamental o putem cuantifica cu ajutorul a doi parametri: vom lua în considerare *gradul de ocupare a pieței publice urbane* și *diversitatea activităților*.

Prin ***gradul de ocupare a pieței publice urbane*** înțelegem atât cuantificarea numărului de indivizi la un moment dat, cât mai ales repartizarea lor în spațiul public. Cel din urmă aspect îl vom considera ca fiind cel mai important, deoarece el conține și aspecte legate de utilizarea spațiului. În ceea ce privește cuantificarea numărului de indivizi, suntem interesați în special de aspectele extreme ale situației în care vom identifica animații urbane, aglomerații sau subzone neocupate.

La modul general multe din piețele publice urbane sunt lipsite de oameni în zona centrală fiind preferate zonele periferice ale acestora. Această observație o face de altfel și prof. dr. arh. Jan Gehl, care denumesc acest proces ca fiind „efectul de margine”, adică „oamenii preferă să stea de-a lungul perimetrului unui spațiu”⁷⁹. Această situație este rezultatul a două nevoi ale oamenilor: nevoia de siguranță-

⁷⁹ Gehl, Jan, Svarre, Birgitte, *Cum se studiază viața urbană*, ed. Igloo, București, 2015, pp. 84

adăpost și nevoia de observare-contemplare. Din punct de vedere urbanistic, zonele periferice coincid activităților ce se desfășoară în spațiile interioare, fiind o prelungire a acestora. Este de așteptat ca în cadrul piețelor publice urbane ce le vom analiza să observăm o prezență crescută a oamenilor în zonele periferice. În continuarea ideii expuse, putem concluziona că interiorul pieței este destinat prin excelență activităților de tip spectacol sau manifestare.

În ceea ce privește ***diversitatea activităților din piața publică urbană***, acest aspect este influențat într-o mare măsură de ponderea și tipul funcțiunilor care delimitează cadrul fizic al pieței. În acest sens, putem considera două situații de desfășurarea a activităților: într-o situație putem avea activități în cadrul pieței publice urbane ca prelungire a spațiului semipublic și generate de acesta, iar în cea de-a doua situație putem avea activități cu adresabilitate exclusivă pieței publice.

Diversitatea activităților este susținută și de dispunerea și diversitatea elementelor de mobilier urban. Cu ajutorul elementelor de mobilier urban se pot favoriza sau inhiba activități. De pildă, dispunerea băncilor în grup poate genera zone de animație sau, din contră, bancile dispuse ca elemente singulare o pot disipa. Atribuirea valorilor de reper sau simbol unor elemente de mobilier urban poate avea același rezultat în ceea ce privește animația. Ele sunt folosite ca loc de întâlnire, dar și ca zonă de desfășurare a unor activități. Putem da exemplul pieței publice urbane din Focșani, unde obeliscul Unirii este locul de întâlnire și socializare a tinerilor.

Ponderea și tipul funcțiunilor prezente în cadrul pieței, influențează activitățile. După cum am arătat în subcapitolul anterior, funcțiunile care generează cea mai mare efervescență a activităților sunt cele comerciale și de servicii. Ele generează activități de tip spectacol sau trasee de legătură.

Cu toate acestea, nu toate activitățile sunt permise în cadrul piețelor publice urbane. Chiar și în urma unor intervenții care vizează reabilitarea spațiului public, acesta își păstrează o parte din caracterul reprezentativ prin intangibilitatea unor zone sau interzicerea unor activități. De pildă, la Târgu Mureș întâlnim panouri de avertizare împotriva practicării skate-board-ului. Acest aspect semnalează o problemă în funcționalitatea pieței ca spațiu social. Faptul că nu există

spații amenajate pentru practicarea acestui sport a avut drept rezultat folosirea pieței publice urbane ca scena pentru această practică.

După gradul de ocupare a pieței publice urbane și diversitatea activităților, vom considera în grila de cuantificare a transformărilor următoarele situații: piețele publice urbane care-și păstrează caracterul reprezentativ, cu desfășurare de activități publice planificate vom considera că au suferit *modificări minore*, iar piețele publice în care se constată prezența oamenilor sub formă de animație urbană pe cel puțin două laturi ale perimetrului, iar spațiul central este ocupat de un număr minimal de oameni, vom considera că avem de-a face cu *modificări apreciabile*. Prin prezența oamenilor sub formă de animație urbană pe mai mult de două laturi ale pieței și în spațiul central vom cuantifica această situație ca fiind rezultatul unor *modificări semnificative*.

Din punct de vedere a dinamicii socio-comportamentale și făcând referire la cuantificarea modificărilor produse, putem avea următoarele situații de existență a piețelor publice urbane:

- Piețe publice urbane însușite de populație.
- Piețe publice urbane respinse de către populație.

În consecința celor prezentate până acum, se poate semna că prin analiza corelată a celor trei criterii, se va obține ipostaza actuală a piețelor publice urbane, iar prin cuantificarea pe baza celor trei tipuri de calificative se va obține o evaluare a modificărilor din cadrul piețelor publice urbane.

Dinamica acestor piețe va rezulta din combinațiile dintre criteriile analizate și calificativele obținute.

1.5.4. STAREA PIEȚELOR PUBLICE URBANE INTERPRETATĂ PE BAZA MODELULUI DE CUANTIFICARE

Pentru analiza transformărilor produse la nivelul cadrului construit, a funcțiunilor și a activităților desfășurate în cadrul pieței publice urbane, precum și a transformărilor socio-comportamentale se propune o grilă

de analiză (ierarhizare) cu trei praguri de cuantificare. Aceste praguri de cuantificare sunt stabilite având în vedere profunzimea transformărilor pentru fiecare dintre criteriile analizate.

În consecință, în tabelul grilă prezentat în figura 1, vor fi cuantificate transformările observate în cazul piețelor publice urbane din studiile de caz luate în considerare.

<i>Criteriul analizat</i>		modificări minore a)	modificări apreciabile b)	modificări semnificative c)
configurativ- spațial	clădiri	cromatica, textura	completări	demolări și/ sau clădiri noi
	platou	întreținere/ schimbare paviment și mobilier urban	schimbare raport mineral- vegetal, schimbări și relocări de mobilier urban, care pot schimba structura spațială în perimetrul pieței	fragmentare spațială prin schimbări în planeitatea platoului sau prin dispunerea în plan a mobilierului urban
funcțional sau al activităților		extinderi/ restrângeri ale activităților inițiale (proiectate) în cadru clădirilor	Mixitate funcțională în cadru clădirilor proiectate (inițial) monofuncțional	aparitia/ disparitia unor funcțiuni inițiale

Figura 10 - Grila criterială pentru cuantificarea transformărilor

În analiza piețelor urbane se pot observa modificări la nivelul celor două criterii analizate, iar prin utilizarea principiilor analizei combinatorii, rezultă starea actuală a pieței publice. La aceasta, vom corela observațiile asupra cadrului socio-comportamental. Astfel, vorbim despre o ipostază cumulativă și complexă a elementelor de cadru urban și viața urbană.

Analiza combinatorie presupune următoarele două etape:

1. Identificarea stării actuale a piețelor urbane. Aceasta rezultă din combinarea analizelor cadrului configurativ-spațial al pieței și a elementelor de structură funcțională (a activităților).
2. Corelarea stării actuale a piețelor cu elementele de viață urbană, rezultând ipostaza de existență a piețelor urbane și o posibilă evaluare în raport cu nevoile sociale.

1. Identificarea stării actuale a piețelor urbane

Combi-na-țiile posibile ale pricipalelor elemente de cadru urban sunt reflectate în schema prezentată în figura 2, unde sunt transpuse pe verticală cele 3 grade de modificare, potrivit literelor a, b și c.

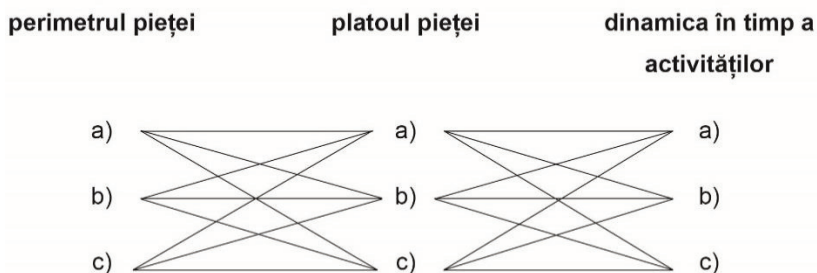

Figura 11 - ilustrarea situațiilor combinatorii posibile

Atragem însă atenția, la acest moment, că nu toate aceste combinații sunt întâlnite în analiza piețelor urbane.

În mod voluntar și din perspectiva profesională, vom pune sub semnul întrebării existența situațiilor extreme din tabelul grilă prezentat în figura 1. Este vorba despre modificările minore și modificările semnificative. În ceea ce privește modificările minore se poate spune că acestea manifestă un grad mai mare al posibilității de existență la nivelul clădirilor și al platoului pieței. În ceea ce privește funcțiunile, dinamica a fost accentuată de ponderea comerțului și a serviciilor. Prin urmare, în această categorie criterială, ponderea mare o constituie modificările apreciabile. Există însă și cazuri de modificări minore. În acest sens, putem da exemplul piețelor din orașele Târgu Mureș, Reșița sau Deva. Aici, ca și în alte orașe, avem de-a face cu o

efervescentă a comerțului și serviciilor, dar ea se manifestă în cadrul clădirilor proiectate ca având aceste funcțiuni.

În ceea ce privește modificările semnificative, probabilitatea de existență este redusă, atât în ceea ce privește clădirile care alcătuiesc perimetrul pieței, cât și în privința funcțiunilor. A fost arătat pe parcursul lucrării, că prin structura configurativ-spațială și funcțională, piețele publice urbane aferente centrelor civice ale municipiilor de județ sunt sisteme cu un grad mare de complexitate. Aceste sisteme sunt definite din punct de vedere spațial de clădiri noi, în stare bună, cuprinzând principalele funcțiuni reprezentative la scara municipiului. În acest sens, se poate face aprecierea că modelul care a stat la baza realizării acestor piețe publice urbane reprezintă un sistem în a cărui complexitate există o stare de echilibru. Prin urmare, este de așteptat ca la nivelul clădirilor și al funcțiunilor să nu întâlnim modificări semnificative.

Platoul pieței publice urbane oferă însă o particularitate evolutivă. Datorită elementelor fixe și semifixe care-l definesc, respectiv platoul propriu-zis al pieței, ca suport fizic al activităților și elementele de mobilier urban, aici putem întâlni transformări corespunzătoare celor trei grade de cuantificare.

Prin urmare, eliminând situațiile ipotetice în care ar exista modificări semnificative ale clădirilor care delimitează piața publică și ale funcțiunilor, din cele douăzeci și șapte de situații combinatorii posibile, vom reține ca fiind posibil-realiste un număr de doisprezece. Dintre acestea, un număr de combinații sunt întâlnite în mod frecvent. Acestea sunt cele în care cadrul spațial-configurativ (clădirile care delimitează piața și platoul pieței) a suferit modificări minime, iar funcțiunile au suferit modificări apreciable. Acestea sunt marcate în schema din figura 3 prin linie îngroșată.

În consecință, în analiza piețelor urbane publice putem întâlni următoarele situații:

- a) Modificări minore ale clădirilor, ale platoului pieței și ale funcțiunilor. În această categorie nu mai putem încadra nici una din piețele luate în considerare în cadrul cercetării. Ultimele piețe pe care s-au efectuat intervenții sunt piețele din Satu Mare (2021-2022) și Zalău (aflată în șantier la momentul publicării cărții). La limită, piața din Târgu Mureș, cu o pondere

Însemnată a modificărilor minore, va fi încadrată la altă categorie. Este, însă, notabil faptul că anumite piețe au fost reconfigurate abia în ultima perioadă. Această situație poate fi rezultatul unei stări de concurență cu piața publică asociată centrului istoric (Satu Mare și Târgu Mureș). În acest mod, subliniem încă o dată importanța amplasamentului centrului civic, din perspectiva relației cu centrul istoric al localității.

- b) Modificări minore ale clădirilor, ale platoului pieței și modificări apreciable ale funcțiunilor. În această categorie putem enumera piețele urbane aferente orașelor Slobozia, Suceava și Pitești.
- c) Modificări minore ale clădirilor, ale platoului pieței și modificări semnificative ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- d) Modificări minore ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și modificări minore ale funcțiunilor. Un exemplu îl constituie piața publică a orașului Miercurea Ciuc, unde fațadele clădirii prefecturii și a teatrului nu au suferit modificări, iar piața publică a fost refăcută în urma unui proiect de modernizare a spațiilor publice urbane, derulat între anii 2009-2013. Un alt exemplu este cel al pieței din Târgu Mureș.
- e) Modificări minore ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și modificări semnificative ale funcțiunilor. În această se găsește piața publică din Deva, unde casa de cultură găzduiește și alte activități.
- f) Modificări minore ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și modificări apreciable ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- g) Modificări minore ale clădirilor, modificări semnificative ale platoului pieței și modificări minore ale funcțiunilor. Exemplul cel mai elocvent în acest sens este piața publică a orașului Brăila. Aici, frontul construit al clădirilor și funcțiunile au rămas aproape neschimbate. În ceea ce privește platoul pieței publice, acesta a fost remodelat prin crearea unor zone de vegetație în jurul cărora au fost dispuse elemente de mobilier

urban: bănci, coșuri de gunoi amplasate discret și iluminat ambiental. Spațiul pieței a fost fragmentat în mai multe subzone, iar acestea sunt frecventate de populație în scop recreativ: discuții, contemplare, joc.

- h) Modificări minore ale clădirilor, modificări semnificative ale platoului pieței și modificări apreciable ale funcțiunilor. Exemplul care poate ilustra cel mai bine această situație este cel al orașului Vaslui. Această piață publică este, poate, din punct de vedere spațial-configurativ, cea mai bună ilustrare a modelului care a servit pentru constituirea centrelor civice. Piața are o formă rectangulară, fiind deschisă pe o latură către una din arterele cele mai importante privind circulația orașului. Spațiul pieței deservește funcțiunea administrativă, culturală și de servicii (hotelierie și telecomunicații). Ca și în cazul Brăilei, frontul construit a rămas aproape neschimbat, în timp ce platoul pieței a trecut prin remodelări succesive: de la o suprafață preponderent minerală, propice manifestărilor publice în anii comunismului, la o piață amenajată cu spații verzi centrale și banci în anii 2000, pentru ca la mijlocul anilor 2010 să revină printr-un proiect REGIO, de renovare urbană, la imaginea minerală pe care o avea la momentul inaugurării. Însă, în spațiul pieței este păstrat un paravan realizat prin arbuști de tuia, paravan care realizează o separare între platoul pieței destinat activităților sociale și subzona din fața clădirii administrative, care tinde funcțional spre circulație.

Din punct de vedere funcțional, activitatea culturală asociată casei de cultură este restrânsă, în acest spațiu desfășurându-se și activități din sfera comerțului și a serviciilor alimentare.

În Slatina, platoul pieței a fost complet modificat în 2020, cu o pondere a spațiului verde crescută față de imaginea anilor 2010, dar redusă față de proiectul inițial. Spațiul pieței a fost reconfigurat prin introducerea unor liziere plantate, care-l fragmentează; de asemenea, mobilierul urban a fost relocat, inclusiv în centrul platoului pieței. Clădirea casei de cultură adăpostește și activități din sfera serviciilor de alimentație publică.

Un alt exemplu este Satu Mare, fiind cea mai recentă intervenție (2021-2022) care poate fi încadrată în această

categorie. Platoul pieței a fost reproiectat prin schimbarea pavimentului, prin reproiectarea fântânii inițiale într-o fântână arteziană la nivelul pavimentului, cu relocarea mobilierului și schimbarea configurației spațiale; perimetrul a fost modificat, cu jardiniere, locuri pentru șezut și vegetație înaltă.

- i) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări minore ale platoului pieței și ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- j) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări minore ale platoului pieței și modificări apreciable ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- k) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări minore ale platoului pieței și modificări semnificative ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- l) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și modificări minore ale funcțiunilor. În această situație poate fi dat exemplul pieței publice din Deva.
- m) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- n) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări apreciable ale platoului pieței și modificări semnificative ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- o) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări semnificative ale platoului pieței și modificări minore ale funcțiunilor. În această situație nu s-a putut identifica nici un exemplu concludent.
- p) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări semnificative ale platoului pieței și modificări apreciable ale funcțiunilor. Un caz special îl reprezintă piața publică a orașului Focșani. Aceasta se remarcă prin apariția unor construcții provizorii în

fundalul pieței, cu funcțiune dedicată preponderent serviciilor de promovare turistică. Datorită alăturării lor după reguli compozițional estetice clare, putem considera că avem de-a face cu o formă de arhitectură pavilionară, dar datorită caracterului provizoriu al construcțiilor vom considera acesta un caz de modificare apreciabilă a frontului pieței. Platoul pieței a fost modificat prin realizarea unor incinte coborâte sub cota de referință, cu scopul de a atrage atenția asupra faptului că pe locul acela există vestigii arheologice. În ceea ce privește transformările funcționale, avem de-a face mai curînd cu o situație de extindere a serviciilor dedicate turismului, care completează unitatea hotelieră existentă, fără a fi vorba despre inserarea unei funcțiuni noi în cadrul pieței.

- q) Modificări apreciable ale clădirilor, modificări semnificative ale platoului pieței și modificări semnificative ale funcțiunilor. Această situație poate fi întâlnită în cazul pieței publice din Tulcea, care a fost modificată în perioada 2007-2009. Aici, fațadele clădirilor au fost modificate prin placări și modificări volumetrice (fostul sediu al telefoanelor, astăzi fiind instituția prefectului), platoul pieței a fost reconfigurat semnificativ, mai ales în relația sa cu bulevardul către care duce la faleză Dunării, prin amplasarea unei fântâni arteziene. Aceasta redefineste spațiul public prin fragmentare, crează un element de atracție și schimbă persepectiva asupra pieței. Într-o situație asemănătoare putem intui că se va afla și piața publică din Zalău, la acest moment fiind în proces de modificare.

Pentru restul situațiilor nu s-au putut identifica exemple concludente.

Prin urmare, în urma acestei „lecturări” a situațiilor posibile ale transformărilor piețelor urbane, putem rescrie schema prezentată la figura 11, printr-o nouă schemă, în care vom marca prin îngroșarea liniei frecvența situațiilor întâlnite.

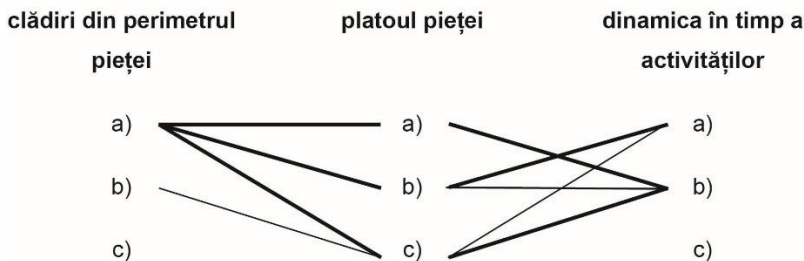

Figura 12 - ilustrarea și ierarhizarea situațiilor combinatorii întâlnite (în realitate, până la momentul realizării analizei, vara 2023)

2. Corelarea stării actuale a piețelor cu elementele de viață urbană

Prin comparația dintre starea elementelor cadrului urban, reprezentat de construcții, platoul pieței și funcțiuni, cu elementele cadrului socio-comportamental, se vor putea extrage unele concluzii în ceea ce privește gradul de acceptare a piețelor publice urbane. Această etapă a analizei combinatorii va fi luată în considerare având în vedere și următoarele aspecte:

- nu întotdeauna modificările cadrului arhitectural-urbanistic pot influența caracterul social al piețelor publice, mai ales în cazul unor intervenții planificate fără a ține seamă de nevoile populației. Această situație poate fi reflectată de o contradicție între efervescența schimbărilor cadrului construit și dinamica funcțională sau cea socio-comportamentală.
- modificările petrecute asupra cadrului arhitectural-urbanistic pot influența în mod pozitiv sau negativ caracterul social al piețelor. Prin aceasta, avem în vedere necesitatea existenței cadrului de stimulare a activităților pentru toate categoriile socio-profesionale.

A fost arătat în cursul capitolului I al lucrării, că oamenii au putut exprima patru atitudini ca răspuns la existența piețelor publice urbane asociate centrelor civice. Acestea sunt: acceptarea piețelor publice fără schimbări (sau cu schimbări minore), schimbarea piețelor publice și apropierea lor, acceptarea cu resemnare a piețelor publice și

respingerea piețelor publice, acestea părănd abandonate și lipsite de viață. Analiza acestor stări ar presupune cunoștințe aprofundate în domeniul sociologiei, iar aria de acoperire a acestui studiu se limitează la analiza din punct de vedere urbanistic a piețelor publice. Prin urmare, fiind conștienți de dimensiunea amplă a subiectului, vom restrânge existența modelelor comportamentale expuse mai sus la două stări generale, exprimate în tabelul grilă prezentat mai jos.

<i>Criteriul analizat</i>	respingerea piețelor publice	acceptarea piețelor publice	
		acceptarea <i>parțială</i> a piețelor publice	acceptarea <i>totală</i> a piețelor publice
socio-comportamental	tranzit, frecventare spontană, lipsa animației	Animație perimetrală și în platoul pieței, utilizarea preponderentă de către un grup social	Animație laterală și în platoul pieței, utilizare de către toate grupurile sociale

Figura 13 - grila criterială privind comportamentul socio-cultural

Atragem atenția că analiza acestui criteriu ca o concluzie a dinamicii spațial-configurative și funcționale, poate devia către două sensuri de înțelegere a situației:

- a) Astfel, din punctul de vedere al evoluției piețelor publice de la momentul constituirii până în prezent, se pot considera următoarele posibilități:
 - atitudinea de respingere a piețelor publice este reflectată prin modificări minore ale cadrului construit, ale platoului pieței urbane și ale funcțiunilor, ca urmare a lipsei de interes a societății pentru spațiul pieței;
 - atitudinea de acceptare a piețelor publice este reflectată prin modificări apreciable sau semnificative ale cadrului construit, ale platoului pieței urbane și ale funcțiunilor, ca urmare a interesului societății pentru spațiul pieței;

- b) Din punctul de vedere stării inițiale a piețelor publice (a cadrului spațial-configurativ și funcțional proiectat), se pot considera înțelesuri opuse celor de la punctul a), adică:
- atitudinea de respingere a piețelor publice inițiale este reflectată prin modificări apreciable ale cadrului construit, ale platoului pieței urbane și ale funcțiunilor, ca urmare a încercării de apropiere a spațiului public existent;
 - atitudinea de acceptare a piețelor publice inițiale este reflectată prin modificări minore ale cadrului construit, ale platoului pieței urbane și ale funcțiunilor, ca urmare a stării de satisfacție socială.

A fost arătat pe parcursul capitolului, că inițiativa proceselor de transformare a cadrului construit în cadrul pieței publice urbane aparține administrației locale. Aceasta, ar trebui să răspundă nevoii sociale. Datorită vocației centrale a acestor spații, este exprimată, în primul rând, nevoia de reprezentativitate. În ceea ce privește funcțiunile, acestea sunt rezultatul unor inițiative care reflectă, de cele mai multe ori, nevoia socială. Ele sunt însă și rezultatul reglementărilor urbanistice. Prin urmare, se pune problema a afla dacă dinamica funcțională și a cadrului construit răspunde nevoilor societății. Acest fapt, se va reflecta în activitățile din cadrul pieței, adică în elementele cadrului socio-comportamental.

În acest fel, se răspunde obiectivului declarat al studiului, de a afla în ce măsură piețele publice urbane și-au (re)găsit vocația socială, fiind însușite sau nu de către populație. Plecând deci de la premisa unor evoluții firești a cadrului construit și funcțional a piețelor publice sub incidența factorilor politici, economici și sociali, se va analiza comportamentul social în cadrul pieței publice prin *corelarea* cu starea actuală a cadrului construit și a funcțiunilor.

1.6. CONCLUZII

Programul de arhitectură privind construcția centrelor civice a fost preluat din ideile începutului de secol XX și adaptat noilor cerințe politice din România anilor '60. A rezultat astfel un model de constituire a lor, model discutat de prof. dr. arh. Cosma Jurov în cartea

Centre Civice.⁸⁰ Acest model presupune existența unui spațiu public, de tip piață urbană, definit de fronturile unor clădiri cu funcțiuni reprezentative la scara municipiului. Funcțiunile luate în considerare sunt: funcțiunea administrativă reprezentată de clădirea consiliului județean, funcțiunea culturală reprezentată de clădirea casei de cultură sau clădirea teatrului, funcțiunea comercială reprezentată de clădirea magazinului central sau prezentă la parterul unor imobile de locuințe și funcțiunea serviciilor reprezentată de clădirea hotelului sau alte clădiri aparținând unor instituții ar fi sediul P.T.T.R.⁸¹

Aplicarea acestui program a fost influențată de particularitățile locale ale orașului, astfel încât modelul de referință nu a fost reprodus întocmai în toate orașele municipii.⁸²

Piața publică aferentă centrului civic este deci un spațiu nou constituit, exclusiv pietonal, definit de cel puțin una din funcțiunile prezentate mai sus. Cu foarte puține excepții, acest spațiu este dominat de funcțiunea administrativă. Excepțiile sunt în favoarea funcțiunii culturale. Piața publică urbană se vrea a fi un spațiu reprezentativ, destinat activităților sociale cu o mare diversitate. În realitate, aplicarea modelului a dus la creerea unor spații cu simbolistică impusă, destinate exclusiv manifestațiilor politice și culturale. În perioadele în care aceste manifestații nu aveau loc, spațiul pieței publice era puțin frecventat, în special pentru activități necesare care presupuneau tranzit sau așteptare.

Piețele publice urbane aferente centrelor civice sunt rezultatul exclusiv al unor gesturi politice. Modul lor de constituire a fost însă influențat de factorul economic, prin păstrarea unor clădiri existente sau chiar amplasarea în zone decăzute sau lipsite de valoare ale orașului, în apropierea centrului istoric. Factorul social a avut influență minimă în constituirea acestor spații, deoarece menirea lor avea și o importantă componentă educațională impusă.

După 1989, este de așteptat o accentuare a rolului pe care îl are factorul economic și social în evoluția acestor piețe. În contextul politic actual, factorul social se poate manifesta liber, în limitele impuse de

⁸⁰ Cartea apărută la Editura Tehnică din București, în anul 1979, este de fapt o adaptare a lucrării sale de doctorat.

⁸¹ Poșta, Telegraf, Telefon, Radio

⁸² Avem în vedere municipiile în care au fost constituite centre civice.

comunitate, iar gesturile sociale sunt decodate și incluse în planurile de (re)amenajare. Factorul politic, prin administrația publică locală, este în continuare prezent, având un rol important, inițiator sau decizional pentru proiectele de (re)amenajare.

Toate piețele publice urbane, poartă rezultatul unor procese de dinamică, fie de stare rezultată din trecerea timpului sau o dinamică a intervențiilor. Aceste procese au la bază nevoia socială și pot avea influențe asupra cadrului construit, reprezentat de clădiri și platoul pieței sau asupra funcțiunilor ce definesc piața. Aceste modificări sunt într-o oarecare măsură rezultatul comportamentului uman, dar mai important, ele influențează comportamentul uman.

CAPITOLUL 2

STUDII DE CAZ PRIVIND DINAMICA PIETELOR PUBLICHE URBANE CONSTITUITE ÎN PERIOADA 1968-PREZENT

2.1. Criterii luate în considerare în alegerea studiilor de caz

În capitolul anterior, am arătat că aplicarea programului pentru construirea centrelor civice a dus la realizarea unui model, considerat reprezentativ, preluat și analizat de prof. dr. arh. Cosma Jurov în cartea sa. Astfel, centrul civic al unui oraș conține principalele funcțiuni publice reprezentative, care prin conformare spațial-urbanistică delimitează un spațiu public exclusiv pietonal, de tip piață urbană.

Acest model a fost aplicat în contextul local al municipiilor, iar rezultatele obținute prezintă particularități care diferențiază centrele civice, implicit piața publică urbană a orașului. Aceste particularități au rezultat dintr-o serie de factori de ordin politic, economic și sociali și au fost exprimate prin menținerea unor elemente topografice sau ale cadrului natural majore (cornișe, râuri, zone verzi) sau al menținerii unor elemente construite ale centrului istoric al localităților.

În ceea ce privește particularitățile locale, acestea sunt rezumate cu preponderență la acele aspecte care țin de configurarea spațial volumetrică a cadrului construit existent, fiind mai puțin importante aspectele legate de cultura locală, memoria unor locuri sau chiar structura socială. Aceasta, cu excepțiile notabile ale căutării unor elemente considerate a fi „specific național”, cu aplicabilitate discutabilă pentru scara teritorială.

Deoarece subiectul cercetării este piața publică urbană aferentă centrelor civice din municipiile capitale de județ, ne vom ocupa de aceasta printr-o atentă diferențiere și selectare în ansamblul ce desemnează centrul civic al localității. Prin urmare, din totalul localităților al căror centru a fost redefinit în perioada comunismului, vom exclude din analiză cazurile atipice, în care nu avem o piață publică centrală definită de funcțiuni reprezentative.

Astfel, conform încadrării cercetării, nu se vor lua în considerare piețele publice integral constituite înainte de anul 1968 și care nu au mai primit intervenții ulterioare, cum ar fi cazul orașului Bacău. De asemenea, nu se vor lua în considerare orașele în care echipamentele publice specifice centrului sunt dispersate în cadrul unei zone centrale, definind mai multe spații publice de tip piață sau pietonal. Această situație o întâlnim în Alexandria, Iași, Ploiești, Baia Mare, Galați, Piatra Neamț sau Suceava. În cazul orașului Târgoviște, echipamentele publice sunt dispuse în jurul unui spațiu central, care

Însă nu este configurat ca piață publică, ci mai curând ca spațiu verde definit la granița tipologică între parc central și scuar. Centrul orașului Bacău⁸³, deși are o piață publică definită în centrul civic, aceasta a fost constituită înainte de 1968. În Târgu Jiu, echipamentele publice sunt concentrate în jurul unui spațiu public, care pare a fi rezultat mai curând dintr-un spațiu liber, rezidual, decât a fi conceput, cu intenție clară, ca spațiu public de tip piață.

Prin urmare, dintre municipiile al căror centru a fost redefinit în perioada comunistă de după anii 1968, studiul va lua în considerare ca având piață publică urbană asociată centrului civic, următoarele orașe: Vaslui, Slobozia, Slatina, Tulcea, Miercurea Ciuc, Satu Mare, Reșița, Deva, Focșani, Pitești, Zalău, Brăila și Tg. Mureș.

Data fiind complexitatea spațial configurativă și funcțională a centrelor civice, vom analiza câteva piețe publice urbane considerate semnificative. Pentru aceasta, se propune o abordare în trei etape, conform schemei de mai jos (fig. 14)

a) ÎNCADRAREA PE CATEGORII TIPOLOGICE A PIEȚELOR URBANE

- Diversitatea funcțională
- Relații între elementele cadrului construit
- Configurația spațială

b) SINTEZA TIPOLOGICĂ

<p>CRITERII DE SELECTIE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - localizare în raport cu centrul istoric - continuitate istorică - referințe de specialitate

c) SELECTAREA PIEȚELOR CONSIDERATE CA FIIND SEMNIFICATIVE PENTRU STUDII DE CAZ

Figura 14 - Metoda de selectare a piețelor publice urbane care vor fi analizate ca studii de caz

⁸³ Casa de cultură a orașului a fost inaugurată în 1965, completând un ansamblu de locuințe deja existent.

a) Încadrarea pe categorii tipologice a piețelor urbane

În clasificarea piețelor publice urbane aferente centrelor civice, propunem a se lua în considerare, în ordinea importanței lor, următoarele aspecte, considerate esențiale pentru configurarea spațială și funcțională a piețelor publice:

- *tipul și diversitatea funcțiunilor care definesc piața publică.* Din varietatea funcțiunilor rezultă importanța și complexitatea pieței publice ca spațiu polarizator al activităților sociale. Ponderea funcțiunilor are un rol important dar nu definitoriu în stabilirea caracterului piețelor publice urbane aferente centrelor civice.⁸⁴
- *dispunerea funcțiunilor în relație cu geometria pieței: adâncimea și lățimea.* Importanța acestui aspect este dată de perceperea spațiului public ca suport al activităților sociale, unde un rol important îl are corelarea dintre spațiu și funcțiune. În acest sens, prin această corelare sunt remarcate două aspecte. Primul aspect se referă la exprimarea funcțiunii prin volumetrie, fiind exprimat astfel un model clasic de compoziție a piețelor prin existența unei dominante de înălțime, reprezentată, de cele mai multe ori, de funcțiunea administrativă⁸⁵ și a unei dominante de volum, reprezentată de funcțiunea culturală. Din punct de vedere al percepției și datorită caracterului reprezentativ dorit al piețelor, clădirile corespondente acestor funcțiuni au fost localizate, de la caz la caz⁸⁶, ca centru al compoziției, pe fundalul pieței, fiind percepute în perspectivă frontală.

Al doilea aspect are în vedere extinderea activităților asociate unei funcțiuni în spațiul public al pieței și în acest sens, clădirile funcțiunii administrative și/sau culturale sunt amplasate, cu

⁸⁴ A fost arătat pe parcursul studiului că piețele publice urbane aferente centrelor civice au fost create ca spații publice pentru organizarea cu preponderență a manifestărilor cu tematică politică sau social-politică. În acest sens, o importanță deosebită o au funcțiunile administrative și culturale. O schimbare a caracterului piețelor publice ar fi putut apărea după anii 1990, sub presiunea unor alte nevoi sociale.

⁸⁵ În alte cazuri este exprimată prin clădirea hotelului.

⁸⁶ La unele piețe fundalul este constituit de clădirea consiliului județean, iar la altele de clădirea casei de cultură. Există două excepții: în cazul orașului Slobozia, unde fundalul este constituit de o clădire având funcțiunea de servicii și orașul Miercurea Ciuc,

preponderență, în centrul geometric al unei laturi a pieței: fundal sau lateral. În acest mod, funcțiunea poate juca un rol optim-polarizator al spațiului public.

- *Configurația spațială și accesul pietonal în piață.* Importanța acestui aspect este dată de poziționarea pieței în raport cu strada. În acest sens, strada⁸⁷, ca spațiu public din care este percepută piața are valoare de limită în cadrul studiului. Acest fapt înseamnă că deși frontul construit dincolo de stradă închide piața din punct de vedere configurativ-spațial, din punct de vedere al manifestărilor sociale el aparține străzii.

O situație asemănătoare o constituie și existența unui spațiu de tip pietonal. Acesta, ca și în cazul arterei de circulație va fi luat ca limită a pieței publice urbane.

În urma evaluării piețelor publice conform aspectelor semnalate mai sus, se propune listarea schematică și încadrarea tipologică a acestora, conform tabelului prezentat în Figura 15. Astfel, sunt identificate 4 tipuri de piețe publice, având următoarele caracteristici:

- **Tipul 1:** piața publică este definită de cele trei categorii funcționale considerate importante la scara municipiului⁸⁸, adică funcțiunea culturală, funcțiunea administrativă și funcțiuni din sfera serviciilor. Funcțiunile sunt dispuse pe trei laturi, înglobând astfel fronturile pieței. Piața publică este deschisă fie către una din arterele principale ale orașului, cum este cazul orașelor Vaslui și Focșani, fie către un alt spațiu public, de tip pietonal, ca în cazul orașelor Satu Mare, Pitești și Reșița. Se poate considera că accesul principal în piață se realizează din (prin) aceste spații, cu excepția discutabilă a Piteștiului, unde, datorită amplasării între două artere majore de circulație, piața publică în raport cu strada este accesată din lateral, prin filtrul format de clădiri, la interacțiunea între pietonalul de tip corso și piața propriu-zisă. Chiar și în această situație a accesului lateral, în momentul ajungerii în piață și poziționându-ne în sensul parcurgerii ei, avem aceeași perspectivă frontală asupra unei funcțiuni publice, precum în cazul celorlalte piețe. Ca o particularitate a acestui caz,

⁸⁷ Vom face referire în special la componenta pietonală

⁸⁸ Conform modelului analizat de prof. dr. arh. Cosma Jurov în studiul despre centre civice.

dacă ne referim la sistemul spațiilor publice format din corso și piață, prin parcurgerea lui obținem același efect al perspectivei frontale asupra funcțiunii publice.

Acest tip de piață, va fi considerat ca fiind reprezentarea cea mai apropiată a modelului inițial, considerat de referință.

- **Tipul 2:** piața publică este definită de două din cele trei categorii funcționale corespunzând modelului de constituire a pieței centrului civic. Aceste funcțiuni sunt reprezentate de cultură în asociere cu serviciile. Deși sunt piețe deschise pe una sau, în cazul orașului Deva⁸⁹, pe două laturi, accesul principal în piață este realizat din zona arterei importante de circulație, piața fiind orientată către aceasta. În această categorie sunt incluse piețele publice ale orașelor Târgu Mureș, Deva, Slatina și Tulcea.
- **Tipul 3:** ca și în cazul tipului 2, piața publică este definită de două funcțiuni, respectiv funcțiunea administrativă sau culturală, alături de cea a serviciilor. Orientarea piețelor este realizată către artera principală de circulație la scara orașului. Particularitatea acestor piețe constă în prezența celei de-a treia funcțiuni amplasată dincolo de artera importantă de circulație, astfel încât această funcțiune va fi semnalată pentru că întrece centrul civic al municipiului, dar nu va fi luată în considerare ca front al pieței. În această categorie sunt incluse piețele publice ale orașelor Brăila și Slobozia.
- **Tipul 4:** Cuprinde două din cele trei funcțiuni, respectiv funcțiunea administrativă alături de cea culturală. Vom considera acest spațiu public ca fiind piață publică urbană prin raportare la conceptul de centru civic. Din punct de vedere configurativ-spațial, piața este deschisă pe două laturi, fiind amplasată între două artere de circulație. De partea cealaltă a acestor artere sunt constituite spații publice secundare. În această categorie au fost încadrate piețele publice aferente orașelor Miercurea Ciuc și Tulcea.

⁸⁹ Deși orașul avea un spațiu public definit de blocuri înainte de anul 1968, ulterior acesta a fost completat și redefinit prin construcția casei de cultură.

INCADRAREA TIPOLOGICA A PIETELOR PUBLICE URBANE LUATE ÎN CONSIDERARE

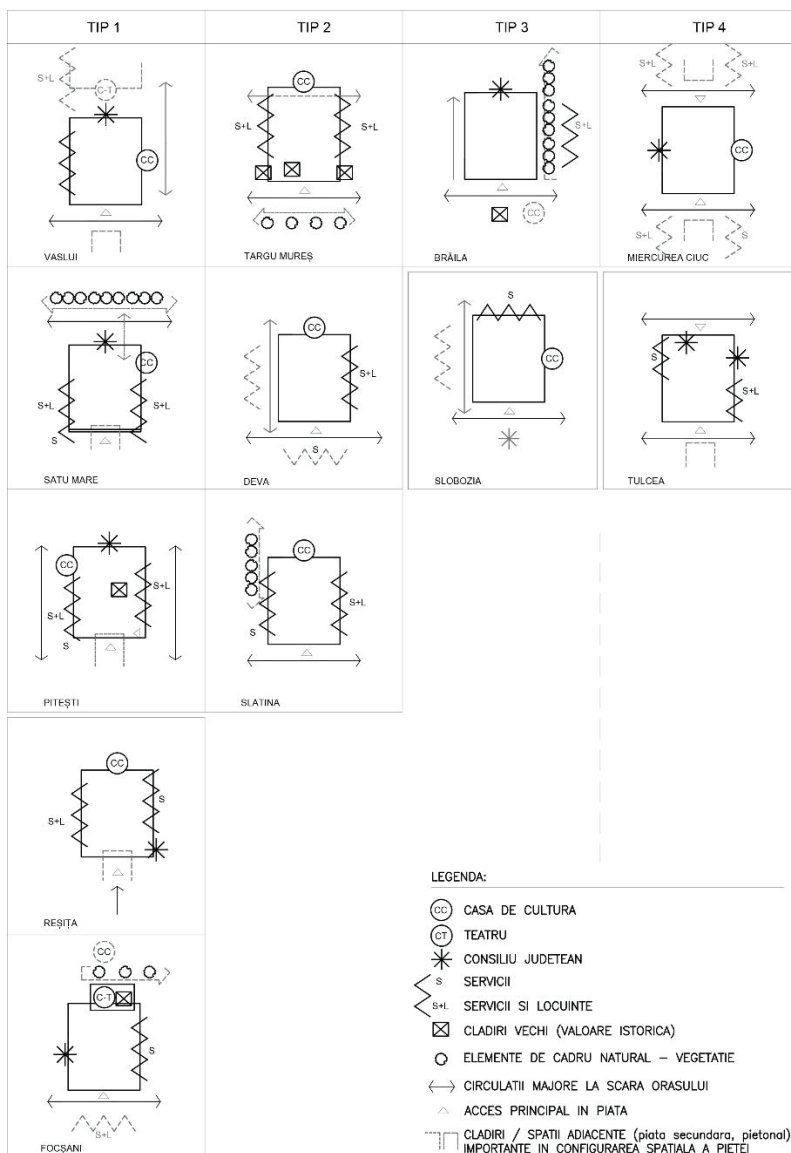

Figura 15 - Tipologii ale piețelor publice urbane, aferente centrelor civice din municipiile capitale de județ

b) Sinteza tipologică

În urma analizei prin care s-a stabilit apartenența tipologică a piețelor pe baza criteriilor privind tipul și diversitatea funcțiilor ce alcătuiesc frontul pieței precum și relațiile existente între elementele cadrului construit (accesibilitate, relații între funcțiuni, relații cu spațiile publice adiacente), pot fi sintetizate informații referitoare la tipologia piețelor constituite, în raport cu modelul de referință. Astfel, din perspectiva criteriilor luate în considerare până acum, piețele publice constituite pot fi reduse la trei modele tipologice principale. Schema celor trei tipologii principale este exprimată grafic în Figura 16.

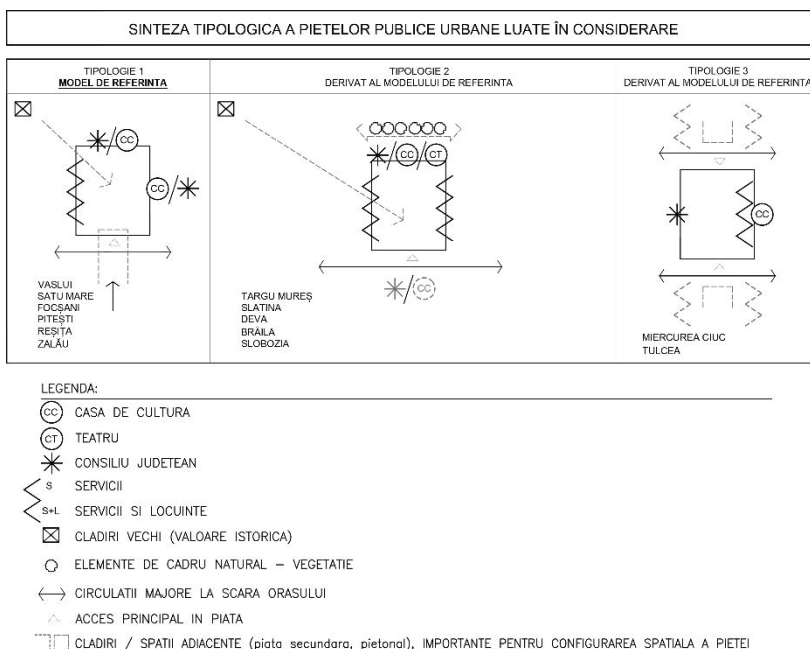

Figura 16 - Sinteză tipologică a piețelor publice urbane, aferente centrelor civice din municipiile capitale de județ

Tip I

Piața publică este definită de cele trei (+1) funcțiuni considerate semnificative pentru alcătuirea centrului civic. Acestea sunt:

- Funcțiunea administrativă, reprezentată de sediul consiliului județean, sediul prefecturii și/ sau sediul administrației publice locale;
- Funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea căminului cultural sau a teatrului municipal;
- Funcțiunea de servicii, reprezentată prin clădiri dedicate exclusiv acestei funcțiuni sau la parterul unor clădiri de locuințe. În această categorie sunt incluse serviciile de importanță municipală din sfera telecomunicațiilor sau financiar-bancară, serviciile hoteliere, reprezentate de clădirea hotelului sau serviciile comerciale, reprezentate de clădirea magazinului universal. În delimitarea pieței publice au fost considerate oricare din formele de manifestare a funcțiunii serviciilor, enumerate mai sus.

La acestea, se adaugă

- funcțiunea de locuințe în imobile colective, la parterul cărora, de cele mai multe ori, sunt amplasate spații comerciale și de servicii.

Din punctul de vedere al dispunerii acestora în configurația pieței, ele se constituie în fronturile acesteia, fără a fi asociate în mod clar unei anume laturi. Se poate însă observa ierarhia tipică între funcțiunile administrative și culturale în raport cu cele din sfera serviciilor. Astfel, fundalul pieței – reprezentând poziția cea mai importantă din punct de vedere estetic-configurativ - și o latură a acesteia sunt delimitate fie de funcțiunea administrativă, fie de cea culturală, în timp ce a treia latură este delimitată de funcțiuni din sfera serviciilor. Piața este deschisă pe o latură, către artera de circulație majoră a orașului. Pot exista și artere secundare, adicente celorlalte laturi.

Prin raportare la modelul de constituire a piețelor publice aferente centrelor civice, acest tip de piață reprezintă preluarea

fidelă a modelului inițial. Din punct de vedere configurativ-spațial și funcțional aceste piețe sunt spații complexe și complete.

În această categorie au fost incluse piețele publice aferente orașelor Vaslui, Satu Mare, Focșani, Pitești, Reșița și Zalău.

Tip II

În această tipologie au fost incluse piețele publice încadrate modelelor 2 și 3. Piața publică este definită de două (+1) funcțiuni: funcțiunea administrativă sau, după caz, culturală și funcțiunea serviciilor. Ele sunt completate, ca și în cazul Tipului I, de locuințe în imobile colective și comerț-servicii la parter. Din punct de vedere configurativ-spațial, fundalul pieței este delimitat de funcțiunea administrativă sau culturală, în timp ce lateralele sunt delimitate de funcțiunea serviciilor. În cazul orașelor Brăila sau Slatina, adiacent pieței publice, pe o latură a acestora au fost constituite spații publice secundare, de tip piață sau parc, în care vegetația înaltă are rol în delimitarea spațială. În cazul Slatinei, vegetației i se adaugă o cornișă dată de relieful existent.

Piața este deschisă către circulația importantă a orașului, aceasta având, așa cum am arătat în descrierea modelelor, rol de limită a pieței publice. Din punct de vedere funcțional, activitățile exprimate dincolo de aceasta nu mai sunt considerate ca aparținând pieței publice, deși din punct de vedere spațial-configurativ, clădirile se vor constitui în limite. Circulația poate fi completată de artere secundare.

În această categorie au fost incluse piețele publice aferente orașelor Târgu Mureș, Slatina, Deva, Brăila și Slobozia.

Tip III

În această categorie este inclusă piața publică încadrată la modelul 4, adică piața aferentă orașului Miercurea Ciuc și Tulcea. Din punct de vedere funcțional, aceasta cuprinde două funcțiuni: funcțiunea administrativă și cea culturală. Din punct de vedere configurativ-spațial, funcțiunile sunt amplasate pe laturi opuse, iar piața este deschisă pe două laturi către circulațiile principale ale orașului.

În cadrul studiului, piețele încadrate în tipologia II și III, se vor considera ca fiind derivate ale modelului inițial, considerat de referință. Prin raportare la acest model, ele se constituie în piețe publice derivate.

c) Selectarea piețelor considerate semnificative

După clasificarea tipologică a piețelor publice urbane și identificarea tipologiei apropiate modelului de referință pentru ceea ce înseamnă piața publică urbană aferentă centrului civic, se va opera cu un set de criterii pentru alegerea unor piețe reprezentative pentru a fi analizate ca studii de caz.

Principala categorie criterială, identificată pe parcursul lucrării ca fiind generatoare a unor particularități în configurarea spațială și evoluția piețelor publice urbane este LOCUL PIEȚEI PUBLICE ÎN SISTEMUL URBAN. Aparținând acestei categorii, vor fi luate în considerare următoarele criterii de analiză:

- a) Relația cu istoria locului. Piața publică urbană este realizată fie pe amplasamentul nucleului central istoric, fie adiacentă sau la distanță de acesta.
- b) Relația cu țesutul existent. Piața publică urbană este un spațiu complet nou (definită de clădiri complet noi) sau este rezultatul unor completări a unei configurații existente⁹⁰ (definită parțial de clădiri noi).

Ca metodă de lucru pentru identificarea piețelor publice considerate reprezentative, se propune transpunerea într-un tabel grilă pentru analiză, a tipologiile identificate și a criteriilor pentru delimitarea particularităților configurativ-spațiale. Tabelul este reprezentat în Figura 17.

⁹⁰ În acest sens, se are în vedere existența unor clădiri cu valoare istorică. Termenul nu ia în considerare înțelesul dat de existența unor clădiri, construite după război și înainte de 1968, la limita unui spațiu public, completat ulterior cu o funcțiune publică și devenit piață publică aferentă centrului civic.

TIPOLOGIE		I - Modelul de referință						II					III	
Piețe urbane luate în considerare		Vaslui	Satu Mare	Focșani	Pitești	Reșița	Zalău	Slobozia	Brăila	Slatina	Tg. Mureș	Deva	Miercurea Ciuc	Tulcea
Localizare în raport cu vechiul centru	Suprapuse	•		•	•		•	○					▪	▪
	Adosate										○			
	La distanță		•			•			○	○		○		
Relația cu țesutul existent	Definit de clădiri noi	•	•			•		○		○		○	▪	▪
	Are clădiri vechi			•	•	•		○			○			
Categorii		1	2	3	3	2	3	1'	4	1'	5	2'	1"	1"

Figura 17 - grila criterială privind alegerea studiilor de caz

Din analiza tuturor ipostazelor existente, rezultă opt categorii de piețe publice.

Identificarea unui model de referință al pieței publice urbane aferente centrului civic, reprezentat de tipul I, ajută la simplificarea interpretării categoriilor rezultate, în sensul în care acesta va fi prioritar în comparație cu situațiile asemănătoare întâlnite la tipul II și III. Prin urmare, piețele încadrate la categoria 1', 2' și 1", aparținând tipurilor II și III, vor fi raportate și comasate cu cele de la categoriile 1 și 2 ale modelului de referință. Această situație este reprezentată schematic în Figura 18.

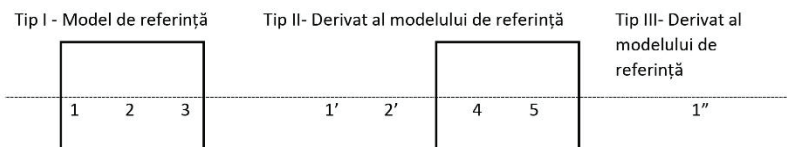

Figura 18 - considerarea ipostazelor de existență a piețelor publice prin

În consecință, prin reducerea ipostazelor la modelul de referință, vor fi luate în considerare cinci categorii de piețe, încadrate astfel:

- **Categoria 1: Vaslui**, ca piață publică constituită conform modelului de referință. În această categorie sunt incluse și piețele publice aferente orașelor Slobozia, Slatina, Miercurea Ciuc, Tulcea, dar ele sunt piețe publice derivate ale modelului de referință;
- **Categoria 2: Satu Mare și Reșița**, ca piețe publice constituite conform modelului de referință. În această categorie este inclusă și piața publică urbană din Deva, dar ea este piață publică derivată a modelului de referință;
- **Categoria 3: Focșani, Pitești și Zalău**, ca piețe publice constituite conform modelului de referință.
- **Categoria 4: Brăila**, ca ipostază de existență a unei piețe, deși este piață publică derivată a modelului de referință;
- **Categoria 5: Tg. Mureș**, ca ipostază de existență a unei piețe, deși este piață publică derivată a modelului de referință;

În continuarea procesului de selecție, din fiecare categorie de piețe publice urbane luate în considerare, va fi ales câte un exemplu, care va fi analizat ca studiu de caz în cadrul lucrării.

Dacă la categoriile 1, 4 și 5, se poate nominaliza câte un singur oraș, în cazul categoriilor 2 și 3 nominalizarea unor piețe reprezentative, poate fi realizată pe baza interesului suscitât în sfera profesională și exprimat în publicații de specialitate. De pildă, în ceea ce privește valoarea constituirii, se consideră că intervențiile realizate la Pitești se

constituie într-o disfuncție⁹¹. De asemenea, constituirea pieței publice în forma ei finală, se pare că a constituit obiectul unor critici venite inclusiv din sfera politicii centrale, cu privire la pierderea amprentei locale specifice. Aici, autorul proiectului⁹² realizează o inserție nouă fiind demolat parțial, într-o primă fază, țesutul vechi al orașului. Astfel, amplasamentul pieței publice parțial demarcat de blocuri de locuințe având comerț și servicii la parter, construite la începutul anilor ’60 este extins cu un alt spațiu public subordonat sediului administrativ (consiliul județean) și cultural (casa de cultura). Ulterior constituirii, au fost demolate – se pare printr-un gest politic local – tot frontul construit din fața casei de cultură. Locul eliberat a fost construit cu o clădire paravan, care prin masă și înălțime contrazice compoziția inițială a pieței, iar prin demolarea unor construcții cu valoare istorică se pierde amprenta specifică locală.

De asemenea, piața publică urbană a orașului Satu Mare este considerată a fi un vârf al modelului de referință, sub aspectul configurării spațial volumetrică, al plasticii arhitecturale și al exprimării unui specific al identității naționale⁹³.

În concluzie, pentru exercițiul științific pe care-l presupune cercetarea, ne vom limita la următoarele piețe publice urbane pe care le considerăm reprezentative aplicării modelului de referință și care se vor constitui în studii de caz. Conform criteriilor luate în considerare, vom considera reprezentative piețele publice urbane ale următoarelor orașe:

1. **Orașul Vaslui**, ca fiind piața publică urbană cu reguli clare de compoziție spațială, volumetrică și funcțională. Este un spațiu public complet nou, realizat prin demolarea clădirilor existente, poziționat excentric în structura orașului, dar pe vechiul amplasament al grădinii centrale și conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.
2. **Orașul Satu Mare**, ca fiind piața publică urbană în care s-a pus un accent important pe exprimarea spațial-volumetrică; Este un spațiu public complet nou, realizat la distanță față de

⁹¹ Prof. dr. arh. Sandu Alexandru citează acest exemplu în cadrul cursurilor ținute în cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu

⁹² Pof. Dr. arh. Cezar Lăzărescu

⁹³ Ioan, Augustin, Centrele civice ale comunismului românesc, în Observator Cultural, nr.27 – septembrie 2005, p.2

centrul vechi al orașului și conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.

3. **Orașul Pitești**, datorită intervenției particulare asupra centrului istoric și a particularității spațiului public rezultat – piața publică urbană. Acesta este un spațiu compus, articulat de prezența unei biserici ca element de continuitate a locului. De asemenea, conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.
4. **Orașul Brăila**, ca fiind piața publică urbană configurată prin existența a două funcțiuni, realizată la distanță față de centrul istoric. Din punct de vedere spațial configurativ, în delimitarea pieței este cuprinsă o clădire cu valoare istorică – Sediul Ministerului Agriculturii.
5. **Orașul Târgu Mureș**, ca fiind piața publică urbană configurată prin existența a două funcțiuni. Este adosată centrului istoric, fiind realizată în completarea tesutului existent, ca o alveolă în sistemul spațiilor publice centrale.

Piața publică Vaslui.
Sursa: arhiva personală

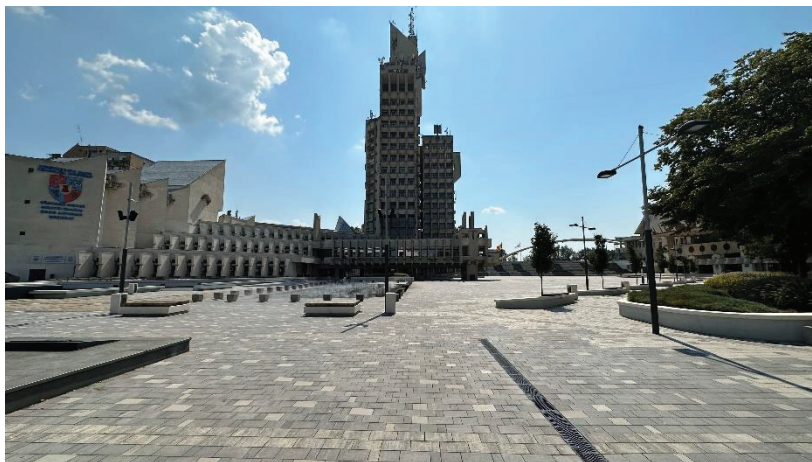
Piața publică Pitești.
Sursa: arhiva personală

Piața publică Brăila.
Sursa: arhiva personală

Piața publică Târgu Mureș.
Sursa: arhiva personală

Piața publică Satu Mare.

Sursa: arhiva personală

Alături de criteriile care au stat la baza selectării piețelor publice ca studii de caz și în corelare cu acestea, a fost luată în considerare DIMENSIUNEA SOCIALĂ A PIEȚELOR. Privite în această cheie, criteriile luate în considerare pot fi apreciate ca fiind importante pentru:

- a) Varietatea activităților desfășurate în cadrul pieței. Este partial legată de diversitatea funcțională, sub aspectul complexității, a piețelor publice urbane. În afara exprimării funcțiunilor pieței prin activități, acestea pot fi completate prin spectacole organizate în cadrul pieței sau prin existența microevenimentelor.
- b) Varietatea socio-demografică în cadrul pieței. Ca și în cazul activităților, este partial legată de diversitatea funcțională, în sensul în care varietatea funcțiunilor atrage sau este generată⁹⁴ de utilizatori de toate vârstele și din toate categoriile socio-profesionale. Ca mod de manifestare, se pot distinge relații sociale relativ stabile în cadrul pieței ca rezultat al frecventării periodice sau relații întâmplătoare, date în special de vizitatori, atrași în cadrul pieței de existența unor echipamente publice.

⁹⁴ Această relație s-a putut manifesta după anul 1990

- c) Existența unor repere și simboluri în cadrul pieței, care prin apelarea memoriei colective joacă un rol important în stabilirea sentimentului de apartenență. Pentru aceasta este importantă continuitatea existenței unor spații sau clădiri care capătă în timp valoare simbolică și devin repere ale societății.

Deși acest aspect a fost detaliat în cadrul capitolului anterior al lucrării, reamintesc că publice urbane asociate centrelor civice au fost configurate ca spații (relativ) noi⁹⁵, subordonate unui edificiu politic sau cultural, respectând o structură configurativ-spațială teoretizată și devenită modelul de referință. Prin urmare în constituirea lor ca răspuns al unei comenzi politice au rezultat spații formale. Tocmai datorită acestui aspect, ar trebui considerat ca important rolul jucat de continuitatea structurii istorice a centrului în cadrul piețelor publice urbane.

Corelarea între criteriile luate în considerare pentru stabilirea studiilor de caz sunt exprimate grafic prin schema din Figura 19.

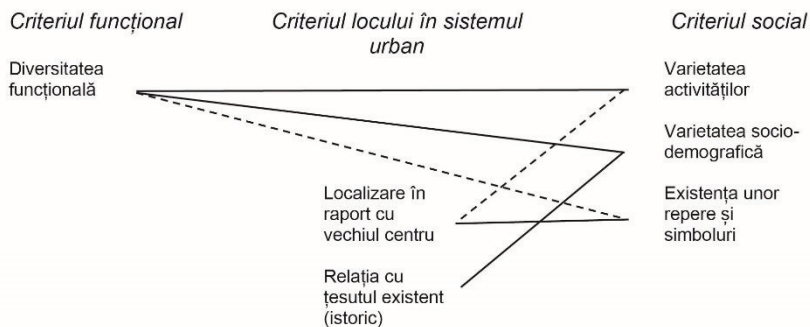

Figura 19 - corelarea criteriilor luate în considerare pentru alegerea studiilor de caz

⁹⁵ Există excepții anunțate în cadrul lucrării, în care spațiile publice erau delimitate parțial de clădiri de locuințe construite la finalul anilor "50 - începutul anilor "60. Acestea sunt Pitești, Brăila, Deva. Alte cazuri în care echipamentele publice sunt dispersate într-o zonă denumită „centru civic”, nu au intrat în sfera de interes a studiului.

2.2. Exemple reprezentative din România.

În acest capitol se va opera cu algoritmul de analiză propus în capitolul I, prin aplicarea acestuia asupra unor exemple reprezentative ale piețelor publice urbane constituite în România. Aceste piețe publice urbane au fost considerate reprezentative în urma analizei comparative descrise la punctul 2.1.

Metoda de studiu se bazează pe aplicarea grilei criteriale de analiză la nivelul exemplurilor reprezentative, prin care vor fi identificate modificările aduse cadrului construit și modul de utilizare a spațiului pieței publice urbane. Aceste transformări vor fi cuantificate conform grilei criteriale anunțate în capitolul 1.5., rezultând starea actuală a pieței publice urbane.

Rezultatele obținute cu privire la starea actuală a piețelor publice vor fi corelate cu datele sondajelor publice realizate, obținându-se în acest fel concluzii privind evaluarea stării actuale a piețelor publice urbane asociate centrelor civice.

Ca sistem în sine sau componentă a sistemului urban, spațiul public al pieței urbane este complex și poate fi luat în considerare sub mai multe aspecte: ca spațiu închis sau deschis, spațiu individual sau spațiu complex, format din continuitatea mai multor spații publice. Subiectul anunțat al lucrării de cercetare îl constituie însă piața publică urbană ca spațiu principal al sistemului public central și exclusiv pietonal. Prin urmare, se va avea în vedere analiza platoului pieței publice și a funcțiunilor care îl delimitează, fără însă a se pierde din vedere relațiile cu spațiile din imediata vecinătate.

2.2.1. BRĂILA

Piața publică urbană configurată prin existența a două funcțiuni, realizată la distanță față de centrul istoric. Din punct de vedere spațial configurativ, în delimitarea pieței este cuprinsă o clădire cu valoare istorică – Sediul Ministerului Agriculturii.

2.2.1.a. DATE DE IDENTIFICARE (în relație cu centrul civic)

- Perioada proiectării centrului civic: 1974-1977
- Anul inaugurării centrului civic: 1977
- Număr de locuitori, la momentul inaugurării centrului civic (1977): 194.633 locuitori
- Număr de locuitori la 1 decembrie 2021: 154.686 rezidenți⁹⁶
- Denumirea actuală a pieței: Piața Independenței

⁹⁶ Conform date statistice INS,
<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat

2.2.1.b. PARTICULARITĂȚI ALE CADRULUI CONSTRUIT

ÎNCADRAREA ÎN ORAȘ

Piața publică urbană asociată centrului civic ocupă o poziție adiacentă zonei centrale a orașului. Deși este un ansamblu nou, în configurația acestuia au fost păstrate clădiri istorice, ca Palatul Agriculturii⁹⁷ și sediul liceului Gheorghe Munteanu-Murgoci⁹⁸.

Figura 20 - Piața publică urbană, aferentă centrului civic, Brăila. Incadrare în oraș. Imagine satelit. Sursa: Google Maps

⁹⁷ Realizat de arhitect Ion Mincu, în anul 1925

⁹⁸ Funcționează în clădire din 1922. Clădirea însă, este mai veche, fiind inițial cazarmă militară

CONFIGURARE SPAȚIAL VOLUMETRICĂ

Orientare și Tipologie

Din punct de vedere strict al orientării, Piața Independenței se constituie într-un spațiu închis, fiind delimitată compozițional de clădirea consiliului județean, Palatul Agriculturii, liceul Gheorghe Munteanu-Murgoci și un imobil de locuințe cu spații comerciale la parter. În această considerație, avem în vedere spațiul public amplu, ca fiind compus din mai multe spații cu folosință diferită: circulații rutiere și pietonale, esplanadă pietonală și platoul propriu-zis al pieței.

Dacă însă, avem în vedere că studiul analizează spațiul pieței ca spațiu exclusiv pietonal și introducem criteriul de componentă funcțională a spațiilor, putem considera că este o piață deschisă pe trei laturi⁹⁹, orientată către clădirea cu funcțiune administrativă a consiliului județean, percepută ca un paravan, la rândul său penetrabil datorită unui portal ce face parte din compoziția clădiri, dincolo de care se află faleză Dunării. Cele trei laturi ale pieței sunt mărginite de spații destinate circulațiilor, având însă roluri diferite. Astfel, pe latura opusă clădirii administrative, piața este deschisă către una dintre arterele importante de circulație a orașului, Calea Călărașilor; lateralele sunt delimitate de un spațiu tampon, de tip parcare și un pietonal amenajat, care coboară către faleză. Acesta pietonal realizează principala legătură a pieței cu faleză și se constituie într-un traseu descendent, agrementat de un ansamblu de fântâni arteziene. Legată printr-o pasarelă de clădirea cu funcțiune administrativă, înspre faleză, este amplasată o funcțiune turistică – hotelul Belvedere.

Din punct de vedere al configurației spațiale, spațiului public pietonal al pieței i se adaugă pietonalul către faleză, formând un sistem dual. Cele două spații sunt însă distincte: alea de acces către intrarea principală a clădirii consiliului județean dar și subspațiile plantate le despart. Mai mult decât atât, ele au fost constituite cu funcționalitate diferită: spațiul pieței era subordonat funcțiunii administrative fiind

⁹⁹ Avem în vedere această considerare și vom focaliza analiza pe acest spațiu, deoarece subiectul declarat al lucrării este constituit de platoul pieței publice ca spațiu exclusiv pietonal. Desigur că acest spațiu trebuie privit în sens sistemic, ca o componentă a spațiului public și pentru aceasta vom face referiri și la spațiile publice adiacente.

destinat manifestațiilor, iar pietonalul era în relație directă cu spațiile comerciale și de servicii de la parterul imobilului de locuințe.

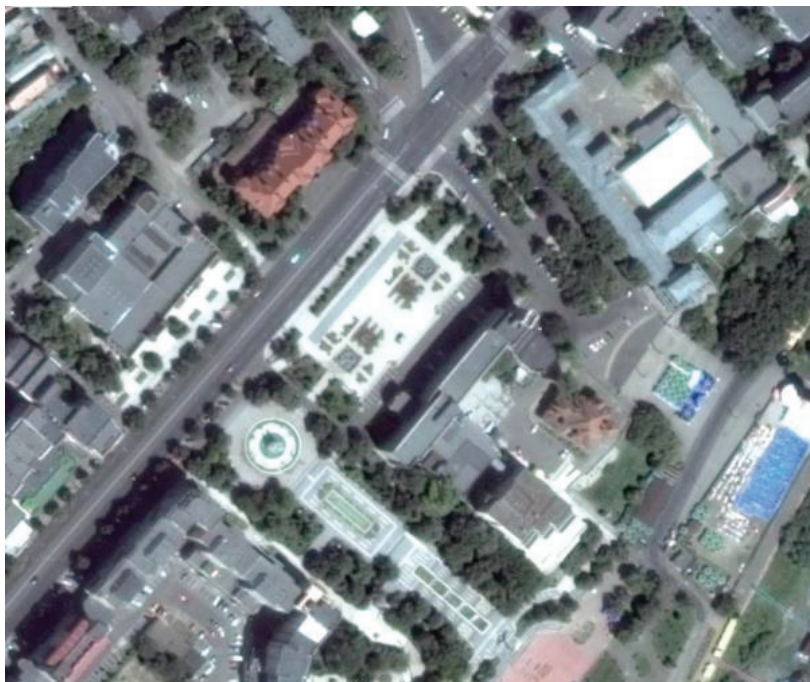

*Figura 21 - Piața publică urbană aferentă centrului civic, Brăila. Imagine satelit.
Sursa: Google Maps*

Se pare că piața actuală este rezultatul unui proiect neterminat sau modificat. În acest sens, în figura 22, este prezentat planul de sistematizare publicat în 1982 în revista Arhitectura. Casa de cultura care trebuia să delimiteze piața pe o latură nu a mai fost realizată, iar spațiul alocat acesteia a fost transformat într-un pietonal ce coboară către faleza Dunării.

Casa de cultură a fost realizată de cealaltă parte a bulevardului Calea Călărașilor. Prin delimitarea clară a pieței cu ajutorul funcțiunii administrative și culturale, piața propusă inițial, se înscria modelului aplicat în alte orașe.

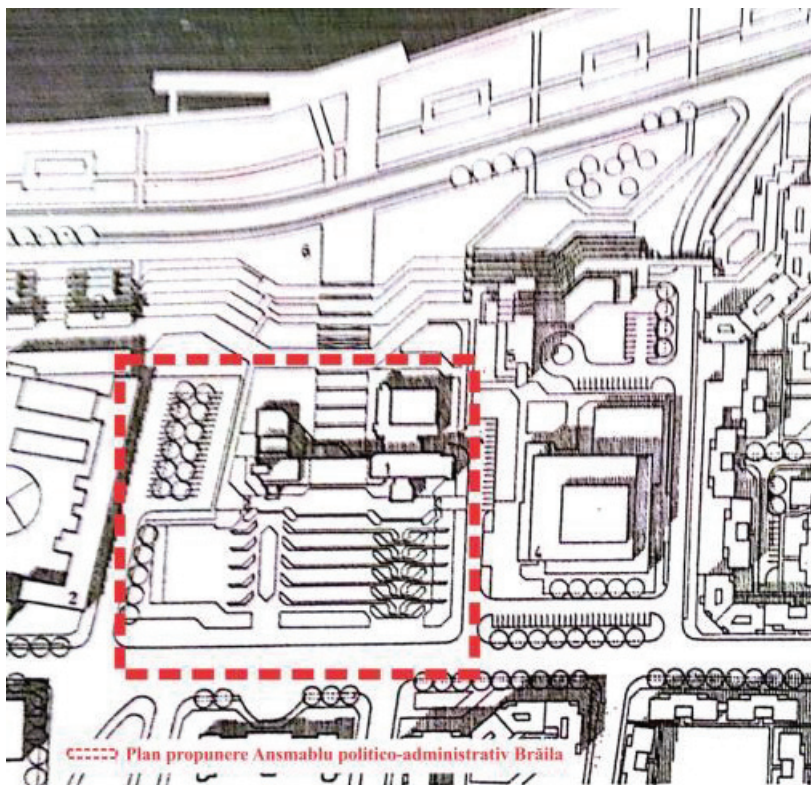
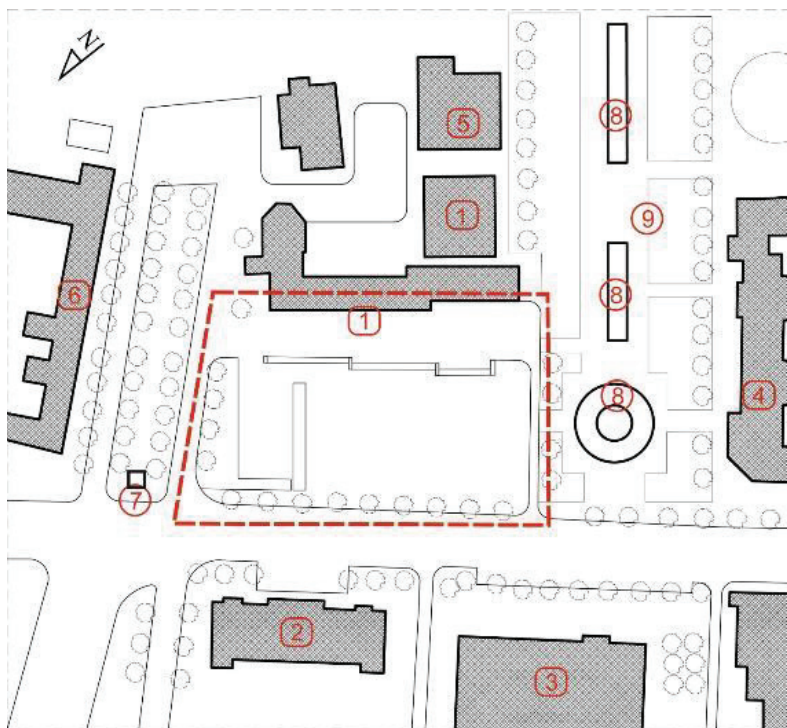

Figura 22 - Planul spațiilor publice urbane aferente centrului civic al orașului Brăila, conform proiectului de sistematizare prezentat în 1982 în revista *Arhitectura*. Sursa: Tănăsioiu R. (1982), Sediul politico-administrativ județean Brăila, în revista *Arhitectura*, nr.1/1982

Din motive necunoscute, planul nu a fost respectat întocmai, spațiul fiind definit la sfârșitul anilor '80 asemănător planului prezentat în Figura 23, însoțită de Foto Brăila 1.

LEGENDA

— limita considerată a pieței publice urbane aferente centrului civic

- ① clădirea consiliului județean
- ② clădirea Palatul Agriculturii
- ③ clădirea casei de cultură
- ④ clădirea cu locuințe și comerț/ servicii la parter și mezanin
- ⑤ clădirea hotelului Belvedere
- ⑥ clădirea liceului Gheorghe Munteanu Murgoci
- ⑦ statuia Ecaterinei Teodorescu
- ⑧ fântâna cinetică
- ⑨ promenada pietonală

Figura 23 - Planul realizat al pieței publice urbane aferente centrului civic al orașului Brăila, conform unei reproduceri după o fotografie aeriană. Sursa: reproducere personală după o imagine a preluată din Google Map.

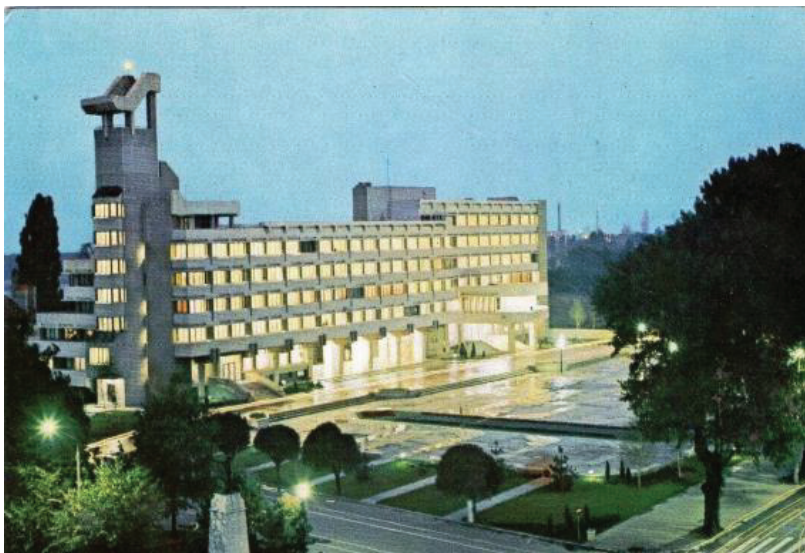

Foto Brăila 1 - Piața Independenței - imagine înainte de 1990; Sursa: <http://braila-portal.ro/wp-content/uploads/2015/10/primaria-br.jpg>

Configurarea volumetrică și Plastica arhitecturală

Așa cum a fost anunțat mai devreme, din punct de vedere compozițional, Piața Independenței este delimitată de clădiri nou constituite și clădiri cu valoare istorică. Dispunerea lor este, conform figurii 23, într-o relație vizuală directă: clădirea consiliului județean se află față în față cu Palatul Agriculturii, iar clădirea liceului cu imobilul de locuințe.

Funcțiunile aferente clădirilor și regimul lor de înălțime sunt descrise mai jos (în relație cu Figura 23):

1. Sediul Administrativ (Consiliul Județean), P+4/ P+5
2. Palatul Agriculturii, D+P+2+M
3. Casa de Cultura, D+P+4
4. Locuințe colective cu parter comercial latura estică, P+M+8 (coboară către faleză la P+M+6)
5. Hotel Belvedere, P+4 (coboară în terase către faleză)
6. Liceul Gheorghe Munteanu-Murgoci, P+1

În afara clădirilor ce definesc piața publică urbană, în Figura 24 sunt evidențiate și următoarele repere funcționale:

7. Statuia Ecaterinei Teodoriu
8. Ansamblul fântânilor cinetice
9. Promenada pietonală, către faleza Dunării

Piața publică este percepută dinspre artera de circulație principală – Calea Călărașilor -, având ca fundal clădirea consiliului județean. Clădirea se remarcă prin portalul de la parter, registrele orizontale și turnul cu ceas, volumetrie caracteristică aproape tuturor sediilor administrative ale centrelor civice. Este de remarcat intenția unei legături vizuale din spațiul pieței către cadrul natural ce anunță prezența Dunării.

Clădirea Palatului Agriculturii a fost construită în perioada 1923-1929 de arh. Florea Stănculescu¹⁰⁰, în stil neoromânesc.

Cele două clădiri sunt percepute ca fiind limitele construite ale spațiului pieței pe două laturi, iar privite din spațiul pieței creează, în fundal, un decor inedit (Foto 3 și 4). Relația pe direcția perpendiculară este dominată de prezența vegetației care maschează pe timpul verii clădirile (Foto 5 și 6).

Valoarea istorică/ stilistică

Prezența Palatului Agriculturii și a liceului, sunt elemente compoziționale ale pieței și se constituie în elemente de continuitate a valorilor istorice. De asemenea, tot aici este amplasată statuia Ecaterinei Teodoriu.

La începutul anilor '90, în cadrul pieței, în fața consiliului județean a fost amplasat un monument dedicat eroilor revoluției din Decembrie '89. În acest mod, s-a dorit marcarea spațiului cu un nou simbol, cel al luptei împotriva comunismului. Prin urmare, piața publică ar trebui să fie „spalată” de urmele trecutului și să devină un spațiu al comemorării (Foto 2).

¹⁰⁰ Din Lista Monumentelor Istorice ale Municipiului Brăila, 2015

Foto Brăila 2 - Piața Independenței cu monumentul eroilor revoluției - imagine înainte de 2011; Sursa: <http://www.probr.ro/informatii-braila/ads/primaria-braila/>

Piața publică urbană a fost renovată complet în perioada 2011-2014, împreună cu spațiile publice adiacente, printr-un proiect REGIO denumit „Reabilitare zona de promenadă cuprinsă între strada Călărașilor și faleza Dunării”.

Imaginea urbană

Principala direcție de percepție a pieței este dinspre Calea Călărașilor, având ca fundal clădirea consiliului județean și, prin parterul deschis al acesteia, cadrul natural ce marchează cursul Dunării.

Privit din strada, spațiul pieței este perceput în ansamblul său. Din interior, spațiul este fragmentat prin diferențe de nivel și prin agrementarea platoului cu vegetație joasă; în laterale vegetația este medie și înaltă. Este perceput ca un spațiu social, prietenos, adus la „scara umană” cu elemente de compoziție urbană: vegetația și apa.

Imagini din Piața Independenței:

*Foto Brăila 3 - Piața Independenței – vedere spre clădirea consiliului județean.
Imagine din 2016. Sursa: personală, mai 2016*

*Foto Brăila 4 - Piața Independenței – vedere spre clădirea Palatului Agriculturii.
Sursa: personală, mai 2016*

Foto Brăila 5 - Piața Independenței – vedere spre clădirea de locuințe și funcțiune comercială. Sursa: personală, mai 2016

Foto Brăila 6 - Piața Independenței – vedere spre clădirea liceului. Sursa: personală, mai 2016

Din imaginile prezentate până acum, se poate observa că în perioada cuprinsă între anii 1989 și 2016, piața publică urbană a suferit o serie de modificări, situația prezentă fiind semnalată mai jos, prin analizele din figura 27 și 28.

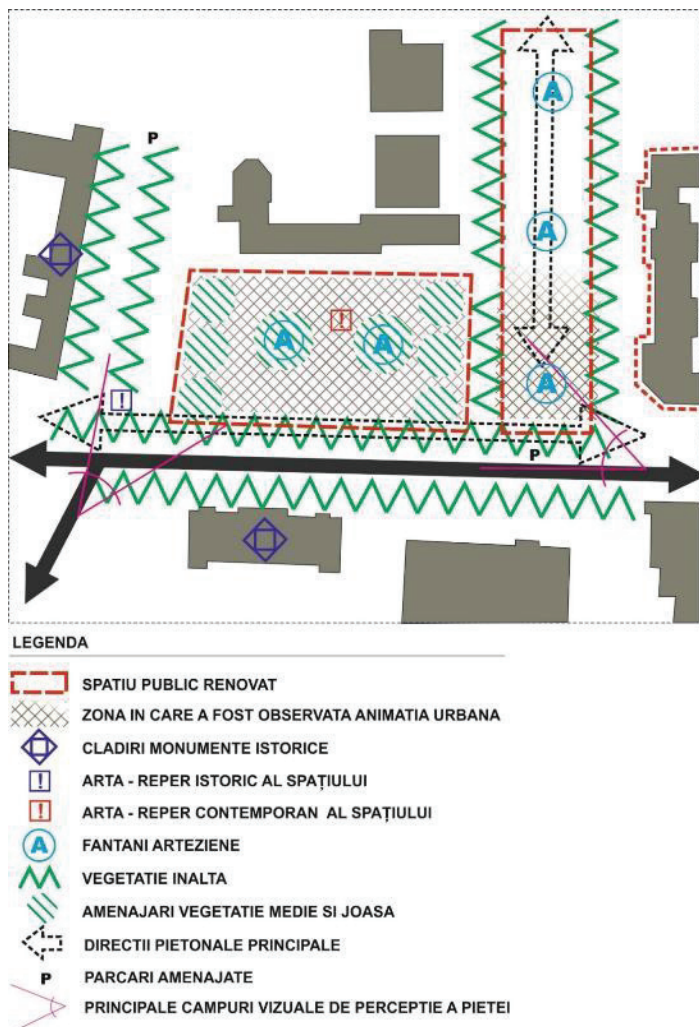
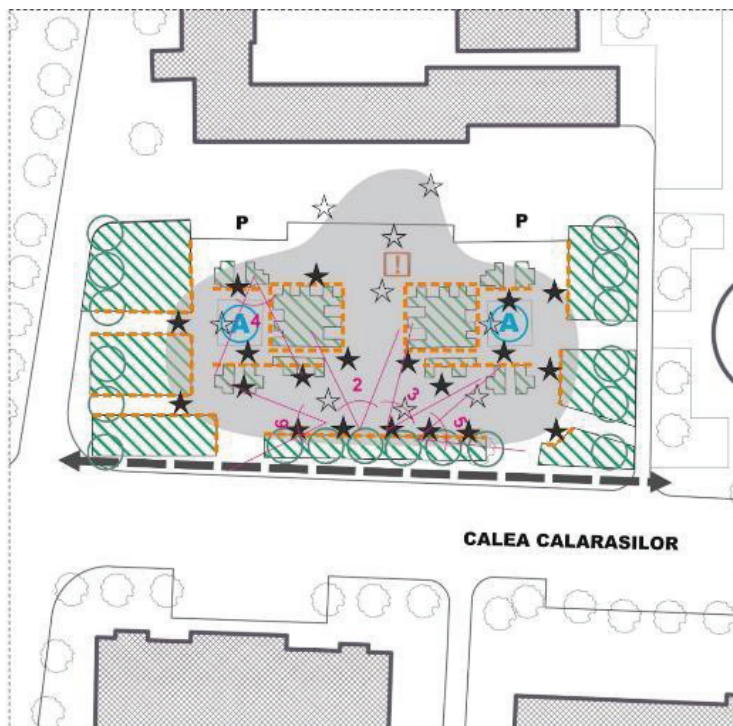

Figura 25 - Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic, conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental al pieței publice urbane aferente centrului civic din orașul Brăila. Sursa: Studiu personal.

LEGENDA

- AMENAJARI VEGETATIE MEDIE SI JOASA
- VEGETATIE INALTA
- DISPUNERE MOBILIER URBAN (PRINCIPALELE GRUPURI DE BANCII)
- REPER CONTEMPORAN AL SPAȚIULUI
- FANTANI ARTEZIENE
- PARCARI AMENAJATE
- DIRECTIA DE FOTOGRAFIERE (CORELATE CU FOTO DIN TEXT)
- GRUPURI DE COPII. ACTIVITATE PRINCIPALA: JOACA
- GRUPURI DE ADULTI. ACTIVITATI: DISCUTII, PRIVITUL OAMENILOR
- ZONA DE ANIMATIE URBANA IN CADRUL PIETEI
- TRASEE PIETONALE IN CADRUL PIETEI

Figura 26 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Brașov; Sursa: Studiu personal.

În aceste analize sunt evidențiate la nivel schematic sistemul spațiului public subordonat pieței (figura 27) și pe planul configurației actuale a pieței (figura 16) principalele modificări aduse cadrului configurativ spațial, funcțional și socio-cultural.

DINAMICA LA NIVEL CONFIGURATIV-SPAȚIAL

- *Modificări la nivelul volumelor construite*

Nu au fost demolate clădiri, nu s-au efectuat operații de înlocuire și nici nu au fost construite clădiri noi în cadrul pieței publice urbane. Nu se remarcă modificări la nivelul volumelor construite. Acestea și-au păstrat forma inițială.

La spațiile publice adiacente, unele clădiri au fost renovate, iar în urma renovărilor au apărut modificări minore, de plastică arhitecturală. Acest fapt este observat în special la parterul comercial al clădirii de locuințe, unde tamplaria existentă a fost înlocuită cu una de tip cortină, care închide parterul și mezaninul. Singura clădire a cărei arhitectură a fost păstrată integral, fără modificări, este clădirea Palatului Agriculturii.

- *Modificări la nivelul plasticii arhitecturale*

Cromatică și textură clădirii cu funcțiune administrativă, considerată a defini piața ca spațiu exclusiv pietonal, a rămas neschimbată. Această clădire este sediul primăriei și al consiliului județean.

În sensul compozițional de înțelegere a pieței, descris mai sus, pot fi observate schimbări de cromatică și textură la primele niveluri – parter și mezanin comercial - ale clădirii de locuințe. Acestea sunt închise cu suprafețe mari de sticlă, iar tâmplăria are culoare predominantă gri. Scopul acestei schimbări este în mod evident este de a individualiza spațiul și a-l face cât mai vizibil.

Din aceeași categorie a afirmării activităților face parte și amplasarea reclamelor. Acestea dau naștere unui mozaic cromatic, iar noaptea luminează spațiul public. Pe clădirea casei de cultură au apărut reclame, semn al unor schimbări funcționale în interiorul clădirii. În completare, în fața acesteia, este amplasat un panou de afișaj electronic. În mod surprinzător la parterul comercial, a fost păstrată și

vechea firmă, „Romarta”. Acesteia i s-au adăugat noi firme luminoase, fără a părea a se supune unor reguli clare privind alcătuirea, dimensiunile și amplasarea (foto 7).

Panouri de afișaj publicitar din categoria reclamelor sau afișajul unor instituții, sunt prezente pe toate clădirile, dar în ponderi diferite: aglomerația de piese sau cromatică este mare în fronturile comerciale și de servicii. Pe clădirile instituționale ale administrației, acestea sunt mult mai discrete.

Foto Brăila 7 - Imagini cu firmele prezente pe fațada clădirii de locuințe cu funcțiuni comerciale și de servicii la parter. Sursa: personală, mai 2016

Pavajul pieței publice a fost schimbat cu dale de piatră gri, de dimensiuni medii, approximate la 50x25cm, amplasate în model „spic”. Acestea creează o suprafață vibrantă în câmpul apropiat observatorului, neutră din punct de vedere al orientării dar uniformă în planul ansamblului. Suprafața este monocromă.

Platoul pieței este fragmentat în modele geometrice compuse, prin suprafețe coborâte și spații plantate. Această fragmentare agrementează în mod plăcut spațiul pieței aduncându-l la scara umană.

Raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate a fost în mod categoric schimbat, așa cum se poate constata prin comparația între fotografiile 2 și 8. Prin subîmpărțirea spațiului s-a urmărit introducerea elementului vegetal în cadrul pieței. În interiorul platoului, vegetația este ornamentală, cu preponderență din specii perene, de talie joasă. Excepție fac arbuștii de rododendron, deocamdată de dimensiuni mici, a căror creștere poate modifica în timp percepția, dar nu în mod substanțial. Perimetral platoului pieței s-a plantat vegetația înaltă. Există și arbori plantați înaintea lucrărilor de amenajare, care au fost păstrați și care prin coroana amplă oferă umbră. De asemenea, prezența lor este importantă pentru a atenua senzația de spațiu complet nou, care are nevoie de câțiva ani pentru a fi asimilat.

Foto Brăila 8 - Piața Independenței – imagine din primăvara 2016; Sursa: personală, mai 2016

Apa este un alt element compozițional prezent în amenajarea platoului pieței publice. Aici sunt amenajate prin diferențe de nivel, fântâni arteziene cu jeturi de apă ce țâșnesc din pavaj. Acest tip de amenajare (vizibil în foto 9) face ca lipsa apei pe timpul iernii să nu dea impresia de dezolare, specifică fântânilor clasice.

Trebuie spus că pietonalul care completează sistemul spațiului public central includea, înainte de amenajarea din 2011-2014, un ansamblu de fântâni cinetice, care a fost păstrat până în prezent, suferind mai multe renovări. Acesta a fost realizat de sculptorul Constantin Lucaci¹⁰¹ și se bucură de mare apreciere, fiind considerat unul dintre obiectivele turistice ale Brăilei (foto 10)

¹⁰¹ Astfel de fântâni cinetice au mai fost realizate la Constanța, Drobeta Turnu-Severin, Vaslui, Reșița, Giurgiu și Alba Iulia.

Foto Brăila 9 - Fântână arteziană în Piața Independenței; Sursa: personală, mai 2016

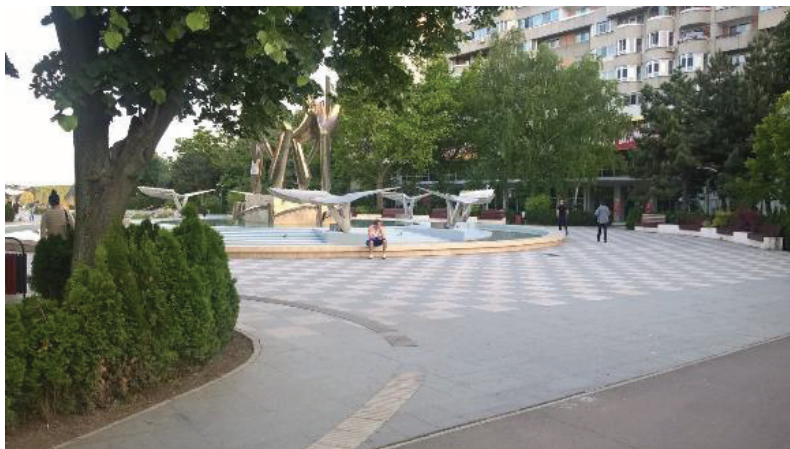

Foto Brăila 10 - Fântână arteziană în pietonalul din vecinătatea Pieței Independenței; Sursa: personală, mai 2016

- *Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban*

Unul din principalele elemente de mobilier vizibile în cadrul pieței este o troiță de piatră. Acesta este amplasat în fața clădirii consiliului județean și face parte din categoria elementelor cu rol estetic, având și o simbolistică aparte: este închinată eroilor căzuți la revoluția din 1989.

Prin proiectul de reabilitare a spațiului pietonal, a fost schimbată aproape întreaga gamă de mobilier urban. În afara troiței, în spațiul pieței publice mai pot fi remarcate jardiniere din lemn, cu arbuști de tuia. Spațiile adiacente conțin fântâna cinetică, amplasată pe pietonal și statuia Ecaterinei Teodoroiu, amplasată opus, pe spațiul verde din intrarea auto. Se poate spune că distribuția pieselor de mobilier cu rol estetic și simbolic este lizibilă, fără a supra-aglomera un spațiu anume.

Din categoria elementelor de mobilier cu rol funcțional, pot fi remarcate băncile, coșurile de gunoi și stâlpii de iluminat. Acestea au un design modern și pot fi considerate ca făcând parte din aceeași familie stilistică. Amplasamentul băncilor este perimetral platoului pieței fiind orientate către spectacolul oferit de piață. Aceleași elemente le regăsim și în interior, în apropierea vegetației (foto 11).

Stâlpii de iluminat sunt amplasați perimetral spațiului pieței. Tehnologia este de tip LED și au panouri fotovoltaice pentru încărcare pe timpul zilei (foto 12). Acesta se vrea a fi un manifest pentru utilizarea energiei regenerabile, aducând piața în zona ideilor de amenajare contemporane.

Deși clădirile care alcătuiesc spațiul pieței¹⁰² au suferit modificări minore, prin reconfigurarea platoului pieței publice, putem considera că spațiul a suferit modificări semnificative.

¹⁰² Avem în vedere criteriul compozițional, prin care considerăm fronturile clădirilor ca fiind cele care delimitează spațiul pieței.

Foto Brăila 11 - Dispunerea perimetrală a bancilor din Pieței Independenței; Sursa: personală, mai 2016

Foto Brăila 12 - Elemente de mobilier urban în Pieței Independenței; Sursa: personală, mai 2016

Piața și pietonalul par a fi, în prezent, principalele spații publice oferite activităților sociale. La polul opus, spațiul din fața casei de cultură este complet lipsit de mobilier urban care să favorizeze activitățile sociale: aici nu există deloc bănci. În schimb, în fața clădirii, întâlnim un ansamblu de informare, format dintr-un panou de afișaj electronic și dintr-un modul interactiv. Acest ansamblu degajă un aer stingher, în lipsa oamenilor părăind complet străin de locul în care se află (foto 13).

Foto Brăila 13 - Spațiul public din fața casei de cultură; Sursa: personală, mai 2016

2.2.1.c. STRUCTURA FUNCȚIONALĂ

Piața a fost conformată funcțiunii politico-administrative, reprezentată de clădirea consiliului județean. Este posibil ca în interiorul clădirii să fi fost comasate și alte structuri ale funcțiunii administrative, dar acestea nu au schimbat cu nimic destinația funcțională.

Celelalte funcțiuni care intră în configurația centrului civic, sunt situate în imediata vecinătate și fronturile lor au un rol important în configurația unui spațiu public complex, compus. În acest sens, regăsim funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea casei de cultură și liceul Gheorghe Munteanu-Murgoci, funcțiuni comerciale și

de servicii localizate la parterul clădirii de locuințe și o altă funcțiune administrativă, reprezentată de Palatul Agriculturii. Clădirea hotelului este situată în spatele consiliului județean.

În prezent, structura funcțională proiectată ca și ponderea funcțiunilor din clădirile existente au rămas aproape neschimbate, cu excepția funcțiunii culturale. Aceasta a fost restrânsă, iar clădirea casei de cultură adăpostește și alte activități: sediul BTT și hotelul Tineret (foto 14).¹⁰³ Deși comentăm succint aceste modificări, ele aparțin spațiilor publice adiacente, iar acest caz particular, localizat pe una din lateralele clădirii nu are influențe asupra pieței publice.

Foto Brăila 14 - Hotel și sediul BTT în clădirea casei de cultură; Sursa: personală, mai 2016

Se poate aprecia că funcțiunea comercială și a serviciilor, localizată la parterul clădirii de locuințe este cea mai dinamică, sub aspectul manifestării ei. Cu toate acestea, nu este remarcată o extindere sau restrângere a acestei funcțiuni. Se poate aprecia că a rămas neschimbată și dinamica se manifestă doar sub aspect volumetric, deja comentat.

¹⁰³ La momentul elaborării lucrării, Casa de cultură era închisă – după tragedia Colectiv, noiembrie 2015-, deoarece nu era conformă normelor PSI. Probabil că și restul funcțiunilor erau închise. Apreciem însă că aceasta este o stare temporară.

Revenind strict la spațiul pieței, nu sunt remarcate activități comerciale, care însoțesc de regulă activitățile sociale: nu sunt prezente chioșcuri sau tonete.

Trebuie să atragem atenția asupra unui fapt care ține de exercitarea funcției spațiului: comentariile de mai sus sunt valabile pentru ceea ce înseamnă clădirile ce delimitează piața publică urbană și acestea constituie principalul obiect de analiză. Dacă facem referire la activitățile desfășurate în cadrul pieței, acestea au cunoscut schimbări. După cum este exemplificat în imaginile de mai jos (foto 15 și 16), înainte de reamenajare spațiul pieței publice era folosit cu preponderență pentru activități de manifestare și demonstrații de protest, târguri și expoziții. După reamenajare, spațiul pieței a devenit adecvat activităților cu un caracter social pronunțat: este spațiul destinat întâlnirilor, contemplării și jocului. Însă acest fapt nu înseamnă anularea activităților desfășurate în trecut, ci mai degrabă o completare a lor sau o schimbare vizibilă de accent. Aceste activități le vom analiza ca fiind componente ale cadrului socio-comportamental.

DINAMICA FUNCȚIONALĂ EXPRIMATĂ LA NIVELUL ACTIVITĂȚILOR

Deși prin proiectul de reabilitare a spațiului pietonal s-a urmărit dezvoltarea unui caracter social al pieței, apreciem că funcțiunile, în sensul analizat, au cunoscut schimbări minore.

Piața Independenței: imagini sugestive pentru exercitarea funcției pieței.

Foto Brăila 15 - Expoziție de mașini în Piața Independenței – imagine înainte de reabilitare; Sursa: http://adevarul.ro/locale/braila/braila-adio-platou-piata-independentei-1_50ad64697c42d5a663944852/index.html

Foto Brăila 16 - Oameni socializând în Piața Independenței – imagine din primăvara 2016; Sursa: personală, mai 2016

2.2.1.d. CADRUL SOCIO-COMPORTAMENTAL

Microevenimentele

Prezența elementelor surpriză, de cadru natural – apă și vegetație - se constituie într-un microeveniment la nivel de obiect în cadrul pieței. Acestea atrag oamenii, iar cadrul pieței este animat. Gama activităților este variată: oameni solitari care privesc alți oameni sau natura, grupuri de oameni care discută în picioare sau stând pe bănci. O altă categorie a activităților o reprezintă joaca copiilor; aceasta este însoțită de mișcările părinților ce-i supraveghează. Este observată multă lume în mișcare și cadrul pieței este caracterizat de o dinamică aparte: piața pare locul de joacă al copiilor și al oamenilor maturi deopotrivă.

Amenajările cu vegetație țin rol de paravan și definesc subspații având aceeași identitate. Constituirea vegetației în paravane, transparente de altfel, face ca oamenii să simtă siguranță în aceste subspații, ocupându-le. Efectul în imaginea de ansamblu este că toată piața este ocupată de oameni.

Structura socio-profesională și pe vârste

Spațiul pieței publice este ocupat de toate categoriile sociale. Sunt observați oameni tineri sau în vârstă care discută sau supraveghează copii. Poate fi observată o ușoară segregare a categoriilor sociale: pe margine stau așezați cu preponderență oameni maturi sau în vârstă, în timp ce mijlocul pieței este ocupat de copii, adolescenți și tineri..

Elemente de identitate

Prezența troiței de piatră, în amintirea eroilor revoluției din 1989, poate avea pretenția unui simbol local. Deși relativ nou, el poate marca un moment important din istoria orașului. Aici, autoritățile depun coroane de flori și țin momente de reculegere. Nu știm în ce măsură acest simbol este recunoscut și asimilat și în conștiința socială.

Traseele în cadrul pieței

Cea mai frecventat traseu în cadrul pieței este definit de trotuarul în lungul arterei principale de circulație: Calea Călărașilor. Un alt traseu poate fi intuit legând artera de circulație de clădirea administrativă și anume din intrările de pe trotuar, trecând prin mijlocul pieței, către

clădire. Acestea ar putea fi singurele trasee regulate din cadrul pieței. În rest, circulațiile sunt aleatorii și corespund unor activități opționale.

DINAMICA SOCIO-COMPORTAMENTALĂ

Prin prezența puternică a animației urbane atât în cadrul pieței cât și pe laturile acesteia, putem considera că avem de-a face cu modificări semnificative în dinamica socio-comportamentală.

Piața Independenței: imagini sugestive privind cadrul socio-comportamental

Foto Brașov 17 - Jocuri - Copii care se joacă în Piața Independenței. Imagine din primăvara 2016; Sursa: personală, mai 2016

Foto Brăila 18 - Socializare - Persoane care stau pe bancă și privesc sau discută, în Piața Independenței. Imagine din primăvara 2016; Sursa: personală, mai 2016

2.2.1.e. CONCLUZII

Deși modificările cadrului construit reprezentat de clădiri și ale funcțiunilor sunt minore, spațiul pieței publice este caracterizat de o activitate socială efervescentă. Această stare se datorează reamenajării platoului pieței, în special a schimbării de scară a spațiului. Oamenii percep piața ca fiind un spațiu prietenos, la scara umană, construit pentru ei. În plus, acest spațiu este dotat cu bănci, care invită la a petrece timpul și la admira atât natura cât și semenii.

Amenajarea este un gest politic, aparținând administrației locale, care se vrea a veni în întâmpinarea nevoilor oamenilor. Prin acest gest, putem spune că spațiul pieței „a prins viață”. Este în firea lucrurilor ca în urma acestui fapt, în perioada următoare să apară și o dinamică mai accentuată la nivelul clădirilor și al funcțiunilor.

Proiectul de reabilitare a spațiului public poate fi considerat, cel puțin prin comparație cu trecutul, o reușită.

2.2.2. PITEȘTI

Studiu de caz selectat datorită intervenției particulare asupra centrului istoric și a particularității spațiului public rezultat – piața publică urbană. Acesta este un spațiu compus, articulat de prezența unei biserici ca element de continuitate a locului. De asemenea, conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.

3.2.2.a. DATE DE IDENTIFICARE (în relație cu centrul civic)

- Anul de început al constituirii centrului civic: 1970 (proiectarea este atribuită unei echipe conduse de arh. Cezar Lăzărescu, în 1966).
- Anul inaugurării centrului civic: 1975
- Număr de locuitori, la momentul inaugurării centrului civic: 120.000 de locuitori
- Număr de locuitori la 1 Decembrie 2021: 141.275 rezidenți¹⁰⁴

¹⁰⁴ Conform date statistice INS, <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat

2.2.2.b. PARTICULARITĂȚI ALE CADRULUI CONSTRUIT

ÎNCADRAREA ÎN ORAȘ

Piața publică urbană asociată centrului civic ocupă o poziție centrală în cadrul orașului, ansamblul ei fiind realizat pe vechiul amplasament al zonei centrale, denumită Piața Episcopiei.

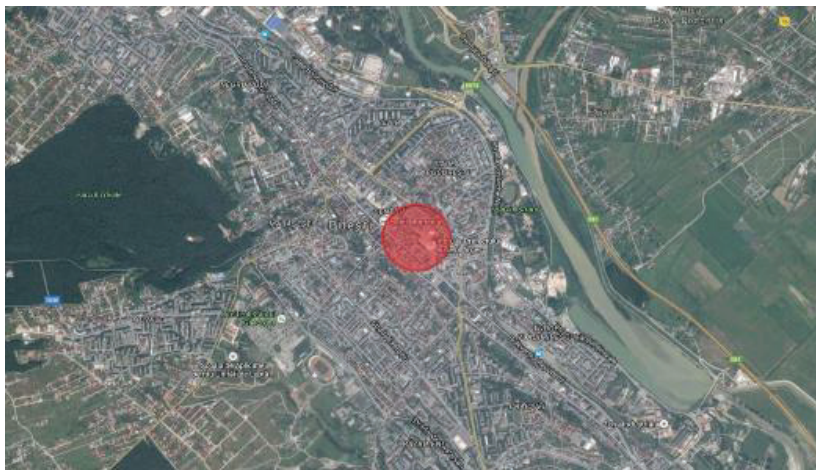

Figura 28 - Piața publică urbană Pitești. Incadrare in oraș. Sursa: prelucrare personală după Google Map

CONFIGURARE SPAȚIAL VOLUMETRICĂ

Orientare și Tipologie

Este o piață deschisă pe o latură, orientată către un pietonal de tip „corso”. Prin parcurgerea pietonală, spațiul pieței este anunțat și relevat în mod gradat, pornind de la clădiri reprezentative din punct de vedere stilistic și având cu funcțiuni de importanță locală¹⁰⁵, până la clădiri cu funcțiuni de importanță teritorială.¹⁰⁶

Din punct de vedere al configurației spațiale, spațiul public este format din 3 subspații: pietonalul de tip corso, piața publică cu caracter comercial, delimitată de clădiri cu funcțiuni comerciale și piața publică cu caracter reprezentativ, delimitată de clădiri cu funcțiuni administrative, culturale și locuințe cu spații comerciale la parter.

Subiectul studiului nostru este constituit de ansamblul celor 2 subspații ale pieței publice urbane, articulate de biserica Sf. Gheorghe, adică piața publică cu funcție comercială și cea reprezentativă.

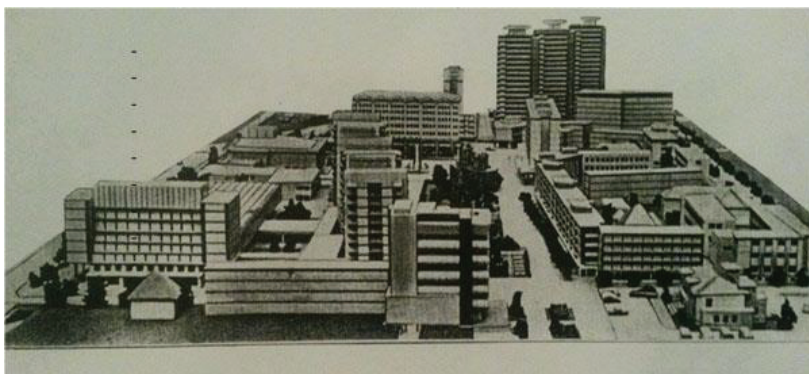

*Figura 29 - macheta centrului civic al orașului Pitești, conform proiectului din 1970.
Sursa: revista Arhitectura, nr. 1/1972*

¹⁰⁵ Biblioteca, primăria

¹⁰⁶ Casa de cultură și clădirea Consiliului Județean

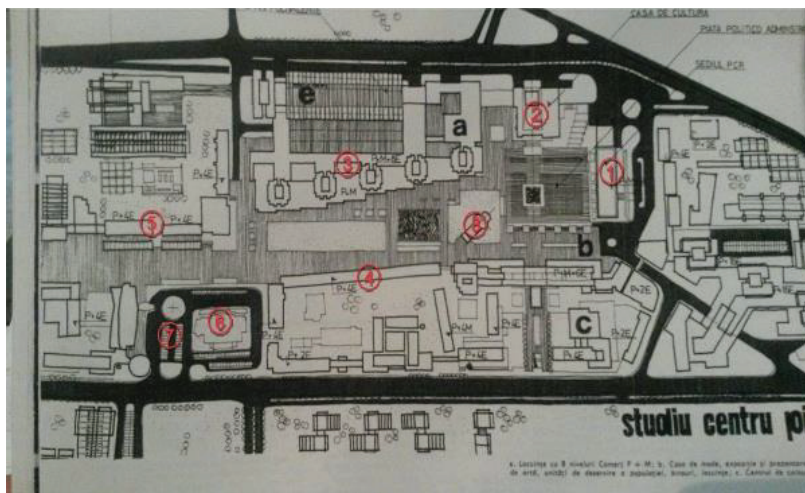

Figura 30 - Planul centrului civic al orașului Pitești, conform proiectului din 1970;
Sursa: revista Arhitectura, nr. 1/1972

Legenda:

1. Sediul Administrativ (Consiliul Județean)
2. Casa de Cultura
3. Locuințe plurifamiliale cu parter și mezanin comercial, latura estică
4. Locuințe plurifamiliale cu parter comercial latura vestică
5. Clădirea magazinului universal
6. Hotel
7. Hotel
8. Biserica Sf. Gheorghe

Foto Pitești 1 - imagine asupra pieței (zona comercială), surprinsă din hotelul Muntenia, la începutul anilor 1980.

Sursa: <http://www.primariapitesti.ro/portal/arges/pitesti/portal.nsf/AllByUNID/33469C8775925686C22572EB001FD370?OpenDocument>

Foto Pitești 2 - imagine din piață (zona reprezentativă), la începutul anilor 1970.

Sursa: <https://ocasapezi.wordpress.com/2009/04/26/imagini-ale-trecutului-pitesti/>

Configurarea volumetrică și Plastica arhitecturală

Piața publică este anunțată prin volumetrii înalte. Regimul de înălțime pentru fiecare clădire, cu funcțiunea aferentă, este (în corelare cu figura 31):

1. Sediul Administrativ (Consiliul Județean), P+5
2. Casa de Cultura, P+1
3. Locuințe colective cu parter comercial latura estica, P+8
4. Locuințe colective cu parter comercial latura vestica, P+4
5. Clădirea magazinului universal TRIVALE, P+5
6. Hotel Arges Pitesti, P+1
7. Hotel Muntenia, P+13
8. Biserica Sf. Gheorghe, Parter – volumetrie corespunzătoare cultului ortodox.

Intrarea în cadrul pieței este marcată de clădirea magazinului universal pe o parte și hotelurile Muntenia și Argeș, precum și Cercul Militar pe cealaltă parte. Arhitectura clădirilor este specifică anilor '70, având însă mijloace de exprimare plastică prin elemente compozitionale de tip arcadă și grinzi aparente a căror îmbinare amintesc de arhitectura tradițională a lemnului, așa cum se poate observa în fotografiile 2 și 3.

Foto Pitești 3 - imagine asupra pieței (zona reprezentativă). Sursa: personală, noiembrie 2015

Zona reprezentativă a pieței publice urbane

Clădirea Consiliului Județean și clădirea cu parter comercial au aceleași mijloace de exprimare plastică: parterul și mezaninul sunt exprimate în cadrul aceluiași registru, nivelurile superioare fiind însă diferite. La clădirea Consiliului Județean este accentuată verticalitatea, în timp ce clădirea alăturată, având funcțiunea rezidențială și comerț-servicii la parter, are fațada în registre orizontale (foto 3). Casa de cultură și biserica au o arhitectură distinctă: în timp ce prima construcție este realizată în stil modern-funcționalist, cu elemente de limbaj arhitectural exprimat pe suprafețe mari de plin și gol, cea ce-a doua este o construcție istorică finisată în cărămidă aparentă. Culoarea predominantă este alb-gri, excepție făcând clădirea bisericii și pavajul pieței, în tonuri cărămizii. (foto 4 și 5)

Foto Pitești 4 - clădirea casei de cultură (zona reprezentativă). Sursa: personală, noiembrie 2015

Foto Pitești 5 - biserica Sf. Gheorghe, in cadrul pieței urbane. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Frontul opus casei de cultură este format dintr-un imobil de locuințe cu parter și mezanin destinat funcțiunilor comerciale și de servicii. Prin masivitatea sa, imobilul nu pare a intra într-o relație compozițional-volumetrică cu nici una din clădirile amintite mai sus (consiliul județean, în special, sau casa de cultură). Funcțiunile destinate publicului sunt exprimate clar în fațadă, printr-un registru prevăzut cu portic de coloane; deasupra sunt amplasate locuințele. Centrat pe porticul primelor 2 registre este amplasată o copertină care marchează intrarea într-un gang ce face legătura cu zona din spatele clădirii. (Foto 6)

Foto Pitești 6 - imobil de locuințe cu funcțiune comercială și servicii la parter și mezanin. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Zona comercială a pieței publice urbane

Arhitectura clădirilor este diferită. Pe latura estică, frontul este reprezentat de o clădire de locuințe cu parter comercial, exprimat pe un singur nivel. Latura vestică a pieței este delimitată de un ansamblu format din cinci turnuri cu locuințe, având parterul și mezaninul exprimate printr-un volum distinct, cu funcțiune comercială. (foto 7 și 8)

Opus clădirii consiliului județean este amplasată, descentrat în cadrul frontului pieței, clădirea magazinului universal TRIVALE. (foto 9)

Foto Pitești 7 - imobil de locuințe cu funcțiune comercială și servicii la parter. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Foto Pitești 8 - imobil de locuințe cu funcțiune comercială și servicii la parter și mezanin. Sursa: personală, Noiembrie 2015

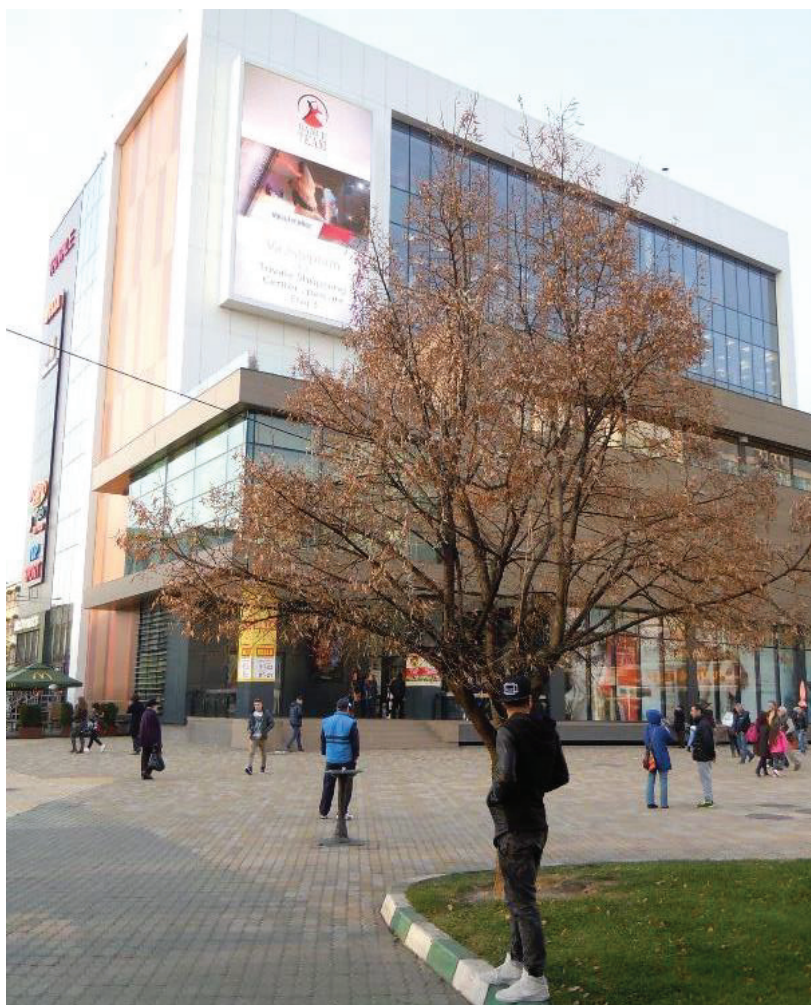

Foto Pitești 9 - clădirea magazinului TRIVALE. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Valoarea istorică/ stilistică

Prezența bisericii în cadrul pieței publice urbane (foto 5) se constituie în element de continuitate a valorilor istorice.

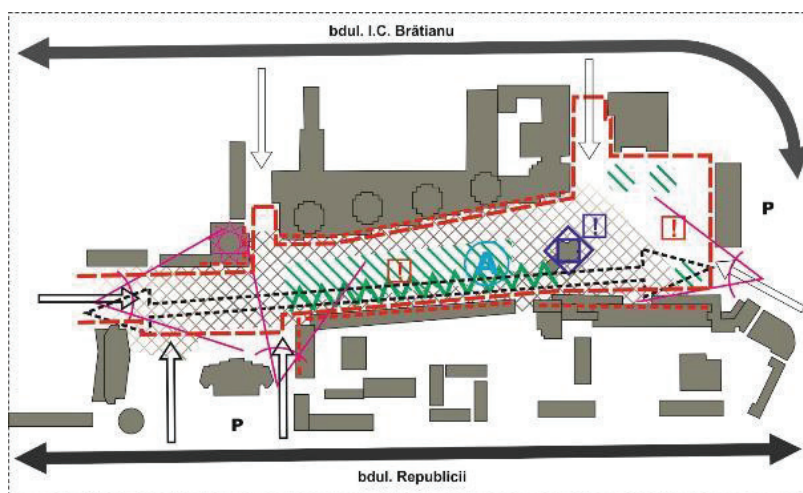
Imaginea urbană

Deși este un spațiu închis pe toate laturile și apariția sa este de tip „surpriză”, trebuie remarcat faptul că din direcția pietonalului piața este anunțată prin perspectivă directă asupra funcțiunii politico-administrative, filtrată de prezența bisericii și a vegetației înalte, așa cum se poate observa în foto 10.

*Foto Pitești 10 - imagine asupra pieței publice urbane, din zona magazinului Trivale. În planul îndepărtat se observă biserica și clădirea consiliului județean.
Sursa: personală, Noiembrie 2015*

Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic

LEGENDA

- SPAȚIU PUBLIC RENOVAT
- FUNCȚIUNI COMERCIALE LA PARTERUL CONSTRUCȚIILOR
- ZONA ÎN CARE A FOST OBSERVATĂ ANIMATIA URBANĂ
- CLĂDIRI MONUMENTE ISTORICE
- CLĂDIRI COMPLET RENOVATE
- ARTA - REPER ISTORIC AL SPAȚIULUI
- ARTA - REPER CONTEMPORAN AL SPAȚIULUI
- A FANTANI ARTEZIENE
- VEGETATIE ÎNALȚĂ
- AMENAJĂRI VEGETATIE MEDIE ȘI JOASĂ
- DIRECȚII PIETONALE PRINCIPALE
- P PARCARI AMENAJATE
- PRINCIPALE CAMPURI VIZUALE DE PERCEPȚIE A PIETEI
- PRINCIPALE DIRECȚII DE ACCES ÎN PIAȚĂ

Figura 32 - Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic, conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental al pieței publice urbane aferente centrului civic din orașul Pitești. Sursa: studiu personal

Planul pieței civice

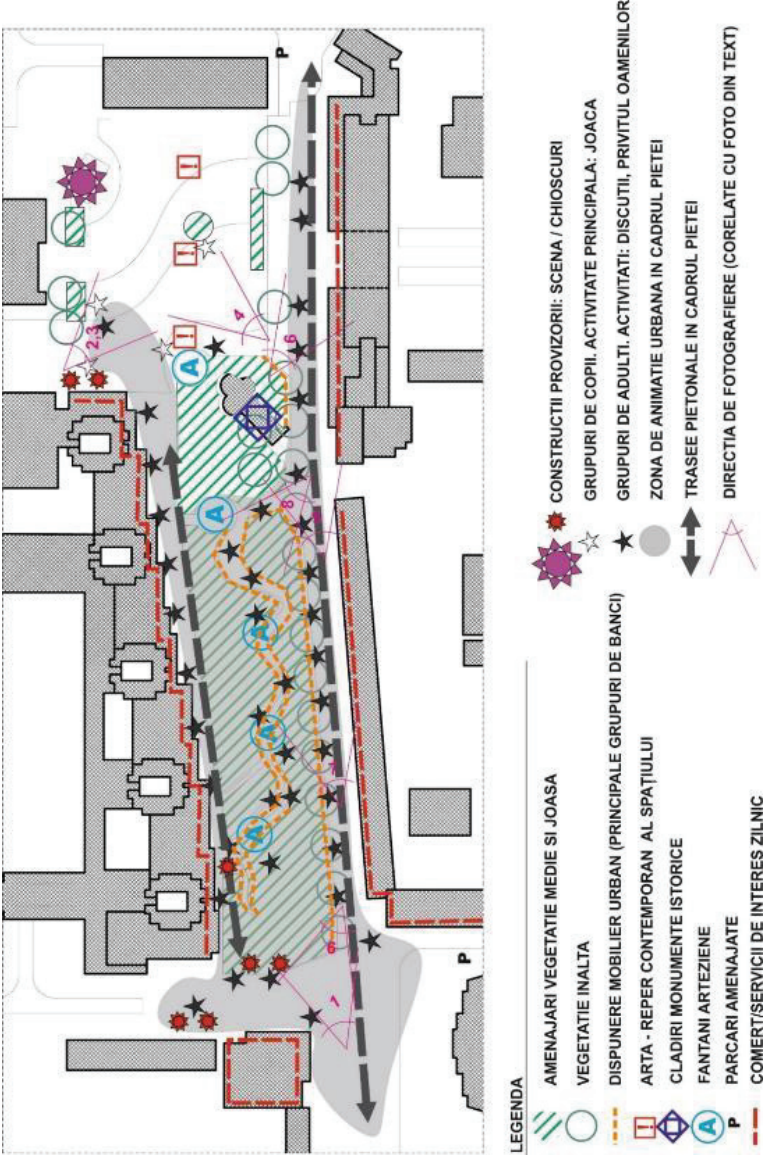

Figura 33 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Pitești Sursa: studiu personal

- *Modificări la nivelul volumelor construite*

Modificările la nivelul volumelor construite sunt din categoria completărilor volumetriilor existente. În acest sens, fațada magazinului universal a fost complet schimbată iar parterul a fost reconfigurat și extins. De asemenea, la parterul construcțiilor care aveau destinație comercială și de servicii au fost schimbate tâmplariile și au avut loc reconfigurări ale spațiilor interioare.

Nu au fost demolate clădiri, nu s-au efectuat operații de înlocuire și nici nu au fost construite clădiri noi în cadrul pieței publice urbane.

- *Modificări la nivelul plasticii arhitecturale*

Cromatica și textura clădirilor a fost schimbată doar la nivelul parterului, acolo unde se desfășoară activități comerciale sau de servicii. Acestea tind spre individualizare și scopul este de a se face cât mai vizibile.

Din aceeași categorie a afirmării activităților face parte și amplasarea reclamelor. Acestea fragmentează fațadele, dând naștere unui mozaic cromatic. Reclamele sunt prezente ca imagine fragmentată în zona funcțiunilor comerciale și de servicii, scara lor mărindu-se în cazul celor expuse pe fațada casei de cultură

La nivelurile superioare, cromatica și textura au rămas aceleași, nefiind remarcate schimbări majore.

Pavajul pieței publice a fost schimbat cu dale prefabricate, autoblocante, de dimensiuni mici. Acestea sunt amplasate oblic față de direcția pieței, neavând însă rol în marcarea și accentuarea unei clădiri sau funcțiuni. Cromatica însă este diferită, împărțind spațiul pieței în 3 zone: zona pietonală marcată prin culoarea galbenă, zona amenajărilor urbane marcată prin culoarea albastră și zona destinată manifestațiilor și adunărilor publice marcată prin culoarea portocalie.

Suprafața suzonei reprezentative a pieței publice este terasată prin trei linii curbe care se constituie în trepte și care coboară ușor către sediul politico-administrativ. Prin aceste trepte, platoul pieței este fragmentat.

La modul general, *raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate* nu a fost schimbat. Diferit este însă modul de tratare a suprafeței destinate spațiului verde. Ponderea acestuia este semnificativă în subzona comercială a pieței publice. Aici, vegetația din centrul spațiului a fost înlocuită și completată cu luciul apei, devenind principalul punct de atracție al pieței. Forma acestui ansamblu este de tip alungit, longitudinală pieței publice, iar tratarea din punct de vedere compozițional este de tip sinuos-peisager. Perimetral acestei subzone, s-a păstrat vegetația înaltă.

Vegetația înaltă este amplasată și în zona intrării în piața publică, lângă biserica. În interiorul subzonei cu rol de reprezentare și perimetral acesteia, avem cu preponderență vegetație joasă.

Elementul vegetal este delimitat cu ajutorul unor borduri din beton supraînălțate. De asemenea, există spații verzi adiacente clădirilor.

Apa este un element compozițional prezent în amenajarea subzonei comerciale a pieței publice. Este amplasată în interiorul spațiului verde și oferă spectacol.

- *Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban*

Subzona reprezentativă a pieței publice urbane conține puține elemente de mobilier urban, atât din punctul de vedere al categoriilor posibile cît și a numărului de piese. Predominante vizual, în cadrul pieței, sunt elementele de mobilier urban cu rol estetic sub forma unor piese de artă: un monument cu o cruce și o bandă metalică vopsită galben sunt amplasate perimetral spațiului destinat adunărilor și în imediata apropiere a circulației pietonale, marcate prin paviment galben; ele sunt completate de o bucată de stâncă amplasată în fața sediului administrativ.

Din categoria elementelor de mobilier cu rol funcțional, putem remarca o scenă amplasată perimetral spațiului pieței, între clădirea casei de cultură și sediul administrativ. Această categorie a mobilierului urban este completată cu prezența unor coșuri de gunoi metalice și a unor bănci constituite pe bordurile de beton care delimitează arii cu o tratare specială. Acestea sunt amplasate tot în zona circulației pietonale, marcată prin paviment galben. Între clădirea casei de cultură și ansamblul cu funcțiuni comerciale la parter există o cișmea.

În antiteză cu spațiul de mai sus, avem subzona comercială pieței publice urbane caracterizată de abundența pieselor de mobilier urban, a suprafețelor vegetale și a apei. Acest spațiu median dintre pietonalul de tip corso și spațiul aferent manifestațiilor este un fel de debușeu al activităților sociale care nu pot avea loc în piața publică.

Reamenajarea urbană a spațiului pieței publice a favorizat conturarea unui spațiu polarizator, bine delimitat. În plus, schimbările petrecute prin adăugarea unei noi volumetrii la clădirea magazinului universal și la nivelul plasticii arhitecturale a clădirilor le vom considera din categoria modificărilor semnificative.

Figura 34 - Planul centrului civic al orașului Pitești, imagine actuala

2.2.2.c. STRUCTURA FUNCȚIONALĂ

Piața a fost inițial conformată având următoarele funcțiuni: funcțiunea politico-administrativă, reprezentată de clădirea consiliului județean, funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea casei de cultură, funcțiuni comerciale și de servicii localizate la parterul clădirilor de locuințe sau distinct în clădirea magazinului universal și cele două hoteluri. O particularitate funcțională este reprezentată de păstrarea bisericii Sf. Gheorghe în spațiul pieței. Acesta este un fapt inedit,

nemaiîntâlnit în nici o altă piață publică urbană asociată unui centru civic.

Prin conformarea sa spațială, cele două subzone ale pieței publice sunt subordonate sediului politico-administrativ, respectiv funcțiunilor comerciale și de servicii.

În prezent, structura funcțională proiectată ca și ponderea funcțiunilor din clădirile existente au rămas aproape neschimbate, cu excepția funcțiunii culturale. Aceasta a fost restrânsă, iar clădirea casei de cultură adăpostește joc de tip „bingo”. Prezența unei scene destinată spectacolelor în imediata apropiere este mai degrabă o diversificare a activității culturale și nu o extindere a acesteia. În plus, localizarea acesteia între clădirea casei de cultură și clădirea consiliului județean naște idea că aceasta este destinată spectacolelor oferite cadou de către municipalitate locuitorilor săi, deci este o formă de manifestare a culturii subordonată și ea factorului politic.

Mai trebuie remarcate următoarele aspecte:

- Funcțiunea comercială și a serviciilor de folosință zilnică prezintă cea mai mare dinamică a schimbărilor, cu repercursiuni asupra imaginii pieței publice;
- În proximitatea subzonei amenajată peisagistic sunt mai multe unități de alimentație publică. Această situație se datorează spectacolului oferit de prezența vegetației și a apei.

În spațiul pieței, se remarcă extinderea activităților comerciale sau a serviciilor. Acestea sunt adăpostite în chioșcuri, fiind amplasate singular sau grupat. În acest sens, putem enumera următoarele activități: vânzare de ziare în vecinătatea hotelurilor, vânzare de flori și produse alimentare (activități grupate) în vecinătatea magazinului universal și din nou vânzare de produse alimentare în zona bisericii.

DINAMICA FUNCȚIONALĂ EXPRIMATĂ LA NIVELUL ACTIVITĂȚILOR

Prin subîmpărțirea spațiilor de la parterul construcțiilor, prin restrângerea funcțiunii culturale și prin apariția unor noi inserții funcționale, vom considera că avem de-a face cu modificări apreciable ale structurii funcționale a pieței publice urbane.

2.2.2.d. CADRUL SOCIO-COMPORTAMENTAL

Microevenimentele

Prezența elementelor de cadru natural – apă și vegetație - se constituie într-un microeveniment la nivel de obiect în cadrul pieței. În zona comercială, piața publică urbană era animată, iar gama activităților este variată: oameni solitari sau în grupuri stau pe băncile amenajate privind, contemplând sau socializând.

Foto Pitești 11 - oameni în zona comercială a pieței urbane. Activități de socializare, contemplare sau așteptare. Sursa: [http://www.primariapitesti.ro/portal/arges/pitesti/portal.nsf/0/0CC4C16FC538590BC2257CD00026D3BC/\\$FILE/Pitesti-%20centru.jpg](http://www.primariapitesti.ro/portal/arges/pitesti/portal.nsf/0/0CC4C16FC538590BC2257CD00026D3BC/$FILE/Pitesti-%20centru.jpg)

Pe două laturi ale pieței, în zona destinată circulației pietonale și marcată prin paviment de altă culoare și în zona fântânii arteziene există pe tot parcursul zilei animație. Ea este susținută de prezența funcțiunilor comerciale și de servicii, precum și de atractivitatea generată de prezența elementelor de mobilier urban și a cadrului natural reprezentat de vegetație și apa.

Spre deosebire a subzona comercială, cea cu rol reprezentativ a pieței publice nu este la fel de atractivă pentru populație. Aici au fost observate persoane în tranzit sau, spontan, copii mici alergând, fiind însoțiți de părinți. (Foto 12)

Foto Pitești 12 - oameni tranzitând subzona reprezentativă a pieței publice. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Trebuie remarcat faptul că această parte a pieței și-a păstrat caracterul de spațiu destinat evenimentelor și manifestărilor. Platoul liber al pieței favorizează aceste activități de masă, în ciuda fragmentării cu trepte. Aici se strâng mulțimile de oameni pentru a privi

și participa la concertele desfășurate pe scenă și tot aici comemorează evenimente sau protestează la adresa clasei politice. (foto 13)

Foto Pitești 13 - cruce formată din lumânări pentru a comemora evenimentul tragic de la sfârșitul lui octombrie 2015 din clubul Colectiv. Este un act de comemorare, solidaritate și în spiritul acelor zile, protest la adresa clasei politice acuzată de corupție și indiferență. Sursa: personală, Noiembrie 2015

Structura socio-profesională și pe vârste

Spațiul pieței publice este ocupat de toate categoriile sociale. Cu excepția intrării în biserică, nu au fost observate segregări ale categoriilor sociale sau pe grupe de vârstă. Doar aici ponderea persoanelor în vârstă este mai mare.

Elemente de identitate

Prezența bisericii în cadrul pieței publice se constituie într-un simbol. El are o dublă semnificație: pe de o parte este un element de continuitate a istoriei locului, iar dintr-o altă perspectivă are o importanță religioasă, constituindu-se într-un simbol al credinței creștin-ortodoxe.

Traseele în cadrul pieței

Cea mai frecvent traseu pietonal este determinat de deplasarea în lungul funcțiunilor comerciale și de servicii, acesta fiind marcată printr-o altă culoare a pavimentului. Aceasta se află pe latura dreaptă a pieței. Perimetral acesteia se observă și alte trasee pietonale cu frecvență redusă. Cel mai puțin frecventat traseu este median pieței, către clădirea casei de cultură.

DINAMICA SOCIO-COMPORTAMENTALĂ

Prin prezența animației urbane atât în cadrul pieței cât și pe laturile acesteia, putem considera că avem de-a face cu modificări apreciable în dinamica socio-comportamentală.

2.2.2.e. CONCLUZII

Prin modul de conformare spațială, piața publică urbană este alcătuită din două spații cu funcțiuni diferite: un spațiu este aferent funcțiunilor comerciale și de servicii, la nivelul acestuia fiind observată cea mai mare dinamică a cadrului construit, a activităților și a structurii socio-comportamentale. Al doilea spațiu este aferent funcțiunilor administrative și culturale, iar dinamica transformărilor acestuia, pe cele trei paliere analizate, comparativ cu a subzonei comerciale, este mai mică.

În concluzie, putem aprecia că piața publică urbană asociată centrului civic este un spațiu însușit din punct de vedere social, care a cunoscut transformări apreciable la nivelul cadrului construit, a funcțiunilor sau a activităților și transformări apreciable la nivelul cadrului socio-comportamental.

2.2.3. SATU MARE

Piața publică urbană în care s-a pus un accent important pe exprimarea spațial-volumetrică; Este un spațiu public complet nou, realizat la distanță față de centrul vechi al orașului și conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.

3.2.3.a. DATE DE IDENTIFICARE (în relație cu centrul civic)

- Anul de început al constituirii centrului civic: 1972 (1976)
- Anul inaugurării centrului civic: 1986
- Număr de locuitori, la momentul inaugurării centrului civic: 20.000 de locuitori
- Număr de locuitori la 1 Decembrie 2021: 91.520 rezidenți¹⁰⁷
- Denumire în prezent: Piața 25 Octombrie

¹⁰⁷ Conform date statistice INS,
<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat

CONFIGURARE SPAȚIAL-VOLUMETRICĂ

Orientare și Tipologie

Prin configurarea sa spațială, piața publică urbană este un spațiu compus din două subspații. Acesta prezintă următoarele particularități:

- Clădirea casei de cultură, privită la scara machetei, ar fi trebuit să joace un rol de articulare între cele două subspații. În realitate, prin orientarea clară și prin masivitatea volumetriei, aceasta separă cele două subspații, legătura dintre ele apărând sub forma unui coridor. În plus, între aceste subspații există un raport clar de subordonare dat de mărimea lor și orientarea funcțiunilor publice. De aceea, este considerată ca piață publică urbană aferentă centrului civic, subspațiul delimitat pe cele două laterale de clădirea casei de cultură și clădirea administrației.
- Accesul principal este realizat printr-un pietonal care face legătura cu centrul istoric al orașului;
- Spațiul pieței este premeditat prin parcurgerea pietonalului de un alt spațiu public de tip piațetă, cu dimensiuni mai mici;
- Perspectiva din axul pietonalului este susținută de clădirea administrativă, piața părând un spațiu închis.
- Spațiul pieței urbane este deschis vizual către cadrul natural – râul Someș. De asemenea, cu ajutorul unor trepte este realizată legătura dintre piață și aleea de promenadă de pe digul râului. În acest mod, piața publică se poate citi ca un spațiu terasat, format din două platforme.

Subiectul cercetării este reprezentat de analiza subspațiului conturat ca piață publică, conținând cele două platforme și fiind delimitat de clădirea casei de cultură și clădirea administrației. Acesta va fi denumit în continuare *pieța publică urbană aferentă centrului civic*. Datorită modului de abordare sistemică anunțat în metodologia de analiză, vom analiza spațiul descris mai sus și prin comparație cu spațiile publice din imediata vecinătate: pietonalul și subspațiul din spațiile casei de cultură.

Figura 36 - macheta centrului civic al orașului Satu Mare, conform proiectului realizat¹⁰⁸. Sursa: revista Arhitectura, nr. 3/1973

Configurarea volumetrică și Plastica arhitecturală

Piața publică este anunțată prin volumetria înaltă a clădirii administrative. Regimul de înălțime pentru fiecare clădire, cu funcțiunea aferentă, este:

- Sediul Administrativ (Consiliul Județean) P+15 (97 metri);
- Casa de Cultura, P+etaj supraînălțat, cu turnul scenei în fundal;
- Locuințe colective cu parter comercial pe latura vestică P+6 până la P+8;
- Locuințe colective cu parter comercial pe latura vestică P+5;
- Ansamblu de locuințe cu trei blocuri turn, cu parter comercial pe latura estică, P+10;
- Clădire comercială (magazin Someșul), P+5

¹⁰⁸ Nu s-a putut stabili cu exactitate data realizării machetei. În revista Arhitectura nr.3 din 1973 este publicată o altă macheta a centrului civic, iar construcția acestuia a început în anul 1972. Deci, proiectul inițial după care s-a început construcția, a fost modificat ulterior.

Arhitectura clădirilor este sobră, având mijloace de exprimare plastică prin elemente compozitionale definite și promovate de arhitectul Nicolae Porumbescu. Acestea sunt considerate o reinterpretare a specificului național, fiind definite de grinzi cu terminație „coadă de rândunică”, stâlpi „chertați” sau interpretări stilizate ale horei naționale.

Clădirea administrativă este compusă din două volumetrii majore: o volumetrie orizontală cu elemente verticale adosate pe fațadă și turnul fleșă format din trei volume alăturate, cu înălții diferite, care se constituie în accentul de înălțime al pieței. La nivelurile inferioare, clădirea are mai multe terase și balcoane, între care se remarcă tribuna destinată puterii politice. Este o arhitectură masivă, a plinului, a formelor de beton modelate (Foto Satu Mare 1).

Foto Satu Mare 1 - Imaginea pieței centrului civic, anul 1989. Sursa: <https://www.okazii.ro/cp170-32-satu-mare-centrul-civic-circulata-1989-a36761353>

*Foto Satu Mare 2 - Imagine din pietonal, către piața publică urbană aferentă centrului civic, în anii '90. În fundal este Palatul Administrativ, iar în partea stângă a imaginii este clădirea magazinului universal Someșul, renovată la mijlocul anilor 2000 prin placare cu alucobond albastru și renovată din nou la exterior în 2021.
Sursa: www.panoramoi.com/photo/411048*

Foto Satu Mare 3 - Imaginea pieței centrului civic, anul 2011. Sursa: <http://www.informatia-zilei.ro/sm/wp-content/uploads/2011/06/palat-350x223.jpg>

Clădirea casei de cultură se remarcă prin copertina înaltă care pare susținută de doi stâlpi amplasați în laterale. Sub copertină avem o fațadă vitrată, întreruptă de un bandou orizontal, cu motivul horei populare și sub acesta, un balcon cursivă, decorat cu grinzi cu terminații în „coadă de rândunică”. Clădirea este accesibilă prin urcarea unor trepte, fiind astfel detașată de platforma pieței.

Clădirea administrativă este legată de cea culturală printr-un ansamblu de tip dală urbană al cărui nivel superior se constituie într-o terasă la același nivel cu digul râului Someș. Această platformă superioară a pieței este accesibilă prin intermediul a mai multor rânduri de trepte, care se constituie în gradene cu ocazia evenimentelor care au loc în piață. De asemenea, platforma are un important rol în conectarea spațiului public cu promenada în lungul râului.

*Foto Satu Mare 4 - Imaginea din piață, către clădirea casei de cultură, anul 2014.
Sursa: <http://cadarmarius.ro/casa-de-cultura-a-sindicatelor-din-satu-mare-creatia-lui-nicolae-porumbescu>*

*Foto Satu Mare 5 - Imaginea din piață, către clădirea casei de cultură, anul 2023.
Sursa: arhiva personală*

Volumetriile clădirilor prezintă o imagine dinamică, dată de prezența turnurilor și acoperișurile în șarpantă, cu unghi ascuțit.

Clădirea magazinului universal „Someșul”, are o arhitectură exprimată prin registre orizontale și elemente de decor a fațadei din categoria grinzilor cu terminație în „coadă de rândunică”. Întreg ansamblul clădirilor care delimitează piața publică urbană are portice la parter, acestea având un rol important în crearea unei unități spațiale.

Valoarea istorică/ stilistică

Nu sunt prezente clădiri sau obiecte de arhitectură care să amintească de istoricul zonei. Întreg ansamblul este nou. Cu toate acestea, ansamblul centrului civic este considerat un reper al arhitecturii comuniste din România, fiindu-i atribuită în acest sens o anumită valoare estetică.¹⁰⁹ De altfel, recunoașterea valorii arhitectural-urbanistice începe a se face simțită prin intenția manifestată în rândul profesioniștilor de clasare a sa. Intenția este susținută prin unele exemple ale arhitecturii brutaliste din Europa, deja clasate.¹¹⁰

Recentele lucrări de reabilitare a pieței publice au fost subiectul unor luări de poziție a arhitecților cu privire la intenția de modificare a ansamblului.¹¹¹

Imaginea urbană

Prezența pieței publice este anunțată prin intermediul turnului aferent clădirii administrative. Văzută din pietonalul de acces, aceasta se constituie în cap de perspectivă (foto 2 și 3).

¹⁰⁹ Potrivit unui articol apărut în ziarul „Adevărul” din Satu Mare (11 Iunie 2013), „construcția are un imens potențial arhitectural. Artiștii fotografi din toate colțurile lumii o fotografiază pe timp de zi sau noapte, în amurg sau la răsăritul soarelui. Doar din cauza epocii de tristă amintire în care a fost construit, Palatul Administrativ nu devine brandul orașului.”

(http://adevarul.ro/locale/satu-mare/palatul-administrativ1_51b77e4ec7b855ff568117b5/index.html#gallery_currentImage)

¹¹⁰ Am citat în parcursul cărții exemplul zonei centrale a orașului Le Havre, clasat ca monument UNESCO din 2005.

¹¹¹ <https://oar.archi/comunicate-de-presa/oar-si-uar-iau-pozitie-publica-fata-de-lucrurile-din-centrul-civic-satu-mare/>

Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic

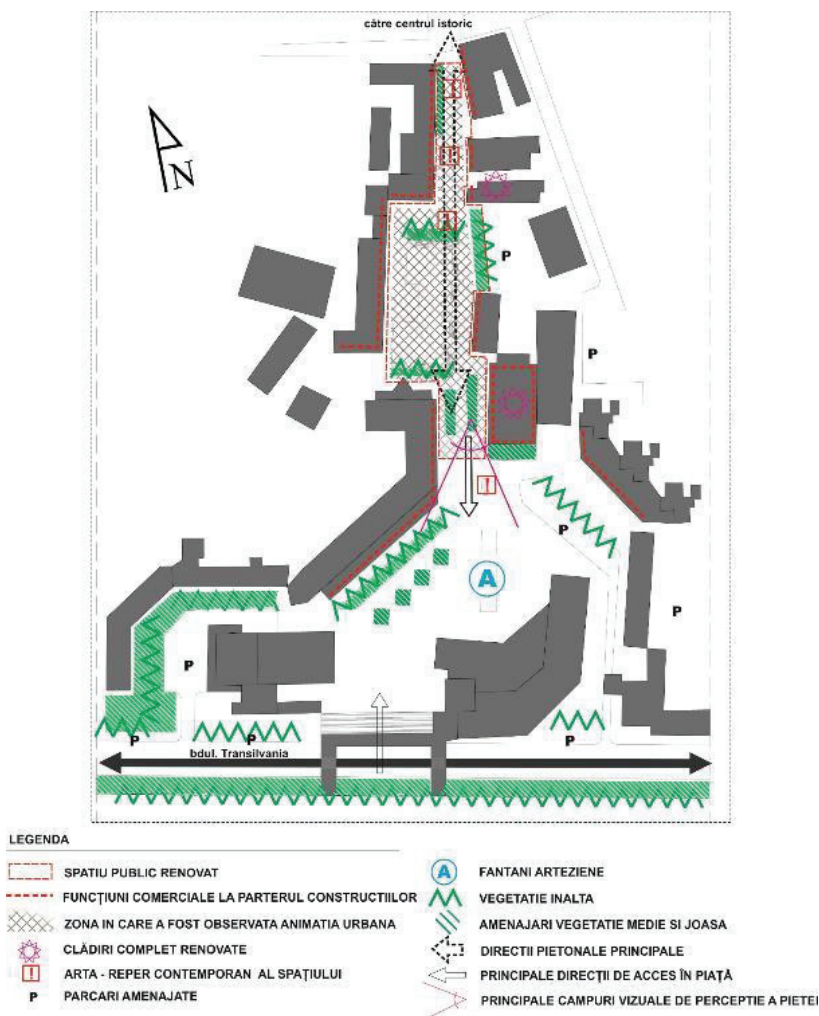

Figura 37 - Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic, conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental al pieței publice urbane aferente centrului civic din orașul Satu Mare. Sursa: studiu personal

Planul pieței publice urbane – Studiu 2016

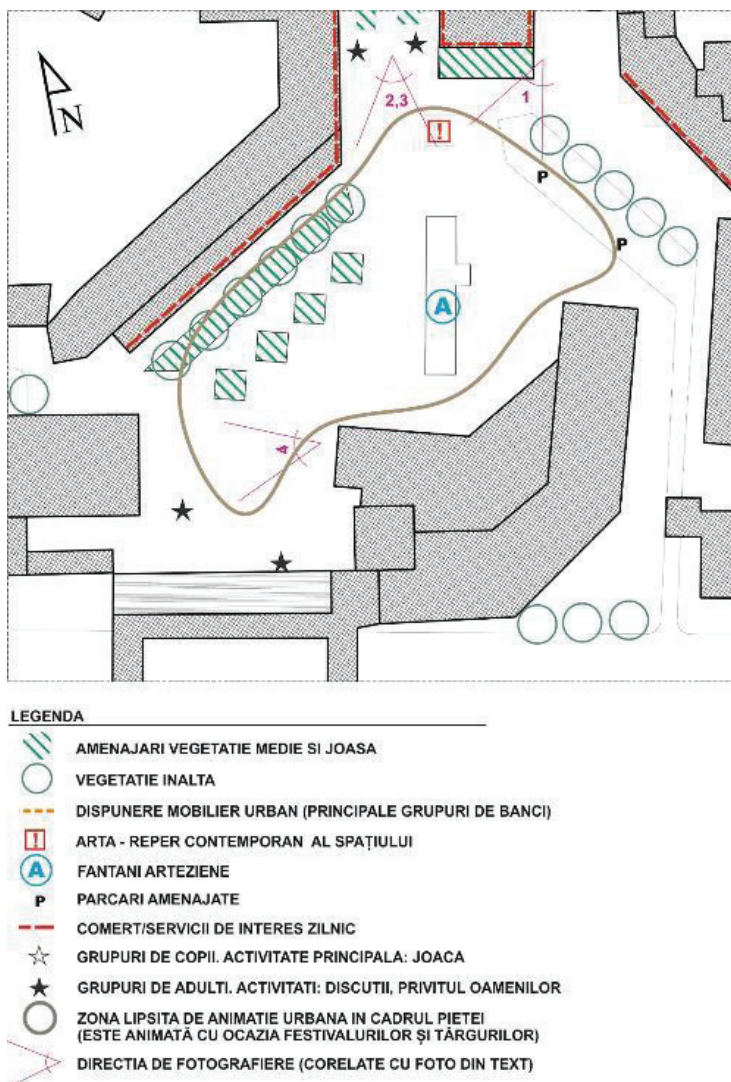
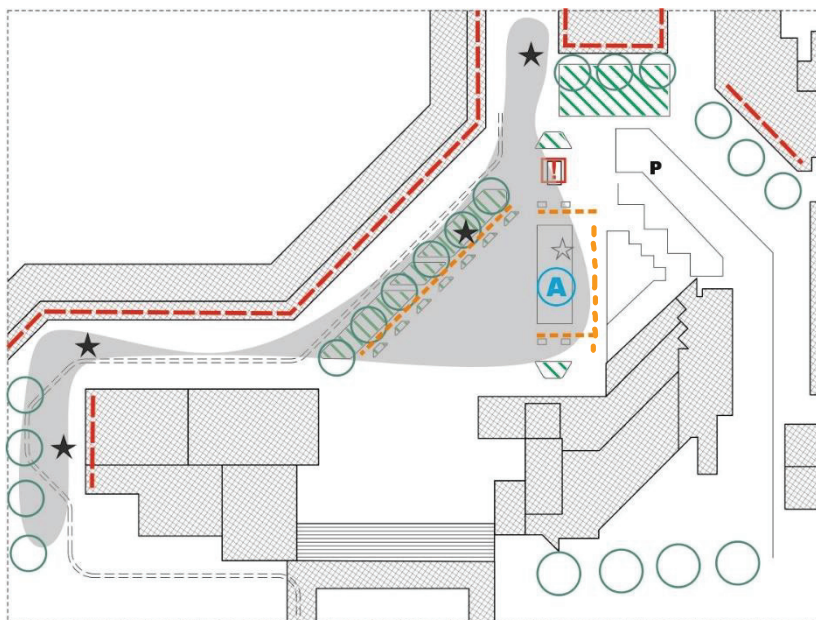

Figura 38 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Satu Mare. Sursa: studiu autor (2016)

Planul pieței publice urbane – Studiu 2023

LEGENDA

- AMENAJARI VEGETATIE MEDIE SI JOASA
- VEGETATIE INALTA
- DISPUNERE MOBILIER URBAN (PRINCIPALE GRUPURI DE BANCII)
- ARTA - REPER CONTEMPORAN AL SPAȚIULUI
- FANTANI ARTEZIENE
- PARCARI AMENAJATE
- COMERT/SERVICII DE INTERES ZILNIC
- GRUPURI DE COPII. ACTIVITATE PRINCIPALA: JOACA
- GRUPURI DE ADULTI. ACTIVITATI: DISCUTII, PRIVITUL OAMENILOR
- ZONA CU ANIMATIE URBANA IN CADRUL PIETEI
- PISTA DE BICICLETE

Figura 39 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Satu Mare. Sursa: studiu autor (2023)

- *Modificări la nivelul volumelor construite*

Modificările la nivelul volumelor construite marchează etapele de intervenție la nivelul pieței din categoria completărilor la volumetriile existente. În acest sens, fațada magazinului universal Someșul a fost complet schimbată prin imbrăcarea în material de finisaj tip „alucobond”, iar partiul interior a fost reconfigurat (foto 5). De asemenea, la parterul construcțiilor care aveau destinație comercială și de servicii au fost schimbate tâmplariile și au avut loc reconfigurări ale spațiilor interioare. La recente intervenții asupra pieței, clădirea magazinului a fost renovată și s-a revenit la imaginea și detaliile arhitecturii originale.

Nu au fost demolate clădiri, nu s-au efectuat operații de înlocuire și nici nu au fost construite clădiri noi în cadrul pieței publice urbane.

Foto Satu Mare 6 - Imaginea din pietonal către clădirea magazinului Someșul; în fundal, clădirea Palatului Administrativ, anul 2010. Sursa: <http://www.malls.com/ro/malls/somesul-mall.html>

Foto Satu Mare 7 - Imagine din piață către clădirea magazinului Someșul, anul 2023. Sursa: autor

- *Modificări la nivelul plasticii arhitecturale*

Cromatică și textură clădirilor administrative și culturale a rămas neschimbată. Transformările sunt vizibile la clădirea aferentă magazinului universal care a fost îmbrăcată într-un material de culoare albastră pentru o perioadă de aproape un deceniu, după care s-a revenit la imaginea inițială. În prezent clădirea este finisată cu tencuiala albă și exprimă caracteristicile și expresivitatea arhitecturii funcționaliste.

De asemenea, la nivelul parterului comercial și de servicii al clădirilor de locuințe a fost schimbată cromatică și textura în acord cu afirmarea activităților desfășurate. La nivelurile superioare, cromatică și textura au rămas aceleași, nefiind remarcate schimbări majore.

Reclamele fragmentează fațadele clădirilor, dar, în prezent, nu sunt percepute ostentativ, ele fiind o prezență discretă în spațiul pieței.

Acest fapt se datorează unor constrângeri urbanistice impuse pentru spațiul pieței dar și tipologiei și amplasamentului funcțiunilor.

Pavajul pieței publice a fost schimbat în două etape succesive: în prima etapă, cu dale prefabricate, din beton, care alternează cu piatra cubică. Desenul la nivelul pavajului reprezenta o multiplicare a unei forme geometrice: pătratul. Dacă piața publică are o orientare oblică față de direcția de acces, desenul pavajului urma această direcție. Cromatica era gri-cărămiziu pentru elementele de beton și gri pentru piatra cubică. Intersecțiile din grila de piatră cubică sunt marcate cu piatră albă. Treptele sunt din marmura.

Conform documentelor studiate, pavajul pieței a fost renovat în 2011.¹¹²

A doua etapă de intervenție, în perioada 2021-2022, a anulat stereotomia pavajului precedent, într-o continuitate obținută prin cărămizi prefabricate din beton. Predomină culoarea gri deschis, punctată de gri închis, într-un efect de „pixelare”. În detaliu, pavajul a pierdut în prețiozitatea dată de material (sunt folosite dale obișnuite) dar în ansamblu, acesta contrastează cu elementele de tip jardinieră și cu alte elemente de finisaj ale mobilierului, iar efectul obținut este pozitiv. Fântâna a fost reconfigurată și finisată cu dalaj de granit gri.

La modul general, *raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate* nu a fost schimbat, dar au fost operate reconfigurări ale zonelor plantate, cu efect asuopra întregului spațiu. Zonele destinate spațiului verde sunt create în dreptul spațiilor comerciale și de servicii de la parterul clădirii de locuințe, în lateralul magazinului universal și în module geometrice în cadrul pieței. Ele suntacompaniate de mobilier urban.

În momente alternative ale perioadei de până în 2021, putea fi remarcată prezența la intrarea în piață, (pe timpul verii) a unui palmier în ghiveci, fiind un element inedit, de tip „surpriză”. Piața era percepută de o parte a locuitorilor ca fiind prea rece, predominând mineralul și fiind lipsită de spațiu verde. În acest sens, o inițiativă din 2011 a Agenției pentru Protecția Mediului viza plantarea platoului pieței și amplasarea de mobilier urban urmărind obținerea unei „oaze de

¹¹² <http://www.satmareanul.net/2011/05/02/au-inceput-reparatiile-pe-platoul-din-centrul-nou/>

verdeată” într-un „spațiu plin de betoane”.¹¹³ Această inițiativă nu a fost pusă în practică decât ulterior, în cadrul unui alt proiect (2021-2022).

Apa a fost un element compozițional prezent în amenajarea pieței urbane sub forma unei fântâni arteziene de formă geometrică alungită. Aceasta fragmenta spațiul pieței.

Recentele lucrări de amenajare au vizat reconfigurarea acestei fântâni prin coborârea ei la nivelul pavajului (instalații îngropate), fiind obținut un spațiu continuu în care jeturile de apă joacă rolul elementului surpriză. Se poate spune că acest spațiu al pieței a fost recuperat, prin prezența observată a copiilor care-l folosesc pentru joacă. Apa atrage și este tangibilă!

- *Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban*

Inițial, spațiul pieței conținea puține elemente de mobilier urban. Acestea au apărut în anii de după 1989, fiind semnaalte mai multe încercări de amenajare, dar prezența lor a rămas nesemnificativă.

Până la momentul recentei renovări, existau puține elemente de mobilier urban în cadrul pieței publice. Acestea erau din categoria elementelor cu rol estetic, fiind reprezentate de o compoziție din piatră, aflată pe direcția perspectivei către sediul administrativ, la intrarea în piață. Mai puteau fi considerate elemente de mobilier urban dar cu rol funcțional, bordurile care delimitează suprafețele vegetale geometrice. Acestea nu erau însă amenajate corespunzător și permiteau șederea doar pe timpul verii, fiind complet inutilizabile în anotimpul rece. La intrarea în piață, în imediata apropiere a centrului comercial Someșul erau amplasate bănci compuse (sub formă rectangulară) și coșuri de gunoi.

Recentele amenajări au adus o schimbare importantă în cadrul pieței prin amplasarea mobilierului dedicat odihnei. Acesta este dispus perimetral, către zona comercială și de servicii, dar apare și în cadrul pieței, în zona fântânii. De asemenea, fântâna este delimitată perimetral de elemente cubice din granit pe care se poate lua loc. Acestea nu se constituie însă în barieră ca în cazul vechii fântâni ci

¹¹³ <http://www.satutareonline.ro/cp/8/5751/Protectia-Mediului-vrea-sa-faca-parculet-in-Centrul-Nou>

sunt amplasate sacadat, permițând circulația. De asemenea, dispunerea lor permite socializarea.

La intrarea în piață, în axul clădirii administrative a fost amplasat un monument închinat Revoluției din 1989. Dimensiunile sunt apreciabile, fiind o prezență categorică în spațiu. Trebuie precizat, că în aceeași zonă au mai fost amplasate în lungul timpului diverse obiecte de artă contemporană sau palmieri.

Deși elementele de dinamică manifestate la nivelul plasticii arhitecturale a clădirilor care adăpostesc funcțiuni comerciale sau de servicii nu aduc schimbări importante față de configurația volumetrică inițială, ele sunt importante pentru semnalarea „căutărilor” pentru adaptarea pieței la cerințele sociale. Remarcabile sunt modificările la nivelul platoului pieței, a pavajului, reconfigurarea spațiului cu vegetație și mobilier urban; datorită acestor schimbări, considerăm că avem de-a face cu modificări semnificative ale structurii spațial-configurative.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE INVECINATE, SEMNIFICATIVE.

Prin comparație, spațiul pietonal și mica piațetă adiacentă acestuia au fost primele afectate, într-o proporție mai mare, de modificări la nivelul structurii configurativ spațiale. Aici clădirile au fost renovate, fiind schimbate elemente de plastică arhitecturală (culoare, textură, pavajul și stereotomia spațiilor, elemente de iluminat în pavaj, vegetație) și de mobilier urban (au fost amplasate structuri de piatră naturală cu rol estetic, bănci, coșuri de gunoi, elemente de informare). Astfel, au fost marcate spații cu diverse funcțiuni: circulații pietonale, zone alocate activităților de petrecere a timpului liber: odihnă, privitul și contemplarea sau socializarea. Putem considera aceste modificări ca fiind semnificative.

De asemenea, spațiul din spatele clădirii casei de cultură a suferit modificări configurativ-spațiale. La clădirea casei de cultură a fost adosată o nouă volumetrie exprimată pe un singur nivel, îngustând astfel spațiul public. Vitrinele magazinelor existente au fost schimbate și pe fațadele clădirilor, în registrul de deasupra parterului sunt amplasate reclame. Deși a fost păstrată într-o oarecare măsură

plastica arhitecturală, iar mobilierul urban nu excelează prin prezență (cu excepția stâlpilor de iluminat), prin apariția unei volumetрии noi, putem considera modificările aduse spațiului ca fiind apreciable.

Abia în urma recentelor lucrări, putem aprecia că spațiul pieței publice începe a fi în acord cu schimbările petrecute la spațiile adiacente.

Foto Satu Mare 8 - Imaginea din pietonal către piața publică urbană; în fundal, clădirea Palatului Administrativ, anul 2014. Sursa: Google maps

2.2.3.c. STRUCTURA FUNCȚIONALĂ

Piața a fost inițial conformată având următoarele funcțiuni: funcțiunea politico-administrativă, reprezentată de clădirea consiliului județean, funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea casei de cultură, funcțiuni comerciale și de servicii localizate la parterul clădirilor de locuințe sau distinct în clădirea magazinului universal Someșul.

În ceea ce privește activitățile desfășurate la nivelul pieței publice, acestea sunt din categoria evenimentelor organizate. Aici se desfășoară diverse festivaluri locale, cum ar fi „Zilele orașului” sau deschiderea „Festivalului de teatru”. În timpul acestor evenimente, perimetral pieței sunt amplasate standuri mobile iar centrul este destinat circulației și socializării. Treptele care duc la esplanada către Râul Someș sunt folosite ca gradene pentru spectacolul oferit de piață. În aceeași perioadă, pe timpul serii, centrul pieței devine spațiu pentru spectatorii programelor culturale desfășurate pe o scenă amplasată între sediul cultural și cel administrativ. Așadar, piața publică urbană este folosită ca spațiu social pentru evenimentele mari, reprezentative, de importanță municipală.

Foto Satu Mare 9 - Imaginea din esplanada Someșului către piața publică urbană; în fundal, clădirea Palatului Administrativ, anul 2007. Sursa: Google maps

Pe timpul iernii, în vecinătatea casei de cultură este amenajat un patinoar și prin această funcțiune temporară, piața își diversifică structura activităților sociale, spontane, incluzând jocul și petrecerea timpului liber.

Piața și-a păstrat funcțiunea reprezentativă, dar aceasta a fost diminuată prin reconfigurarea platoului pieței. Modificările aduse se înscriu în linia modificărilor care pot revitaliza piața și este de așteptat o schimbare în utilizarea ei. Putem considera că piața publică urbană a suferit modificări spre apreciable în dinamica funcțională și/sau a activităților.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE INVECINATE, SEMNIFICATIVE.

Dacă la nivelul pieței publice nu avem încă elemente marcante pentru dinamica funcțională și a activităților, la nivelul pietonalului acestea sunt vizibile într-o pondere apreciabilă. Funcțiunile din categoria comerț-servicii au fost diversificate și au crescut ca pondere. De pildă, funcțiunea destinată telecomunicațiilor a fost extinsă de la o clădire la două clădiri, pentru ca ulterior una dintre acestea să fie închiriată ca sedii pentru firme.

Spațiul din spatele casei de cultură a avut funcția de deservire a pieței publice: era folosit ca spațiu pentru aprovizionare și parcare publică. Extinderea unor funcțiuni – alimentație publică - și ponderea lor însemnată, înseamnă o modificare semnificativă spre apreciable a dinamicii funcționale.

2.2.3.d. CADRUL SOCIO-COMPORTAMENTAL

Microevenimentele

Prezența elementelor de cadru natural – apa care este, în prezent, tangibilă, fiind instrument de joacă și vegetația - se constituie într-un microeveniment la nivel de obiect în cadrul pieței. Acestea crează spectacol prin jocul de apă sau prin ineditul prezenței vegetale într-un spațiu excesiv mineralizat. De asemenea, palmierul și ansamblul statuar sunt microevenimente prin unicitate și solitudine. Dar aceste elemente nu sunt indeajuns pentru a atrage și a crea animație. De asemenea, porticele sau vitrinele sunt lipsite de animație.

Prezența turiștilor sau mai degrabă a vizitatorilor – datorită numărului mic de persoane - se constituie în microeveniment la nivel uman. Acestea se întâmplă însă cu o frecvență mai mare după amiaza.

Deocamdată, zona din cadrul pieței unde există cu adevărat animație urbană este aferentă centrului comercial Someșul. Aici au fost observate grupuri de persoane care discutau stând în picioare sau pe băncile existente.

În zona fântânii arteziene au fost abservate microevenimente de interacțiune. De obicei, acestea se desfășoară cu participarea copiilor care, se joacă printre jeturile de apă, sub supravegherea părinților care stau pe margine.

Foto Satu Mare 10 - Activități în cadrul pieței, vara 2023. Sursa: autor

Structura socio-profesională și pe vârste

Spațiul pieței publice este animat în prezent cu oameni de vârste variate, însă a fost remarcată cu preponderență prezența persoanelor aparținând grupei medii de vârstă, însoțite de copii. Persoanele în vârstă au fost observate rar aleatoriu la intervale mari de timp.

În imediata apropiere a centrului comercial Someșul au fost observate persoane din toate categoriile de vârstă.

Elemente de identitate

Arhitectura clădirilor este configurată pe bază unor simboluri și conține elemente de identitate națională. De pildă cele trei volume care alcătuiesc turnul simbolizează conviețuirea pașnică de-a lungul timpului a ungurilor, sașilor și românilor. Cu toate acestea valoarea lor nu a fost multă vreme conștientizată de oameni. În ultimii ani, societatea începe a fi interesată de valoarea pieței. De asemenea, contrar genezei asociată comunismului, în piață a fost amplasat un monument închinat Revoluției din 1989, fapt care atestă o schimbare de percepție.

Traseele în cadrul pieței

Pentru traversarea pieței, oamenii preferă latura vestică a acesteia, care cuprinde zona de comerț-servicii și vegetația înaltă. Deși clădirea are portic la parter, oamenii preferă spațiul pieței, latura sa expusă. Probabil pentru faptul că simt ca fiind mai sigur acel traseu și nu porticul. Centrul pieței începe să fie frecventat de persoane atrase de prezența fântânii și a mobilierului urban. De asemenea, centrul pieței mai este frecventat și de către turiști. Aceștia se opresc în fața scărilor ce urcă către platforma spre Someș și fac fotografii.

Este notabilă apariția unui piste de biciclete care formează un traseu continuu între promenada de pe malul Someșului și centrul orașului, trecând prin piață.

DINAMICA SOCIO-COMPORTAMENTALĂ

Prin prezența a animației urbane atât în cadrul pieței cât și pe laturile acesteia, putem considera că avem de-a face cu modificări apreciable în dinamica socio-comportamentală.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE INVECINATE, SEMNIFICATIVE.

În spațiul public reprezentat de pietonal, a fost observată chiar și în perioada de după revoluție o dinamică socio-comportamentală care contrabalansa piața publică. Oamenii se adună în mod firesc, sunt solitari privind și contemplând sau se adună în grupuri socializând. Au

fost observați oameni maturi sau în vârstă stând pe bănci și copii jucându-se sau plimbându-se cu bicicleta. De asemenea, aici se desfășoară diferite spectacole organizate de grupuri din societatea civilă.

Foto Satu Mare 11 - Imaginea din pietonal: spectacol urban, anul 2014. Sursa: Google maps

În spațiul din spatele casei de cultură, prezența oamenilor este remarcată îndeosebi în spațiul destinat alimentației publice. Acesta devine loc de întâlnire și socializare iar persoanele participante sunt în general tineri.

2.2.3.e. CONCLUZII

În urma analizei, rezultă în mod evident că administrația publică locală a fost interesată în primul rând de renovarea spațiilor adiacente, formate din pietonal și alveolele sale. Platoul pieței a rămas aproape neschimbat, intervențiile fiind la nivelul operațiunilor de întreținere, până în perioada ultimilor 2-3 ani. În perioada 2021-2022, piața intră într-un amplu proces de reabilitare urbană, în urma căruia este schimbată configurația platoului pieței, este schimbat

mobilierul urban, spațiile verzi sunt regândite și delimitate prin parapetei care servesc și ca loc de odihnă. Fântâna arteziană este reconfigurată devenind un veritabil loc de atracție. Ca element al ineditului, jocul de apă al fântânii este corelat cu sunete de muzică. Deși piața are în continuare imaginea unui imens platou mineral, reamplasarea elementelor de mobilier urban aduce îmbunătățiri apreciable spațiului. Piața se înfățișează la altă scară, mai apropiată de cea umană. În urma intervențiilor, piața începe a fi animată. Zona destinată evenimentelor este redusă la spațiul dintre sediul administrativ și cel cultural. În continuarea pieței, pietonalul este un spațiu social, populat de oameni și unde se desfășoară activități diverse.

Deși rămâne în continuare un spațiu de tranzit, piața publică și-a găsit vocația socială, prin spontaneitatea gesturilor și activităților care au loc în acest spațiu.

Dincolo de patriotismul local prin care turnul clădirii administrative este considerat al treilea ca înălțime din România¹¹⁴, abia în ultimii ani locuitorii și administrația publică locală încep a manifesta interes pentru acest spațiu.

¹¹⁴ Potrivit unui articol apărut în AGERPRES, 3 octombrie 2014, autor Gheorghe Pietrar. Sursa: <http://www.agerpres.ro/social/2014/10/03/destinatie-romania-palatul-administrativ-din-satu-mare-cea-mai-inalta-cladire-din-transilvania-11-19-20>

2.2.4. TÂRGU MUREȘ

Piața publică urbană configurată prin existența a două funcțiuni. Este adosată centrului istoric, fiind realizată în completarea tesutului existent, ca o alveolă în sistemul spațiilor publice centrale.

3.2.4.a. DATE DE IDENTIFICARE

- Anul de început al constituirii centrului civic: 1970
- Anul inaugurării centrului civic: 1973
- Număr de locuitori, la momentul inaugurării centrului civic: 83.000 de locuitori
- Număr de locuitori la 1 Decembrie 2021: 116 033 rezidenți ¹¹⁵
- Denumirea actuală: Piața Teatrului

¹¹⁵ Conform date statistice INS,
<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat

2.2.4.b. PARTICULARITĂȚI ALE CADRULUI CONSTRUIT

ÎNCADRAREA ÎN ORAȘ

Piața publică urbană asociată centrului civic ocupă o poziție centrală în cadrul orașului, fiind plasată pe axa centrală a acestuia. Este realizată ca inserție în cadrul zonei centrale tradiționale a orașului.

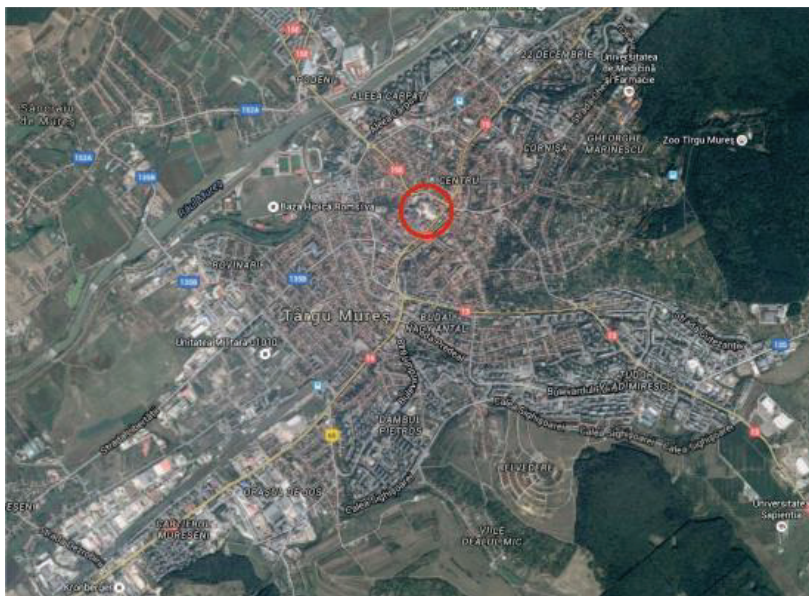

Figura 40 - Piața publică urbană aferentă centrului civic Târgu Mureș. Incadrare în oraș. Sursa: prelucrare personală după Google Maps

CONFIGURARE SPAȚIAL VOLUMETRICĂ

Orientare și Tipologie

Este o piață deschisă, constituită adiacent zonei centrale vechi ce constituie axul central al orașului – Piața Trandafirilor, către care este orientată compozițional. Forma sa este rectangulară, aproape pătrată. Pe latura aferentă teatrului, piața publică este configurată sub forma unei dale urbane.

Prin regimul de înălțime și conformarea volumetrică, clădirea teatrului național și blocul de locuințe cu servicii la parter se constituie în ansamblul dominant al pieței.

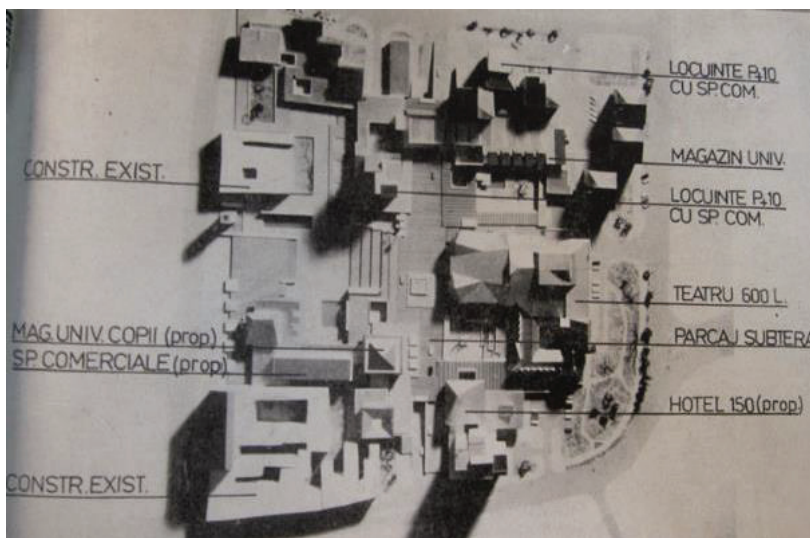

Figura 41 - Planul centrului civic al orașului Târgu Mureș, conform proiectului din 1970. Sursa: revista Arhitectura, nr. 1/1974

Configurarea volumetrică și Plastica arhitecturală

Regim de înălțime (pentru fiecare clădire, cu funcțiunea aferentă):

- Construcție existentă cu funcțiune neprecizată: P+1+M
- Locuințe colective cu parter comercial latura vestică: P+10
- Teatrul de stat: P+4

- Hotel Continental: P+9
- Complex comercial - Galeriile Luxor: P+2

*Foto Târgu Mureș 1 - Imagine cu piața publică urbană, la începutul anilor 1980.
Sursa: http://adevarul.ro/locale/targu-mures/galerie-foto-imagini-arhiva-arata-piata-teatrului-targu-mures-placea-mai-reabilitareb-1_50aefc297c42d5a663a1f47f/index.html*

*Foto Târgu Mureș 2 - Imagine din piața publică urbană, la începutul anilor 1980.
Sursa: http://adevarul.ro/locale/targu-mures/galerie-foto-imagini-arhiva-arata-piata-teatrului-targu-mures-placea-mai-reabilitareb-1_50aefc297c42d5a663a1f47f/index.html*

Arhitectura clădirilor este terasată, având elemente compozitionale de tip portic pentru parterul clădirilor având funcțiune comercială și de servicii. Culoarea predominantă este alb-gri, excepție făcând clădirile vechi, unde culoarea fațadei este galben.

Valoarea istorică/ stilistică

Prezența la intrarea în piață a turnului aparținând mănăstirii franciscane¹¹⁶, datat din 1802, precum și a clădirii vechi din imediata vecinătate, constituie elemente de continuitate a valorilor istorice în cadrul pieței. Deși avem de-a face cu o arhitectură nouă, ansamblul dat de clădirea teatrului și clădirile colective rezidențiale, cu servicii la parter, se integrează bine în tesutul vechi, existent atât din punct de vedere al conformării spațial volumetric, cât și din punct de vedere funcțional.

Din punct de vedere stilistic, zona centrală a orașului și piața publică urbană asociată centrului civic reprezintă o unitate de conveniență, prin construcții aparținând unor stiluri diferite, între care există relații pe paliere multiple: estetic – volumetric, circulații, relații funcționale.

Imaginea urbană

Fiind un spațiu deschis către esplanada centrală, perspectiva asupra sa este laterală și indirectă direcției principale de deplasare în cadrul orașului. Din zona accesului principal, dinspre esplanada Pieței Trandafirilor, piața oferă o compoziție axială, cu perspectiva directă către teatrul național. Clădirea teatrului este amplasată pe o dală urbană, înălțată față de platoul propriu-zis al pieței, fiind accesibilă printr-un parcurs (datorită suprafeței ample) definit de scări și terase mobilate cu jardiniere și obiecte de artă.

Vegetația, prezentă îndeosebi pe latura dreaptă a pieței, în zona adiacentă funcțiunilor comerciale și de servicii, completează și echilibrează piața, oferind o ambianță plăcută.

¹¹⁶ Lăcaș de cult romano-catolic, cu hramul Sf. Emeric, demolat în 1971, pentru constituirea centrului civic – construcția teatrului și a pieței aferente.

Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic

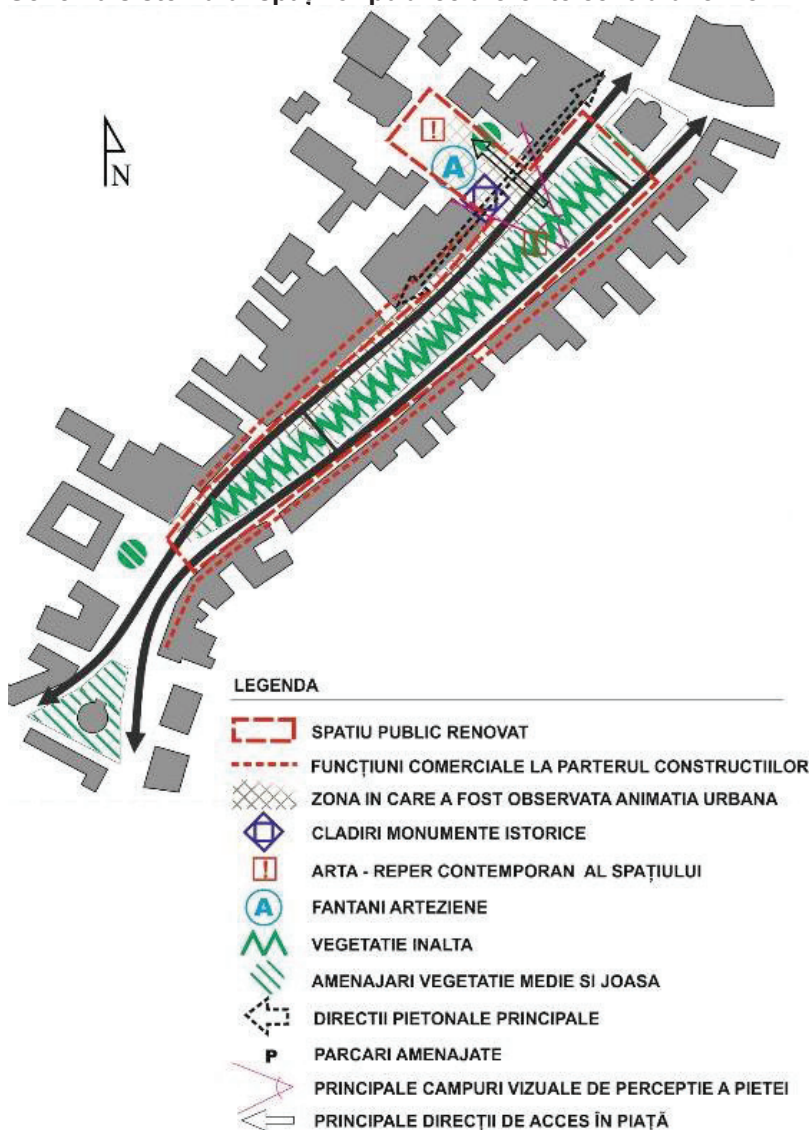
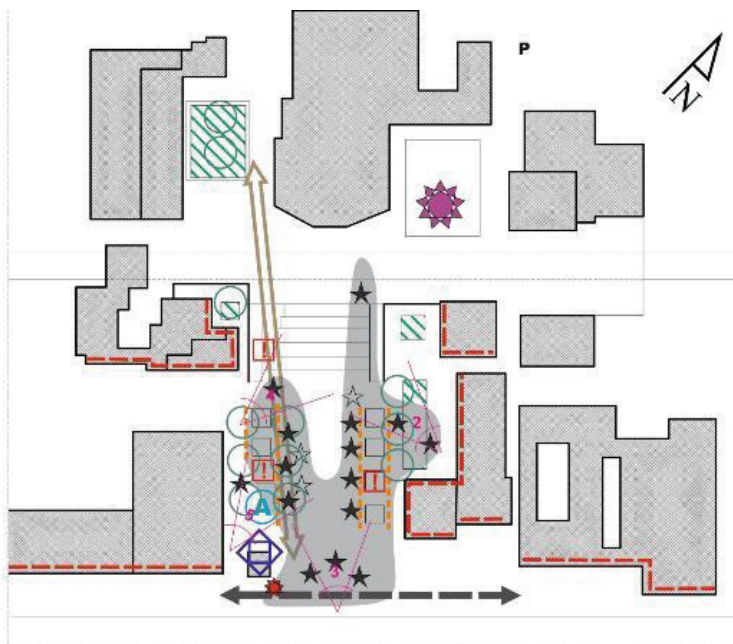

Figura 42 - Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic, conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental al pieței publice urbane aferente centrului civic din orașul Târgu Mureș. Sursa: Studiu personal

Planul pieței civice

LEGENDA

- AMENAJARI VEGETATIE MEDIE SI JOASA
- VEGETATIE INALTA
- DISPUNERE MOBILIER URBAN (PRINCIPALE GRUPURI DE BANCII)
- ARTA - REPER CONTEMPORAN AL SPAȚIULUI
- CLADIRI/ REPERE ISTORICE
- FANTANI ARTEZIENE
- PARCARI AMENAJATE
- COMERT/SERVICII DE INTERES ZILNIC
- CONSTRUCTII PROVIZORII: SCENA / CHIOSCURI
- GRUPURI DE COPII. ACTIVITATE PRINCIPALA: JOACA
- GRUPURI DE ADULTI. ACTIVITATI: DISCUTII, PRIVITUL OAMENILOR
- ZONA DE ANIMATIE URBANA IN CADRUL PIETEI
- TRASEE PIETONALE IN CADRUL PIETEI
- PRINCIPALA DIRECTIE DE TRANZIT IN CADRUL PIETEI
- DIRECTIA DE FOTOGRAFIERE (CORELATE CU FOTO DIN TEXT)

Figura 43 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Târgu Mureș Sursa: studiu personal

DINAMICA LA NIVEL CONFIGURATIV-SPAȚIAL

- *Modificări la nivelul volumelor construite*

Nu există modificări la nivelul volumelor construite. Nu au fost demolate clădiri, nu s-au efectuat operații de înlocuire sau completare a construcțiilor existente și nici nu au fost construite clădiri noi în cadrul pieței publice urbane.

- *Modificări la nivelul plasticii arhitecturale*

Cromatică și textura clădirilor a rămas neschimbată, fiind predominantă culoarea albă. Sunt vizibile mici modificări doar la nivelul parterului, acolo unde se desfășoară activități comerciale sau de servicii. Acestea tind spre individualizare și scopul este de a se face cât mai vizibile. Astfel, tâmplăria spațiilor comerciale este schimbată, iar reclamele de la parterul clădirilor agrementează printr-o cromatică discretă.

Pavajul pieței publice este realizat din materiale naturale, fiind folosit granitul. Culoarea predominantă este crem-gri, iar dimensiunile pietrelor variază, fiind folosite atât lespezi de dimensiuni mari cât și piatră cubică. Prin stereotomie, sunt create zone și spațiul pieței este fragmentat. Domină materialele minerale: granit, beton.

Principala modalitate de fragmentare a pieței la nivelul pavimentului este realizată însă cu ajutorul treptelor. În acest mod spațiul este împărțit în două: subzona adiacentă teatrului și platoul propriu-zis al pieței, înspre zona centrală tradițională.

La modul general, *raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate* nu a fost schimbat, dar au fost efectuate relocări ale spațiului verde în cadrul pieței. Spațiul plantat din mijlocul pieței, în configurația acută înainte de 1989 a dispărut, iar în prezent platoul pieței este mineral. În prezent, vegetația din fotografia 2 nu mai există în mijlocul pieței. (foto Târgu Mureș 3)

Vegetația este reprezentată de arbuști tineri, amplasați perimetral pieței publice, pe direcția perspectivei către teatru. Cu ajutorul acestora, pe măsură ce se vor maturiza, va fi accentuată această perspectivă și spațiul pieței va fi din nou împărțit atât vizual cât și la nivelul activităților, datorită amplasării bancilor în imediata apropiere.

Apa este un element compozițional prezent în amenajarea pieței publice, prin intermediul a 3 fântâni arteziene, definite prin volumetrii cu parapet, situate în zona turnului mănăstirii franciscane.

*Foto Târgu Mureș 3 - Imagine din piața publică urbană, în primăvara anului 2016.
Sursa: personală, februarie 2016*

- *Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban*

Sunt prezente elemente de mobilier urban din ambele categorii: mobilier urban cu rol funcțional și cu rol estetic-decorativ.

Mobilierul urban cu rol funcțional este reprezentat de bănci amplasate izolat, în șirul arbuștilor sau grupat prin crearea unei platforme de ședere în jurul unuia, înspre centrul pieței. Coșurile de gunoi, însoțesc băncile, într-un mod (poate) prea agresiv prin percepție. Ele sunt de două tipuri, sugerând cel puțin două intervenții în reamenajarea spațiului. Stâlpii de iluminat, completează această gamă a mobilierului.

Mobilierul urban cu rol estetic-decorativ este reprezentat de grupurile statuare amplasate în orientativ, din zona de intrare către zona treptelor, anunțând funcțiunea culturală.

Foto Târgu Mureș 4 - Imagine cu grupul statuar din apropierea teatrului, în primăvara anului 2016. Sursa: personală, februarie 2016

2.2.4.c. STRUCTURA FUNCȚIONALĂ

Piața a fost inițial conformată având următoarele funcțiuni: funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea teatrului național, funcțiuni comerciale și de servicii localizate la parterul clădirilor de locuințe sau distinct în clădirea magazinului comercial și clădirea hotelului.

Piața publică urbană asociată centrului civic nu este subordonată sediului politico-administrativ, ca în majoritatea centrelor civice realizate, acesta fiind localizat în clădiri istorice (sediul consiliului județean și sediul primăriei) situate în ansamblul zonei centrale.

În prezent, structura funcțională proiectată ca și ponderea lor au rămas aproape neschimbate.

Spre deosebire de cazurile celorlalte piețe studiate, trebuie remarcată lipsa efervescenței în manifestarea funcțiunilor comerciale sau de servicii. Așa cum s-a remarcat mai sus, prezența reclamelor este

discretă, iar singura funcțiune polarizatoare este din sfera alimentației publice, fiind reprezentată de o cafenea pe latura dreaptă.

Ca extensie a structurii funcționale, putem remarca prezența unui chioșc de ziare lângă stația de transport în comun.

DINAMICA FUNCȚIONALĂ EXPRIMATĂ LA NIVELUL ACTIVITĂȚILOR

Nefiind remarcate modificări importante în structura funcțională sau a activităților aferente pieței publice, putem considera că avem de-a face cu modificări minore.

2.2.4.d. CADRUL SOCIO-COMPORTAMENTAL

Microevenimentele

Prezența fântânii arteziene la nivelul pavimentului, deci a jocului de apă, în spatele turnului clopotniței se constituie într-un microeveniment la nivel de obiect în cadrul pieței, care atrage porumbeii și copii. În jurul acesteia, s-a observat animație urbană. (foto 5)

Datorită prezenței stației de autobuz la intrarea în piață, pe mijlocul acestei laturi imaginare există pe tot parcursul zilei animație. De asemenea, funcțiunea serviciilor de alimentație publică prezentă cu preponderență pe latura dreaptă a pieței generează animație.

Prin conformarea spațială și elementele de mobilier urban, piața publică urbană are potențial pentru desfășurarea unor activități variate din domeniul cultural sau al jocului și detentei urbane. De asemenea, poate găzdui activități expoziționale sau târguri (foto 6). Acestea sunt însă evenimente organizate pentru perioade determinate de timp. În majoritatea timpului, piața este animată cu persoane care stau pe bancă și privesc trecătorii.

Structura socio-profesională și pe vârste

În timp ce funcțiunea serviciilor de alimentație publică prezentă pe latura dreaptă pare că se adresează numai tinerilor, băncile din cadrul pieței sunt ocupate de persoane având vârsta variată.

*Foto Târgu Mureș 5 - Imagine cu fântâna arteziană, în primăvara anului 2016.
Sursa: personală, februarie 2016*

*Foto Târgu Mureș 6 - Expoziție de arhitectură în piață, septembrie 2016. Sursa:
<http://www.zi-de-zi.ro/2016/09/05/video-regal-de-arhitectura-piata-teatrului/>*

Percepția

Deși piața publică urbană asociată centrului civic este considerată o completare a esplanadei centrale printr-o unitate de conveniență, fără a altera estetic unitatea spațiului public urban existent, din punct de vedere simbolic și funcțional acesta este, încă, percepută ca un ansamblu artificial, nou, fără valoare istorică și simbolică. Piața publică urbană aferentă centrului civic amplifică diversitatea spațiilor zonei centrale, având o particularitate stilistică aparte. În ciuda axialității și a perspectivei ascendente, volumetria teatrului, compoziția spațială, dimensiunea și elementele care agrementează piața nu lasă impresia monumentalității, în sensul clasic ce definește această tipologie. Considerând sistemul spațiului public central, ansamblul construit și piața sunt integrate în țesutul existent, fără rupturi în compoziție.¹¹⁷

Cu toate acestea, valoarea simbolică creată este într-o stare concurențială cu valoarea simbolică determinată spațiului public reprezentat de esplanada centrală – loc istoric, prezent în memoria a numeroase generații. Locuitorii percep elementele cu valoare de reper sau simbol ca fiind cele din afara pieței publice urbane asociate centrului civic, cel mult turnul clopониței vechii catedrale franciscane, aflat la intrarea în piață.

Traseele în cadrul pieței

Cel mai frecventat traseu pietonal este în lungul esplanadei centrale a orașului, deci în lungul laturei deschise a pieței publice urbane. Tot de pe această latură, au fost observate trasee diagonale pieței, către spațiile comerciale. De asemenea, latura dreaptă a pieței pare preferată pentru tranzitul în adâncime. Cel mai puțin frecventat traseu este median pieței, către clădirea teatrului național.

DINAMICA SOCIO-COMPORTAMENTALĂ

Prin prezența scăzută a animației urbane atât în cadrul pieței cât și pe laturile acesteia, exceptând stația de transport în comun, putem considera că avem de-a face cu modificări minore în dinamica socio-comportamentală.

¹¹⁷ Din păcate, zona din spatele teatrului nu poate fi inclusă în această apreciere: este un spațiu rezidual, pe care sunt amplasate parcuri.

2.2.4.e. CONCLUZII

Datorită amplasării ansamblului în imediata vecinătate a unor spații publice mult mai ample, care sunt definite de clădiri cu valoare istorică, simbolică și culturală, devenind repere locale și sociale, piața publică urbană asociată centrului civic nu este un spațiu apreciat la nivel social. Din contră, acest spațiu pare ignorat, iar agrementarea lui este mai degrabă un proces politic-administrativ. Această agrementare apare ca rezultatul unei nevoi de îngrijire a întreg spațiului public central. În sprijinul celor afirmate, trebuie să evidențiem efervescența culturală sugerată prin repertoriul expus pe vitrina Palatului Culturii, o clădire în stil art-nouveau, amplasată în zona centrală a orașului.

În concluzie, piața publică urbană asociată centrului civic este un spațiu tolerat din punct de vedere social, care nu a cunoscut transformări semnificative sau apreciable a cadrului construit, a funcțiilor sau a activităților și nici a cadrului socio-comportamental.

2.2.5. VASLUI

Piața publică urbană cu reguli clare de compoziție spațială, volumetrică și funcțională. Este un spațiu public complet nou, realizat prin demolarea clădirilor existente, poziționat excentric în structura orașului, dar pe vechiul amplasament al grădinii centrale și conține cele trei funcțiuni caracteristice modelului de referință.

3.2.5.a. DATE DE IDENTIFICARE

- Anul de început al constituirii centrului civic: 1971¹¹⁸
- Anul inaugurării centrului civic: 1983
- Număr de locuitori, la momentul inaugurării centrului civic: 46181 locuitori ¹¹⁹
- Număr de locuitori la 1 Decembrie 2021: 63.035 rezidenți ¹²⁰
- Denumirea actuală: Piața Civică

¹¹⁸ Planurile de sistematizare datează din 1970

¹¹⁹ Din datele INS, corespunzător anului 1980

¹²⁰ Conform date statistice INS,

<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat

3.2.5.b. PARTICULARITĂȚI ALE CADRULUI CONSTRUIT

ÎNCADRAREA ÎN ORAȘ

Piața publică urbană asociată centrului civic ocupă o poziție excentrică în cadrul orașului, fiind construită pe amplasamentul vechii grădini centrale a orașului.

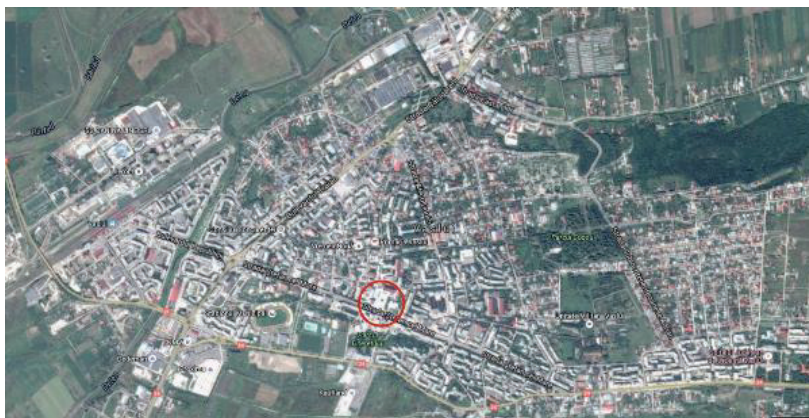

Figura 44 - Piața publică urbană aferentă centrului civic Vaslui. Incadrare în oraș.

Sursa: prelucrare personală după Google Maps

CONFIGURARE SPAȚIAL VOLUMETRICĂ

Orientare și Tipologie

Este o piață deschisă pe o latură, orientată către bulevardul principal al orașului – Bulevardul Ștefan cel Mare - și către cadrul natural reprezentat de Parcul Tineretului, iar mai departe, de peisajul natural aflat în partea de Est a orașului. Forma sa este rectangulară și urmează declivitatea naturală a terenului. În acest sens, platoul pieței coboară ușor către elementele de cadru natural precizate mai sus. În lateralele pieței pe spațiile destinate circulației pietonale, sunt amplasate scări.

Fundalul pieței este ocupat de clădirea sediului administrativ (Consiliul Județean), iar frontul de pe latura dreaptă este delimitat de clădirea

casei de cultură. Frontul de pe latura stângă este delimitat de clădirea hotelului Racova, care se continuă cu o clădire destinată serviciilor postale și de comunicații (figura 33 și 34).

Această piață publică se constituie în piața principală a zonei centrale.

Figura 45 - Macheta centrului civic al orașului Vaslui, conform proiectului din 1970.

Sursa: fotografie personală după schițele arh. Nicolae Munteanu, în cadrul expoziției „Vaslui 1960-1989. Prezența trecutului”, desfășurată în Vaslui, clădirea teatrului, în perioada 14 August – 14 Septembrie 2015.

În spatele clădirii administrative este amplasată clădirea muzeului județean, deschisă către o a doua piață ce are fronturile delimitate de clădiri de locuințe plurifamiliale cu funcțiuni comerciale și de servicii la parter. Legătura dintre cele două piețe este realizată printr-un pietonal delimitat de clădirea consiliului județean și a muzeului pe latura dreaptă și o clădire de locuințe plurifamiliale cu funcțiuni comerciale și de servicii la parter.

Deschiderea către cadrul natural al pieței publice principale este realizată prin parcurgerea vizuală și pietonală a unui al treilea spațiu public, nedefinit ca piață urbană, dar marcat cu elemente specifice de plastică arhitecturală și mobilier urban. Acest spațiu este de tip esplanadă și se află amplasat de partea cealaltă a bulevardului, fiind

deschis către Parcul Tineretului și către peisajul din partea de est a orașului.

În cadrul studiului, va fi analizată piața publică urbană principală, dar se va face referire, comparativ și la aceste spații publice, adică piața secundară și esplanada către Parcul Tineretului, spații inferioare în ierarhia funcțională a sistemului spațiilor publice centrale. Parcul Tineretului este o componentă a acestui sistem, însă prin încadrarea într-o altă categorie tipologică, prin amplasarea pe cornișă și distanța față de Piața Civică nu face obiectul unor referințe.

Figura 46 - Planul centrului civic al orașului Vaslui, conform proiectului din 1970.

Sursa: fotografie personală după schițele arh. Nicolae Munteanu, în cadrul expoziției „Vaslui 1960-1989. Prezența trecutului”, desfășurată în Vaslui, clădirea teatrului, în perioada 14 August – 14 Septembrie 2015

Prin poziția și conformarea sa volumetrică, clădirea administrativă se constituie în dominantă volumetrică, iar turnul cu ceas, aferent acestuia, este un accent de înălțime.

Configurarea volumetrică și Plastica arhitecturală

Regim de înălțime (pentru fiecare clădire, cu funcțiunea aferentă):

- Clădirea cu funcțiune culturală, reprezentată de casa de cultură, amplasată pe latura dreaptă a pieței cu regim de înălțime D+P supraînălțat+1;
- Clădirea cu funcțiune administrativă, reprezentată de sediul Consiliului Județean, amplasată în fundalul pieței, cu regim de înălțime D+P+5;
- Clădirea cu funcțiune de servicii de comunicație, amplasată pe latura stângă a pieței, cu regim de înălțime P+1 supraînălțat;
- Clădirea cu funcțiune de servicii hoteliere, reprezentată de Hotelul Racova, cu regim de înălțime P+M+6

Arhitectura clădirilor este modernă, încadrată stilului internațional specific anilor 60-70. În plastica arhitecturală a clădirii Consiliului Județean se regăsesc elemente compoziționale cum ar fi linia frântă, considerate în câteva cercuri teoretice¹²¹ ca fiind reprezentative pentru specificul național. Ca element particular, în diversele interpretări, acoperișul fleșei Consiliului județeanar face trimitere la căciula personajului istoric Peneș Curcanul¹²². De asemenea, prezența fleșei este considerată ca având inspirația în modelul piețelor clasice italienești¹²³, îndepărtând monumentalitatea clasică și oferind pitoresc compoziției.

Clădirea sediului administrativ este clădirea dominantă a pieței, iar restul clădirilor ce delimitează fronturile sunt subordonate acesteia prin conformare volumetrică și elemente de plastică arhitecturală. Compozițional imaginea pieței este unitară. Se poate considera că fațada principală a casei de cultură se raportează la registrele orizontale și la desenul balconului din fațada sediului administrativ, iar clădirea hotelului reproduce prin forma copertinei și exprimarea arhitecturală a registrelor inferioare, formula plastică a liniei frânte.

¹²¹ Avem ca repere arhitectura promovată de Nicolae Porumbescu sau Mircea Alifanti

¹²² Rodan, Mihai, Ceasul din turnul Prefecturii va merge din nou, *Ziarul de Vaslui*, 5 Decembrie 2015

¹²³ Munteanu, Nicolae, Centrul Vasluiului, *Arhitectura*, nr. 4-5/1981, pag.65

Foto Vaslui 1 - Platoul pieței. Imagine din clădirea hotelului, către sediul administrativ. 1972. Sursa: fotografie personală după panourile din cadrul expoziției „Vaslui 1960-1989. Prezența trecutului”, desfășurată în Vaslui, clădirea teatrului, în perioada 14 August – 14 Septembrie 2015

Foto Vaslui 2 - Imagine din piață, către casa de cultură. 1972. Sursa: fotografie personală după panourile din cadrul expoziției „Vaslui 1960-1989. Prezența trecutului”, desfășurată în Vaslui, clădirea teatrului, în perioada 14 August-14 Septembrie 2015

Culoarea predominantă a clădirilor este albul, culoare rezultată din tencuială sau aplicată peste finisajul de tencuială.

În centrul pieței pe un pedestal amplu, este amplasată statuia lui Ștefan cel Mare, ca element polarizator al spațiului.

Valoarea istorică/ stilistică

Nu există elemente de continuitate, aparținând trecutului. Întreg ansamblul centrului civic, dar și împrejurimile sunt configurate în perioada de după 1960 pe amplasamentul grădinii centrale. Sunt atribuite valori simbolice fleșei sediului administrativ, iar intrările acestuia sunt marcate prin grupuri statuare ce descriu scene din istoria Moldovei. În centrul pieței este amplasată statuia domnitorului Ștefan cel Mare, personaj istoric promovat cultural ca simbol al României, dar cu precădere al Moldovei.

Foto Vaslui 3 - Imagine din piață, către sediul administrativ și clădirea serviciilor de telecomunicații. Sursa: personală, septembrie 2015

Imaginea urbană

Fiind un spațiu deschis către bulevardul principal al orașului, perspectiva asupra sa este laterală și indirectă direcției principale de deplasare în oraș. Piața publică este anunțată printr-o degajare a fronturilor bulevardului, iar perspectiva către fundalul pieței este ușor ascendentă, fiind susținută de clădirea administrativă.

Compoziția unitară a clădirilor este percepută din spațiul amplu al pieței. Vegetația perimetrală aduce un plus de confort, dar este minimală, raportat la mineralitatea pieței. Trebuie remarcat că, dacă piața principală prezintă o imagine minerală, piața secundară, din spatele sediului administrativ are o pondere mai mare a spațiului verde. Astfel, piețele publice au roluri distincte în cadrul sistemului format: piața publică centrală este spațiul puterii administrative, iar piața secundară este spațiul social. Ambele au conotație civică.

*Foto Vaslui 4 - Imagine din stradă, trecând pe lângă casa de cultură, către piața publică. În fundal sunt Hotelul Racova și clădirea serviciilor de telecomunicații.
Sursa: personală, septembrie 2015*

Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic.

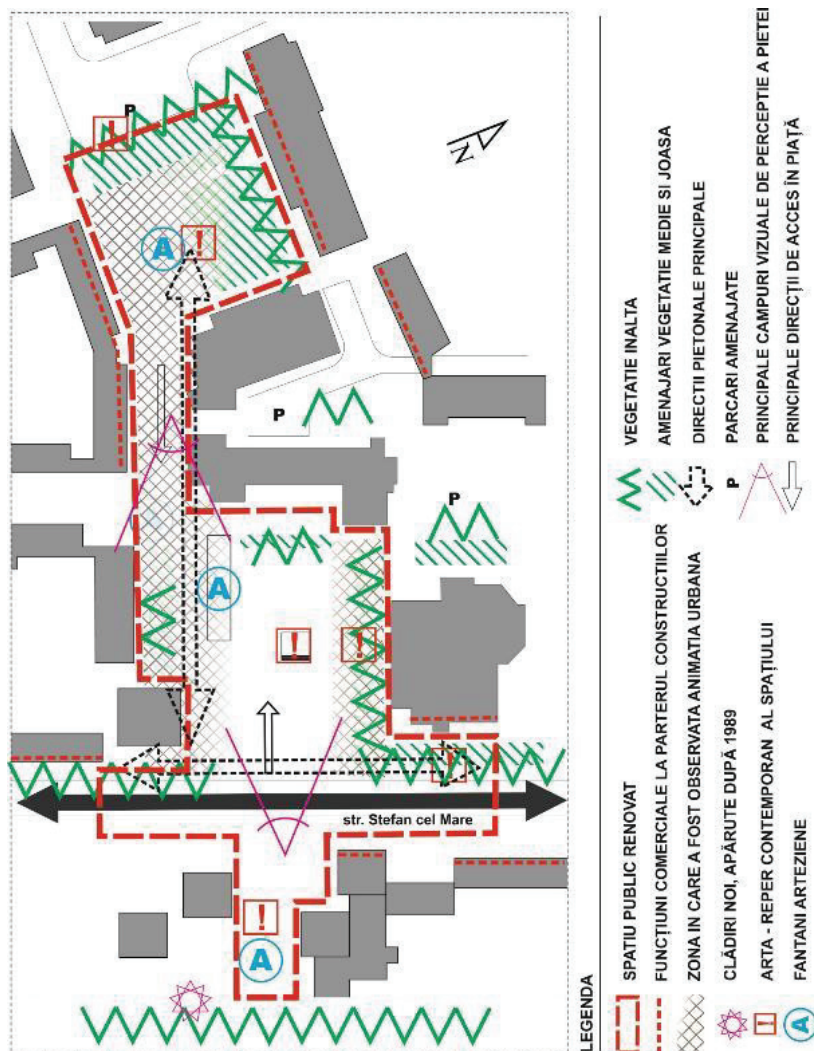

Figura 47 - Schema sistemului spațiilor publice aferente centrului civic, conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental al pieței publice urbane aferente centrului civic din orașul Vaslui. Sursa: studiu personal

Planul pieței publice urbane.

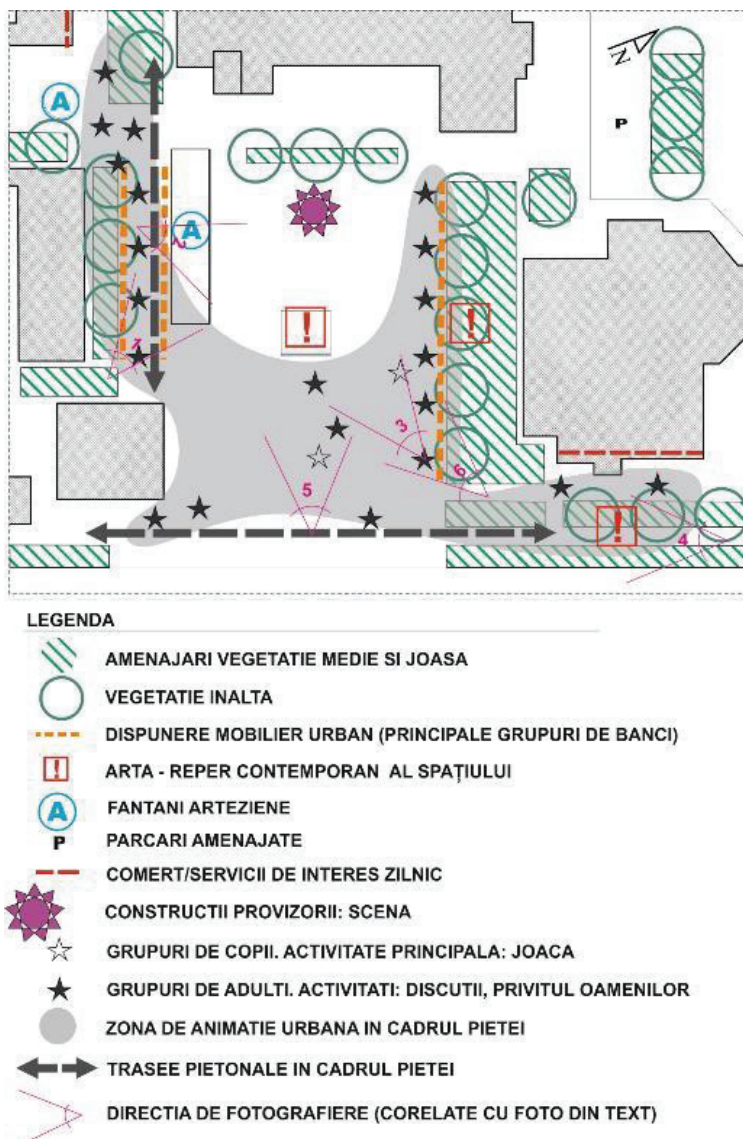

Figura 48 - Planul pieței publice urbane conținând elementele cadrului construit, funcțional și socio-comportamental din orașul Vaslui Sursa: studiu personal

- *Modificări la nivelul volumelor construite*

Nu există modificări la nivelul volumelor construite. Nu au fost demolate clădiri, nu s-au efectuat operații de înlocuire sau completare a construcțiilor existente și nici nu au fost construite clădiri noi în cadrul pieței publice urbane.

- *Modificări la nivelul plasticii arhitecturale*

Cromatica și textura clădirilor a rămas neschimbată, fiind predominantă culoarea albă. Sunt vizibile modificări doar la nivelul parterului casei de cultură, însă nu pe fațada principală, către piață, ci pe fațadele laterale. Acolo sunt exprimate activități comerciale și de servicii prin materiale și culori care au scopul de a le individualiza. Tâmplăria este schimbată, iar spațiile din imediata vecinătate sunt împrejmuite cu gard de lemn, fiind ocupate de umbrele, mese și scaune. Împrejmuirea și mobilierul sunt exprimate printr-o cromatică care cuprinde nuanțe de maron, cu accente de verde și roșu date de pânza umbrelor.

Reclamele acestor spații sunt vizibile și completează cromatica registrului. În spațiul pieței publice acestea sunt puține, fiind aferente celor patru funcțiuni: servicii hoteliere, servicii de telecomunicații, servicii administrative și servicii culturale.

Pavajul pieței publice a fost schimbat, iar în prezent este realizat din materiale naturale, fiind folosite dale de granit, de formă pătrată. Culoarea predominantă este griul. Stereotomia pavajului cuprinde desene pe motivul pătratului, amplasate uniform în cadrul pieței. Statuia lui Ștefan cel Mare este amplasată pe un soclu finisat cu granit negru.

Platoul pieței este plat, ușor ascendent către clădirea funcțiunii administrative, iar pe laturi declivitatea terenului este preluată de grupuri de scări.

Foto Vaslui 5 - Imagine din piață, către sediul administrativ. Sursa: personală, septembrie 2015

Raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate a fost schimbat de-a lungul timpului, așa cum se poate observa în succesiunea fotografiilor din montajul de la figura 35, în prezent vegetația ocupând o pondere scăzută, ceea ce creează o imagine minerală a pieței. Cu toate acestea, se remarcă existența unei liziere de plantate (tuia), în fața clădirii sediului administrativ, un adevărat gard viu care îndeplinește două funcții: funcție decorativă, fundal uniform pentru o scenă în aer liber și statuia lui Ștefan cel Mare. O a doua funcție este de separare a circulației pietonale în fața clădirii administrative, față spațiul propriu-zis al pieței. Prin dezvoltarea acestei liziere și crearea unei circulații proprii clădirii administrative, putem aprecia că spațialitatea a pieței a fost schimbată în mod apreciabil spre semnificativ!

Foto Vaslui 6 - piața publică urbană aferentă centrului civic din municipiul Vaslui, în anul 1972. Sursa: expoziția publică „Vaslui 1960-1989”, fotografie personală, octombrie 2015. (sursa originală: CP, arhiva Vasluiul comunist)

Foto Vaslui 7 - piața publică urbană aferentă centrului civic din municipiul Vaslui, înainte de modernizare (anul aproximativ 2005). Sursa: http://www.bivaslui.ro/portal/?l=rou&s=3&a=istoria_orasului_vaslui

În *Foto Vaslui 6*, se observă predominanța elementului mineral, prezența mică a elementelor de mobilier urban și folosirea spațiilor perimetrale pentru circulația pietonală și auto (parcare). Platoul pieței era ocolit.

În anii de după 1989, *Foto Vaslui 7*, imaginea pieței suferă modificări prin prezența elementului vegetal, amplasat în zona centrală a pieței. Din moment ce piața a fost modificată, ea începe să capete un alt caracter: din spațiul mineral, anost și intangibil, devine un spațiu în care sunt permise diverse manifestări sociale. Vegetația atrage și, în jurul ei, este favorizată socializarea. Scara de percepție este modificată: spațiul pieței este divizat, spre o scară umană. Există elemente de mobilier urban cu dispunere care favorizează socializarea (banci). Parcarea mașinilor în cadrul pieței este, încă, permisă.

În perioada 2011-2013, spațiul public central intră într-un amplu proces de reabilitare, iar Piața Civică suferă din nou modificări, vizibile în *Foto Vaslui 8*.

Foto Vaslui 8 - piața publică urbană aferentă centrului civic din municipiul Vaslui, după modernizare. Sursa personală, octombrie 2015.

Se revine la imaginea predominant minerală a pieței, păstrându-se și fiind valorificată vegetația perimtrală (existentă). Piața revine la funcția ei inițială, de spațiu al reprezentativității.

Circulația auto este interzisă, fiind limitată la nivelul parcărilor perimetrale centrului civic, în spatele clădirilor ce delimitează piața.

În plus, față de gardul viu format de plantele de tuia, *vegetația* este reprezentată de arbori și arbuști maturi, de înălțime medie (6-10 metri), amplasați perimtral pieței publice, pe direcția perspectivei către clădirea administrativă. Datorită acestor elemente vegetale de înălțime medie, lateralele pieței, în special spre fundal, sunt percepute ca spații verzi. Vegetația ascunde parțial fațadele clădirilor, reprezentând un alt element în aprecierea scării arhitecturale și a proporției spațiului. Ea contribuie în mod clar la formarea și aprecierea ambianței pieței publice, dar zonele plantate sunt interzise activităților umane.

Foto Vaslui 9 - Imagine dinspre hotel către sediul administrativ. Se poate observa prezența vegetației, a fântânii arteziene și a scenei cu fundal vegetal. Sursa: personală, iunie 2018

Apa este un element compozițional prezent în amenajarea pieței publice, prin intermediul unei fântâni arteziene, renovate, de formă dreptunghiulară alungită. Fântâna este amplasată pe latura stângă a pieței, însoțind circulația pietonală.

În pavajul pieței, către laterale, sunt amplasate lumini.

- *Modificări la nivelul elementelor de mobilier urban*

Sunt prezente elemente de mobilier urban din ambele categorii: mobilier urban cu rol funcțional și cu rol estetic-decorativ.

Mobilierul urban cu rol funcțional este reprezentat de bănci amplasate înșiruit, în lateralele spațiului pieței. Coșurile de gunoi, însoțesc băncile într-un număr aproape de paritate. Stâlpii de iluminat, completează această gamă a mobilierului, de asemenea fiind amplasați perimetral. Elementele de mobilier sunt noi.

În spatele statuii lui Ștefan cel Mare este amplasată o scenă din lemn.

Mobilierul urban cu rol estetic-decorativ este reprezentat de statuia lui Ștefan cel Mare, amplasată în centrul pieței, de busturile amplasate în jurul casei de cultură și de recipientele-ghiveci cu arbuști de dimensiuni mici, amplasate atât perimetral cât și în cadrul pieței. Elementul de polarizator al spațiului, având și rol de simbol, este statuia centrală.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE INVECINATE, SEMNIFICATIVE.

În piața secundară, efervescența modificărilor la nivelul plasticii arhitecturale și a mobilierului urban este mai accentuată, datorită funcțiunilor. Parterul clădirilor este agrementat cu prezența reclamelor iar fațadele magazinelor sunt personalizate prin culori diferite.

Pavimentul pieței a fost schimbat și aici iar el exprimă zone destinate unor activități.

Raportul dintre suprafața minerală și suprafața spațiilor plantate este în favoarea spațiilor plantate. Există vegetație joasă și medie, care însoțește un bazin cu apă în centrul pieței și vegetație înaltă perimetrală. Mobilierul urban este prezent într-o proporție mai mare

decât în piața publică principală, fiind reprezentat atât de elemente funcționale cât și de cele estetice (Foto Vaslui 10).

Foto Vaslui 10 - Imagine din piața secundară. Se poate observa vegetația abundentă, spațiul destinat jocului de sah, bănci pentru spectatori și fântâna arteziană. Sursa: personală, septembrie 2015

În spațiul de tip esplanadă este remarcată construcția unui teatru de vară. Este o clădire începută în perioada comunistă, dar terminată după 1989, modernă, amplasată retras, către parc. De asemenea, centrul acestui spațiu a fost amenajat cu o amplă fântână cinetică, conformată liniar¹²⁴, care conduce către parc.

¹²⁴ Similară prin conformare celei de la Brăila.

2.2.5.c. STRUCTURA FUNCȚIONALĂ

Piața a fost inițial conformată având următoarele funcțiuni: funcțiunea culturală, reprezentată de clădirea casei de cultură, funcțiunea administrativă reprezentată de clădirea Consiliului Județean și Prefectura, funcțiunea serviciilor de importanță municipală, reprezentate de clădirea sediului poștal și a telefoniei, precum și de clădirea hotelului.

Piața publică urbană asociată centrului civic a fost proiectată ca fiind subordonată sediului politico-administrativ. În prezent, prin reconfigurarea spațială a pieței rezultată în urma plantației paravan din fața Consiliului Județean, aceasta se apropie de un rol cultural și social, având o nouă orientare, către casa de cultură.

Structura funcțională proiectată cât și ponderea funcțiunilor au rămas aproape neschimbate. Singurele intervenții sunt remarcate la parterul casei de cultură, prin apariția unor servicii în special din sfera alimentației publice. Acestea sunt însă amplasate pe laturile secundare ale clădirii, neavând un impact direct asupra pieței publice (foto 4).

DINAMICA FUNCȚIONALĂ EXPRIMATĂ LA NIVELUL ACTIVITĂȚILOR

Deși este observată restrângerea funcțiunii culturale prin apariția unor noi inserții funcționale la parterul casei de cultură această modificare nu are impact direct asupra spațiului pieței publice. Prin apariția scenei în cadrul pieței și prin reorientarea funcțională a acesteia către funcțiunea culturală, putem considera că avem de-a face cu modificări apreciable ale structurii funcționale a pieței publice urbane.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE INVECINATE, SEMNIFICATIVE.

Parterul clădirilor cu locuințe plurifamiliale care delimitează piața secundară este ocupat cu funcțiuni din sfera comerțului și a serviciilor de folosință zilnică și periodică.

La intrarea în spațiul esplanadei, frontul construcțiilor conține funcțiuni comerciale. În adâncime însă, esplanada conține spații cu destinație comercială și de servicii, neocupate. Această stare

sugerează lipsa interesului în frecventarea acestui spațiu: este un spațiu de tranzit, chiar dacă leagă obiective publice importante.

3.2.5.d. CADRUL SOCIO-COMPORTAMENTAL

Microevenimentele

Elementele de organizare a spațiului la nivelul pieței se constituie în microevenimente de obiect. Ele au potențialul de a genera animație urbană. Astfel, în cursul zilei, în fața statuii lui Ștefan cel Mare mai multe grupuri s-au pozat, iar în zona fântânii arteziene se jucau copii. Cu toate acestea, prezența oamenilor în spațiul pieței era redusă.

Datorită bulevardului, pe latura deschisă a pieței, la intrare, există mai multă animație. De asemenea, în fundalul pieței, către petonalul ce duce la cea de-a doua piață există animație, aceasta fiind susținută și de prezența vegetației de înălțime medie.

Prin conformarea spațială și elementele de mobilier urban (amintim scena din lemn), piața publică urbană are potențial pentru desfășurarea unor activități variate din domeniul cultural. Prin urmare, activitățile sociale desfășurate în cadrul pieței publice sunt cu preponderență manifestatii și spectacole organizate.

Băncile amplasate perimetral erau ocupate de persoane singure sau în grupuri mici: două-trei persoane, care privesc spațiul pieței, trecătorii, sau discută între ei (foto 6).

Structura socio-profesională și pe vârste

În zona centrală a pieței a fost observată o pondere mai mare a persoanelor tinere, în timp ce pe laturi, persoanele ocupante aparțin tuturor grupelor de vârstă.

Percepția

Datorită grupurilor de persoane care au fost observate fotografiindu-se în fața statuii lui Ștefan cel Mare, se poate aprecia importanța rolului simbolic a acesteia.

Spațiul verde nu este frecventabil. Din păcate, deși este întreținut cu grijă, el nu este destinat contemplării, fapt dovedit de orientarea băncilor. Rolul său se limitează la crearea unei identități vizuale a pieței și este realizat pentru promovarea pieței, nu pentru activități umane/sociale. Singurul element care ajută omul este vegetația înaltă, care ține (puțin) adăpost. Totuși, are un rol important în ambianța pieței.

Foto Vaslui 11 - Imagine din intrarea în piață, către sediul administrativ. Se poate observa panoul de interdicere a activităților în spațiul verde și orientarea băncilor către platoul pieței. Sursa: personală, septembrie 2015

Traseele în cadrul pieței

Cel mai frecventat traseu pietonal este în lungul bulevardului, deci în lungul laturei deschise a pieței publice urbane. De asemenea, oamenii folosesc lateralele pieței pentru deplasare. Latura stângă a pieței pare preferată pentru tranzitul în adâncime. Aceasta este destinată tranzitului pietonal prin conformarea spațială a pieței.

De asemenea, într-o mai mică măsură, sunt folosite diagonalele pieței.

DINAMICA SOCIO-COMPORTAMENTALĂ

Datorită lipsei funcțiunilor generatoare de animație urbană – comerț și servicii de utilitate zilnică - spațiul pieței nu este animat continuu. Totuși, prezența oamenilor care privesc, fotografiază sau discută precum și folosirea spațiului pieței pentru spectacole culturale înseamnă că avem de-a face cu modificări apreciable în dinamica socio-comportamentală.

ANALIZA COMPARATIVĂ CU SPAȚIILE PUBLICE ÎNVECINATE, SEMNIFICATIVE.

Dacă în piața publică activitățile sociale sunt relativ reduse, în piața secundară acestea sunt vizibile în toate momentele zilei fiind remarcată și varietatea lor. Se observă oameni grupați pe bancile din jurul meselor, jucând șah sau table. Aici ponderea persoanelor în vârstă este crescută.

În spațiul de tip esplanadă ponderea persoanelor este mică. Sunt observate persoane aflate în tranzit și grupuri de două persoane, de regulă pereche, șezând pe bănci. Este preferată vecinătatea arborilor. Ponderea persoanelor tinere este copleșitoare la momentul observării: amiaza și după amiaza unei zile de vineri.

2.2.5.e. CONCLUZII

Piața publică urbană rămâne un spațiu cu activități controlate, un spațiu care se vrea reprezentativ în sensul unei "camere curate" a orașului. Este sugestivă amenajarea scuarului verde, de până în 2011, când prezența umană în centrul pieței era crescută. În prezent, odată cu revenirea la aspectul mineral, activitățile încurajate sunt întâlnirile, privitul și contemplarea. Este interzis accesul pe spațiul verde, accesul cu animale de companie, bicicletele, rolele și skateboardul.

Prin prezența funcțiunilor comerciale și de servicii, elementelor de mobilier urban care favorizează activitățile de grup (bănci grupate în jurul meselor, zone delimitate prin pavajul pieței și destinate unor activități precum jocul de șah) precum și prin prezența vegetației ajunsă la maturitate, piața secundară este spațiul public cel mai animat din ansamblul spațiilor publice centrale.

3.3. ANALIZA CRITICĂ COMPARATIVĂ A STUDIILOR DE CAZ

Transformările observate în analiza celor cinci piețe publice urbane sunt sintetizate prin grila propusă mai jos. Aceasta ne va ajuta la a înțelege mai bine atitudinea pe care societatea a avut-o (o are) față de aceste piețe.

În acest sens, se va nota în dreptul fiecărei piețe analizate, intensitatea transformărilor (cuantificarea lor), așa cum au fost apreciate în faza de analiză. Transformările minore, apreciable și semnificative au fost notate în figura 41 cu literele „m”, „a” și „s”. Cuantificarea se va face pentru fiecare element al pieței analizat, conform grilei de analiză din subcapitolul 2.5.

Astfel, în prezent, prin studiile de caz efectuate, se pot aprecia 3 atitudini sociale față de spațiul pieței:

- Acceptarea totală a pieței publice corespunde orașului Brăila. Aici, piața este caracterizată printr-o stare de efervescență socială, rezultată în urma lucrărilor de reamenajare întreprinse de administrația publică locală, lucrări care au fragmentat platoul pieței aducându-l la scară umană;
- Acceptarea parțială a pieței publice corespunde orașelor Pitești, Vaslui și, încă nu foarte decis datorită noutății amenajării, Satu Mare. În aceste piețe administrația publică locală a efectuat lucrări de reamenajare, dar funcția pieței a rămas neschimbată: la Pitești a fost păstrat liber platoul pieței din fața consiliului județean, deși restul pieței a fost amenajat pentru activități sociale, iar la Vaslui centrul pieței este păstrat liber și activitățile sociale sunt acceptate perimetral. La Satu Mare, este păstrată o suprafață destinată în mod clar evenimentelor, situată între Consiliul Județean și Casa de Cultură. Platoul pieței din fața Consiliului Județean este regândit: fântâna arteziană este adusă la nivelul pavajului, jocul de apă devenind un microeveniment tangibil, apare o pistă de biciclete și, perimetral sunt amenajate bănci și jardiniere. În aceste situații, putem concluziona că avem activitate socială doar în anumite subzone ale pieței, iar piața și-a păstrat funcția inițială de reprezentare și manifestări politice și culturale.

O situație specială poate fi atribuită orașului Târgu Mureș. Aici, intervențiile administrației publice locale pentru reamenajarea spațiului au fost minimale, rezumându-se la operațiuni de renovare a pieței, cu schimbarea pavajului și a elementelor de mobilier urban. Au mai fost acomodate, în spații deja definite, câteva funcțiuni, de unde reținem ca fiind apreciable terasa coborâtă de lângă teatru și zona de proiecții, ambele găzduind activități culturale și funcționând pe timpul verii. Piața este însă parte a unui sistem amplu al spațiilor publice centrale cu care intră în competiție, mai ales că elementul principal al spațiului public îl reprezintă esplanada. Această stare face ca pieței să-i fie atribuit un rol specific, cultural, rezultat din asocierea cu teatrul. Deși nu a avut efervescența transformărilor manifestate în cazul celorlalte piețe și dând impresia mai degrabă a unei acceptări din resemnare, prezența umană situează totuși piața în categoria piețelor acceptate parțial.

- Respingerea piețelor publice, stare manifestată în cazul orașului Satu Mare, înainte de amenajarea din perioada 2021-2022. Și aici, intervențiile administrației publice locale pentru reamenajarea spațiului au fost minimale și, cu excepția organizării unor târguri, piața era lipsită de animație. Se poate presupune că starea pieței publice de dinaintea amenajării a fost un act deliberat, de dezinteres. Și aici, avem de-a face cu o situație concurențială, în care grădina centrului vechi și pietonalul care-l leagă de centrul civic au prezentat mai mult interes. Poate datorită scăzii reduse a intervenției sau ofertei funcționale mai bogate.

După recenta amenajare, atitudinea socială pare să se fi schimbat: piața este frecventabilă și am considerat-o parțial acceptată. Rămâne ca această stare să fie probată în timp, dar elemente care să favorizeze socializarea au fost realizate, chiar dacă piața are în continuare spații ample, deschise privirii, caracterizate prin imaginea minerală.

Criterii de analiză

Criterii de analiză				Brăila			Pitești			Satu Mare			Târgu Mureș			Vaslui							
				m	a	s	m	a	s	m	a	s	m	a	s	m	a	s					
Cadrul construit	construcții	volumetrie		*						*			*	*		*			*				
		textură/culoare		*						*			*			*			*				
	Platoul pieței	pavaj							*			*			*		*			*			
		raport mineral/plantat							*			*			*		*			*			
		elemente compoziționale				*			*			*			*		*		*		*		
		mobilier urban				*			*			*			*		*		*		*		
Funcțiuni	Funcțiuni în perimetrul pieței			*					*			*	*		*			*					
			Activități în piață (preponderentă)					*			*			*		*		*					
Cadrul socio-comportamental	microevenimente					*			*			*	*		*		*		*				
	Structura socio-profesională					*			*			*	*		*		*		*				
	Identitate/simbolică					*			*			*			*		*		*				
	Trasee					*			*			*	*		*		*		*				
Din punctul de vedere al evoluției pieței publice				Acceptare cu modificări a pieței publice			Acceptare cu modificări a pieței publice			Acceptare cu modificări a pieței publice			Acceptare cu modificări a pieței publice			Acceptare cu modificări a pieței publice							
Atitudine socială în prezent				Acceptare totală a pieței publice			Acceptare parțială a pieței publice			Acceptare parțială a pieței publice			Acceptare parțială a pieței publice			Acceptare parțială a pieței publice							

Figura 49 - Grila de sinteza a transformărilor și atitudinea socială față de spațiul pieței

2.4. CONCLUZII

Prin analiza studiilor de caz, putem extrage următoarele concluzii:

1. În general, toate piețele publice urbane au trecut prin operațiuni de modificare cu diverse paliere de complexitate: unele au fost renovate, cu reconfigurări parțiale ale spațiului (Vaslui, Târgu Mureș, Satu Mare, Pitești), în timp ce altele au fost complet reconfigurate (Brăila). La început au fost executate operațiuni minimale și punctuale, urmând ca, odată cu trecerea timpului, să fie modificate pe baza unui proiect, într-o viziune coerentă. Această atitudine relevă și o schimbare socială în percepția acestor spații; în memoria colectivă, ele au căpătat importanță.
2. Deși majoritatea piețelor publice urbane aferente centrului civic și-au păstrat caracterul reprezentativ simbolic cu care au fost înzestrate la momentul constituirii, există și excepții, unde transformările aduse spațiului public au fost semnificative și au produs o schimbare a funcției: de la spațiu pentru manifestații politice și culturale la spațiu social; Excepția este constituită de piața publică urbană aferentă centrului civic din Brăila.
3. În general, piețele publice urbane asociate centrelor civice sunt conformate ca spații publice principale într-un sistem complex care cuprinde piețe publice secundare și spații pietonale. Acestea se constituie în debușee la nivelul dinamicii configurativ-spațiale, funcționale și socio-comportamentale. Prin comparație, spațiile publice din imediata vecinătate a pieței publice urbane principale prezintă un nivel crescut al animației urbane și imaginea lor este rezultatul unei dinamici accentuate.
4. Acolo unde piața publică urbană aferentă centrului civic este localizată în apropierea unor alte spații publice istoric constituite, iar funcția acestor spații este identică, ele întră într-un proces de competiție. Acesta este cazul orașului Târgu Mureș, unde teatrul din piața nouă este eclipsat de Palatul Culturii, localizat în zona istorică. Această preferință pentru exercitarea unei funcțiuni într-un anumit spațiu, are influențe și asupra spațiului public ce deservește respectiva funcțiune. Chiar dacă la momentul proiectării, cele două funcțiuni se completeau, în prezent situația este schimbată.

5. Oamenii preferă spațiile publice din vecinătatea pieței publice urbane principale. Acestea oferă adăpost și intimidate, prin scara umană a spațiului. Prezența cadrului natural este un element de atracție suplimentar dar definitiv.
6. Rolul administrației publice locale rămâne hotărâtor pentru funcțiunea (și în funcționarea) piețelor publice urbane. Prin inițierea unor proiecte de renovare, imaginea piețelor este schimbată putându-se merge până la reconfigurarea spațială a pieței publice. Acesta este cazul orașului Vaslui, unde o lizieră de arbuști a creat un spațiu destinat circulației pietonale, separând astfel piața publică de funcțiunea administrativă. A rezultat astfel, dintr-un anumit punct de vedere, orientarea pieței către funcțiunea culturală. În fapt, toate piețele publice tind către o confirmare a rolului social, prin diferite grade de reconfigurare spațială în urma căreia zona desemnată adunărilor sociale este relocată în proximitatea funcțiunii culturale (Casa de Cultură sau Teatru).

CAPITOLUL 3

ASPECTE CALITATIVE ALE DINAMICII PIETELOR PUBLICHE URBANE, DIN PERSPECTIVA PERCEPȚIEI LOCUITORILOR. SONDAJE DE OPINIE.

3.1. Scopul urmărit prin sondaje și construcția lor

Scopul principal pentru care au fost efectuate sondajele este de a releva calitatea transformărilor urbane care au avut loc în perioada de după 1990. Acestea reprezintă un mod direct prin care se pot afla aprecierile personale ale locuitorilor privind dinamica și starea actuală a pieței publice urbane aferentă centrului civic.

Sondajul a fost construit în timpul elaborării lucrării de cercetare și are referințe generale în ceea ce privește cadrul configurativ spațial al pieței publice, funcțiunile acesteia și cadrul socio-comportamental. Așadar, s-a urmărit construcția unui sondaj cu aplicare generală pentru toate piețele publice aferente centrelor civice.

Sondajul public este construit pe o structură care urmărește obținerea unor aprecieri subiective, asupra cadrului construit al pieței publice, a elementelor de mobilier urban și a elementelor de compoziție urbană existente (apa, vegetația, iluminatul). Astfel, sondajul este structurat pe șapte paliere de referință.

Primul palier este destinat datelor de recunoaștere și apartenență. Se urmărește obținerea de date de la un grup de respondenți cu o structură socio-demografică cât mai variată. Datorită plăiei largi a persoanelor intervievate, sondajul va permite în primul rând o oarecare generalizare la nivelul societății a concluziilor rezultate. De asemenea, o plajă largă a respondenților va permite interpretarea într-un mod cât mai complex a răspunsurilor.

Palierul doi, se referă la evoluția centrului civic, implicit a pieței publice urbane. Se urmărește obținerea a două categorii de informații: aprecieri personale asupra stării actuale a pieței publice și aprecieri personale asupra evoluției acesteia. Întrebările au avut în vedere: stilul arhitectural, finisajul clădirilor, pavimentul pieței centrale, pavimentul circulațiilor pietonale, locurile de odihnă, locurile de joacă, chioșcurile și pavilioanele, terasele cu servicii de alimentație publică, zona animalelor de companie, fântânile arteziene, mobilierul urban, zona depozitării gunoierului, iluminatul decorativ, prezența copacilor, prezența arbuștilor și straturile de flori.

Palierul trei, se referă la localizarea în cadrul pieței publice a principalelor activități de petrecere a timpului liber: odihna-contemplare, jocuri, întâlniri-discuții. Se are în vedere o apreciere generală asupra pieței publice, urmată de o detaliere a activităților pe principalele subzone ale acesteia.

Palierul patru, urmărește obținerea unei aprecieri subiective a ambianței pieței publice. Se au în vedere trei stări prin care individul poate emite aprecierea: ambianță caldă-prietenoasă, ambianță indiferentă-neutră, ambianță rece-neatractivă. De asemenea, ca și la palierul precedent, se are în vedere o apreciere generală asupra pieței publice, urmată de o focusare pe principalele subzone ale acesteia.

Palierul cinci, se referă la modalitățile de intervenție asupra spațiului pieței publice urbane. Oamenii sunt chestionați pentru a emite păreri cu privire la modalitatea de intervenție și subzona pieței publice unde ar trebui aplicată. Se au în vedere trei niveluri de intervenție: intervenții minore, pentru refacerea tencuielilor, zugrăveli și schimbări/reparații ale unor elemente decorative deteriorate, intervenții majore, pentru remodelarea fațadelor clădirilor sau a pavajului pieței publice și ultimul nivel, care are în vedere reconstrucția totală.

Palierul șase, urmărește obținerea unor aprecieri subiective asupra spațiului pieței publice urbane, pe timpul nopții. Se au în vedere aprecieri asupra securității spațiului și asupra satisfacerii unor nevoi estetice nocturne.

Palierul șapte, este formulat deschis. Persoanelor chestionate li se oferă posibilitatea exprimării unor opinii personale asupra clădirilor, funcțiunilor și elementelor de mobilier urban. De asemenea, aceștia pot exprima și alte opinii.

Sondajele au fost aplicate pe două orașe:

- Vaslui, unde au fost efectuate transformări notabile la nivelul plasticii arhitecturale și a elementelor de mobilier urban, printr-un proiect coerent aplicat. Au fost efectuate transformări punctuale la nivelul funcțiunilor și activităților precum și în ceea ce privește cadrul socio-comportamental;
- Targu Mures, unde au fost efectuate transformări punctuale la nivelul plasticii arhitecturale, a elementelor de mobilier urban.

De asemenea, funcțiunile exprimate prin activități au suferit transformări minore.

3.2. Interpretarea generală a datelor obținute prin sondaje

Concluzii din prelucrarea datelor obținute pentru Municipiul Vaslui:

1. Un procent semnificativ (70%) dintre respondenți apreciază în mod pozitiv evoluția și starea actuală a pieței publice urbane. Este apreciată renovarea clădirilor cu funcțiuni de utilitate publică și existența mobilierului urban.
2. Sunt apreciate ca pozitive schimbările petrecute la nivelul elementelor de mobilier urban cu rol estetic (fântâni arteziene, statui) și cu rol functional (bănci, stâlpi de iluminat).
3. Din primele două răspunsuri ale palierului doi, prin care este apreciată evoluția pozitivă a „stilului arhitectural” - cu referire la elemente de plastică arhitecturală, deși acestea au rămas aproape neschimbate, se poate identifica o apreciere generală pozitivă, optimistă cu privire la starea actuală a pieței publice. Poate fi interpretată ca o formă de „patriotism local” și, cu siguranță, este o formă de apreciere pozitivă a pieței în prezent.
4. Este apreciată în mod pozitiv existența elementului vegetal în cadrul pieței publice urbane. Cu toate acestea, un procent însemnat de respondenți (40%), și-au exprimat nemulțumirea atât în ceea ce privește ponderea elementelor vegetale înalte și medii (arbori și arbuști), cât și configurarea spațială a acestora. Este apreciată în mod pozitiv, de către 90% dintre respondenți, existența straturilor de flori. Se poate concluziona că există un deficit al vegetației înalte și medii, a cărui rezolvare va trebui luată în considerare la amenajările ulterioare. Acest deficit este exprimat nefocalizat, la nivelul ponderii și al configurării spațiale. Prin urmare, amenajările ulterioare, necesită elaborarea unor studii pe acest domeniu, care să ia în considerare corelarea dintre funcțiunile aferente pieței publice urbane, activitățile din cadrul acesteia și utilizarea elementelor de compoziție urbană (vegetație, apă, iluminat).

5. Într-o pondere însemnată (80%), repondenții consideră ambianța pieței publice urbane ca fiind caldă-prietenoasă, fiind apreciate în mod deosebit subzonele teatrului și a casei de cultură. Acestea, sunt asociate cu prezența spațiului verde.
6. În ceea ce privește imaginea nocturnă a pieței publice urbane, majoritatea repondenților (90%) o apreciază ca fiind pozitivă. De asemenea, aceștia apreciază variația dintre nocturn și diurn a imaginii pieței.
7. Toți repondenții au apreciat piața publică urbană ca fiind un spațiu sigur.
8. Se poate considera că recentul proiect aplicat de Ministerul dezvoltării regionale și administrației publice, pentru renovarea zonei centrale a orașului¹²⁵, răspunde unor nevoi sociale legate de securitate și estetică – imagine urbană. Cu toate acestea, există un procent al repondenților (general considerat ca fiind 30%), care doresc o schimbare a cadrului construit ce delimitează piața, considerându-l învechit din punct de vedere stilistic sau lipsit de identitate.
9. În ceea ce privește modalitățile de intervenție asupra cadrului construit, sunt sugerate modificări minore, cuprinzând operațiuni de reparare a elementelor de plastică arhitecturală: textură-tencuieli, culoare, ornamente. Modalitățile de intervenție asupra vegetației înalte și medii sunt apreciate ca fiind necesar majore.
10. Piața publică urbană este spațiul alocat cu preponderență activităților de întâlnire și discuții (50% dintre repondenți). În cadrul pieței publice urbane, există subzone în care această activitate este desemnată de un procent majoritar de repondenți (60%). Aceste subzone sunt în fața consiliului județean și a hotelului, în timp ce subzonele aferente casei de cultură și teatrului sunt preferate pentru activități recreative: odihnă, contemplare și jocuri.

¹²⁵ REGIO – „Reabilitare zonă pietonală centrală și iluminat arhitectural în Municipiul Vaslui”, perioada de implementare 08.10.2010-07.03.2014, aplicat prin Agenția pentru dezvoltare regională Nord-Est

Concluzii din prelucrarea datelor obținute pentru Municipiul Târgu Mureș:

1. Un procent semnificativ (70%) dintre repondenți apreciază că piața publică a rămas neschimbată, iar 70% dintre repondenți apreciază ambianța pieței ca fiind plăcută.
2. Aproape jumătate dintre repondenți (45%) consideră că finisajul clădirilor a rămas neschimbat; În ceea ce privește pavimentul pieței 50% consideră pozitivă schimbarea. Per ansamblu, aproape jumătate dintre repondenți consideră că în piață nu s-au petrecut schimbări majore.
3. Un procent de 80% dintre repondenți au o apreciere pozitivă față de mobilierul urban.
4. Un procent însemnat (75%) consideră că elementul vegetal înalt și mediu, format din arbori și arbuști nu este corespunzător și ar trebui intervenit.
5. Un procent de 80% dintre repondenți apreciază piața ca fiind un loc sigur.

3.3. Concluzii pentru evaluarea stării actuale a piețelor publice urbane din perspectiva metodei de studiu.

În urma interpretării sondajelor, se pot formula următoarele concluzii generale privind aprecierea transformărilor ce au avut loc în cadrul piețelor publice:

1. Oamenii apreciază în mod pozitiv renovarea clădirilor, a piețelor publice și existența mobilierului urban. Diversitatea acestuia precum și starea în care se află sunt apreciate. Nu se exprimă însă referiri privind stilul acestuia și felul cum se integrează în exprimarea plastică a arhitecturii clădirilor ce alcătuiesc fronturile pieței.
2. Elementul vegetal este apreciat ca fiind o prezență pozitivă și dorită în cadrul piețelor publice. Sunt apreciate straturile de flori și sunt exprimate așteptări mai mari în ceea ce privește vegetația de talie înaltă. Oamenii doresc mai mulți copaci,

care să agrementeze în mod plăcut spațiul preponderant mineral, al pieței.

3. Piețele publice sunt apreciate ca fiind spații sigure și prietenoase. Acest fapt este asociat sau mai bine spus este o rezultantă a stării fizice în care se află elementele pieței, a deschiderii spațiale a acesteia, a iluminatului, precum și a funcțiunilor existente. Prezența clădirii administrative este asociată cu sentimentul de siguranță.
4. Un procent însemnat al populației consideră importantă identitatea spațiului. Această atitudine este importantă în relație cu simbolistica spațiului și capacitatea acestuia de a deveni un *loc*.
5. Piețele publice urbane asociate centrelor civice sunt considerate ca fiind spații destinate, în special, întâlnirilor. Restul activităților rezultă din această primă caracteristică și depind de oferta pe care o are piața, pentru stimularea lor. Prin urmare, relația între spațiul construit și comportamentul social este înțeleasă ca fiind asimetrică, spațiul determinând comportamente și într-o etapă ulterioară, apărând și influența socială asupra spațiului.

CAPITOLUL 4

CONCLUZII GENERALE ALE STUDIULUI.

Până în anul 1989, principalul factor de intervenție era cel politic. A fost arătat pe parcursul cărții că centrele civice și, implicit piețele publice urbane aferente, au fost realizate urmând o directivă politică, prin care centrele localităților urmau a fi reconfigurate primind o nouă simbolistică: centrul civic trebuia a fi zona reprezentativă a localității, configurând cu ajutorul principalelor funcțiuni de interes public, piața publică urbană. Prin urmare, factorului politic îi erau atribuite:

- Decizia constituirii centrului civic;
- Tema proiectului, conturată pe baza modelului funcțional consacrat¹²⁶ și conținând elemente de particularitate locală. Astfel, făcând referire la centrele civice realizate, prin a căror configurație spațial-volumetrică este definită în mod clar o piața publică urbană, întâlnim uneori elemente de continuitate a țesutului istoric sau piețe publice urbane cu funcțiuni reduse.¹²⁷
- Controlul activităților prin configurarea și mobilarea pieței publice urbane sau pur și simplu prin supravegherea spațiului pieței.

Influența factorului economic era manifestată cu precădere la nivelul elementelor interne ale sistemului urban central, prin reconsiderarea fondului construit existent. Așadar, factorul economic se manifesta prin economia investiției inițiale și, la nivel teoretic prin referire la modelul consacrat, printr-o economie a utilizării spațiului. Excluzând piețele publice urbane care cuprind în configurația lor clădiri istorice ce devin o particularitate a spațiului, cum este cazul orașelor Focșani sau Târgu Mureș, prin păstrarea clădirilor existente avem în vedere și clădirile realizate înainte de 1968, acestea fiind în marea lor majoritate clădiri de locuințe cu funcțiuni comerciale și de servicii la parter. Astfel de piețe sunt întâlnite în Pitești, Deva sau Bacău. De asemenea, Brăila este un caz interesant prin păstrarea unor clădiri istorice, cu funcțiuni administrative și culturale de interes public.¹²⁸

Influența factorului social era aproape inexistentă. Am putea spune că factorul social nu se putea manifesta ca factor activ de influență în

¹²⁶ Discutat în capitolul 2 al lucrării, prin referire în special la studiul prof. dr. arh. Cosma Jurov, Centre civice

¹²⁷ Sau incomplete, raportate la modelul de referință

¹²⁸ Facem referire la Palatul Agriculturii și Liceul Gheorghe Munteanu-Murgoci.

procesul de proiectare, decât ulterior printr-un foarte timid rol al utilizatorului și al spectatorului. Deși modelul teoretic presupunea că piața publică este un spațiu social prin excelență, chiar și cu activități controlate, așa cum a fost arătat pe parcursul capitolului 2 al lucrării, în practică, piețele publice au fost spații a căror funcție principală era de adunare a maselor pentru manifestările politice. Cu alte cuvinte, începând cu modul de proiectare a lor și, după realizare, prin inhibarea activităților sociale manifestate liber și spontane, acestea au servit cu precădere unei singure categorii de activități: manifestațiile politice și/sau manifestările culturale cu caracter politic. Ca piața publică urbană reprezentativă a orașului, găzduirea acestor activități este firească. Problema constă în exclusivitatea acestora și inhibarea altora.

După anul 1989, influența celor trei factori a cunoscut importante schimbări de pondere și accent: factorul politic rămâne important dar influența lui este diminuată și se produce o creștere în importanță a factorilor economic și social. Suntem într-o etapă de reconsiderare prin renovare și/sau reabilitare a piețelor publice urbane.

Influența factorului politic se manifestă prin deciziile privind intervențiile în cadrul pieței publice urbane. Acesta este reprezentat pe diverse paliere, de guvern și consilii județene, de agenții regionale și de administrații locale. Prin analiza studiilor de caz, s-a constatat că unele piețele publice urbane au fost scena operațiilor de întreținere, renovare sau reabilitare urbană, inițiate de factorul politic, prin administrațiile publice locale sau prin conlucrarea acestora cu agențiile regionale. Prin comparație cu perioada de până în 1989, în prezent factorul politic poate influența piața publică urbană prin următoarele aspecte:

- Decizia renovării/reabilitării centrului civic;
- Tema proiectului privind intervenția în cadrul pieței publice. Aceasta ia în considerare sugestiile factorilor economic și socio-cultural.

- Permisivitatea exprimării activităților sociale în cadrul pieței publice. Controlul activităților apare la câteva exemple punctuale și cu arie de manifestare redusă¹²⁹.

Crește influența factorului economic în cadrul pieței publice, acesta manifestându-se în special în procesele de (re)amenajare inițiate de factorul politic. Astfel, factorul economic se manifestă la nivel de proiect complex, fiind esențial în inițiativa operațiunilor prin disponibilitatea fondurilor alocate și amplasarea lor. Cu alte cuvinte alte cuvinte „avem bani pentru acest proiect?” și „câți bani putem aloca?”. În acest fel sunt stabilite tipul operațiunilor și aria de cuprindere a acestora. De pildă, de suficiența fondurilor depinde dacă intervențiile se vor face la nivelul întregului cadru construit (renovarea fronturilor clădirilor și a platoului pieței, asemenea orașului Vaslui) sau doar a unor elemente ale spațiului public - pavaj, elemente de mobilier urban (Brăila, Târgu Mureș, Satu Mare). În acest caz, factorul economic sprijină esențial decizia politică. Primirea României în cadrul Uniunii Europene a dus la accesarea unor mecanisme financiare care permit în prezent intervenții la scară amplă.

Aceste două moduri de manifestare sunt valabile și în cazul proiectelor susținute cu ajutorul fondurilor europene.

Dintr-un alt punct de vedere, putem aprecia rezultatele manifestării economiei în ansamblul ei, prin manifestările agenților economici. Astfel, piața publică urbană este influențată prin modificările de plastică arhitecturală apărute pe fațadele clădirilor. Funcțiunile și brandurile sunt individualizate prin schimbarea tâmplariilor, modificări de culoare și textură și prin apariția reclamelor pe fațadele clădirilor. De asemenea, influențele punctuale ale factorului economic determină apariția mobilierului de afișaj în interiorul piețelor publice urbane.

În ceea ce privește factorul socio-cultural, influența acestuia se face simțită în mod categoric, fără însă a îmbrăca forme exclusiviste: adică a influența în mod direct, prin diverse forme de organizare socială¹³⁰, transformările pieței publice urbane. Așadar, chiar dacă nu avem acest nivel de manifestare, totuși există gesturi sociale în cadrul pieței,

¹²⁹ Avem în vedere cazul orașelor Vaslui și Târgu Mureș

¹³⁰ Organizații non-guvernamentale, instituții de învățământ sau alte forme de manifestare socială instituționalizată

gesturi care se cristalizează în starea acesteia. Influența factorului socio-cultural se manifestă prin reconsiderarea rolului său în cadrul pieței publice urbane aferente centrului civic; acestea (re)devin spații cu vocație socială prin:

- Intervenția în proiectele de (re)amenajare a piețelor publice. S-a arătat pe parcursul lucrării că decizia privind (re)amenajarea piețelor publice este una politică, cu influențe ale factorului economic. Nevoia socială poate fi considerată una din premisele cumulului celor doi factori. Astfel, într-un mod oarecum paradoxal, atât factorul politic, cât și cel economic sunt interesați în satisfacerea nevoilor sociale ale locuitorilor pentru promovarea propriilor interese. Proiectele au în vedere modelarea mediului construit pentru a-l face cât mai atractiv oamenilor. Conceptorul primește prin tema program obiectivele amenajării și, în toate cazurile, acestea sunt orientate către crearea unui mediu construit prietenos oamenilor. Societatea intervine în procesul de proiectare prin reconsiderarea rolului său în viziunea proiectului și prin dezbateră publică a proiectelor. De asemenea, intervine în procesul de execuție prin amendarea unor decizii în timpi reali.
- Eliberarea de constrângeri în manifestările socio-culturale din cadrul pieței publice. Acest fapt se traduce prin permisivitatea regulilor și libertatea exprimării activităților în cadrul pieței publice. Acest spațiu se adresează tuturor categoriilor sociale și este (re)modelat în consecință. Pe baza observațiilor privind comportamentul socio-cultural în cadrul pieței, aceasta poate suferi transformări locale sau pentru perioade determinate de timp. De pildă, luând în considerare repetarea unor gesturi sociale, zone ale pieței pot fi alocate manifestațiilor artistice din categoria expozițiilor tematice și, în acest caz, putem vorbi despre o influență directă a cadrului socio-cultural în spațiul pieței. De asemenea, prezența copiilor în cadrul pieței poate determina, evident factorul politic, dar și factorul economic în a dezvolta activități destinate copiilor și, implicit a mobila piața cu obiecte destinate jocurilor.

Însă, nu întotdeauna reamenajarea pieței înseamnă libertatea gesturilor sociale, iar acest fapt a fost semnalat în studiile de caz ale

orașelor Vaslui și Târgu Mureș¹³¹. În opoziție cu această situație, avem cazul amenajării pieței publice din Brăila.¹³²

Putem face afirmația că, după anul 1989, piața publică a cunoscut procese de transformare într-o relație directă cu etapele de evoluție ale factorilor politic, economic și socio-cultural. În prezent, spațiul pieței este unul dintre spațiile publice devenite scena de manifestare a intereselor inter-relaționate ale celor trei factori în cadrul orașului.

Influențele celor trei factori în cadrul orașului cu ipostaza pieței publice urbane aferente centrelor civice pot fi sintetizate prin schema de mai jos.

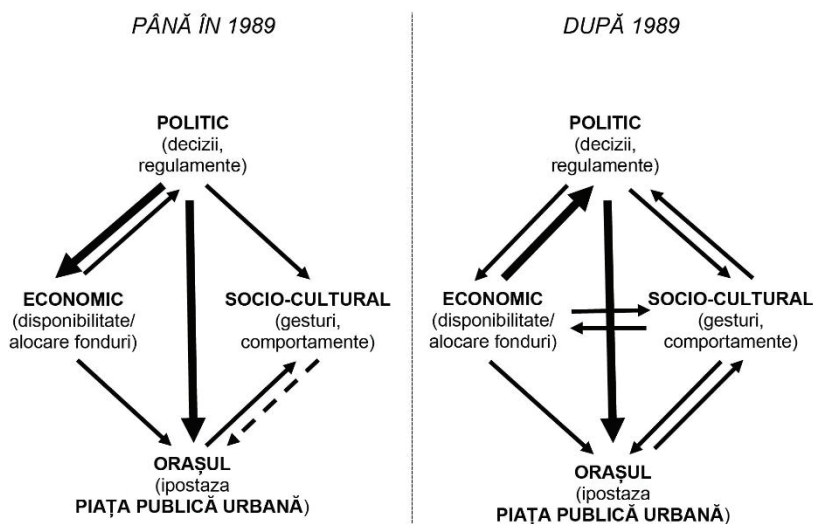

Figura 50 - Influența factorilor instituționali politic, economic și socio-cultural asupra orașului cu ipostaza pieței publice urbane asociată centrului civic. Sursa: autor

¹³¹ În cadrul pieței nu sunt permise activitățile de skate-board sau ciclism.

¹³² Reamintim că în cadrul unui articol publicat pe un blog, în piața publică a fost permis accesul bicicletelor.

Prin cercetarea care a stat la baza cărții am urmărit următoarele etape principale de construcție și analiză: stabilirea cadrului criterial de analiză cu care operăm asupra piețelor publice, analiza a câteva exemple reprezentative de piețe publice urbane aferente centrelor civice și sondajul de opinie privind calitatea intervențiilor. În urma acestui parcurs, (A) se poate răspunde obiectivelor inițiale ale studiului și, în plus, (B) se pot extrage concluzii privind intervențiile viitoare în cadrul piețelor.

A. Din perspectiva obiectivelor inițiale subordonate obiectivului general al cercetării, se pot concluziona următoarele:

1. În analiza piețelor publice considerate reprezentative, a fost analizat cadrul construit din punctul de vedere al construcțiilor care alcătuiesc fronturile pieței și al platoului propriu zis al pieței. La nivelul volumelor construite nu au fost constatate modificări față de proiectul inițial: toate piețele și-au păstrat configurația volumetrică, fără a fi demolate, înlocuite clădiri și, de asemenea, fără a apărea clădiri noi, care să modifice configurația fronturilor existente. S-a intervenit însă la nivelul elementelor de plastică arhitecturală, prin schimbarea texturii și a culorilor din fațadă, prin înlocuirea tâmplăriilor și prin densificarea numărului de firme pe fațadele clădirilor.

În ceea ce privește platoul pieței, intervențiile sunt variate: în cazul orașului Târgu Mureș, platoul pieței a rămas aproape neschimbat, intervențiile limitându-se la operațiuni de întreținere și intervenții perimetrale. La polul opus, piața publică urbană aferentă centrului civic al orașului Brăila, a fost modificată semnificativ, prin reconfigurarea acesteia și schimbarea de scară a spațiului. În toate piețele urbane a fost schimbat pavajul și mobilierul urban.

Trebuie amintit faptul că spațiile publice din imediata vecinătate a piețelor, spații de tip pietonal sau scuar, acolo unde acestea existau, au avut o dinamică a schimbărilor accentuată în raport cu piața. Acest fapt este explicabil prin considerarea factorului politic ca element principal de influență: s-a dorit păstrarea (încă) a unui anumit nivel de reprezentativitate asociată politicului, a piețelor publice, reprezentativitate înțeleasă prin scara mare a spațiului, percepția puternică a clădirilor administrative sau culturale și funcția acestor spații de adunare a maselor de oameni. Excepția notabilă o constituie orașul Brăila, unde piața publică își păstrează

rolul de spațiu principal în cadrul sistemului urban zonal, dar exprimând vocația sa socială.

Prin cele de mai sus, se răspunde obiectivului initial 1.

2. În ceea ce privește modificările la nivelul profilului funcțional al piețelor, trebuie să facem o diferențiere între funcțiunile clădirilor care delimitează piața publică și funcția pieței.

Funcțiunile clădirilor au cunoscut modificări minore sau apreciable, acestea din urmă fiind remarcate cu precădere în cazul funcțiunilor culturale, unde în cadrul aceleiași clădiri au apărut funcțiuni comerciale sau din sfera serviciilor.

Spațiul pieței publice pare a avea uneori o altă traiectorie funcțională în raport cu funcțiunile care-l delimitează. Din nou, amintim cazul orașului Brăila, unde funcția pieței a cunoscut o transformare de accent: de la spațiul adunărilor pentru masele de oameni la spațiul destinat diverselor activități sociale cu caracter spontan. Am putea spune deci, că din punctul de vedere al activităților, în anumite cazuri, funcția piețelor a cunoscut modificări semnificative și prin aceasta răspundem obiectivului initial 2.

3. În prezent, majoritatea piețelor publice urbane asociate centrelor civice sunt subiectul unui proces de reconsiderare a rolului social în cadrul sistemului spațiilor publice urbane. Prin intervențiile efectuate se urmărește satisfacerea unor cerințe sociale privind reprezentativitatea și utilizarea acestor spații. Ele au devenit spații de așteptare, de întâlnire, spații destinate discuțiilor sau unor tipuri de joc pentru diverse categorii sociale.

Transformările aduse cadrului construit și funcțional al piețelor publice au drept rezultat schimbarea cadrului socio-comportamental al oamenilor. Mai mult, prin studiul pieței publice a orașului Brăila, se poate concluziona că doar prin intervențiile la nivelul platoului pieței, intervenții care dau posibilitatea manifestării comportamentului social, acesta va apărea. Prin urmare, putem vorbi despre o schimbare a comportamentului uman prin crearea unor premise. Desigur, aceste premise trebuie să coincidă cu nevoile și cel puțin parțial cu dorințele sociale.

Piețele publice sunt spații dinamice, supuse transformărilor, care și-au recăpătat sau sunt în plin proces de recăpătare a vocației sociale. Astfel, răspundem obiectivelor inițiale 3 și 4.

B. Concluzii privind intervențiile viitoare în cadrul piețelor publice urbane.

Așa cum a fost concluzionat mai sus, piețele publice urbane sunt scena de intervenție a celor trei factori de influență. În acest sens aceste spații publice trebuie să răspundă deopotrivă tuturor cerințelor factorilor de intervenție.

Din perspectiva tuturor factorilor implicați, dar în special cea a factorului politic, piața publică urbană trebuie să fie spațiul reprezentativ al orașului, cu accent pe grija administrației publice pentru imagine. Tendința este însă de estompare a caracterului reprezentativ-politic și consolidare a caracterului social. Ca parte a unui sistem urban zonal, aceasta presupune o mai bună integrare și uneori, o estomparea a ierarhiei interne sistemului. Piața publică se poate „pierde” în sistemul spațiilor urbane. Astfel, estimăm că reprezentativitatea pieței publice va răspunde deopotrivă principiului toleranței intervențiilor cu răspuns la nivelul activităților sociale și principiului selecției intervențiilor cu răspuns la nivelul cadrului construit și funcțional.

Din perspectiva factorului economic piața publică trebuie să fie reprezentativă, ca rezultat – imagine a investiției, dar și să răspundă unor factori de oportunitate și eficiență prin utilizarea terenului și a clădirilor. Și în acest caz, factorul uman este subiectul intervențiilor, care vor viza caracterul social al spațiului și diversitatea activităților.

Din perspectiva factorului socio-cultural, vocația socială a acestor spații depinde de calitatea proiectului și de disponibilitatea administrației publice locale pentru intervențiile privind recuperarea socială a acestor spații. Instrumentele de operare la nivel de proiect sunt: existența spațiilor verzi, existența mobilierului urban și scara umană a spațiului.

Factorul socio-cultural trebuie să fie considerat ca parte activă a procesului de intervenție, proces care va urmări crearea sau consolidarea unor simboluri și nevoia de identitate locală (sau reprezentativitate). Pentru aceasta, este necesară constituirea unui cadru instituțional propice dialogului social.

GLOSAR DE TERMENI FOLOSIȚI ÎN LUCRARE

Sistem urban – este definit de Allan Pred ca „ansamblu national sau regional de orase, interdependente si in care orice schimbare semnificativa in activitatile economice, structura profesionala, venitul sau populatia unuia dintre ele va antrena direct sau indirect modificari in activitatile economice, structurile profesionale, venitul sau populatia unuia sau mai multor elemente ale ansamblului”¹³³

Pentru studiul in cadrul lucrarii, vom restringe definitia la nivelul orasului, unde vom analiza relatiile intre elementele componente.

Piata urbana – zona in interiorul unui tesut urban, delimitata din punct de vedere spatial cu cladiri, avand rol reprezentativ, de circulatie sau detenta.

Cadru construit urban – ansamblu de cladiri si amenajari din interiorul unui oras. Cuprinde strada, piata si obiectul de arhitectura.

Viata urbana – ansamblul activitatilor umane desfasurate in interiorul orasului.

Activitate publica – activitate care prin exercitarea ei este expusa publicului sau al carei rezultat este adus la cunostinta publicului.

Vocatie publica – caracteristica a unui obiect, ansamblu de obiecte sau zona delimitata configurativ-spatial in cadrul unui oras de a avea utilizare publica sau a servi interesului public, indiferent daca statutul sau juridic este public sau privat.

Proiect pe plan prestabilit – solutie urbanistica, arhitecturala, tehnico-edilitara proiectata initial si aplicata in situ, conform unor etape.

Microeveniment – concept legat de „analiza existentei cotidiene la nivelul spatiului stradal (public), ca *loc* de referinta, prin excelenta, al vietii urbane, constituit din totalitatea mesajelor implicand actiune/

¹³³ Pred, A. Richard, „City systems in advanced economies”, ed. Wiley , 1977, pag. 13.

decizie, care se imprimă în conștiința individului și mai mult/ mai puțin durabil în memoria sa”¹³⁴

Scara umană – ordin de mărime prin care se raportează dimensiunile unui spațiu, clădire sau ansamblu de clădiri la dimensiunile percepute de om. Este un termen abstract, care poate avea la bază dimensiuni fixe sau approximate pe baza percepției. În lucrare definește un spațiu apropiat, pe care omul îl poate percepe cu ușurință și la care se poate raporta prin diviziuni aproximative ale propriei persoane.

¹³⁴ Eftenie, M, Curs *Psihologia spațiului construit urban*, ed. Univ. Ion Mincu, ed. a 2-a, București, 2006, pag. 37

Bibliografie

Cărți

Alexandru, M. Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, Ed. Fundației Arhitect Design, București, 2007, p.58

Alexandru M. Sandu, *Sub semnul paradoxurilor*, Ed. Fundației Arhitect Design, 2007

Arnheim, Rudolf, *Artă și percepție vizuală. O psihologie a văzului creator*, Ed. Polirom, 2011

Benevolo, Leonardo, *Orașul în istoria Europei* (Trad. M. Lascu), Ed. Polirom, Iași, 2003

Bentley, Ian, *Urban Transformation: Power, People and Urban Design*, Routledge, Londra, 1999

Berza, Cătălin, *Repere pentru o epistemologie a spațiului architectural*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2008, p. 25

Boia, Lucian, *Miturile comunismului românesc*, Ed. Universității București, București, 1995

Boia, Lucian, *De ce este România altfel?*, Ed. Humanitas, București, 2012

Burgel, Guy, ed., *Ville et environnement. Approche Psychosociologique*, Nr. 28-29/ decembre 1999, *Villes en parallele*, Laboratoire de Geographie Urbaine – bat. A. Universite de Paris, Nanterre, 1999

Cantacuzino, G.M., *Despre o estetică a reconstrucției*, Cartea Românească, București, 1974

Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T. și Oc, T., *Public Places, Urban Spaces: The Dimension of Urban Design*, Architectural Press, Oxford, 2010

Cernescu, Trailă, *Arhitectură și societate. O perspectivă sociologică*, Ed. Tritonic, București, 2004

Choay, Françoise, *Espacements - L'évolution de l'espace urbain en France*, Ed. Skira, Milano, 2003, p. 42-43

Eftenie, Mariana, *Psihologia spațiului construit urban* (curs) ed.a2a, Ed. Universitară Ion Mincu, 2006

Gausa, Manuel, Vicente Gualart, Willy Muller, Federico Soriano, Fernando Porras, Jose Morales and all, *The metapolis dictionary of advanced architecture*, Ed. Ingoprint SA, Barcelona 2003, p. 563

Gehl, Jan, *Viața între clădiri*, Ed. IglooMedia, București, 2011, p. 9

Gehl, Jan; Svarre, Birgitte, *Cum se studiază viața urbană*, Ed. Igloo, București, 2015, pp. 84

Habermas, Juergen, *Communication and the Evolution of Society*, Beacon Press, Boston, 1979

Hall, T. Edward, *The Dance of Life: The Other Dimension of Time*, Anchor Press, 1983

Hayden, D. *The Power of Place: Urban Landscape as Public History*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 1995

Harouel J. L., *Istoria urbanismului*, Ed. Meridiane București 2000

Ianăși, Liviu, *Planificarea strategică urbană – un model*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2014

Jurov, Cosma, *Centre Civice*, Ed. Tehnică, 1979, p.14

Lăzărescu, Cezar, *Urbanismul în România*, Ed. Tehnică București, 1977

Lynch, Kevin, *The Image of the City*, MIT Press, Cambridge Massachussettes, 1960

Laurian, Radu, *Probleme de estetica orașelor*, Ed. Tehnică, 1962

Laurian, Radu, *Urbanismul*, ed. Tehnică, București, 1965

Koolhaas, Rem, *Conversations with students*, Ed. Rice University School of Architecture, 1996

Machedon, Florin, *Metode de analiza morfologica a tesuturilor urbane*, Ed. Universitara „Ion Mincu” Bucuresti, 2006

Marcu, Florin; Maneca, Constant, *Dicționarul de neologisme*, Ed. Academiei Republicii Socialiste Romania, ediția aIII-a, Bucuresti, 1986

Norberg- Schulz, Christian, *Habiter: vers une architecture figurative*, Ed. Electa Moniteur, 1985

Norberg- Schulz, Christian, *The concept of Dwelling*, Ed. Rizzoli, New York, 1985

Norberg- Schulz, Christian, *Genius Loci: Toward a Phenomenological Approach to Architecture*, Ed. Rizzoli, New York, 1980

Pred, A. Richard, *City systems in advanced economies*, Ed. Wiley, 1977, pag. 13

Răuță, Alex, *Negocierea centrului civic*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2013, p.36-46

Stan, Angelica; Ioniță Cătălina, *Morfologie urbană*, Ed. Universitară Ion Mincu, București, 2014

Talen, Emily, *City rules: How regulations affect urban form*, Island Press, Washington DC, 2012

Varna, Georgiana, *Measuring Public Space: The Star Model*, Taylor and Francis Group, 2014.

Virilo, Paul, *Spațiul critic*, Ed. Idea Design & Print, 2001

*******Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, Ed. Univers Enciclopedic, București 2009

****** *Mic lexicon ilustrat al noțiunilor de sistematizare*, București: Ed. Tehnică, 1983

Articole

Alexandru M. Sandu, "Centrul oraşului" în Lazărescu, Cezar, *Urbanismul în România*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1977, p. 105

Alexandru, M. Sandu, "Centrele oraselor", în revista *Arhitectura*, nr 3/80, Ed., Bucureşti, 1980, p. 20-21

Călinescu, George, "Specificul national", în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1988

Cantacuzino, G.M., "Oraşele de provincie" în *Despre o estetică a reconstrucţiei*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1974

Choay, Francoise, *Pentru o antropologie a spaţiului* în revista *Urbanismul*, Bucuresti 2011

Ernst, Nicolae, "Piteşti – studiul zonei centrale în perspectiva anului 2000" în *Rev. Arhitectura*, 3-4, Bucureşti, 1972, p. 50-52

Greceanu, Eugenia, "Elemente de metodică în cercetarea centrelor istorice ale oraşelor" în *Rev. Arhitectura*, 4, Bucureşti, 1976, p. 24-30

Ioan, Augustin, "Centrele civice ale comunismului românesc" în *Observator Cultural*, nr.27 – septembrie 2005, p.2

Ioan, Augustin, "Spaţiul public în oraşele din România" în *Rev. Igloo. Habitat & arhitectura*, nr 50, ed. Igloo Media, 2006

Jurov, Cosma, "Integrarea centrelor civice în structura localităţilor" în *Rev. Arhitectura*, nr. 3, Bucureşti, 1980

Manuel Castells, „The space of flow”, in *The rise of the Network Society*, Blackwell Publishers, ediţia a II-a, Oxford, 2000, p.441

Khalilah Zakariya, Nor Zalina Harun, Mazlina Mansor, „Spatial Characteristics of Urban Square and Sociability: A review of the City Square, Melbourne”, în *Science Direct*, <https://www.researchgate.net/publication/275544696>

Lăzărescu, Cezar, "Studiu pentru sistematizarea zonei centrale a orașului Pitești" în *Rev. Arhitectura*, nr.6, București, 1966

Munteanu, Nicolae, "Centrul Vasluiului", *Arhitectura*, nr. 4-5/1981, pag.65

Murgescu, B., "Eșecul economic al socialismului românesc", *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Ed. Polirom, Iași, 2010

Pană Cristina, "Iluminatul arhitectural în peisajul urban. Regenerarea peisajului urban nocturn" în *Argument*, Nr.1, București, 2009

Pădurețu, P. "Sistematizarea centrului Pitești" în *rev. Arhitectura*, nr. 4, București, 1960, p. 22-23

Pompiliu, Soare, "Completarea zonei centrale a municipiului Pitești – locuințe, spații comerciale și dotări – strada 1 Mai" în *rev. Arhitectura*, nr.4, București, 1984, p. 19-22

Popp, A. "Probleme privind dezvoltarea orașelor mici din Republica Socialistă România" în *Rev. Arhitectura*, Nr.3, București, 1980

Rodan, Mihai, "Ceasul din turnul Prefecturii va merge din nou" în *Ziarul de Vaslui*, 5 Decembrie, 2015
Tanasuc, Daniel, "„Cucul lui Gentimir” va cânta din nou în turnul Prefecturii”, în *Vremea Nouă*, 27 Septembrie 2015

Vintilă Mihăilescu, "Spațiul public în orașele din România" în *Rev. Igloo. Habitat & arhitectura*, nr 50, ed. IglooMedia, 2006

„Restructurarea zonei centrale Pitesti” în *Revista Arhitectura*, nr. 1, București, 1972

„Satu Mare”, *Revista Arhitectura*, nr. 3, București, 1973

**** „Pitesti – Studiul zonei centrale in perspectiva anului 2000” în *Revista Arhitectura*, nr. 3-4, București 1972

„Centrul Vasluiului”, în *Revista Arhitectura*, nr. 4-5, București, 1981

Revista Arhitectura, anul VIII, nr. 3, București, 1960

Articole on line

***** "Au început reparațiile pe platoul din Centrul Nou" în *Sătmăreanu*, 2011 <http://www.satmareanul.net/2011/05/02/au-inceput-reparatiile-pe-platoul-din-centrul-nou/> (accesat ianuarie 2016)

Răchitan, Florin, "Protecția Mediului vrea să facă părculeț în Centrul Nou" în *Satumareonline*, 2011 <http://www.satumareonline.ro/cp/8/5751/Protectia-Mediului-vrea-sa-faca-parculet-in-Centrul-Nou> (accesat ianuarie 2016)

Pietrar, Gheorghe, "Destinație: România/ Palatul Administrativ din Satu Mare - cea mai înaltă clădire din Transilvania" în *Agerpres*, 2011 <http://www.agerpres.ro/social/2014/10/03/destinatie-romania-palatul-administrativ-din-satu-mare-cea-mai-inalta-cladire-din-transilvania-11-19-20> (accesat ianuarie 2016)

***** Palatul Administrativ din Satu Mare ocupă locul III în topul celor mai înalte clădiri din țară, http://adevarul.ro/locale/satu-mare/palatul-administrativ-1_51b77e4ec7b855ff568117b5/index.html (accesat ianuarie 2016)

Legislație

Legea 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România

Legea 9 din 20 iunie 1973, privind protecția mediului înconjurător

Legea 37 din 20 noiembrie 1975 privind sistematizarea, proiectarea și realizarea arterelor de circulație în localitățile urbane

Legea 58 din 29 octombrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale

Legea 350 privind amenajarea teritoriului și urbanismului, București, actualizată în 2015

Proiecte

REGIO - *Proiect Reabilitarea zonelor publice pietonale proiect REGIO* aplicat prin Agenția pentru dezvoltare regională Nord-Est, 2014

REGIO – *Reabilitare zonă pietonală centrală și iluminat arhitectural în Municipiul Vaslui*, perioada de implementare 08.10.2010-07.03.2014, aplicat prin Agenția pentru dezvoltare regională Nord-Est, 2014

URBAN PROIECT, *Metodă operativă de guvernare a transformărilor teritoriale în acord cu Convenția Europeană a Peisajului/ Politici și abordări comparate ale peisajului în Europa. În Program Nucleu-INTERREG IIIB- CADSES*, Bucuresti: URBAN PROIECT, 2003

Raportul Comisiei Europene, *Making our cities attractive and sustainable. How the EU contributes to improving the urban environment*, Luxemburg, 2010

Web

***** Institutul de Statistica <http://www.insse.ro/cms/> (accesat Ianuarie 2016)

***** Institutul de Statistica
<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/>, Tabel 1.05-1.05_2_actualizat (accesat Septembrie 2023)

***** Ministerul Culturii, *Lista Monumentelor Istorice*, 2015
<http://cultura.ro/page/17> (accesat Ianuarie 2016)

Proiectul "Vasluiul Comunist"
<https://www.flickr.com/photos/vaslui607080> (accesat Ianuarie 2016)